

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

HUKUKİ BOYUTUYLA BAZ İSTASYONLARI

Kadir Can ÖZEL

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Muhlis ÖĞÜTÇÜ**

İZMİR - 2018

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : KADIR CAN ÖZEL
Öğrenci No : 2015800423
Tez Başlığı : Hukuki Boyutuyla Baz İstasyonlar

Savunma Tarihi : 15/08/2018
Danışmanı : Dr.Öğr.Üyesi Muhlis ÖGÜTÇÜ

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Dr.Öğr.Üyesi Muhlis ÖGÜTÇÜ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Meltem KUTLU GÜRSEL	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Serkan ÇINARLI	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	

KADIR CAN ÖZEL tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak ay birliği (/ ay çokluğu) ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin ARIKAN
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hukuki Boyutuyla Baz İstasyonları” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2018

Kadir Can ÖZEL

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Hukuki Boyutuyla Baz İstasyonları
Kadir Can ÖZEL

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı

Cep telefonlarıyla haberleşme açısından gerekli olan baz istasyonları yaygınlaştıktan sonra, bunların insan ve çevre sağlığına zarar verip vermediğine ilişkin çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır.

Buna bağlı olarak, baz istasyonlarından yayılan elektromanyetik dalgaların oluşturduğu çevre kirliliğinden insan ve çevre sağlığının korunmasına ilişkin uluslararası hukuki düzenlemeler oluşturulmuştur. Buna ek olarak, baz istasyonlarının belirli kurallar içinde kurulmaları ve faaliyete geçmeleri için Türkiye’de ve diğer ülkelerde birçok hukuki düzenlemeler yapılmıştır.

Söz konusu hukuki düzenlemeler ışığında, günümüzde, Türkiye’de baz istasyonlarının kurulmaları ve faaliyete geçmeleri için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’ndan güvenlik sertifikası alınmalıdır ve baz istasyonlarının belediye mücavir alan sınırları içerisinde kurulabilmesi için yetkili belediyeden yer seçim belgesi alınmalıdır. Ancak belediyelerden yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınması zorunluluğu bulunmamaktadır.

Baz istasyonlarının mevzuata aykırı kuruldukları, faaliyet gösterdikleri veya insan ve çevre sağlığına zarar verdikleri düşüncesinden dolayı baz istasyonları hakkında yargı dışı denetim ve yargısal denetim yollarının işletilmesi mümkündür. Yargı dışı denetim, özellikle Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ve Kamu Denetçiliği Kurumu ile belediyeler tarafından yapılmaktadır; yargısal denetime gelince, bu denetim Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay tarafından yapılmaktadır.

Bu kapsamda, çalışmanın birinci bölümünde, evre hukuku bakımından baz istasyonları ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi süreci incelenmiştir. Son olarak, çalışmanın nc bölümünde, baz istasyonlarının denetimi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baz İstasyonları, evre, evre Kirliliği, Elektromanyetik Kirlilik, İnsan ve evre Sağlığı, Yargı Dışı Denetim, Yargısal Denetim.

ABSTRACT

Master's Thesis

Base Stations in Legal Aspects

Kadir Can ÖZEL

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Public Law

Public Law Program

After the base stations that are necessary for communication with mobile phones became widespread, various opinions have been emerged as to whether or not they harm human and environmental health.

Accordingly, the international legal regulations for the protection of human and environmental health from the environmental pollution generated by the electromagnetic waves emitted from the base stations have been established. In addition, for the establishment and activities of the base stations within certain rules in Turkey and in other countries have been many legal regulations.

In light of these legal regulations, at the present, in order to establish and activate of the base stations in Turkey, the security certificate must be obtained from the Information and Communication Technologies Authority and in order to establish of the base stations within the boundaries of the neighboring area of the municipality, the place selection certificate must be obtained from the authorized municipality. However there is no obligation to obtain building license and building usage permit from municipalities.

Due to the fact that the base stations are established in violation of the legislation, operating activities or the idea that they harm human and environment health, it is possible to operate non-judicial supervision and judicial supervision ways about the base stations. Non-judicial supervision is carry out especially by the Information and Communication Technologies Authority and the Ombudsman Institution and municipalities; when it comes to

judicial supervision, this supervision carry out by the Constitutional Court, the Court of Cassation and the Council of State.

In this context, the first part of the study, the base stations in terms of environmental law have been discussed. In the second part of the study, process establishment and operation of the base stations have been investigated. Finally, in the third part of the study, inspection of the base stations have been assessed.

Keywords: the Base Stations, Environment, Environmental Pollution, Electromagnetic Pollution, Human and Environmental Health, Non-judicial Supervision, Judicial Supervision.

HUKUKİ BOYUTUYLA BAZ İSTASYONLARI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE HUKUKU BAKIMINDAN BAZ İSTASYONU KAVRAMI

I. BAZ İSTASYONLARI	3
A. Tanım	3
B. Baz İstasyonlarının Yapısı	4
C. Baz İstasyonlarının Oluşturduğu Elektromanyetik Alan	6
1. Genel Olarak	6
2. Baz İstasyonlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetiyle İlgili Limit Değerler	8
D. Baz İstasyonlarının Kurulum Alanları	11
II. BAZ İSTASYONLARININ ÇEVREYLE İLİŞKİSİ	13
A. Çevre Kavramı	13
B. Çevre Kirliliği	15
1. Genel Olarak	16
2. Baz İstasyonlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Kirlilik	17
C. Çevre Hukuku Bağlamında Çevrenin Korunmasında Geçerli İlkeler	19
1. Genel Olarak	19
2. Baz İstasyonlarının Çevreye Etkisini Belirleyen İhtiyat İlkesi	21

III. ÖĞRETİDE BAZ İSTASYONLARININ İNSAN VE ÇEVRE SAĞLIĞINA OLASI ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	25
A. Genel Olarak	25
B. Baz İstasyonlarının İnsan ve Çevre Sağlığına Olası Etkileri Nedeniyle Kamuoyu Gündemine Gelmesi	25
C. Baz İstasyonlarının İnsan ve Çevre Sağlığına Zarar Verdiğine İlişkin Görüşler	27
D. Baz İstasyonlarının İnsan ve Çevre Sağlığına Kanıtlanmış Bir Zararının Olmadığına İlişkin Görüşler	29
IV. BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİNDE GEÇERLİ OLAN, ÇEVRENİN KORUNMASINDA GÖZETİLMESİ GEREKEN TEMEL HUKUKİ KAYNAKLAR	30
A. Genel Olarak	30
B. Uluslararası Hukuki Kaynaklar	31
1. Bağlayıcı Hukuki Kaynaklar	31
2. Bağlayıcı Olmayan Hukuki Kaynaklar	34
C. Ulusal Hukuki Kaynaklar	36
1. Anayasa	37
2. Kanunlar	38
3. Kanun Hükmünde Kararnameler	41
4. Yönetmelikler	42
5. Yönetmelik Dışındaki Diğer Düzenleyici İşlemler (Adsız Düzenleyici İşlemler)	45

İKİNCİ BÖLÜM

BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİNDE GEÇERLİ İLKELER, KURULUM VE İŞLETİM SÜRECİ

I. BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİNİ BELİRLEYEN ANAYASAL İLKELER, HAK VE ÖZGÜRLÜKLER	49
A. Genel Olarak	49
B. Haberleşme Özgürlüğü	49

C. Girişim Özgürlüğü	50
D. Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı	53
II. BAZ İSTASYONLARINI KURAN VE İŞLETEN KİŞİLER	56
A. Baz İstasyonlarını Kuran ve İşleten GSM Şirketlerinin Hukuki Niteliği	56
B. Baz İstasyonlarını Kuran ve İşleten GSM Şirketlerinin Baz İstasyonlarını İşletme Faaliyetinin Hukuki Niteliği	57
III. BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİ SÜRECİNİ BELİRLEYEN BELGELER	60
A. Genel Olarak	60
B. Güvenlik Sertifikası	61
1. Güvenlik Sertifikasının Hukuki Niteliği	62
2. Güvenlik Sertifikası Düzenlenmesi İşleminin Unsurları	63
C. Ölçüm Yetki Belgesi	65
1. Ölçüm Yetki Belgesinin Hukuki Niteliği	66
2. Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenmesi İşleminin Unsurları	67
D. Yer Seçim Belgesi	68
1. Yer Seçim Belgesinin Hukuki Niteliği	70
2. Yer Seçim Belgesi Düzenlenmesi İşleminin Unsurları	71
E. Baz İstasyonları Açısından Yürürlükten Kaldırılan Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAZ İSTASYONLARININ DENETİMİ

I. BAZ İSTASYONLARININ YARGI DIŞI DENETİMİ	75
A. Genel Olarak	75
B. Kamu Denetçiliği Kurumu Tarafından Yapılan Denetim	76
1. Genel Olarak	76
2. Kamu Denetçiliği Kurumu'na Baz İstasyonlarıyla İlgili Yapılan Başvurular Sonucunda Verilen Kararların Değerlendirilmesi	80
C. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Tarafından Yapılan Denetim	86
1. Genel Olarak	86

2. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na Baz İstasyonlarıyla İlgili Yapılan Başvurular Sonucunda Verilen Kararların Değerlendirilmesi	88
3. Baz İstasyonlarının Kurulması ve İşletilmesi Sürecinde Uygulanan Başlıca İdari Yaptırımlar	92
II. BAZ İSTASYONLARININ YARGISAL DENETİMİ	97
A. Genel Olarak	97
B. Anayasa Mahkemesi'nin Baz İstasyonlarıyla İlgili Yaklaşımı	97
1. Baz İstasyonlarıyla İlgili Bireysel Başvurulara İlişkin Kararların Değerlendirilmesi	97
2. Baz İstasyonlarıyla İlgili Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi Hakkındaki Somut Norm Denetiminde Verilen Kararın Değerlendirilmesi	99
C. Adli Yargıda Yapılan Denetim	105
1. Çevre Kanunu Kapsamında Denetim	105
a. Genel Olarak	105
b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi	108
2. Kat Mülkiyeti Kanunu Kapsamında Denetim	110
a. Genel Olarak	110
b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi	112
3. Medeni Kanun Kapsamında Denetim	115
a. Genel Olarak	115
b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi	117
(1) Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararlarının Değerlendirilmesi	118
(2) Yargıtay Hukuk Dairelerinin 2012 Yılına Kadar Verdiği Kararların Değerlendirilmesi	122
(3) Yargıtay Hukuk Dairelerinin 2012 Yılından Sonra Verdiği Kararların Değerlendirilmesi	125
4. Borçlar Kanunu Kapsamında Denetim	127
a. Genel Olarak	127
b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi	129
5. Ceza Kanunu Kapsamında Denetim	132

a. Genel Olarak	132
b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi	133
D. İdari Yargıda Yapılan Denetim	135
1. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile İlgili İdari Merciler Tarafından Yapılan İdari İşlemlerin Denetimi	135
a. Genel Olarak	135
b. Düzenleyici İdari İşlemlerle İlgili Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi	139
c. Bireysel İdari İşlemlerle İlgili Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi	145
2. Belediyelerin Yaptığı İdari İşlemlerin Denetimi	145
a. Genel Olarak	145
b. Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi	148
E. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Baz İstasyonlarıyla İlgili Yaklaşımı	152
SONUÇ	154
KAYNAKÇA	160

KISALTMALAR

A.Ş.	Anonim Şirketi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ANSI	The American National Standards Institute (Amerikan Ulusal Standartlar Enstitüsü)
AnayM.	Anayasa Mahkemesi
BEK	5393 Sayılı Belediye Kanunu
BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
Bkz. / bkz.	Bakınız
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
BTİKKİK	2813 Sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun
CD.	Ceza Dairesi
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇK	2872 Sayılı Çevre Kanunu
D.	Daire
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
Dş.	Danıştay
E.	Esas
EHK	5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu
EKAK	Elektromanyetik Kirlilik İzleme ve Araştırma Kurulu
ETSI	The European Telecommunications Standards Institute (Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü)
FCC	The Federal Communications Commission (Federal İletişim Komisyonu)
G 21	Gündem 21
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar
GHz	Gigahertz

GNRK	Gazi Non-İyonizan Radyasyondan Korunma Merkezi
GSM	Global System for Mobile Communications (Küresel Mobil İletişim Sistemi)
HD.	Hukuk Dairesi
HGK.	Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
Hz	Hertz
ICNIRP	The International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection (Uluslararası İyonlaştırıcı Olmayan Radyasyondan Koruma Komisyonu)
IARC	The International Agency for Research on Cancer (Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı)
IEEE	The Institute of Electrical and Electronics Engineers (Elektrik ve Elektronik Mühendisleri Enstitüsü)
IRPA	The International Radiation Protection Association (Uluslararası Radyasyondan Koruma Kurumu)
İDDK.	İdari Dava Daireleri Kurulu
İK	3194 Sayılı İmar Kanunu
İYUK	2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	Karar
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
KDKK	6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KMK	634 Sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu
KHz	Kilohertz
m.	Madde
MHz	Megahertz
no.	Numara
R.G.	Resmi Gazete
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Aralığı

T.	Tarih
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TETEK	406 Sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu
UNEP	United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNRK	Ulusal Noniyonizan Radyasyon Kurumu
UyM.	Uyuşmazlık Mahkemesi
vb.	Ve Benzeri
vd.	Ve Devamı
vs.	Vesaire
YD.	Yürütmenin Durdurulması
Yrg.	Yargıtay

GİRİŞ

Baz istasyonları, cep telefonları aracılığıyla haberleşmenin sağlanabilmesi için alıcı - verici görevi gören, genellikle bünyesinde anten gibi çeşitli aksamlar bulunduran, çalışma sistemi nedeniyle çevresine elektromanyetik radyasyon yayan ve buna bağlı olarak, elektromanyetik alan oluşturan teknolojik, elektrikli yapılardır.

Baz istasyonları bu kurulmaya başlandıkça, insanlar bir yandan haberleşme özgürlüğünün konforunu yaşarlarken, diğer bir yandan insan ve çevre sağlığı konusunda endişeler taşımaya başlamışlardır. Bu sebeple insanlar, Türkiye dahil olmak üzere, Dünya üzerindeki birçok ülkede, yerleşim yerlerinde kurulmaya başlanan baz istasyonlarına karşı çeşitli yollarla tepkiler göstermişlerdir.

Buna ek olarak, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına etki ettiklerine ilişkin görüşler, bilim insanları, gazeteciler, araştırmacılar, sivil toplum kuruluşları kanalıyla dile getirilmiştir. Bu bakımdan kimi görüşlere göre, baz istasyonları insan ve çevre sağlığına zarar vermektedir; kimi görüşlere göre ise, baz istasyonlarının uzun vadede sağlığına zarar vereceği yönünde kanıtlanması mümkün olmayan soyut iddialar bulunmakta ve bu sebeple sağlığına olumsuz etki ettiklerine ilişkin somut ve kanıtlanmış bir veriye ulaşılamamaktadır.

Baz istasyonlarının sağlığına olumsuz etki ettiklerini düşünen bireyler, Türkiye dahil birçok ülkede baz istasyonlarına karşı kamuoyu oluşturma girişimlerinde bulunmuşlardır. Bunun yetmediği durumlarda ise, idari başvuru yollarını ve hatta yargısal başvuru yollarını denemişlerdir, denemektedirler. Çalışmamızın amacı da tam olarak burada ortaya çıkmaktadır. Zira her birimizin hayatına etki eden baz istasyonlarının hukuki açıdan değerlendirilmesi isteği, bu çalışmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Sayılan bu sebeplerden dolayı çalışmamızın büyük kısmı her ne kadar baz istasyonlarının hukuki boyutuyla ilgili açıklamalar barındıracaksa da, konunun disiplinler arası bir araştırmayı gerektirmesi ve birçok yönünün ortaya konulması bakımından, çevre bilimi, mühendislik bilimi, tıp bilimi verilerinden yargı kararları ışığında yararlanılacaktır.

Bu bağlamda, çalışmanın birinci bölümünde, baz istasyonlarının çevre hukuku bakımından ele alınmasının isabetli olacağı düşünülmüştür. Bu anlamda,

birinci bölümde, ‘Baz İstasyonları’ başlığı altında baz istasyonlarının tanımı, yapısı, oluşturduğu elektromanyetik alan ve kurulum alanları üzerinde durulacaktır. ‘Baz İstasyonlarının Çevreyle İlişkisi’ başlığı altında, baz istasyonlarıyla ilişkili olarak, çevre kavramı, çevre kirliliği, çevrenin korunmasında geçerli ilkeler üzerinde durulacaktır. ‘Öğretide Baz İstasyonlarının İnsan ve Çevre Sağlığına Olası Etkilerinin Değerlendirilmesi’ başlığı altında, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına olası etkileri hakkındaki çeşitli görüşler incelenecektir. Birinci bölümün son başlığında ise, ‘Baz İstasyonlarının Kurulması ve İşletilmesinde Geçerli Olan, Çevrenin Korunmasında Gözetilmesi Gereken Temel Hukuki Kaynaklar’ üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde geçerli ilkeler ile baz istasyonlarının kurulum ve işletim süreci hakkında bilgiler verilecektir. Bu açıdan ‘Baz İstasyonlarının Kurulması ve İşletilmesini Belirleyen Anayasal İlkeler, Hak ve Özgürlükler’ ele alındıktan sonra ‘Baz İstasyonlarını Kuran ve İşleten Kişiler’ üzerinde durulacaktır. ‘Baz İstasyonlarının Kurulması ve İşletilmesi Sürecini Belirleyen Belgeler’ başlığı altında da, özellikle güvenlik sertifikası, ölçüm yetki belgesi, yer seçim belgesi çeşitli yönleri dışında, hukuki nitelikleri ve unsurları bakımından ele alınacaklardır.

Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümünde ise, ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlığı altında, baz istasyonlarının yargı dışı denetimi ve yargısal denetimi ele alınacaktır. Baz istasyonlarının yargı dışı denetiminde, kendisine başvuru yapıldığı takdirde harekete geçen Kamu Denetçiliği Kurumu ile baz istasyonları üzerinde denetim yapmaya yetkili ve görevli olan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’nun yaptığı denetim üzerinde durulacaktır. ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ise, baz istasyonları üzerinde adli ve idari yargıda yapılan denetimler incelenecek olup, Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin baz istasyonlarıyla ilgili yaklaşımları da ayrıca ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE HUKUKU BAKIMINDAN BAZ İSTASYONU KAVRAMI

I. BAZ İSTASYONLARI

A. Tanım

Baz istasyonları / yer istasyonları / elektronik haberleşme istasyonları¹, gezgin haberleşmenin kapsama alanını genişletmek için kule, direk, çatı, bina yüzeyleri gibi birçok yere kurulan, alıcı - verici ve güç ünitelerinden oluşan, cep telefonlarıyla haberleşmeyi sağlayan, elektromanyetik dalganın bir çeşidi olan mikrodalga yayan cihazlardır².

Baz istasyonları, iletişim yapılması istenen yerlere kapsama sağlayan ve cep telefonundan çıkan sinyalin santrale aktarılmasını veya santralden gelen sinyalin cep telefonuna ulaştırılmasını sağlayan sistemlerdir. Bu bakımdan herhangi bir baz istasyonunun bulunmadığı yerde mobil iletişimi sağlamak mümkün değildir. Bu sebeple kapsamanın olmadığı yerlerde baz istasyonlarının kurulması gerekli

---

¹ ‘Baz istasyonu’, ‘yer istasyonu’ ve ‘elektronik haberleşme istasyonu’ terimleri uygulamada birbirinin yerine kullanılmaktadırlar; ancak çalışmamızda, günlük dilde oturmuş, kabul görmüş olması ve daha spesifik bir terim olması nedeniyle, ‘baz istasyonu’ sözcüğünün kullanımı tercih edilmiştir. Ancak yeri geldikçe diğer kavramlara da değinilmiştir. Öte yandan İngilizce’deki ‘base station’ sözcüğünden çeviri yapılmak suretiyle ortaya çıkan ‘baz istasyonu’ sözcüğü, teknolojik bir terim olması ve yabancı dilden Türkçe’ye doğrudan çevrilmesi nedeniyle, bu çevirinin yanlış bir çeviri olduğunu öne sürenler vardır. Bkz. İsmet Berkan, “Baz İstasyonu mu, ‘Yer’ İstasyonu mu?”, **Radikal Gazetesi**, 16 Temmuz 2000.

² Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, **Baz İstasyonları ile İlgili Sıkça Sorulan Sorular**, <https://tuketici.btk.gov.tr/File/?path=ROOT/2/baz%20istasyonu%20brosur.pdf&version=1>, (19.05.2018). Ayrıca bkz. Osman Uyguncul, **Coğrafi Bilgi Sistemi Yardımıyla GSM Baz İstasyonlarında Elektromanyetik Alan Kirliliğinin Tesbiti ve Konya Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2009, s. 14-17; Betül Mavi, **Isparta'daki Baz İstasyonlarının Çevresindeki Radyasyonun Ölçülmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2004, s. 12-13; Uğur Sorgucu, Yasin Kabalcı ve İbrahim Develi, “GSM Sistemlerinin Türkiye’deki Gelişimi ve Baz İstasyonlarının Elektromanyetik Kirlilikteki Rolü”, **6th International Advanced Technologies Symposium**, 16-18 May 2011, <http://web.firat.edu.tr/iats/cd/subjects/Electrical&Electronics/EAE-6.pdf>, (19.04.2018), s. 29; Özge Kayakuzgun, “Baz İstasyonları ve İnsan Hakları”, **Hukuk Gündemi Dergisi**, Sayı: 1, 2009, s. 38-39; Çevre Sağlığı - Elektromanyetik Kirlilik, s. 19-20; Levent Sevgi, “25 Soruda Cep Telefonları ve Baz istasyonları”, **Cumhuriyet Gazetesi Bilim ve Teknik Eki**, 13 Ocak 2001, (25 Soru).

olabilmektedir. Ancak insanların, elektromanyetik dalgalardan daha az etkilenmeleri için yeni kurulacak baz istasyonlarının çıkış gücünün azaltılması gerekmektedir³.

Öte yandan kurulacak yeni baz istasyonlarının insan sağlığını etkilemeyecek şekilde kurulmaları lazımdır. Zira baz istasyonlarının yaydığı çok yüksek frekanslı elektromanyetik dalgalardan etkilenme süresi ne kadar uzunsa, insanların ve diğer canlıların bu dalgalardan olumsuz yönde etkilenebileceği ve insan sağlığının daha çok tehlikeye girebileceği söylenebilir⁴.

B. Baz İstasyonlarının Yapısı

Baz istasyonları, haberleşme sistemleri⁵ için merkezi istasyon görevi görürler. Baz istasyonları ve haberleşme sistemleri olmaksızın cep telefonlarıyla / mobil

³ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, **Elektromanyetik Dalgalar ve İnsan Sağlığı (Sıkça Sorulan Sorular ve Yanıtları)**, http://www.fmo.org.tr/wp-content/uploads/2010/03/baz_istasyonlari.pdf, (22.04.2018).

⁴ Turhan Çakar, **“Baz İstasyonları Yerleşim Yeri Dışına”**, <http://www.tuketicihaklari.org.tr/yazilarimiz/makaleler.2012.07.20.html>, (22.04.2018).

⁵ Baz istasyonlarının varlık nedeni olan mobil iletişimin Dünya üzerinde yaygınlaşmasıyla birlikte, çeşitli haberleşme sistemleri ortaya çıkmıştır. Doğuşundan bugüne kadar cep telefonları haberleşme sistemleri dört nesil halinde mevcuttur. Bunlar ‘Birinci Nesil Haberleşme Sistemleri (1G)’, ‘İkinci Nesil Haberleşme Sistemleri (2G)’, ‘Üçüncü Nesil Haberleşme Sistemleri (3G)’ ve ‘Dördüncü Nesil Haberleşme Sistemleri (4G)’dir; Haberleşme sistemlerinin tarihçesi hakkında bilgi için bkz. Ümit Dinçer Dikici, **Mobil Telekomünikasyon Sektöründe Bayilere Uygulanan Satış Geliştirme Çabalarının Değerlendirilmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2009, s. 19; Birinci nesil haberleşme sistemleri (1G) hakkında bilgi için bkz. Ökmen Aksu, **GSM Baz İstasyonlarının ve GSM Telefonların İnsan Sağlığı Üzerine Etkisi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2014, s. 10-11; Ahmet Darıcı, “3. Nesil Haberleşme Sistemleri”, **Telekomünikasyon Kurumu Raporu**, Ankara, 2002, s. 11; İkinci nesil haberleşme sistemleri (2G) hakkında bilgi için bkz. Emin Sadık Aydın, **Üçüncü Nesil Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Politika Önerisi**, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 2007, s. 27; Darıcı, s. 13; Üçüncü nesil haberleşme sistemleri (3G) hakkında bilgi için bkz. Darıcı, s. 17; Dördüncü nesil haberleşme sistemleri (4G) hakkında bilgi için bkz. **“4.5G Nedir, Nasıl Geçilir, Neler Değişecek”**, https://www.chip.com.tr/haber/4-5g-nedir-nasil-gecilir-neler-degisecek_62030.html, (19.05.2018); Füsün Sarp Nebil, **“4G’li Günlere Doğru (Yoksa 4.5G mi?)”**, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Haber Bülteni, Sayı: 1, 2016, s. 10; **“En Hızlı 4G İnternet Hangi Ülkede?”**, <https://shiftdelete.net/en-hizli-4g-internet-hangi-ulkede-68396>, (19.05.2018); Öte yandan beşinci (5G), altıncı (6G), yedinci (7G) ve sekizinci (8G) haberleşme sistemleri hakkında bilgi için **“6G Sonrasında 7G ve 8G Mobil Ağ Teknolojileri Yol Haritası”**, <http://teknosektor.com/2015/04/30/6g-sonrasinda-7g-ve-8g-mobil-ag-teknolojileri-yol-haritasi/>, (18.05.2018); www.ijcsi.org, (18.05.2018); **“Türkiye 5G Çalışmalarında Atağa Geçiyor”**, <https://www.btk.gov.tr/haberler/turkiye-5g-calismalarinda-ataga-geciyor>, (15.06.2018).

telefonlarla⁶ iletişimin, haberleşmenin sağlanması mümkün değildir. Bu sebeple cep telefonları, diğer cep telefonları ve sabit telefonlarla baz istasyonları aracılığıyla ve haberleşme sistemleri sayesinde iletişim kurmaktadır. Birbirleriyle adeta et - tırnak gibi etkileşim içinde olan cep telefonları ile baz istasyonları, biri olmaksızın diğerinin işlevsiz kalacağı bir düzlemde çalışmaktadırlar. Bu bakımdan baz istasyonları ve haberleşme sistemleri, cep telefonlarıyla iletişim kurulabilmesi için zorunludurlar.

Gün geçtikçe baz istasyonlarının şekillerinin değiştiği, farklı formlarda karşımıza çıktıkları ve hatta kimi zaman kamufle edilerek göz önünden kaçırıldıkları da söylenebilir. Baz istasyonlarının bazen bir palmiye ağacına, bazen binaların üzerindeki bacalara benzetilmesi yahut su deposu şekli verilmesi, bazense bir reklam panosuyla örtülmesi yahut çeşitli bilgilendirme tabelalarının içine yerleştirilmesi gibi çeşitli şekillerde gizlenmeleri söz konusu olabilmektedir. Bu gizleme işlemi, genellikle halkın baz istasyonlarına karşı tepkisinden kaçınmak veya insanların, baz istasyonlarını gördüklerinde, psikolojik yönden etkilenmelerinin önüne geçmek ve baz istasyonlarını kuran ve işleten şirketlerin / operatörlerin idari - yargısal yaptırımlarla karşılaşmayı istemedikleri için yapılmaktadır⁷.

Baz istasyonları bazen de mobil baz istasyonu şeklinde olabilmektedirler. Örneğin, bir miting zamanı veya bir konser zamanında, alanda çok sayıda insan olduğu için çevredeki sabit baz istasyonlarının kapsama gücü yetmeyebilir. Böyle

---

⁶ ‘Cep telefonu’ kavramı ile ‘mobil telefon’ kavramı zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da, çalışmamızda, yaygın kullanımı nedeniyle, ‘cep telefonu’ sözcüğünün kullanımı tercih edilmiştir.

⁷ Baz istasyonlarının çeşitli şekillerde halkın gözünden gizlendikleriyle ilgili bilgi için bkz. Hande Zeyrek, “**Baz İstasyonlarına İSPARK Kamufle**”, <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/baz-istasyonlarına-ispark-kamufle-981011/>, (19.04.2018); “**Baz İstasyonlarına Kamufle!**”, https://www.ntv.com.tr/turkiye/baz-istasyonlarına-kamufle,APhEzinR8EKUWuI_hZpTOA, (19.04.2018); “**Dışı Baca İçi Baz İstasyonu**”, <http://www.tgrthaber.com.tr/gundem/disi-baca-ici-baz-istasyonu-192131>, (19.04.2018); “**Yaygınlaşan Moda: Baz İstasyonlarını Kamufle Etmek**”, <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/yayginlasan-moda-baz-istasyonlarını-kamufle-etmek-1036982/>, (19.04.2018); “**Baca Görünümlü Baza Karşı Anayasal Savaş**”, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/baca-gorunumlu-baza-karsi-anayasal-savas-26360900>, (26.06.2018); “**Su Deposu veya Palmiye Ağacı Baz İstasyonu Olabilir**”, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/su-deposu-veya-palmiye-agaci-baz-istasyonu-olabilir-25108317>, (06.06.2018); Baz istasyonları insanların gözü önünden saklanıp gizlenmediği zaman haklı olarak insanlar tarafından tepki görmektedirler. Örneğin, Siirt’te, iki apartman bloğu arasına yerleştirilen iki adet baz istasyonu, mahalle sakinleri tarafından oldukça tepki görmüştür. Mahalle sakinleri, kurulan baz istasyonlarının sağlıklarını etkilediğine ve ayrıca görüntü kirliliği oluşturduğuna dikkat çekmişlerdir. Bkz. “**Mahalle Sakinlerinden Baz İstasyonu Tepkisi**”, <http://www.karar.com/siirt/mahalle-sakinlerinden-baz-istasyonu-tepkisi-303752#>, (28.06.2018).

zamanlarda, sadece o güne özel olarak görevlendirilen ve bir arabaya monte edilmiş şekilde çalışan mobil baz istasyonlarına da rastlanması mümkündür.

C. Baz İstasyonlarının Oluşturduğu Elektromanyetik Alan

Gelişen teknolojinin etkisiyle, baz istasyonları ve çeşitli haberleşme cihazlarının yaygın kullanımıyla birlikte, insanlar ve çevre, bu cihazların oluşturduğu elektromanyetik alanlara, ve bu alanların içinde kendini gösteren elektromanyetik radyasyona ve elektromanyetik dalgalara daha fazla maruz kalmaktadırlar. İnsan ve çevre sağlığı üzerindeki olası etkileri nedeniyle, söz konusu kavramlara değinmek isabetli olacaktır.

1. Genel Olarak

Elektromanyetik alan, elektrik yüklerinin hareketlerinden doğan, elektrik alanı ve manyetik alan⁸ bileşenlerine sahip elektromanyetik enerji içeren kuvvet alanıdır⁹.

⁸ Elektrik alanı, bir elektrik yükünün bir başka elektrik yükü üzerinde yarattığı çekme veya itme kuvvetidir. Her elektrik yükü bir elektrik alanını ifade eder. Elektrik alanını, elektrik yüklerinin varlığı meydana getirir. Örneğin, elektrik şebekesine bağlı bir lamba, bir elektrik alanı yaratır. Elektrik alan şiddetinin birimi 'metre başına volt (V/m)' olarak gösterilir. Manyetik alan ise, elektrik yükleri yer değiştirdiğinde, yani bir elektrik akımı sirkülasyonu olduğunda ortaya çıkar. Örneğin, bir lamba yandığında, elektrik alanının yanı sıra, akımın besleme kablosundan lambaya geçişinden kaynaklanan bir manyetik alan da meydana gelir. Manyetik alan, manyetik akı yoğunluk birimi 'tesla (T)' olarak kullanılır. Manyetik alan ölçü birimi olarak 'Gauss (G)' da kullanılır. Elektrik alanı ile manyetik alan şiddeti, mesafeyle hızla azalır. Buna karşın, manyetik alan, elektrik alanında olduğu gibi engel teşkil edecek nesnelere (bina, ağaç vb.) neredeyse hiç engellenmez. Bkz. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, **Elektromanyetik Alanların Etkileri**, http://www.emo.org.tr/ekler/99bb08f940d7461_e-k.pdf, (22.04.2018); Çağatay Güler ve Zakir Çobanoğlu, **Elektromanyetik Radyasyon**, Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994, s. 16-17; Cüneyt Tamam, Mustafa Evrensel ve Yusuf Tamam, "Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri", **Bilimsel Tamamlayıcı Tıp, Regülasyon ve Nöralterapi Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3, 2016, s. 19.

⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Tamam, Evrensel ve Tamam, s. 19; Alpaslan Türkkkan ve Kayıhan Pala, "Çok Düşük Frekanslı Elektromanyetik Radyasyon ve Sağlık Etkileri", **Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 2, 2009, (Elektromanyetik Radyasyon), s. 12; Alpaslan Türkkkan ve Kayıhan Pala, "Elektromanyetik Kirlilik ve Sağlık Etkileri", **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkkan), Bursa, 2012, (Elektromanyetik Kirlilik), s. 107; Uygunol, s. 8-9; Serkan Gürgül, **Manyetik Alanın Kemik Formasyonu Üzerindeki Etkilerinin Biyomekanik Özellikler Yönünden İncelenmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin, 2005, s. 3; Demet Elhasoğlu, **Elektromanyetik Kirliliğin Zararlı Etkileri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,

Hayatı kolaylaştıran ve insanların günlük ihtiyaçlarında kullanılan cep telefonları, baz istasyonları gibi elektrikli cihazlar, yüksek, orta ve alçak gerilim iletim hatları, trafolar, şalt cihazları, mikrodalga fırınlar vb. teknolojik cihazlar birer elektromanyetik alan kaynağıdır¹⁰.

Radyasyon kavramı ise, madde içine nüfuz edebilen ışınları tanımlamak için kullanılmaktadır. Radyasyon, madde içine nüfuz edip, atomları iyonlaştırması ya da iyonlaştırmamasına göre ikiye ayrılır. Bunlar; ‘elektromanyetik (iyonlaştırmayan / iyonlaştırıcı olmayan) radyasyon’ ve ‘nükleer (iyonlaştıran / iyonlaştırıcı olan) radyasyon’dur¹¹. İyonlaştırmayan radyasyon, cep telefonları, baz istasyonları, mikrodalga fırınlar, bilgisayarlar, radyolar, televizyonlar, tıraş makineleri, saç

Adana, 2006, s. 11-12; Arzu Yalçın ve Mustafa Saygın, “Elektromanyetik Alanların Üreme Sistemi Üzerine Etkileri”, **Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2016, s. 106; İlhan Koşalay, “Elektromanyetik Alanlar ve Bioenerji Olgusu”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, s. 287; Şükrü Özen, Selçuk Helhel, Gizem Kahya, Mehmet Çakır ve Samet Yalçın, “Hastane Ortamlarında Manyetik Alan Seviyeleri ve Mesleki Maruz Kalmanın Değerlendirilmesi”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, s. 300; Nursel Akçam ve Gül Seyhan Şen, “Hava Araçlarında Elektromanyetik İşmanın Personele Zararları (HERP)”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, s. 304; Teoman Karadağ, Ali Rıza Özdemir ve Teymuraz Abbasov, “Bir Üniversite Yerleşkesinde Uzun Süreli Elektromanyetik Alan Ölçümleri ve Kirlilik Haritaları” **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, s. 314; Gamze Sarmaşık, Raika Durusoy ve Ahmet Özkurt, “Bilgisayar Laboratuvarlarında Maruz Kaldığımız Elektromanyetik Alanların Zararları ve Çözüm Önerileri”, **Akademik Bilişim ’12 - XIV. Akademik Bilişim Konferansı**, 1-3 Şubat 2012, Uşak Üniversitesi Yayınları, (Editörler: Mustafa Akgül, Ufuk Çağlayan, Ethem Derman, Atilla Özgüt, Şahser Güven ve Kemal Kahraman), Uşak, 2012, s. 477; Mustafa Cansız, Muhammed Bahattin Kurt ve Ali Recai Çelik, “Diyarbakır İl Merkezinde Düşük Frekanslı Elektrik ve Manyetik Alan Ölçümleri ve Ölçüm Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 419; Zehra Deniz Yakıncı, “Elektromanyetik Alanın İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri”, **İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 8, 2016, s. 47-57; Hüseyin Kalkan ve Ali Aslantürk, **Elektromanyetik Spektrum**, http://gozlemevi.omu.edu.tr/depo/elektromanyetik_spektrum.pdf, (03.06.2018).

¹⁰ Mustafa Cansız, Ali Recai Çelik ve Muhammed Bahattin Kurt, “50 Hz Şebeke Frekansında Elektrik ve Manyetik Alan Şiddetlerinin Ölçülmesi ve Ölçüm Sonuçlarının ICNIRP’nin Halk Maruziyeti Limitlerine Göre Karşılaştırılması”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, s. 294.

¹¹ Elektromanyetik dalgalar, iyonlaştırmayan radyasyon grubuna girmektedir. Bkz. Fatih Yağmur, Arif Bozbıyık ve İsmail Hamit Hancı, “Elektromanyetik Dalgaların İnsan Biyokimyası Üzerine Etkileri”, **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 8, 2003, s. 296; Gürgül, s. 4-11; Elektromanyetik dalgalar hakkında bilgi için bkz. Melih Aksoy, Selin Donma, Esra Karataş, Elif Sungur ve Zeki Sönmez, “**Cep Telefonu ve Baz İstasyonlarının İnsan Sağlığı, Özellikle de Üreme Sağlığı Üzerine Etkileri**”, <http://tip.baskent.edu.tr/kw/upload/600/dosyalar/cg/sempozyum/ogrsmpzsnm13/13.P12.pdf>, (21.04.2018); Sevgi, 25 Soru; Uygunol, s. 9-10; Elhasoğlu, s. 41-42; Sevinç Düzgün, **Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığı Üzerindeki Zararlı Etkileri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, 2009, s. 13; Yalçın ve Saygın, s. 106; Sarmaşık, Durusoy ve Özkurt, s. 476.

kurutma makineleri vb. cihazlardan kaynaklanırken; iyonlaştıran radyasyon, nükleer santraller, nükleer enerji, röntgen vb. yerlerden ve cihazlardan kaynaklanmaktadır. İyonlaştırıcı radyasyon, insan ve çevre sağlığı açısından ağır zararlara sebebiyet verebilmekte ve canlıların genetik malzemesini içeren biyolojik dokuda hasarlara yol açabilmektedir. İyonlaştırmayan radyasyon ise, göreceli olarak daha düşük frekans biçimlerine sahip olduğundan, insan ve çevre sağlığını daha az tehdit etmektedir¹².

2. Baz İstasyonlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetiyle İlgili Limit Değerler

Elektromanyetik alanların insan ve çevre sağlığına yönelik olası etkileri konusunda hem ülkeler kendi standartlarını ve limit / sınır değerlerini belirlemektedirler hem de bu konuda uluslararası standartlar ve limit değerler bulunmaktadır. İnsan ve çevre sağlığı yönünden, elektromanyetik alanlardan, özel olarak ise, baz istasyonlarının oluşturduğu elektromanyetik alanlardan kaynaklanan olası etkileri azaltmak veya önlemek için birçok ülke tarafından, çeşitli uluslararası

¹² Sevgi, 25 Soru; Türkkan ve Pala, Elektromanyetik Radyasyon, s. 12; Elektromanyetik radyasyonla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Güler ve Çobanoğlu s. 11-17; Mavi, s. 10-11; Aksu, s. 28; Halim Büyüksulu, **Isparta'nın Yalvaç İlçesi ve Çevresinin Doğal Fon (Background) Radyasyon Düzeylerinin Araştırılması**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2007, s. 21; Hakan Yaren ve Turan Karayılıanoğlu, "Radyasyon ve İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri", **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**, Cilt: 4, Sayı: 4, 2005, s. 200-201; Esin Ocaktan ve Recep Akdur, "Cep Telefonu Teknolojisi ve Sağlık", **Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 1, 2008, s. 59-60; Baz istasyonlarının huzmelerinin baktığı yerlerde oluşan elektromanyetik radyasyonla ilgili, Cep Telefonlarında Bağımsız Uzman Grubu'nun 'Cep Telefonları ve Sağlık (Stewart Raporu)' isimli raporunda, okulların, hastahanelerin çatılarına veya bahçelerine kurulan baz istasyonlarının veya baz vericilerinin yaydıkları elektromanyetik radyasyon üzerinde durulmaktadır. Rapor'a göre, elektromanyetik radyasyondan korunmak için böylesi yerlere baz istasyonu kurulmasının engellenmesine gerek yoktur; bunun yerine, baz istasyonlarının huzmelerinin buralara bakmaması yeterli görülmektedir. Bkz. Report of the Independent Expert Group on Mobile Phones, **Mobile Phones and Health (The Stewart Report)**, <http://disi.unal.edu.co/~gjhernandezp/STEMETICS/ReportOfTheIndependentExpertGroupOnMobilePhones.pdf>, (03.06.2018); Açık halde bulunan bir cep telefonu, belli aralıklarla, içinde ve kapsama alanında bulunduğu baz istasyonuna sinyal gönderir. Bu sebeple cep telefonu kullananların elektromanyetik radyasyonla etkileşimleri baz istasyonlarının yakınında yaşayanlara göre daha yüksektir. Bkz. Ocaktan ve Akdur, s. 60; Öte yandan belirtilmelidir ki, 2013 yılında, BTK Mersin Bölge Müdürlüğü tarafından, Mersin'de elektromanyetik yoğunluk haritası oluşturulmuştur. Bu haritada, cep telefonlarının arama ve aranma anlarında ölçülen elektromanyetik ölçüm değerleri belirlenmiştir. Buna göre, baz istasyonları ile cep telefonları arasındaki elektromanyetik alan ölçüm şiddeti karşılaştırıldığında, baz istasyonlarının insanları cep telefonlarından daha az etkilediği ortaya konulmuştur. Bkz. Güler Özel, **Baz İstasyonlarının İnsanlar Üzerindeki Sağlık, Sosyal ve Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma**, (Yayımlanmamış İdari Uzmanlık Tezi), Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Mersin, 2013, (Baz İstasyonları), s. 16-17.

kurum ve kuruluşlarca belirlenmiş elektromanyetik alan şiddeti limit değerleri uygulanmaktadır.

Bu açıdan ICNIRP (The International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection = Uluslararası İyonlaştırıcı Olmayan Radyasyon Koruma Komisyonu)¹³ tarafından belirlenen elektromanyetik alan limit değerleri, birçok ülkede en çok kabul gören limit değerlerdir. Almanya, Fransa, İngiltere, Portekiz gibi birçok ülke de ICNIRP'nin belirlediği limit değerleri esas almaktadırlar.

Avrupa ülkelerinde, baz istasyonlarının kurulması ve denetlenmesi sürecinde yetkili kurum olan ETSI (The European Telecommunications Standards Institute = Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü)¹⁴, ICNIRP'nin belirlediği limit değerleri esas almaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), baz istasyonlarının kurulması ve denetlenmesi sürecinde yetkili kurum olan FCC (The Federal Communications Commission = Federal İletişim Komisyonu)¹⁵, IEEE (The Institute of Electrical and Electronics Engineers = Elektrik ve Elektronik Mühendisleri Enstitüsü)¹⁶ ile ANSI (The American National Standards Institute = Amerikan Ulusal Standartlar Enstitüsü)¹⁷ tarafından belirlenen limit değerleri esas almaktadır. Ayrıca ABD, ICNIRP'nin belirlediği limit değerleri de tanımaktadır.

Türkiye'de ise, baz istasyonlarının kurulum ve denetim sürecinde yetkili kurum olan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), DSÖ, IEEE ve

---

¹³ 1992'de kurulan ICNIRP, DSÖ ve Dünya Çalışma Örgütü tarafından resmen tanınan, bağımsız bir araştırma kuruluşudur. ICNIRP'nin belirlediği limit değerler, Dünya üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar takip edilerek ve yeni teknolojiler izlenerek ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca ICNIRP, IARC (The International Agency for Research on Cancer = Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı) ile de ortak çalışmaktadır. DSÖ tarafından, ICNIRP ile IARC'nin çalışmaları dikkate alınarak, elektromanyetik radyasyon maruziyetinin sağlık üzerindeki olası etkileri üzerine devamlı değerlendirmeler yapılmaktadır. Öte yandan ICNIRP'nin belirlediği limit değerler de, yeni bilimsel ışığında güncellenmektedir, <https://www.icnirp.org/>, (04.08.2018).

¹⁴ 1988'de kurulan ETSI, Avrupa ülkeleri arasında telekomünikasyon altyapılarını birleştirmeyi, terminal donanımların uyumluluğunu sağlamayı ve Avrupa telekomünikasyon ağını oluşturmayı hedeflemektedir. ETSI, kurulduğu yıllarda, bölgesel bir kuruluş olarak faaliyet göstermesine rağmen, telekomünikasyon pazarının gün geçtikçe küreselleşmesi ve mobil haberleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte, Dünya çapında da etkili olan standartlar ortaya koymaya başlamıştır, <https://www.etsi.org/>, (04.08.2018).

¹⁵ 1934'te kurulan FCC, ABD'nin eyaletler arası ve uluslararası radyo, televizyon, tel, uydu ve kablo iletişimini denetleyen bağımsız bir devlet dairesidir, <https://www.fcc.gov/>, (04.08.2018).

¹⁶ 1963'te kurulan IEEE, elektrik, elektronik, bilgisayar, otomasyon, haberleşme vb. alanlarda, mühendislik teori ve uygulamalarının gelişmesi için çalışan, kar amacı olmayan, Dünya'nın önde gelen kuruluşlarından, <https://www.ieee.org/>, (04.08.2018).

¹⁷ 1918'de kurulan ANSI, ABD'deki endüstriyel standartları hazırlayan ve yayımlayan özel bir şirkettir, <https://www.ansi.org/>, (04.08.2018).

ICNIRP'nin belirlediği limit değerleri esas almaktadır¹⁸. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, baz istasyonlarının kurulum ve denetim sürecinde yetkili kurum olan Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu da, ICNIRP'nin belirlediği limit değerleri esas almaktadır.

Türkiye'de, normatif anlamda, elektromanyetik alan şiddeti limit değerleri, Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Yönetmelik'in 16. maddesinde, elektromanyetik alan şiddeti limit değerleri yer alırken; 19. maddesinde, limit değerlerin aşılması halinde uygulanacak yaptırımlara yer verilmiştir.

Ayrıca belirtilmesi gereken bir başka husus ise, içinde yaşadıkları çevreyle ilgili bilgi edinme hakkına ve sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olan insanların, çevrelerindeki baz istasyonlarıyla ilgili belli başlı bilgileri öğrenme haklarının olduğudur. Nitekim insanlar çoğu zaman elektromanyetik dalgaların sağlıklarına etki edeceği endişesini taşımaktadırlar. Bu bağlamda, bireyler, kendilerine veya seçtikleri bir noktaya en yakın baz istasyonu ile ilgili güvenlik mesafesi ile elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerini e-devlet (<https://www.turkiye.gov.tr/baz-istasyonlari>) üzerinden, ücretsiz olarak öğrenebilmektedirler. Bireyler, e-devlet üzerinden baz istasyonlarıyla ilgili sunulan bilgilere güven duymadıkları, daha sağlam bilgi öğrenmek istedikleri zaman baz istasyonlarının yaydıkları elektromanyetik alan şiddetini bizzat, ücreti karşılığında talep edebilmektedirler. Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği kapsamında, bu ölçüm talepleri, BTK'ya veya ölçüm yetki belgesi sahibi kuruluşlara bir dilekçeyle yapılabilir.

Ayrıca baz istasyonlarıyla ilgili elektromanyetik alan şiddeti ölçümleri, sadece ölçüm talebi durumunda yapılmamaktadır. Baz istasyonlarıyla ilgili herhangi bir ölçüm talebi olup olmadığına bakılmaksızın, baz istasyonlarının kuruldukları ilk aşamada ve istasyonlarda teknik değişiklikler olması durumunda, ölçüm yetki belgesi

---

¹⁸ EHK m. 37/4'e göre, BTK, ulusal ve uluslararası kuruluşların belirlediği standart değerleri dikkate almak suretiyle baz istasyonlarının kullanımında uyulacak elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerinin belirlenmesi, kontrol ve denetimlerini münhasıran yapar veya yaptırır. Bu işlemlerle ilgili usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın görüşleri alınarak, BTK tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir. Yönetmelik'le belirlenen elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerine, güvenlik mesafesine uygun bulunan baz istasyonları, BTK'dan güvenlik sertifikası almak kaydıyla, kurulum ve faaliyete geçerler. Söz konusu yönetmelik, 21.04.2011 tarihli ve 27912 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 'Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'dir.

sahibi kuruluşlar tarafından ölçümler yapılmaktadır. Bunun dışında, BTK Bölge Müdürlükleri de rutin ölçüm yapabilmektedirler¹⁹.

D. Baz İstasyonlarının Kurulum Alanları

Günümüzde, baz istasyonları çok çeşitli alanlarda kurulmaktadır. Baz istasyonlarının birçok alanda kurulması ve işletilmesi sürecinde, bunların insan ve çevre sağlığına olası etkileri nedeniyle Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin²⁰ 6. maddesindeki güvenlik mesafesi hesabına uyulmalıdır²¹.

Ülkemizde baz istasyonları oteller, sağlık kuruluşları²², alışveriş merkezleri, otoparklar, okullar²³, ibadethaneler gibi değişik türdeki binaların içlerine, çatılarına, duvar cephelerine yerleştirilmektedirler.

İnsanların sürekli sirkülasyon halinde olduğu alanlarda baz istasyonlarının kurulması ilk bakışta normal gibi gözükse de, bu gibi yerlerde çalışanların oralarda sürekli olarak kaldıkları gerçeği göz önüne alınmalıdır. Örneğin, üzerine baz istasyonu kurulu bir camiye ibadete gelen insanlar genellikle ibadet saatlerinde gelmekteyken, imam, müezzin gibi cami personeli sürekli olarak camide bulunmaktadır; hastahanelere tedavi amaçlı gelen hastalar kısa süreli kalmaktayken, doktor, hemşire gibi sağlık personeli mesai saatleri boyunca hastahanelerde bulunmaktadır. Bu gibi kamusal alanlar göz önüne alınarak, gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılmalı ve böylesi yerlerde kurulu baz istasyonlarının ve baz vericilerinin BTK tarafından (sadece kurulum aşamasında değil) devamlı olarak

¹⁹ Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, **Baz İstasyonları ile İlgili Sıkça Sorulan Sorular**, <https://tuketici.btk.gov.tr/File/?path=ROOT/2/baz%20istasyonu%20brosur.pdf&version=1>, (24.05.2018).

²⁰ R.G., T. 17.04.2018, S. 30394.

²¹ Yönetmelik'in 'Güvenlik mesafesi hesabı' başlığını taşıyan 6. maddesinin 1. fıkrasına göre, bu formül aynı zamanda IRPA'nın (The International Radiation Protection Association = Uluslararası Radyasyondan Koruma Kurumu) belirlemiş olduğu bir formüldür. Bu formüle göre, güvenlik mesafesi, baz istasyonlarının antenlerinden itibaren ve antenlerin yayın yönü dikkate alınarak hesaplanır.

²² Yönetmelik'in 6. maddesinin 8. fıkrasına göre, sağlık kuruluşlarında kurulacak baz istasyonlarının, tıbbi cihazları etkilememesi için ortamda oluşturacakları elektrik alan şiddeti değeri 3 V/m'yi geçemez. Bu düzenleme, insan sağlığı açısından yerinde bir düzenleme olarak değerlendirilebilir.

²³ Örneğin, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi binasının üzerinde kurulu bir baz istasyonundan dolayı Fakülte'nin bazı öğretim üyeleri, Fakülte'nin üzerinde kurulu olan baz istasyonunun kaldırılması yönünde idari ve yargısal yollara başvurulmasıyla ilgili hazırladıkları bir raporu Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu'na sunmuşlardır.

elektromanyetik alan şiddeti değerleri ölçülmelidir. Hatta insanlar, böylesi alanlar dışında kurulu olan baz istasyonlarıyla haberleşebiliyorlarsa, bu alanlarda baz istasyonu veya baz vericisi kurulmasına müsaade edilmemeli ve kurulmuş olan baz istasyonları da kaldırılmalıdır.

Öte yandan okul öncesi eğitim ile temel eğitim kuruluşları ve çocuk oyun parklarına ayrıca değinilmesi gerekmektedir. Nitekim küçük yaşlardaki çocuklarda, baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalgaların neden olabileceği baz ağrısı, uykusuzluk, dikkat dağınıklığı gibi rahatsızlıklar daha sık görülebilmektedir. Baz istasyonlarının belli yaş gruplarındaki insanların sağlığına yönelik olası etkileri düşünülmüş olmalı ki, Yönetmelik'in güvenlik mesafesi hesabını içeren söz konusu 6. maddesine, 17.04.2018 tarihli ve 30394 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişiklikleriyle yeni fıkralar eklenmiştir²⁴. Eklenen bu fıkralar, küçüklerin sağlığının korunması açısından olumlu olarak gözükmektedir; ancak okul öncesi eğitim ile temel eğitim kuruluşları ve çocuk oyun parkları çevresinde, güvenlik mesafesine ve söz konusu fıkralara uygun olarak kurulmuş / kurulacak baz istasyonlarının BTK tarafından sık sık denetlenmesi gerekliliği de göz önünde bulundurulmalıdır²⁵.

---

²⁴ Yönetmelik'in, 'Güvenlik mesafesi hesabı' başlığını taşıyan 6. maddesine eklenen 3., 4., 5., 6. fıkralar şöyledir: "(3) Umuma açık park ve bahçelerde, güvenlik mesafesi hesabında çocuk oyun alanlarının sınırları dikkate alınır.

(4) Baz İstasyonları anten ve cihazları, çocuklar için ayrılmış oyun alan sınırlarından en az güvenlik mesafesi kadar uzakta bulunur.

(5) Okul öncesi eğitim ve temel eğitim kurumlarının çok katlı işyeri, alışveriş merkezi ve site gibi binalarda bulunması durumunda o eğitim kurumunun bulunduğu katlarda güvenlik sertifikasını alınmasını gerektiren elektronik haberleşme cihazları kurulamaz.

(6) Okul öncesi ve temel eğitim kurumlarının herhangi bir kampüs alanında kurulmuş ve kampüs sınırları haricinde müstakil bahçe duvarının bulunmaması halinde güvenlik mesafesinin sınırı Kurum tarafından yerinde inceleme yapılmak suretiyle belirlenir ve güvenlik sertifikası Kurum Başkanının onayı ile düzenlenir".

²⁵ ABD gibi kimi ülkelerde, geçmişten bu yana, yerleşim yoğunluğu sergileyen ve özellikle çocukların yoğun olduğu yerlerde baz istasyonlarının veya baz vericilerinin yerleştirilmesine hiçbir şekilde müsaade edilmemektedir. Bkz. Tolga Yarman, "Baz'lar Sınır Değerleri Aşıyor", **Radikal Gazetesi**, 1 Ekim 2000.

II. BAZ İSTASYONLARININ ÇEVREYLE İLİŞKİSİ

A. Çevre Kavramı

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinin çevreyle ilişkisini belirlemek açısından öncelikle çevre kavramını ele almak yerinde olacaktır. Bu açıdan çevre kavramı birçok dilde yeni bir terim olduğundan, günlük dildeki kullanımının çok eskilere dayanmadığı söylenebilir²⁶. Uzun bir süre sözlüklerde yer alan çevre kavramının günlük dildeki kullanımının yaygınlık kazanması 20. yüzyılın ikinci yarısına denk gelmektedir. Nitekim bu tarihlerde çevre sorunları toplumların gündemine oturmaya başlamıştır²⁷.

Geçmişten bu yana çevre kavramı oldukça geniş bir içeriğe sahip olduğundan, çevre kavramının²⁸, üzerinde anlaşmaya varılabilen, belirli bir tanıma sahip olduğunu söylemek oldukça güçtür ve içeriği hakkında da tereddütler bulunmaktadır²⁹. Çevre kavramını tanımlamadaki güçlükler, bu kavramın belli başlı alt ayrımlara bölünmesine sebep olduğundan, çevre kavramı, niteliksel ve mekansal açılardan incelenebilir³⁰. Bu bağlamda, teknik bilimlerde, ‘fiziksel çevre’ ve ‘insan çevresi’³¹ ayrımı mevcutken; sosyal bilimlerde, bu ayrım önemini kaybetmiş ve ‘doğal çevre’

²⁶ Fransızca’da, çevre teriminin kökenleri 12. yüzyıldan itibaren kullanılan ve sözcüğün fiil hali olan ‘environner’ (çevrelemek, kuşatmak) sözcüğüne kadar uzanmaktadır. İngilizce’de ‘environment’ sözcüğü ile kullanılan çevre terimi, bugünkü anlamıyla 1960’ların başından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Diğer dillerde ‘çevre’yi açıklamak üzere aynı dönemlerde yeni sözcükler ortaya çıkmıştır. Örneğin, Almanca’da ‘umwelt’, Hollandaca’da ‘milieu’, İspanyolca’da ‘medio ambiente’, Arapça’da ‘al biah’, Rusça’da ‘okruzhauchhaia’, Japonca’da ‘kankyo’ gibi. Bkz. Süheyla Suzan Alica, **Kent - Çevre - Hukuk**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, (Kent ve Çevre), s. 21.

²⁷ Ahmet Mithat Güneş, **Çevre Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, (Çevre Hukuku), s. 2.

²⁸ ‘Çevre’ sözcüğü, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te birçok anlamda yer almıştır. Onlardan biri, “Bir şeyin yakını, dolayı, etraf, periferi” iken; diğeri, “Kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam”dır. Bkz. www.tdk.gov.tr, (09.05.2018); Çevre kavramı hakkında açıklamalar için bkz. Hasan Demir, **Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, (Hukuki Sorumluluk), s. 8.

²⁹ Muhlis Ögütçü, **Çevre Kolluk İşlemleri**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2000, (Çevre Kolluk İşlemleri), s. 4.

³⁰ Handan Yokuş Sevik, **Çevre Hukuku Doğal Çevrenin Korunması**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 1.

³¹ Fiziksel çevre, “İnsanın yaşadığı, varlığını ve diğer canlı ve cansız türlerle ilişkilerini sürdürdüğü ortam” olarak tanımlanabilirken; insan çevresi / toplumsal çevre, “İnsanoğlunun belli bir dönemde bulunduğu fiziksel çevrede oluşturduğu toplumsal, siyasal ve ekonomik ilişkilerin tümü” olarak tanımlanabilir. Bkz. Güneş, Çevre Hukuku, s. 3.

ve ‘yapay çevre’³² ayrımı ağırlık kazanmıştır³³. Ancak söz konusu bu ayrımların da çevre kavramını net bir şekilde tanımlamaya yettiği söylenemez.

Zaman zaman çevre kavramı, moda olan bir fikir, zengin ülkelere özgü bir lüks, bir efsane, hippilerin ve altmış sekiz kuşağının fikirlerinden çıkan bir tartışma konusu, çiçekler ve minik kuşlar, büyümenin sınırları üzerine ekonomist ve düşünürlerin alarm çığı, doğal kaynakların tükenişinin duyurulması, kirlilik karşıtı ürün ve malların sergilendiği yeni bir piyasa olarak da algılanabilmektedir³⁴.

Öte yandan 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun (ÇK) 2. maddesinde ise, çevre, “*Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam*” olarak tanımlanmıştır. ÇK m. 2’de ‘çevre’nin geniş olarak ele alındığı söylenebilir. Öğretide ise, çevre kavramının, dar veya geniş anlamda ele alındığı görülmektedir. Nitekim bilim insanı Albert Einstein da, “*Ben olmayan her şey çevredir*” sözüyle geniş anlamdaki çevreye vurgu yapmıştır.³⁵

Çevrenin kapsamının olabildiğince geniş tutulması ilk bakışta olumlu görünse de, böylesine kapsamlı ve soyut bir çevre tanımının, çevrenin korunmasına ilişkin ödevlerin gerçekleştirilmesini imkansız kılacağı ve bu bakımdan çevrenin korunmasına hizmet etmeyeceği söylenebilir. Bu sebeple çevre kavramının kapsamının çevrenin korunması ödevinin gerçekleştirilmesini etkisiz hale getirmeyecek şekilde daraltılması gerektiği dile getirilebilir. Bunun yerine dar kapsamlı çevre kavramının ele alınması daha isabetli olabilmektedir. Dar kapsamlı çevre kavramı ise, yalnızca doğal çevreyi kapsamaktadır³⁶.

---

³² Doğal çevre, “*Yerkürede insanın oluşumuna katkı yapmadığı, doğal gelişim ve değişimlerle oluşmuş yaşam ortamları*” olarak tanımlanabilirken; yapay çevre, “*İnsanoğlunun bilgi ve kültür birikimine dayalı olarak çeşitli kaynakları kullanarak oluşturduğu ve tamamen insan ürünü olan yaşam ortamları*” olarak tanımlanabilir. Bkz. Güneş, Çevre Hukuku, s. 3.

³³ Nühket Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2012, (Çevre Politikası ve Hukuku), s. 2-3; Öğütçü, Çevre Kolluk İşlemleri, s. 18-22.

³⁴ Öğütçü, Çevre Kolluk İşlemleri, s. 4.

³⁵ Michael Kloepfer, **Umweltrecht**, 3. Auflage, C.H. BECK, Berlin, 2004, s. 17’den aktaran Güneş, Çevre Hukuku, s. 3; Çevrenin tanımının geniş anlamda yapıldığı tanımlar için bkz. Güneş, Çevre Hukuku, s. 3; Ertaş’a göre, çevre, “*İnsan ve canlılar üzerinde ani veya süreli, doğrudan veya dolaylı etkide bulunan, fiziksel, kimyasal, toplumsal değerlerin toplamıdır*”. Bkz. Şeref Ertaş, **Çevre Hukuku ve Hayvan Hakları Hukuku**, 2. Baskı, İleri Yayınları, İzmir, 2012, s. 21-22; Benzer bir tanım için bkz. Ruşen Keleş, Can Hamamcı ve Aykut Çoban, **Çevre Politikası**, Güncellenmiş 8. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2015, s. 33.

³⁶ Güneş, Çevre Hukuku, s. 4

Geniş ve dar kapsamlı çevre kavramları arasında orta yolu bulmak için çevreyi, canlı varlıklar ve insan etkinlikleri üzerinde dolaylı veya doğrudan etkiler yapabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal bileşenlerin tümü olarak tanımlamak mümkündür³⁷.

B. Çevre Kirliliği

Öncelikle çevre kirliliğini de içine alan bir kavram olan çevre sorunları tanımlamak yerinde olacaktır. Bu bağlamda, çevre sorunları, çevreyi oluşturan ve canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim halinde oldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel unsurlar ile ekolojinin³⁸ bozulmasına, canlıların zarar görmesine yol açan sorunlar olarak tanımlanabilir³⁹.

Çevre kirliliği ise, çevre sorunlarının en önemlisi olarak görülebilir⁴⁰. Çevre kirliliği ekolojik dengeyi bozmaktadır⁴¹. Nitekim bunun en önemli göstergeleri; sera etkisi, ozon tabakasının tahribatı ve asit yağmurları gibi iklim koşullarında ortaya çıkmaktadır⁴².

³⁷ Ruşen Keleş ve Birol Ertan, **Çevre Hukukuna Giriş**, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s. 14.

³⁸ Ekoloji sözcüğü ilk kez, 1866 yılında, Alman biyolog Ernst Haeckel tarafından, canlı varlıkların yaşam ortamlarıyla olan ilişkilerini inceleyen bir disiplini tanımlamak için kullanılmış olup, Haeckel, ekoloji sözcüğünü, Yunanca'da, 'yaşanılan yer, yurt, ev' anlamına gelen 'oikos' ile 'bilim, söz ya da söylem anlamlarına gelen 'logia / logos' sözcüklerinden türetmiştir. Bkz. Keleş, Hamamcı ve Çoban, s. 29-30; Aynı zamanda ekoloji, canlılarla çevrelerini ve bu iki varlığa ait öğelerin karşılıklı etkileşim ve ilişkilerini araştıran bir bilim dalıdır. Bkz. Necmettin Çepel, **Çevre Koruma ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü**, 2. Basım, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 64-65.

³⁹ Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 46-47; Çevre sorunlarının birbirleriyle bağlantılı olmaları hakkında bilgi için bkz. Deniz Kızılsümer Özer, **Çok Taraflı Çevre Sözleşmeleri**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 12-13.

⁴⁰ Yokuş Sevük, s. 4.

⁴¹ ÇK m. 2'ye göre, ekolojik denge, "İnsan ve diğer canlıların varlık ve gelişmelerini doğal yapılarına uygun bir şekilde sürdürebilmeleri için gerekli olan şartların bütünü"dür.

⁴² Ruşen Keleş, "İnsan, Çevre, Toplum", **İnsan Çevre Toplum**, 2. Baskı, İmge Kitabevi, (Editör: Ruşen Keleş), Ankara, 1997, (İnsan ve Çevre), s. 10.

1. Genel Olarak

Çevre kirliliği, “Çevreyi, insan ve diğer canlıların gelişim ve sağlığını bozucu hale getiren, her türlü faaliyet ve etkileşim” olarak tanımlanabilir⁴³. ÇK m. 2’ye göre ise, çevre kirliliği, “Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki”dir.

Ayrıca öğretilerdeki bir ayrıma göre, çevre kirliliğinin türleri; ‘olumlu (aktif) çevre kirliliği’, ‘olumsuz (pasif) çevre kirliliği’, ‘manevi çevre kirliliği’ olarak üç grupta toplanabilir⁴⁴.

Çevre kirliliğinin geçmişten bu yana uzanan klasik türleri olarak hava kirliliği⁴⁵, su kirliliği⁴⁶ ve toprak kirliliği⁴⁷ sayılabilir⁴⁸. Zaman içinde bu kirlilik

⁴³ Ertaş, s. 102.

⁴⁴ Olumlu (aktif) çevre kirliliği, kişilerin faaliyet alanlarında fiziki olarak oluşan ve çevreye zarar veren, ısı, buğu, toz gibi maddelerin oluşturduğu kirlilik türüdür. Olumsuz (pasif) çevre kirliliğinin ise, tanımı zordur. Nitekim bu kirlilik türünde, kişilerin faaliyet alanlarında oluşan ve çevreye zarar veren maddelerin oluşumu söz konusu değildir. Bu kirlilik türünde, faaliyetlerin kendisi doğal yapıyı bozmaktadır. Örneğin, bir arsa üzerine yapılan yüksek binanın diğer binaların güneş ışığını, hava akımını kesmesi ve televizyon dalgalarını engellemesi. Manevi çevre kirliliği ise, bir faaliyetin, çevrede yaşayan insanların ve diğer canlıların ruh sağlığını ve psikolojilerini olumsuz şekilde etkilemesidir. Örneğin, nükleer santralin veya bir baz istasyonunun çevrede yaşayanlar üzerinde yarattığı korku. Bkz. Ertaş, s. 104; Öğretilerde, çevreye yönelik müdahalelerin, ‘maddi (olumlu) müdahaleler’, ‘olumsuz müdahaleler’ ve ‘manevi (psşik) müdahaleler’ şeklindeki ayrımı için bkz. Sahir Çörtoğlu, **Komşuluk Hukukunda Taşınmaz Mülkiyetinin Kullanılmasının Çevreye Etki ve Sonuçları (MK 661)**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Ankara, 1982, s. 105-174; İlhan Ulsan, **Medeni Hukukta Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi ve Uygulama Alanı**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977, s. 161-172.

⁴⁵ Hava kirliliğine sebebiyet veren, partikül ve likit maddelerin oluşturduğu emisyonlar ve fosil yakıtlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. M.S. Lowe ve R.D. Thompson, “Pollution and Development”, **Environmental Issues in the 1990s**, 1992, s. 200’den aktaran Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 3-4; Hava kirliliği hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. Ersan Şen, **Çevre Ceza Hukuku (Ceza Hukuku Açısından Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı)**, Kazancı Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 16; Yavuz Bozkurt, **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Çevre Politikalarının Dönüşümü Çevre Sorunları ve Politikaları**, Güncellenmiş 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016, s. 19-21; Keleş, Hamamcı ve Çoban, s. 113-116; Parlar ve Hatipoğlu, s. 48-49; Hasan Hamzaçebi ve Yasemin Aktürk, **Üniversite Mahallesi Spor Temalı Park SED Raporu**, Trabzon Belediyesi Yayınları, Trabzon, 2012, s. 47-49; Demir, Hukuki Sorumluluk, s. 25-27; Hakan Yavuz, **Çevre Sorunları ve Maliye Politikası**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017, s. 27.

⁴⁶ Su kirliliği hakkında detaylı bilgi için bkz. Bozkurt, s. 33-34; Yavuz, s. 29-30; Parlar ve Hatipoğlu s. 47-48; Keleş, Hamamcı ve Çoban, s. 125-127.

⁴⁷ Toprak kirliliği hakkında detaylı bilgi için bkz. Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 4; Öğütçü, Çevre Kolluk İşlemleri, s. 69; Keleş, Hamamcı ve Çoban, s. 134-136; Yavuz, s. 30-31; Parlar ve Hatipoğlu, s. 49; Bozkurt, s. 48-50.

⁴⁸ Klasik anlamdaki çevre kirliliği türleri hakkında detaylı bilgi bkz. Demir, Hukuki Sorumluluk, s. 25-32.

türlerine çeşitli çevre kirliliği türleri⁴⁹ eklenmiş ve teknolojiye bağlı olarak elektromanyetik kirlilik, çevre kirliliği türleri arasında görülmeye başlanmıştır. Ancak çalışmamızda, kirlilik türlerinden baz istasyonlarının faaliyetlerinin de sebebiyet verdiği bir kirlilik türü olan elektromanyetik kirlilik üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

2. Baz İstasyonlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Kirlilik

İnsanlığın tarihsel sürecinin son dönemlerinde, baz istasyonları dahil olmak üzere, birçok teknolojik gelişmenin etkisiyle ortaya çıkan bir kirlilik türü olarak dikkat çeken elektromanyetik kirlilik⁵⁰, elektrikle çalışan çeşitli aygıtların yol açtığı bir kirlilik türüdür.

Elektromanyetik kirlilik, çok yeni olmamasına ve aslında birçok teknolojik cihazdan kaynaklanmasına rağmen, daha ziyade cep telefonlarının ve bunlara bağlı olarak baz istasyonlarının yaygınlaşmasıyla, 1995 - 2000 tarih aralığında kamuoyu gündemine oturmaya başlamıştır⁵¹. Bu tarihlerden sonra insanlar, cep telefonlarıyla baz istasyonları üzerinden haberleşmenin rahatlığını yaşıyorlarken, diğer yandan

⁴⁹ Gürültü kirliliği hakkında detaylı bilgi için bkz. Dudley Wallis, “Gürültü Kirliliği”, **Kent ve Gürültü Sempozyumu**, 30 Mayıs 1994, Ankara, s. 2; Ahmed Akgündüz, **İslam ve Osmanlı Çevre Hukuku**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 63; GDO’ların bitki türleri üzerinde sebep oldukları transgenik kirlilik hakkında detaylı bilgi için bkz. Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, s. 4.

⁵⁰ Çalışmamızda, literatürdeki yaygın kullanımı nedeniyle ve baz istasyonları bakımından daha isabetli bir terim olacağı düşüncesiyle, ‘elektromanyetik kirlilik’ teriminin kullanımı tercih edilmiştir.

⁵¹ Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, s. 4; Cep telefonları ve baz istasyonlarına ek olarak, enerji hatları, elektrikli ev aletleri, bilgisayarlar, radarlar, radyo - televizyon yayınları, indüksiyon ocakları ve hırsız savar aletler de elektromanyetik kirliliğe sebep olmaktadır. Bkz. Hamzaçebi ve Aktürk, s. 54; Ayrıca bkz. Osman Çerezci, “Elektromanyetik Kirlilik Ölçüm Çalışmaları”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkan), Bursa, 2012, (Ölçüm Çalışmaları), s. 27-28; Koray Balcı, **Edirne Merkez İlçede Bulunan İlkokullarda Elektromanyetik Kirlilik**, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne, 2017, s. 30; Tolga İnce, **Elektromanyetik Kirlilik**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 16-17; Ayşe Gülnihal Canseven, “‘Elektromanyetik Kirlilik’ Olgusu ve Yapılması Gerekenler”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, s. 38; Burak Dilek, Nilüfer As ve Mustafa Ergin Şahin, “Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Merkez Kampüs Güney Hattı Boyunca Elektromanyetik Kirlilik Ölçümü”, **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 426; Sorgucu, Kabalcı ve Develi, s. 29; Milli Eğitim Bakanlığı, **Çevre Sağlığı - Elektromanyetik Kirlilik**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2011, s. 3-6; İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonu, **Cep Telefonu Baz İstasyonları Raporu** (Hazırlayanlar: Yelda Kullap ve Muhlis Öğütçü), İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2001, s. 7-8; Demir, Hukuki Sorumluluk, s. 35-37.

insan ve çevre sağlığına olası etkileri nedeniyle elektromanyetik kirlilikle mücadele yöntemleri geliştirmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca baz istasyonlarının elektromanyetik kirliliğe neden olduğu düşünüldüğünden, bu konuda çeşitli siyasi partiler⁵², kurum ve kuruluşlar⁵³, bilim insanları çeşitli girişimlerde bulunmakta ve araştırmalar yapmaktadırlar.

⁵² 21 Temmuz 2000 tarihinde yayımlanan Radikal Gazetesi'ne yansıyan habere göre, Fazilet Partisi Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya, Başbakan'ın cevaplandırması talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verdiği soru önergesinde, ülke genelindeki baz istasyonlarının sayısını, kaçının yerleşim alanları içinde olduğunu, elektromanyetik kirliliğin çevrede yaşayan insanlar için bir tehlike arz edip etmediğini, yerleşim alanları dışındaki baz istasyonları çevresinde yetişen ürünlere ve bitkilere etkisini, bu ürünlerin güvenle yenilip yenilmeyeceğini sormuştur.

⁵³ Elektromanyetik kirliliği önleme çalışmaları kapsamında, yerel yönetimler düzeyinde en ciddi adımları atanlardan biri Nilüfer Belediyesi olmuştur. Nitekim Nilüfer Belediyesi, elektromanyetik kirliliğin önlenmesi için bir proje oluşturmuş, 2006 yılı Ekim ayında sağlıklı kent olma bilincinden hareket ile Nilüfer'de elektromanyetik alan kirlilik düzeyini tespit etmek, yapılan tespit ve ölçüm sonuçlarına göre risk değerlendirmesi yapmak, elektromanyetik kirlilik düzeyini geriletecek önlemleri hayata geçirmek ve uygulama sonuçlarını paylaşmak için çeşitli çalışmalar başlatmıştır. Bkz. Zerrin Kartal, "Nilüfer'de Elektromanyetik Alan Kirliliği Önleme Çalışmaları", **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkan), Bursa, 2012, s. 44; Nilüfer Belediyesi'nin elektromanyetik kirliliği önleme paketi kapsamında, şunlar yer almıştır: "1. Yüksek gerilim hatlarının yer altına alınması,

2. Yeni kurulacak yerleşimlerde yüksek gerilim hatları ile yaşam alanları arasındaki mesafenin 200 metre olması,

3. Baz istasyonlarının okulların ve sağlık kuruluşlarının 300 metreden daha yakınına kurulmaması,

4. Baz istasyonlarının üniversiteler veya meslek kuruluşları tarafından habersiz kontrol edilmesi,

5. Baz istasyonlarının yerlerinin web ortamında gösterilerek halkın çevresinde ne sayıda baz istasyonu olduğu bilgisine erişmesi,

6. Eğitim kurumlarında elektromanyetik kirlilik hakkında öğrencilere ve velilere yönelik programlar yapılması,

7. Belediyelere bölgelerinde kurulacak baz istasyonları için izin verme yetkisinin verilmesi". Bkz.

Kartal, s. 47-48. Önleme paketi kapsamındaki bu maddelerden birkaçı günümüzde uygulamaya geçirilmiştir. Örneğin, e-devlet üzerinden vatandaşlar çevrelerindeki baz istasyonlarıyla ilgili birçok bilgiye ulaşabilmektedirler. Ayrıca günümüzde belediyeler, baz istasyonlarının belli koşullarda kurulma aşamasında 'yer seçim belgesi' vermektedirler; Elektromanyetik kirliliğe karşı bir başka çözüm önerileri için bkz. Levent Sevgi, "Elektromanyetik Kirlilik, Cep Telefonları ve Baz İstasyonları", **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, (Elektromanyetik Kirlilik), s. 11-12; Elektromanyetik kirliliğin kontrolü hakkında bkz. Mustafa Bozbey, "Bursa - Nilüfer Belediyesi'nde Elektromanyetik Kirliliğe Yönetimsel Bakış", **Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 7-8 Ekim 2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, (Yönetimsel Bakış), s. 210-211; Mustafa Bozbey, "Bursa - Nilüfer Belediyesi'nde Elektromanyetik Kirliliği Önleyici Bakış", **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 320-321; Osman Çerezci, Şuayb Yener, Baha Kanberoğlu ve Yasin Çitkaya, "Kentsel Dönüşüm ve Elektromanyetik Kirliliğin Azaltılması", **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 334-335; Ahmet Yahya Teşneli, "Elektromanyetik Alanların Ölçümleri ve Değerlendirilmesi", **Elektromanyetik Kirliliği Önleme, Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu** (Hazırlayan: Ersin Fadilloğlu), Ankara, 2014, s. 90; Elektromanyetik kirlilik epidemiyolojisi için bkz. Said Bodur, "Elektromanyetik Kirlilik Epidemiyolojisi", **Elektromanyetik Kirliliği Önleme**,

C. Çevre Hukuku Bağlamında Çevrenin Korunmasında Geçerli İlkeler

1. Genel Olarak

ÇK m. 2'ye göre, çevrenin korunması, “Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü”nü ifade etmektedir⁵⁴.

Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu (Hazırlayan: Ersin Fadilloğlu), Ankara, 2014, s. 10.

⁵⁴ Çevrenin korunmasının gerekliliğinin anlaşılması konusunda ve baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde uyulacak etik değerlerde, çevre etiği önemli bir yere sahiptir; Etik, “uyulması gereken davranış standartları olarak tanımlanabilmektedir. Bkz. Kadir Can Özel, “Etik ve Etik - Hukuk Arasındaki İlişki”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 33, 2018, (Etik ve Hukuk), s. 689; Etik kavramıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Aziz Can Tuncay, **Hukuksal Etik (Legal Ethics) Ders Notları**, Genişletilmiş 2. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2015, s. 2; Ertuğrul Uzun, **Adalet Meslek Etiği**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editör: Elif Uzun), Eskişehir, 2015, s. 7; Yusuf Karakoç, “Hukuk - Etik İlişkisi”, **Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V Sempozyumu**, 13-17 Eylül 2010, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2012, s. 91; Mehmet Yüksel, **Hukuk Sosyolojisi Yazıları**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2011, s. 10; Muhammet Özeker, “Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış”, **Yasama ve Yargı Etiği Alanındaki Gelişmeler Uluslararası Konferansı**, 18 Şubat 2009, Ankara; William Klaas Frankena, **Ethics**, Prentice Hall, New Jersey Englewood Cliffs, 1970, s. 5. Bkz. Harun Tepe, **Etik ve Metaetik**, 2. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2011, s. 26'dan naklen; Ahmet Ulutaş ve Ömer Serdar Atabey, **Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Yargı Etiği**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 5; İoanna Kuçuradi, “Etik ve ‘Etikler’”, **Türkiye Mühendislik Haberleri**, Sayı: 423, 2003, s. 8; Fatma Ağbuğa, **Çevre Sorunlarına Etik Bir Yaklaşım: “Felsefi Bir Sorgulama”**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2016, s. 27; Çevre etiği ise, çevreyle insanın ahlaki ve etik ilişkisini inceleyen felsefi bir yaklaşım olmakla birlikte; çevre etiği, insanlar ve onların doğal çevreleri arasındaki ahlaki ilişkilerin sistematik değerlendirmesidir. Bkz. Birol Ertan, “2000’li Yıllarda Çevre Etiği Yaklaşımları ve Türkiye”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2004, s. 95; Çevre etiği kavramı hakkında ayrıca bkz. Turan Ergün, **Türkiye’de Çevre Denetimi ve Çevre Etiği Bağlamında Yeniden Yapılandırılması**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, s. 148-150; Kumru Arapkirlioğlu, **Sınırşan Suların Kullanımında Ulusal Çıkarlar ve Çevre Etiği**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003, s. 57-63; Levent Mutlu, **Anayasal Bir Hak Olarak Çevre Hakkı ve Çevresel Etki Değerlendirmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, 2011, s. 20-21; Duygu İlhan, **Türkiye’de Benimsenen Çevre Etiği Yaklaşımları: Gönüllü Çevre Kuruluşları Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 15; Çağatay Keskinok, “Plan Değişiklikleri, Çevre ve Etik”, **Çevre ve Hukuk (Atatürk Orman Çiftliğinden Gezi Parkı’na Çevre ve Planlama) Sempozyumu**, 2014, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, (Editörler: Süheyla Suzan Alıca ve Necdet Basa), Ankara, 2014, s. 24 vd.; Kıvılcım Akkoyunlu Ertan, “Çevre Etiği”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 31, Sayı: 1, 1998, s. 139; Selim Kılıç, **Çevre Etiği**, Orion Kitabevi, Ankara, 2008, (Çevre Etiği), s. 37; Güncel Önkal, “Çevre Etiği mi, Çevreci Etik mi? Kuçuradi’de Negatif Çevre Etiği”, **İoanna Kuçuradi Çağın Olayları Arasında**, Tarihçi

Yukarıdaki tanımdan hareketle, çevrenin korunması kavramından, hava - su - toprak kirlenmesinin önlenmesini, canlıların kendi aralarında ve cansız çevreleriyle ilişkilerini düzen içinde devam ettirdikleri biyolojik, fiziksel, kimyasal sistemi ifade eden ekosistemin ve ekosistemlerin, genlerin, türlerin, bunlar arasındaki biyolojik çeşitliliğin korunmasını anlamak gerekir⁵⁵. Hatta atık maddelerin imha edilmesi, zirai alanların bakımı, doğanın korunması ve radyoaktif maddeler gibi kimyasalların üretiminin azaltılması da çevrenin korunması kapsamında değerlendirilmelidir⁵⁶.

Söz konusu, çevrenin korunması tanımlarından hareketle, baz istasyonlarından kaynaklanan elektromanyetik kirliliğin önlenmesi veya azaltılması gerektiği sonucu da çıkarılabilir.

Çevrenin korunmasında geçerli olan ilkeler, yani çevre hukuku ilkeleri ise, çevrenin korunmasının etkili bir şekilde gerçekleşebilmesinin altyapısını oluşturan ve çerçevesini çizen ilkelere aittir. Öğretide, çevre hukuku ilkeleri, ilkelerin soyut ve genel olmalarından dolayı kişiden kişiye ve hatta toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bu sebeple çevre hukuku ilkeleri üzerinde çeşitli tartışmalar bulunmaktadır⁵⁷.

Çalışmamızda, baz istasyonlarının çevreye etkisini dolaylı şekilde belirleyen, bireylerin, idari ve yargısal makamların uyması gereken ve birbirleriyle bağlantılı olan çevre hukuku ilkelerinden⁵⁸, önleme ilkesi⁵⁹, kirleten öder ilkesi⁶⁰, sürdürülebilir

---

Kitabevi Yayınları, (Editörler: Betül Çotuksöken, Gülriz Uygur, Hülya Şimga), İstanbul, 2014, s. 160; Okan Ürker, **Çevre Etiği Bağlamında Anadolu Sığla Ormanları**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, s. 199.

⁵⁵ Yokuş Sevük, s. 8.

⁵⁶ Yener Ünver ve Ayşe Nuhuğlu, **Federal Almanya Çevre Ceza Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s. 10.

⁵⁷ Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, s. 110.

⁵⁸ Çevre hukuku ilkelerinin tümünün, çevre hukukunun bağımsız bir dal olarak gelişmesinde ve kendine özgü bir yapıya sahip olmasında önemli bir yeri olmuştur. Sadece bu hususu, “... bu hukuk dalı, gençliği, konusunun karmaşıklığı, kaynaklarının heterojenliği ve araçlarının teknikliği nedeniyle bu tür farklı ilkelerin uygulanmasına elverişli bir alan olarak görülmektedir” şeklinde belirtmiştir. Bkz. Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, s. 109.

⁵⁹ Önleme ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, s. 111-112; Yokuş Sevük, s. 15-17; Güneş, **Çevre Hukuku**, s. 40-46; Ertaş, s. 118-119; Yavuz, s. 42-43; Başak Başoğlu, **Çevre Zararlarından Doğan Hukuki Sorumluluk**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 27-29; Sacit Yılmaz, **Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, (Çevre Suçları), s. 79-82.

⁶⁰ Kirlenen öder ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, s. 117-123; Ertaş, s. 115-117; Yokuş Sevük, s. 18-19; Güneş, **Çevre Hukuku**, s. 59-61; Yavuz, s. 38-40; Başoğlu, s. 37-39; Yılmaz, **Çevre Suçları**, s. 77-79; Abdurrahman Saygılı, **Çevre Hukuku Açısından Çevresel Etki Değerlendirmesi**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi

kalkınma ilkesi⁶¹, bütünleşme ilkesi⁶², katılım ilkesi⁶³, işbirliği ilkesinden⁶⁴ ziyade, baz istasyonlarının çevreye etkisini doğrudan belirleyen, çeşitli bilimsel çalışmalara - yargısal kararlara konu olan ihtiyat ilkesi ele alınacaktır.

2. Baz İstasyonlarının Çevreye Etkisini Belirleyen İhtiyat İlkesi

Öğretide, ihtiyat⁶⁵ ilkesinin anlamı ve tanımı üzerinde henüz uzlaşma bulunmamaktadır⁶⁶. Ancak ihtiyat ilkesi genel olarak, bir maddenin veya faaliyetin çevre açısından olumsuz neticeler doğuracağı konusunda ciddi bir şüphenin varlığı durumunda, bilimsel bir kanıtın ortaya çıkması beklenmeksizin önleyici tedbirlerin alınması olarak tanımlanabilir⁶⁷. Bu anlamda, ihtiyat ilkesi, ceza muhakemesi hukukundaki ‘şüpheden sanık yararlanır’ ilkesine benzetilerek, çevre hukukunda, ‘şüpheden çevre yararlanır’ ilkesi olarak değerlendirilebilir.

Temel ulusal ve uluslararası metinler incelendiğinde⁶⁸, ihtiyat ilkesinin iki ana ögesi olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, ‘bilimsel belirsizlik’; ikincisi ise,

---

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 249-252; Öğütçü, Çevre Kolluk İşlemleri, s. 169; Nükhet Turgut, “Kirlenilen Öder İlkesi ve Çevre Hukuku”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 44, Sayı: 1, 1995, (Kirlenilen Öder İlkesi), s. 609-612; Demir, Hukuki Sorumluluk, s. 13-18.

⁶¹ Sürdürülebilir kalkınma ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Report of the World Commission on Environment and Development, **Our Common Future**, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, (14.05.2018); Güneş, Çevre Hukuku, s. 70; Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 95; Ertaş, s. 118; Yavuz, s. 36-38; Başoğlu, s. 31-34.

⁶² Bütünleşme ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Güneş, Çevre Hukuku, s. 91-93; Kloepfer, s. 205’ten aktaran Güneş, Çevre Hukuku, s. 91; Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 114; Yavuz, s. 40-41; Başoğlu, s. 34-35.

⁶³ Katılım ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Güneş, Çevre Hukuku, s. 85; Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 153; Yavuz, s. 46-47; Başoğlu, s. 35; Yılmaz, Çevre Suçları, s. 82-85.

⁶⁴ İşbirliği ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 112-113; Emin Memiş, **Çevre ve Çevre İdare Hukuku Teori ve Pratik**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, (Çevre İdare Hukuku), s. 77-78; Güneş, Çevre Hukuku, s. 98-99.

⁶⁵ ‘İhtiyat’ kelimesi, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te, “Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakınma” şeklinde tanımlanmıştır. Bkz. www.tdk.gov.tr, (14.05.2018).

⁶⁶ Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 179.

⁶⁷ Güneş, Çevre Hukuku, s. 46; İhtiyat ilkesi hakkında ayrıca bkz. Yokuş Sevük, s. 19-20; Yavuz, s. 43-46; Başoğlu, s. 29-31; Yılmaz, Çevre Suçları, s. 85-86; Saygılı, s. 244-248; Nükhet Turgut, “İhtiyat İlkesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 45, Sayı: 1, 1996, (İhtiyat İlkesi), s. 76-77.

⁶⁸ Örneğin, Rio Bildirgesi’nin 15. ilkesinde, “Çevreyi korumak amacıyla, ihtiyati yaklaşık Devletlerin kendi yeterliliklerine göre Devletler tarafından geniş bir şekilde uygulanmalıdır. Ciddi ve değiştirilemez zarar tehditleri olması durumunda, tam bilimsel kesinlik eksikliği çevresel bozulmayı engellemek için maliyet etkili önlemleri ertelemek için bir sebep olarak kullanılamaz” denilmek suretiyle ihtiyat ilkesinin hem bilimsel belirsizlik ögesine hem de çevresel tehlike

‘çevresel tehlike’dir. Bilimsel belirsizlik, ‘bilimin tam olarak yanıt getirememesi’, bilimsel sonuçların inandırıcı olmaması’, ‘mutlak ve açık bilimsel kanıt olmaması’, ‘kesin bir bilimsel bilgi eksikliği’, ‘uygun bilimsel bilgi ve belge eksikliği’, ‘bilimin belirsiz, güvenilmez ve elverişsiz olması’ şeklinde açıklanabilir⁶⁹. Tehlike ise, ‘olası zararlı etkiler’, ‘potansiyel zarar verici etkiler’, ‘ciddi veya geri döndürülemez zarar’, ‘önemli bir azalma veya kayıp tehlikesi’, ‘geri döndürülemez ve yüksek maliyetli bir zarar’ ve ‘makul ve öngörülebilir olumsuz bir etki’ olarak açıklanabilir⁷⁰.

Bilimsel belirsizlik ve çevresel tehlike, daha ziyade teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu anlamda, bilimsel belirsizliğin en yoğun olduğu alanlar, en yeni çevre sorunları olarak görülen iklim değişikliği, küresel ısınma, GDO (genetiği değiştirilmiş organizmalar) ve baz istasyonlarının da sebebiyet verdiği elektromanyetik kirlilik alanlarıdır.

Baz istasyonlarının faaliyetlerinin insan ve çevre sağlığı üzerinde sözü edilen ‘bilimsel belirsizlik’ ve ‘çevresel tehlike’ öğelerinin oluştuğu düşünülürse, yani bilimsel açıdan belirgin sonuçların elde edilmesini beklemeksizin, potansiyel zararın oluşmaması için ilk planda ihtiyatlı (ölçülü, tedbirli) hareket edilmelidir. Bu bağlamda, ihtiyat ilkesinden yana bir tercih yapıldığında, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına yönelik olası zararlarının ortaya çıkması önlenebilecek veya zararın beklenenden çok daha düşük olması sağlanabilecektir. Buna karşın, tehlikenin göze alınması halinde, insan ve çevre sağlığı üzerinde geri döndürülemez büyük bir zarar ortaya çıkabilecektir⁷¹.

öğesine vurgu yapılmıştır. Ayrıca ihtiyat ilkesinin uygulanmasıyla ilgili, mali konuların gerekçe gösterilip, etkili önlemlerin ertelenmesi hususunun önu kapatılmıştır.

⁶⁹ Günümüzde, bazı bilim insanları baz istasyonlarının yaydığı iyonlaştırıcı olmayan radyasyonun, insan sağlığı açısından kısa ve uzun vadede olumsuz etkilere neden olabileceğini dile getirirken; bazı bilim insanları ise, baz istasyonlarından yayılan iyonlaştırıcı olmayan radyasyonun insan sağlığı açısından herhangi bir olumsuz etkisinin olmadığını dile getirmektedir. Söz konusu görüş farklılıkları, baz istasyonlarının faaliyetlerinin insan ve çevre sağlığı üzerinde olumsuz etkiler (hastalık, zarar vb.) oluşturup oluşturmadığı hususu bilimsel uzlaşıya zemin oluşturmamaktadır. Bilimsel alanda ortaya çıkan farklı görüşler, ihtiyat ilkesinin ‘bilimsel belirsizlik’ öğesine örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 196.

⁷⁰ Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 187; Bilimsel belirsizlik ve çevresel tehlike kavramları hakkında ayrıca bkz. Ahmet Mithat Güneş, **Çevre Hukukunda İhtiyat İlkesi**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, (İhtiyat İlkesi), s. 33-58.

⁷¹ Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 187; Ayrıca bkz. Ved Nanda, **International Environmental Law and Policy**, Transnational Publishers, 1995, s. 19’dan aktaran Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 187; David Freestone ve Ellen Hey, “Origins and Development of the Precautionary Principle”, **The Precautionary Principle and International Law**, 1996, s. 13’ten aktaran Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 187; Daniel

Aynı zamanda ihtiyat ilkesi, baz istasyonlarından kaynaklı “çevreye önemli tehdit ya da risklerin varlığı halinde, bilimsel belirsizliğe karşın gerekli önlemlerin alınması” olarak görülebileceği için öncelikle ilkenin uygulanacağı alanda bilimsel belirsizlik olmalı ve sonrasında hangi boyutta bir tehlikenin (riskin, potansiyel zararın) önlem almak için gerekli olduğu saptanmalıdır⁷².

Öte yandan ihtiyat ilkesinin genel olarak ve baz istasyonları açısından uygulanması yollarına değinilmelidir. İhtiyat ilkesiyle, ‘hareketsizlik veya yasaklama’, ‘sıkı koşullara bağlanmış izin sistemi’⁷³, ‘bazı üretim yöntem ve teknolojilerini kullanma zorunluluğu’⁷⁴ gibi önlemlere⁷⁵ başvurularak insan ve çevre sağlığının korunması amaçlanmaktadır. ‘Hareketsizlik veya yasaklama’ya örnek olarak, baz istasyonlarının yerleşim alanlarına izin verildiği ölçüde yakınlıkta kurulabilmesi, daha yakın mesafenin mevzuat gereği, yasaklamaya tabi olması gösterilebilir.

Ulusal ve uluslararası boyutta genel kabul gören ve baz istasyonlarıyla ilgili olarak ihtiyat ilkesinin uygulanması sırasında başvurulacak başlıca önlem, şüphesiz, insanların maruz kaldığı radyasyon miktarının sınırlandırılmasına yönelik belli evrensel standartların uygulanmasıdır. Günümüzde esas alınan bu standartlar / limit değerler, 1998 yılında, ICNIRP tarafından oluşturulmuştur.

Bodansky, “Scientific Uncertainty and the Precautionary Principle”, **Environment**, Cilt: 33, Sayı: 7, 1991, s. 43’ten aktaran Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 187.

⁷² Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 189.

⁷³ Tehlikeli madde ve atıkların uluslararası transferi ile GDO’nun uluslararası ticaretinde kullanılan bu usulde, ilgili transfer veya ticaretin yapılabilmesi, alıcı ülkeye bildirimde bulunulduktan sonra, onun izninin alınmasıyla mümkün olmaktadır. İlgili ülkenin bu onayı vermesi de tehlike değerlendirmesi gibi bazı koşullara bağlanmıştır. Bkz. Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 192.

⁷⁴ Çeşitli hukuki düzenlemelerde ve sözleşmelerde, çevre kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü alanında, uygulanması gereken teknolojinin seçimi, her zaman yatırımcının takdirine bırakılmamaktadır. Genellikle ‘temiz teknolojiler’ denilen böylesi teknolojilerin başında ‘mevcut en iyi teknoloji’ gelmektedir. Bu kavram, bölgesel ve küresel ölçekteki piyasalarda, en gelişmiş ve en ileri teknolojilerin satın alınmasına işaret eder. Bu bağlamda, kirliliğin azaltılması, ekonomik ve teknolojik açıdan elverişli olduğundan gerekli görülür. Bkz. Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 192-193.

⁷⁵ Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 192; İhtiyat ilkesinin uygulanma yolları için ayrıca bkz. Güneş, İhtiyat İlkesi, s. 78-108; Ahmet Civanoğlu, **Çevre Hukuku’nda İhtiyat İlkesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sakarya, 2006, s. 56-69; Turgut, İhtiyat İlkesi, s. 88-91.

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise, baz istasyonları nedeniyle maruz kalınan radyasyonun, ICNIRP tarafından belirlenen limit değerlerin altında kaldığını ve bu sebeple insan sağlığını etkilemeyeceğini belirtmiştir⁷⁶.

Ancak birçok bilim insanının kişisel çalışmalarında, ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda, resmi raporlarda açıkça baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde ihtiyat ilkesinin uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bilim insanları, ICNIRP tarafından belirlenen limit değerlerin sadece kısa dönemli ve termal etkiler esas alınarak belirlendiğini ve bunun insan sağlığını etkileyebileceğini söylemektedirler. Bu yüzden bazı ülkeler, ihtiyat ilkesini dikkate alarak, ICNIRP'nin belirlediği geniş ve gevşek standartlardan daha sıkı standartlar belirlemişlerdir⁷⁷. Örneğin, Rusya, Bulgaristan, Avusturya, Macaristan, İsveç, İsviçre, İtalya gibi çeşitli ülkeler, ICNIRP'nin 'zararsız' olarak kabul ettiği limit değerleri insan ve çevre sağlığına zararlı olarak görmektedirler. Bu sebeple çok daha düşük limit değerler kabul etmişlerdir⁷⁸.

⁷⁶ <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/electromagnetic-fields-and-public-health-mobile-phones>, (14.05.2018); Hatta DSÖ, baz istasyonlarının insan sağlığına olumsuz bir etkisi olmadığına o kadar inanmış olmalı ki, İtalya'nın Cenova kentindeki binasının üzerine baz istasyonu kurulmasına müsaade etmiştir.

⁷⁷ Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 197-198.

⁷⁸ ICNIRP'nin limit değerlerini yüksek bularak, kendi bilim insanlarının görüşleri doğrultusunda, kendi ülkesel limit değerlerini oluşturan ülkelerden bazıları şöyledir: İsveç 4 V/m, İsviçre 3,88 V/m, İtalya 6 V/m, Macaristan, Rusya, Polonya ve Bulgaristan ise, 6,14 V/m limit değerlerini benimsemişlerdir. ICNIRP'nin belirlediği limitler, ülkemizde 900 MHz'de tek cihaz için 8,25 V/m, toplam alan için 28,8 V/m; 1800 MHz'de tek cihaz için 11,667 V/m, toplam alan için 40,729 V/m olarak; 2100 MHz için limit değerler tek cihaz için 12,3 V/m, toplam alan için 42,93 V/m olarak belirlenmiştir. Türkiye'de uygulanan limit değerler, ICNIRP'nin limit değerlerinin altında olmasına rağmen, insan ve çevre sağlığı bakımından konuya kuşkuyla bakılmaktadır ve ülkemizde uygulanan bu limit değerlerin, hassas limit değerleri uygulayan ülkelerin değerlerinin üzerinde olduğu görülmektedir. 22 Temmuz 2005 tarihinde çalışma hayatına başlayan Gazi Üniversitesi Gazi Non-İyonizan Radyasyondan Korunma Merkezi (GNRK) tarafından, ülkemizde, 900 MHz standardı için 4 V/m'nin, 1800 MHz için de 6 V/m'nin limit değer olarak alınmasını önermiştir. Bkz. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, **Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'na Baz İstasyonu Yazısı**, http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=71525&tipi=15&sube=14, (14.05.2018).

III. ÖĞRETİDE BAZ İSTASYONLARININ İNSAN VE ÇEVRE SAĞLIĞINA OLASI ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Genel Olarak

Çağımızda hızlı bir şekilde gelişen elektronik teknolojisinin, çok sayıda yararının ötesinde, zararlarının da olduğu ve bu zararların insan hayatına sinsice müdahale ederek, sağlık problemlerine neden olduğu ileri sürülmektedir⁷⁹. Ayrıca elektronik madde ve malzemelerin radyasyon yaydıkları ve bunların insan ve çevre sağlığı açısından zararlı oldukları konusundaki yaygın kanaatin aksine, radyasyonların kanıtlanmış zararlı, tehdit edici ve kanser yapıcı etkilerinin olmadığını ileri sürenler de vardır⁸⁰.

Sayılan sebeplerle çalışmamızın bu başlığı altında, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde insan ve çevre sağlığına etki ettikleri konusunda kamuoyunun oluşması süreci ile baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına etki edip etmedikleri hususu üzerinde, yargı kararlarında etki eden çeşitli tıp bilimi çalışmaları çerçevesinde durulacaktır.

B. Baz İstasyonlarının İnsan ve Çevre Sağlığına Olası Etkileri Nedeniyle Kamuoyu Gündemine Gelmesi

İnsanların, zaman içinde baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına olumsuz etkiler gösterdiği yönünde tavır koyduğu ülkelerde, GSM (Global System for Mobile Communications = Küresel Mobil İletişim Sistemi) şirketleri ile herhangi bir parasal miktarla ölçülmesi güç olan insan ve çevre sağlığı karşı karşıya gelmiştir. Bu menfaatlerin karşı karşıya gelmesi birçok ülkede halkın tepkisine neden olmuş ve baz istasyonlarının kurulmalarının engellenmeleri ile kurulmuş olanların yıkılmaları gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına zarar verdiği iddiasıyla, birçok ülkede hükümetlerin ve GSM şirketlerinin tutumları eleştirilmiştir;

⁷⁹ Süleyman Daşdağ, **Dalga Dalga Geliyorlar! Ve Siz Farkında Değilsiniz**, Hayykitap Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 107.

⁸⁰ Refik Korkusuz ve Halit Korkusuz, “Baz İstasyonlarının Yaydığı Elektromanyetik Zararlardan Doğan Hukuksal Sorumluluk”, **Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, 2013, s. 107.

çeşitli bağımsız uzmanlar ile sivil toplum kuruluşları ise, bu konuda doğru bilgi almanın kaynaklarını oluşturmuşlardır. Bu süreçte birçok ülkede, baz istasyonlarına karşı insanlar, önce idari başvuru ve protesto yollarını denemişler, ardından bunların sonuçsuz kalması üzerine, yargısal yolları denemişlerdir. Mahkemelerde görülen bu davalarda, davacıların talepleri sadece baz istasyonlarının sağlığa olumsuz etkileri nedeniyle kaldırılmalarıyla sınırlı kalmamıştır⁸¹. Davacılar, aynı zamanda baz istasyonlarının kurulmuş olduğu yerlerdeki mülkiyet haklarının korumasını ve buna bağlı olarak, mülklerindeki değer kaybının tazminini de talep etmişlerdir⁸².

Türkiye’de ise, baz istasyonlarının kamuoyu gündemine gelmesi 1990’lı yılların sonlarına doğru olmuştur. Nitekim bu yıllarda, ülkemizde cep telefonları ve dolayısıyla baz istasyonları yayılmaya başlamıştır ve 2000 yılından itibaren de baz istasyonlarıyla ilgili çeşitli mevzuat düzenlemeleri yapılmaya başlanmıştır. Bu tarihlerden itibaren Türkiye’deki bazı akademisyenler ve gazeteciler, ülkedeki baz istasyonlarını ve sağlığa olası etkilerini basın aracılığıyla, bir ‘sorun’ olarak, kamuoyu gündemine taşımışlardır⁸³.

Ülkemizde, baz istasyonları konusunda, GSM şirketleri ve halk arasındaki menfaat çatışması yoğun bir şekilde seyretmiştir. Bunun nedenleri arasında, baz istasyonları konusunda doğrudan bir mevzuatın bulunmaması, idarelerin baz

---

⁸¹ Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 197.

⁸² Carol McDonough, “The Impact of Wireless Towers on Residential Property Values”, *Assessment Journal*, 2003, s. 25-32.

⁸³ Türkiye’de baz istasyonlarını kamuoyu gündemine taşıyanlardan bazı kişiler şöyle sayılabilirler: Baz istasyonlarını hukuk alanında Prof. Dr. Nükhet Yılmaz Turgut, tıp alanında Prof. Dr. Nesrin Seyhan ve Doç. Dr. Selçuk Alsan, mühendislik alanında Prof. Dr. Selim Şeker ve Prof. Dr. Levent Sevgi çeşitli yazılarla ve konferanslarla gündeme taşımışlardır. Gazeteci olarak ise, Perihan Mağden, baz istasyonlarını gündeme taşıyan ilk isimlerdendir. Baz istasyonlarının gündeme taşınmasında etkili olan temel yazılardan bazıları için bkz. Nükhet Yılmaz Turgut, “Mobile Phone Base Stations and the Precautionary Principle in the Light of a Civil Court’s Judgement”, *The Journal of Business Law*, 2008, ss. 269-289, (Base Stations); Nükhet Turgut, “Hukuki Açından Cep Telefonu Yer İstasyonu Sorunu”, *Bilim ve Ütopya*, Sayı: 83, 2001, ss. 22-24, (Hukuki Aç); Nükhet Turgut, “Ulaştırma Bakanlığı Hukuken Birinci Derecede Sorumludur”, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 40-44, (Ulaştırma Bakanlığı); Nükhet Turgut, “Hukuki Boyutuyla Elektromanyetik Kirlilik”, *Teknik Hukuk ve Sağlık Boyutlarıyla Elektromanyetik Kirlilik Paneli*, 29 Temmuz 2000, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, Ankara, 2001, ss. 9-18 ve 43-64, (Hukuki Boyut); Göknur Güler ve Nesrin Seyhan Atalay, “Elektrik Alanın Biyolojik Etkileri”, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 31-37; Selim Şeker, “Elektromanyetik Kirlenme, Etkileri ve Güvenlik Önlemleri”, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 14-21, (Elektromanyetik Kirlenme); Sevgi, Elektromanyetik Kirlilik; Perihan Mağden, “Bu Bakan Öpülmez mi?”, *Radikal Gazetesi*, 29 Temmuz 2000, (Bakan); Perihan Mağden, “Genelge Var Ama”, *Radikal Gazetesi*, 28 Haziran 2000, (Genelge); Perihan Mağden, “Hep Aynı Şarkı”, *Radikal Gazetesi*, 1 Temmuz 2000, (Şarkı).

istasyonlarının kurulmasına sıcak bakmaları ve GSM şirketlerinin hukuki düzenlemeleri dikkate almayarak, baz istasyonlarını denetimsiz bir şekilde - keyfi olarak birçok yere kurmaları gösterilebilir. Süreç böyle seyrederken, baz istasyonları konusunda çeşitli hukuki uyuşmazlıklar ortaya çıkmış ve konu yargısal yollara taşınmıştır. Baz istasyonlarıyla ilgili açılmış olan davalarda, davacılar tarafından, genellikle baz istasyonlarının sağlığa etkileri öne sürülmemiş, bunun yerine kat mülkiyeti kurallarına dayanılmıştır. Baz istasyonlarının sağlığa olan olumsuz etkilerinin öne sürüldüğü davalar ise, sonraki zamanlarda ortaya çıkmıştır.

C. Baz İstasyonlarının İnsan ve Çevre Sağlığına Zarar Verdiğine İlişkin Görüşler

Baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına zarar verdiğine ilişkin akademisyenlerin, uzmanların, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının çeşitli görüşleri, açıklamaları, çalışmaları mevcuttur⁸⁴.

⁸⁴ Report of the British Medical Association, **Mobile Phones and Health**, http://bmaopac.hosted.exlibrisgroup.com/exlibris/aleph/a23_1/apache_media/4V4J4L83DQ282X99YAAANQD6E3KIBRN.pdf, (07.06.2018); Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 29.05.2000 tarihli ve 7384-2000/56 sayılı Genelge; “**Cep Telefonu Zararlı mı, Değil mi?**”, <http://www.haberturk.com/saglik/haber/597428-cep-telefonu-zararli-mi-degil-mi#>, (22.04.2018); Report of the French Health General Directorate, **Zmirou Report**, http://www.elettra2000.it/phocadownload/archivi/documenti/report_zmirou.pdf, (07.06.2018); “**Baz İstasyonuna 10 Metreden Fazla Yaklaşmak Zararlı**”, <https://www.haberler.com/baz-istasyonuna-10-metreden-fazla-yaklasmak-haberi/>, (22.04.2018); **İstanbul Tabip Odası ve Çevre İçin Hekimler Derneği Basın Açıklaması (Ortak Bildirge)**, “Elektromanyetik Alanlar ve Sağlık Üzerine Etkileri”, 20 Temmuz 2000; **İstanbul Tabip Odası, Elektrik Mühendisleri Odası ve İstanbul Barosu Sonuç Bildirgesi**, “Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu”, 7-8 Ekim 2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 275-277; **Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Çevre Sağlığı Çalışma Grubu Basın Bildirisi**, “Baz İstasyonları Hakkında Kanıtlar Artıyor”, <http://webmail.hasuder.org/anasayfa/index.php/cevre-sagl-g/69-baz-istasyonlar-hakk-nda-kan-tilar-art-yor>, (19.04.2018); Nükhet Turgut, “Dert Yalnız ‘Cep’te Değil”, **Radikal Gazetesi**, 4 Şubat 2001, (Dert); Osman Çerezci, “Elektromanyetik Kirlilik”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkan), Bursa, 2012, (Elektromanyetik Kirlilik), s. 13, 21; Hasan Dinçer, “Elektromanyetik Işınlamaların İnsan Sağlığına Etkisi”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, s. 22-23; Selim Şeker, **Cep Tehlikesi**, Hayykitap Yayinevi, İstanbul, 2009, (Cep Tehlikesi), s. 151, 161, 167; Prof. Dr. Selim Şeker ile Röportaj, “**Elektromanyetik Kirliliğin İnsan Sağlığına Etkileri**”, <https://indigodergisi.com/2015/12/elektromanyetik-kirliligin-insan-sagligina-etkileri/>, (22.04.2018); Ayşe Erol Sarıyev, “Baz İstasyonunun Faaliyetinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk Hakkında Bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Karar İncelemesi”, **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 80, Sayı: 2, 2015, s. 187-188; Hür Hassoy, Raika Durusoy ve Ali Osman Karababa, “Baz İstasyonlarının Olası Sağlık Etkilerine İlişkin Bir Güncelleme”, **Türkiye Halk Sağlığı Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3, 2012, s. 185-186; Fehmi Özgüner ve Hakan Mollaoğlu, “Manyetik Alanın Organizma Üzerindeki Biyolojik Etkileri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi**

Söz konusu görüşler incelendiğinde, bazı görüşlerde, ihtiyat ilkesine değinildiği ve baz istasyonlarının kanıtlanamayan etkilerinden dolayı risk ve şüphe

Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 1, 2006, s. 38-39; Nesrin Seyhan, “Elektromanyetik Kirlilik ve Etkileri, Korunma Yöntemleri, WHO Uluslararası Elektromanyetik Alan Projesi, Ulusal ve Uluslararası Politikalar”, **Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 4, 2000, s. 11-13; Hilmi Sabuncu, “Elektromanyetik Radyasyonlarla veya Elektromanyetik Alanlarda Çalışanların Sağlık Riskleri”, **Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 3, 2000, s. 17-18; Kayıhan Pala, “Baz İstasyonlarının Halk Sağlığına Etkileri”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkkan), Bursa, 2012, s. 121-122, 124; “**Aydınspor Baz İstasyonu Kurbanı mı?**”, <https://www.yeniasir.com.tr/izmir/2015/06/26/aydinspor-baz-istasyonu-kurbani-mi>, (05.06.2018); Mithat Yılmaztürk, **Anti - Aging**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005, s. 254; İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonu, **Cep Telefonu Baz İstasyonları Raporu** (Hazırlayanlar: Yelda Kullap ve Muhlis Ögütçü), İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2001, s. 8-9; “**Cep Uyarısı**”, <http://www.hurriyet.com.tr/eg/cep-uyarisi-39205994>, (19.04.2018); Okan Sarıgöz, Ali Karakuş ve Kıvan İrak, “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Elektromanyetik Kirlilik ile İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, **Electronic Journal of Vocation Colleges**, Cilt: 2, Sayı: 2, 2012, s. 1; Cankat Taşkın, “Baz İstasyonlarında Hukuki Süreç”, **Bursa Barosu Dergisi**, Sayı: 87, 2009, s. 12; Yüksel Atakan, “Cep Telefonlarının Sağlığa Etkileri”, **Cumhuriyet Gazetesi Bilim ve Teknik Eki**, 24 Mayıs 2003; Alfonso Balmori Martinez, **The Effects of Microwave Radiation on the Wildlife (Preliminary Results)**, Spain, 2003’ten aktaran Şeker, Cep Tehlikesi, s. 163; Wolfgang Volkrodt, “Electromagnetic Pollution of the Environment”, **Proceedings of the International Symposium**, March 1988, Avebury Press, England, 1989’dan aktaran Şeker, Cep Tehlikesi, s. 167-168; Nihan Merve Sarıkayha, **Bir İşyerinde Elektromanyetik Alan Ölçümü Yapılması ve Sonuçlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Değerlendirilmesi**, (Yayımlanmamış İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Ankara, 2014, s. 23-31; Osman Çerezci, Aytakin İşman, Ergun Öztürk ve Mübin Kıyıcı, “Cep Telefonlarının Çocuklar Üzerinde Sağlık Etkisi”, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, 2001, s. 80-82; Uğur Baysal, “Elektromanyetik Alanların Sağlık Etkilerinin Değerlendirilmesi”, **Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 7-8 Ekim 2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 258; Altansuvd Bold, Hüseyin Toros ve Orhan Şen, “Manyetik Alanın İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkisi”, **III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu**, 19-21 Mart 2003, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, (Editörler: Orhan Şen ve Levent Şaylan), İstanbul, 2013, s. 65; Raika Durusoy, Hür Hassoy, Ali Osman Karababa ve Ahmet Özkurt, “Bornova’da 2150 Lise Öğrencisinin Cep Telefonu Kullanımı ve İlişkili Semptomlar”, **Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 7-8 Ekim 2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 203; Hasan Amca ve Mustafa İlkan, **Mobil Telefonlar ve Baz İstasyonları Tarafından Yayılan Mikrodalga Sinyallerin İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri**, http://www.ktemo.org/uploads/documents/16-04_mobil_telefonlar_ve_baz_istasyonlari_tarafindan_yayilan_mikrodalga_sinyallerin_insan_sagli_gerisinde_etkileri.pdf, (19.04.2018); Ersin Fadilloğlu, “Elektromanyetik Alanların (EMF) Hücre Düzeyinde Etkileri”, **Elektromanyetik Kirliliği Önleme, Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu** (Hazırlayan: Ersin Fadilloğlu), Ankara, 2014, s. 29-31; Tevfik Pınar, “Halk Sağlığı Açısından Elektromanyetik Alanlar ve Cep Telefonları”, **Elektromanyetik Kirliliği Önleme, Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu** (Hazırlayan: Ersin Fadilloğlu), Ankara, 2014, s. 53; “**Uzmanlardan Korkutan Baz İstasyonu ve Cep Telefonu Uyarısı**”, https://www.sozcu.com.tr/2017/saglik/uzmanlardan-korkutan-baz-istasyonu-ve-cep-telefonu-uyarisi-2052480/?utm_source=szc&utm_medium=free&utm_campaign=ilgilihaber, (19.04.2018); Turhan Çakar, “**Baz İstasyonları Yerleşim Yeri Dışına**”, <http://www.tuketicihaglari.org.tr/yazilarimiz/makaleler.2012.07.20.html>, (22.04.2018); Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 197; Sorgucu, Kabalcı ve Develi, s. 29; Sarmaşık, Durusoy ve Özkurt, s. 478; Uygunol, s. 21-22; Yalçın ve Saygın, s. 107; Tamam, Evrensel ve Tamam, s. 22-23.

oluşması halinde, bu risk ve şüphenin dahi başlı başına insan ve çevre lehine yorumlanması gerektiği belirtilmektedir. Buna ek olarak, baz istasyonlarının neden olduğu elektromanyetik alanların insan ve çevre sağlığına zarar verdiğine ilişkin görüşlerde, baz istasyonlarının ve bunlardan kaynaklı elektromanyetik kirliliğin zararlı etkilerinin insanlar kadar, çevre bileşenleri olan hayvanlar ve hatta bitkiler üzerinde de birçok etkisinin olduğunun ileri sürülmüştür. Bu bağlamda, baz istasyonlarının insanlarda sebep olduğu ileri sürülen sağlık sorunları başlıca; baş ağrısı, uyku düzensizliği, hafıza kaybı, depresyon, burun kanaması, cilt bozukluğu, mide bulantısı ve kanser vb. olarak sayılabilir⁸⁵.

D. Baz İstasyonlarının İnsan ve Çevre Sağlığına Kanıtlanmış Bir Zararının Olmadığına İlişkin Görüşler

Baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına kanıtlanmış bir zararının olmadığına ilişkin akademisyenlerin, uzmanların, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının çeşitli görüşleri, açıklamaları, çalışmaları mevcuttur⁸⁶.

⁸⁵ Baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına zarar verdiğine ilişkin görüşler esas alınır, bu durumda baz istasyonlarının oluşturduğu elektromanyetik alana karşı insan ve çevre sağlığını koruyucu önlemlerin alınması gerekecektir. Bu bağlamda, bireyler ile kurum ve kuruluşlara yönelik öneriler hakkında bkz. Özel, Baz İstasyonları, s. 22; Baysal, s. 259-260; Canseven, s. 38; İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonu, **Cep Telefonu Baz İstasyonları Raporu** (Hazırlayanlar: Yelda Kullap ve Muhlis Ögütçü), İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2001, s. 25-27; Elektromanyetik Alanlar Sağlık Etkileri Değerlendirme Alt Kurulu, **Cep Telefonu Kullanımı Konusunda Halka Yönelik Öneriler (Cep Telefonu Kullanımında Dikkat Edilmesi Gerekenler)**, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cevresagligi-birimler/%C3%A7ed-birimi.html>, (10.06.2018); **İstanbul Tabip Odası, Elektrik Mühendisleri Odası ve İstanbul Barosu Sonuç Bildirgesi**, s. 275-277; Osman Çerezci, Alpaslan Türkkan ve Kayıhan Pala, “Ne yapmalı?”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkan), Bursa, 2012, s. 131-132; Nesrin Seyhan, Tunaya Kalkan, Hilmi Sabuncu, Günay Can, Ümit Şahin ve Rıfat Yücel, “Elektromanyetik Alanlar; Cep Telefonları; Baz İstasyonlarının İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri ve Alınması Gerekli Önlemler”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, s. 29-30.

⁸⁶ Özel, Baz İstasyonları, s. 27; Ocaktan ve Akdur, s. 58; Kayakuzgun, s. 39-40; Gürgül, s. 13; World Health Organization, **Electromagnetic Fields and Public Health**, <http://www.who.int/peh-emf/publications/facts/fs304/en/>, (08.06.2018); World Health Organization, **Model Legislation for Electromagnetic Fields Protection**, [http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_model_legislation\[1\].pdf](http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_model_legislation[1].pdf), (08.06.2018); World Health Organization, **Framework for Developing Health - Based EMF Standards**, [http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_standards_framework\[1\].pdf?ua=1](http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_standards_framework[1].pdf?ua=1), (08.06.2018); Report of the Mobile Telecommunications and Health Research Programme Management Committee, **Report 2012**, <https://www.slideshare.net/luisarvide/mthr-report-2012>, (09.06.2018); Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, **Elektromanyetik Dalgalar ve İnsan Sağlığı (Sıkça Sorulan Sorular ve Yanıtları)**, http://www.fmo.org.tr/wp-content/uploads/2010/03/baz_istasyonlari.pdf, (22.04.2018); Teknoloji Bilgilendirme Platformu, **Baz İstasyonu Hakkında Bilinmesi Gerekenler, Yanlış Bilinenler**, <https://slidex.tips/download/baz-stasyonu-hakkinda-bilinmesi>

Baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına kanıtlanmış bir zararının olmadığına ilişkin mevcut görüşler incelendiğinde, baz istasyonlarının kanıtlanamayan etkilerinin olduğu, bu konuda somut - ikna edici verilerin olmadığı ve bu konudaki çalışmaların hala devam ettiği noktaları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde, ihtiyat ilkesinin öğeleri olan bilimsel belirsizlik ve çevresel tehlikenin oluştuğu kabul edildiğinde, insan ve çevre lehine yorum yapılması gerekirken, söz konusu görüşlerde bu hususun dikkate alınmadığı ve bu bakımdan ihtiyat ilkesinin göz ardı edildiği görülmektedir.

IV. BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİNDE GEÇERLİ OLAN, ÇEVRENİN KORUNMASINDA GÖZETİLMESİ GEREKEN TEMEL HUKUKİ KAYNAKLAR

A. Genel Olarak

Baz istasyonları ele alınırken, işin elektromanyetik kirlilik ile insan ve çevre sağlığı boyutu düşünöldüğünde, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde geçerli hukuki kaynakların yanında çevrenin korunmasıyla ilgili hukuki kaynakların da ele alınması gerekliliği doğmaktadır. Bu bağlamda, çalışmamızın bu başlığı altındaki temel hukuki kaynaklar arasında yer alan uluslararası mevzuat daha ziyade çevrenin korunmasından yana tutum sergilerken, ulusal mevzuatımız ise, hem çevrenin korunmasına hem de baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesine ilişkin düzenlemeler barındırmaktadır.

---

gerekenler-yanli-bnenler, (08.06.2018); “Baz İstasyonları Sağlığa Zararlı mı?”, http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=93451&tipi=5&sube=0, (22.04.2018); John Moulder, **Cellular Phone Antennas (Mobile Phone Base Stations) and Human Health**, <https://stgvisie.home.xs4all.nl/VISIE/toc.html>, (08.06.2018); Kemal Balıkçı, Dilek Turgut Balık, Cem Özcan ve Hasan Balık, “Günlük Cep Telefonu Kullanımının İnsan Sağlığına Olan Etkilerinin İstatistiksel Olarak Araştırılması”, **II. International Union of Radio Science - Türkiye Bilimsel Kongresi**, 8-10 Eylül 2004, http://www.ursi.org.tr/2004_kongre/BU65.PDF, (08.06.2018).

B. Uluslararası Hukuki Kaynaklar

Uluslararası alanda, çevrenin korunması boyutunda baz istasyonlarını ele alan, buna özgü bir siyasal - moral veya bağlayıcı bir düzenlemeye rastlanmamaktadır. Nitekim sadece ICNIRP gibi belli başlı uluslararası kabul gören kurum ve kuruluşların baz istasyonları hakkında, bunların oluşturduğu elektromanyetik alan veya insan - çevre sağlığına etkileri gibi konulardaki çalışmalarına rastlanılmaktadır.

Öte yandan uluslararası hukukta, sözleşmeler ve sözleşme dışı metinler (bildirge, karar vb.) bulunmaktadır. Hukuken sözleşmeler bağlayıcıdır; ancak sözleşme dışı metinler bağlayıcı değildir. Sözleşme dışı metinlerin hukuken bağlayıcı olmaması, hiçbir etkileri olmadığı anlamına gelmemelidir. Nitekim buna en güzel örnek İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir⁸⁷.

Bu bağlamda, çevrenin korunmasının küresel olduğu dikkate alındığında, çevrenin korunmasında geçerli olan Stockholm Bildirgesi gibi sözleşme dışı metinler hukuken bağlayıcı olmasalar da, siyasal ve moral bir değere sahiptirler⁸⁸. Bu bakımdan genel olarak çevrenin korunması, özel olarak ise, baz istasyonlarının olası etkilerinden korunmaya ve bunların kurulmaları ile işletilmelerinde dolaylı olarak esas alınması gereken uluslararası hukuki kaynaklardan yararlanmak ve söz kaynakları bağlayıcı olan ve bağlayıcı olmayan hukuki kaynaklar olarak kategorize etmek mümkündür.

1. Bağlayıcı Hukuki Kaynaklar

Baz istasyonlarının olası etkilerinden korunmaya ve bunların kurulmaları ile işletilmelerinde dolaylı olarak esas alınması gereken uluslararası hukuki kaynaklardan, sözleşmelere taraf olup onaylayan devletler açısından bağlayıcı kaynaklar olan hukuki kaynaklar temel olarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler

⁸⁷ Turgut, Kavram ve İlkeler, s. 69.

⁸⁸ Turgut, Kavram ve İlkeler, s. 69; Muhlis Öğütçü, "Dayanışma Hakkı Olarak Yurttaşların Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı", **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 27, 2009, (Dayanışma Hakkı), s. 38.

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi, Kyoto Protokolü, Aarhus Sözleşmesi, Paris İklim Anlaşması vb. şeklinde sayılabilir.

‘İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme / Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi = AİHS’ (The European Convention on Human Rights), 4 Kasım 1950 tarihinde, İtalya’nın başkenti Roma’da imzalanmış ve 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, AİHS’i, 4 Kasım 1950 tarihinde imzalamış ve AİHS, Türkiye’de, 10.03.1954 tarihli, 6366 sayılı Kanun’la onaylanmış; 19.03.1954 tarihli, 8662 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir⁸⁹. Ayrıca belirtilmelidir ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), çevre konusunda verdiği kararlarda, çoğunlukla AİHS m. 8’de yer alan ‘Özel ve aile hayatına saygı hakkı’ kapsamında hüküm kurmaktadır⁹⁰. AİHM’in baz istasyonlarıyla ilgili verdiği kararlarda da, AİHS m. 8’e dayandığı görülmektedir⁹¹.

Stockholm Konferansı’ndan yirmi yıl sonra, 3-5 Haziran 1992 tarihinde, Brezilya’nın Rio de Janeiro şehrinde, Türkiye’nin de temsilcisinin katıldığı Stockholm Konferansı yapıldıktan sonraki en büyük çevre konferansı olan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı / Rio Zirvesi / Eko Zirve / Yeryüzü Zirvesi = Earth Summit) yapılmıştır. Rio Konferansı’nda, ‘Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’, ‘Birleşmiş Milletler Biyolojik

⁸⁹ AİHS, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ni ve bu Bildirge’nin açıkladığı hakların evrensel ve etkin olarak tanınmalarını ve uygulanmalarını sağlamayı hedef almıştır.

⁹⁰ Taşkın ve Diğerleri / Türkiye (Başvuru No. 46117/99, 10.11.2004); Okyay ve Diğerleri / Türkiye (Başvuru No. 36220/97, 12.07.2005); Apanasewicz / Polonya (Başvuru No. 6854/07, 03.05.2011); Guerra ve Diğerleri / İtalya (Başvuru No. 14967/89, 19.02.1998); Roche / Birleşik Krallık (Başvuru No. 32555/96, 19.10.2005); Vilnes ve Diğerleri / Norveç (Başvuru No. 52806/09, 22703/10, 05.12.2013); Brincat ve Diğerleri / Malta (Başvuru No. 60908/11, 62110/11, 62129/11, 62312/11, 62338/11, 24.07.2014); Lopez Ostra / İspanya (Başvuru No. 16798/90, 09.12.1994); Fadeyeva / Rusya (Başvuru No. 55723/00, 09.06.2005); Giacomelli / İtalya (Başvuru No. 59909/00, 02.11.2006); Tatar / Romanya (Başvuru No. 67021/01, 27.01.2009); Dubetska ve Diğerleri / Ukrayna (Başvuru No. 30499/03, 10.02.2011); Moreno Gómez / İspanya (Başvuru No. 4143/02, 16.11.2004); Mileva ve Diğerleri / Bulgaristan (Başvuru No. 43449/02, 21475/04, 25.11.2010); Deés / Macaristan (Başvuru No. 2345/06, 09.11.2010); Grimkovskaya / Ukrayna (Başvuru No. 38182/03, 21 Temmuz 2011); Brânduse / Romanya (Başvuru No. 6586/03, 07.04.2009); Dzemyuk / Ukrayna (Başvuru No. 42488/02, 04.09.2014); Kolyadenko ve Diğerleri / Rusya (Başvuru No. 17423/05, 20534/05, 20678/05, 23263/05, 35673/05, 28.02.2012).

⁹¹ Luginbühl / İsviçre (Başvuru No. 42756/02, 17.01.2006); Iera Moni Profitou Iliou Thiras / Yunanistan (Başvuru No. 32259/02, 22.12.2005); Söz konusu AİHM kararları, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Çeşitlilik Sözleşmesi' isimli sözleşmeler kabul edilmiştir. Türkiye, bu sözleşmelere taraftır⁹².

11 Aralık 1997 tarihinde, Japonya'nın Kyoto şehrinde imzalanan ve 16 Şubat 2005 tarihinde, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ni hukuki olarak desteklemek üzere yürürlüğe giren 'Kyoto Protokolü'ne (The Kyoto Protocol) Avrupa Birliği, 16 Şubat 2005; Türkiye ise, 26 Ağustos 2009 tarihinde taraf olmuştur. Kyoto Protokolü'nü imzalayan ülkeler, karbondioksit ve sera etkisine neden olan diğer beş gazın salınımını azaltmaya veya bu yapılamıyorsa, salınım ticareti yoluyla haklarını arttırmayı taahhüt etmişlerdir⁹³.

25 Haziran 1998 tarihinde, Danimarka'nın Aarhus şehrinde, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından imzaya açılmış ve 30 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe giren 'Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Karar Alma Sürecine Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru / Aarhus Sözleşmesi' (The Aarhus Convention), 1972 tarihli Stockholm Bildirgesi ile 1992 tarihli Rio Bildirgesi'nin ilkelerine dayanarak, çevresel usuli hakları (bilgi edinme hakkı, katılım hakkı ve başvuru hakkı) ve dolayısıyla sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını ele alan ilk uluslararası sözleşmedir⁹⁴. Türkiye, henüz bu sözleşmeye taraf değildir.

---

⁹² Bu metinlerin yanında kabul edilen 'Rio Bildirgesi', 'Gündem 21 (G 21)', 'Ormanlık Prensipleri' metinleri, bağlayıcı olmayan uluslararası hukuki kaynaklar olarak değerlendirilmelidir; Bu metinlerin ideolojik şemsiyesi Rio Bildirgesi olarak kabul edilse de, tüm metinlerin ortak özelliği, az gelişmiş ve gelişmiş ülkeler arasındaki uzlaşma çabasını yansıtmalarıdır. Bkz. İbrahim Özden Kaboğlu, **Çevre Hakkı**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, (Çevre Hakkı), s. 137; Keleş, Hamamcı ve Çoban, s. 394; Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 38; Yokuş Sevük, s. 31; Ertaş, s. 49-50; Yavuz, s. 47; Yılmaz, Çevre Suçları, s. 33-34; Marc Pallemarts, "Stockholm'den Rio'ya Uluslararası Çevre Hukuku: Geleceğe Doğru Geri Adım mı?", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, (Çeviren: Bülent Duru), Cilt: 52, Sayı: 1, 1997, s. 616-617.

⁹³ Yokuş Sevük, s. 132; Alica, Kent ve Çevre, s. 72; Derya Çamur ve Songül Vaizoğlu, "Çevreye İlişkin Önemli Toplantı ve Belgeler", **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**, Cilt: 6, Sayı: 4, 2007, s. 304; Kyoto Protokolü'yle, gelişmekte olan ve Protokol'e taraf olan ülkelerin de korunması amaçlanmıştır. Bkz. Yavuz, s. 51; Protokol aynı zamanda küresel ısınma karşısında, sürdürülebilir kalkınmayı ekolojik dengelyi koruyarak gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Bkz. Memiş, Çevre İdare Hukuku, s. 132.

⁹⁴ Ögütçü, Dayanışma Hakkı, s. 44-45; Aarhus Sözleşmesi hakkında ayrıca bkz. Serkan Cengiz, "Birleşmiş Milletler Aarhus Sözleşmesi Raporu", **İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonu Çalışma Raporu** (Hazırlayanlar: Süleyman Aktaş ve Şenol Karaaslan), İzmir, 2012, ss. 66-67; Aarhus Sözleşmesi, önemi sebebiyle, Birleşmiş Milletler Eski Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından, "*Çevresel demokrasi alanında Birleşmiş Milletler himayesinde şimdiye kadar gerçekleştirilen girişimlerin en iddialısı*" olarak nitelendirilmiştir. Bkz. Ahmet Mithat Güneş, "Aarhus Sözleşmesi Üzerine Bir İnceleme", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, 2010, (Aarhus Sözleşmesi Üzerine), s. 301.

2020 yılı sonrasında iklim değişikliği rejiminin çerçevesini oluşturan ‘Paris İklim Anlaşması’ (The Paris Agreement), 2015 yılı Aralık ayında, Fransa’nın başkenti Paris’te düzenlenen 21. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Taraflar Konferansı’nda / Paris İklim Zirvesi’nde (The 2015 United Nations Climate Change Conference / Paris Climate Summit) kabul edilmiştir. Paris İklim Anlaşması, 22 Nisan 2016 tarihinde, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin tarafları olan (Türkiye’nin de aralarında bulunduğu) ülkelerin imzasına açılmış ve böylece ABD’nin New York eyaletinde bulunan Birleşmiş Milletler Genel Merkezi’nde imzalanmıştır⁹⁵. Türkiye, Paris İklim Anlaşması’nı imzalamıştır; ancak henüz kanunla uygun bulma ve onaylama sürecini başlatmamıştır⁹⁶.

2. Bağlayıcı Olmayan Hukuki Kaynaklar

Baz istasyonlarının olası etkilerinden korunmaya ve bunların kurulmaları ile işletilmelerinde dolaylı olarak esas alınması gereken uluslararası hukuki kaynaklardan bağlayıcı olmayan hukuki kaynaklar temel olarak, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Stockholm Bildirgesi, Dünya Doğa Şartı, Rio Bildirgesi, Gündem 21 (G 21), Ormancılık Prensipleri şeklinde sayılabilir.

‘İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi / Beyanname’si’ (The Universal Declaration of Human Rights), Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından 1948 yılında hazırlanmış ve nihai metin öncesinde yapılan birkaç

⁹⁵ İmza töreninde, dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon, ilk kez Dünya’daki tüm ülkelerin karbon gazı salınımını azaltma vaadinde bulunduğunu ve ortak amaç çerçevesinde bir araya geldiklerini söylemiştir. Bkz. “Paris Anlaşması İmzalandı”, <https://m.bianet.org/bianet/toplum/174150-paris-anlasmasi-imzalandi>, (16.06.2018); 1992 tarihli Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin gerçekleştirmek istediği hedeflere ulaşmada destek olarak görülen Paris İklim Anlaşması aynı zamanda 1997 tarihli Kyoto Protokolü’nden bu yana, küresel boyutta talep edilen, birçok ülkenin üzerinde uzlaştığı ve Kyoto’dan sonra iklim değişikliği ile küresel ısınma konusunu içeren en önemli anlaşma olmuştur. Bkz. Etem Karakaya, “Paris İklim Anlaşması: İçeriği ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, s. 2; Yavuz, s. 56; Paris İklim Anlaşması’nı imzalayan ülkelere biri olan ABD, Anlaşma’nın ABD’nin çıkarlarına zarar verdiği, Çin ve Hindistan gibi ülkelere daha gevşek koşullar sunduğu, iklim konusunda daha adil bir anlaşma yapılması gerektiği vb. gerekçelerle Paris İklim Anlaşması’ndan çekilmiştir. Bkz. “Trump, ABD’nin Paris İklim Anlaşması’ndan Çekileceğini Açıkladı”, <https://www.ntv.com.tr/dunya/trump-abdnin-paris-iklim-anlasmasinan-cekilecegini-acikladi,zO2XzIDaP0KUgawf2pBbLA>, (16.06.2018).

⁹⁶ “Türkiye, Paris Anlaşması Onay Sürecini Askıya Aldı”, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1519548-turkiye-paris-anlasmasi-onay-surecini-askiya-aldi>, (05.08.201).

değişiklikten sonra, 10 Aralık 1948 tarihinde, Fransa'nın başkenti Paris'te gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 183. oturumunda kabul edilen 30 maddelik bir bildirgedir / beyannamedir. Türkiye'de ise, Bildirge, 6 Nisan 1949 tarihli ve 9119 sayılı Bakanlar Kurulu'nun⁹⁷ onay kararından sonra, 27 Mayıs 1949 tarihli ve 7217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir⁹⁸.

İnsanlar, hayvanlar ile bitkilerin ve bunların yaşama ortamlarının yok olmasını önlemek için sürdürdükleri mücadelede, zaman içinde kendi çevre hukukunu yaratmışlardır⁹⁹. Bu bağlamda, 5-16 Haziran 1972 tarihinde, İsveç'in başkenti Stockholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı) sonunda 16 Haziran 1972'de 'Stockholm Bildirgesi' (Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment) kabul edilmiştir. Türkiye'nin temsilcisinin de katıldığı Konferans'ta, '5 Haziran' günü 'Dünya Çevre Günü' olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Konferans'ta, çevre sorunları ilk kez tartışılmış ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme = UNEP) kurulmuştur¹⁰⁰.

⁹⁷ 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'nın 'Yürütme yetkisi ve görevi' başlığını taşıyan 8. maddesindeki 'Bakanlar Kurulu' ibaresi kaldırılmıştır. Ayrıca 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (R.G., T. 10.07.2018, S. 30474) 'Cumhurbaşkanı' başlığını taşıyan 1. maddesinde, yürütme yetkisinin Cumhurbaşkanı'na ait olduğu düzenlenmiştir. Bunlara ek olarak, 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (R.G., T. 04.07.2018), 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (R.G., T. 07.07.2018, S. 30471, 2. Mükerrer) ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle (R.G., T. 09.07.2018, S. 30473, 3. Mükerrer), çeşitli kanunlarda yer alan 'Başbakan', 'Başbakanlık', 'Bakanlar Kurulu', 'Hükümet' ibareleri 'Cumhurbaşkanı', 'Cumhurbaşkanı Yardımcıları' ve 'Cumhurbaşkanlığı' olarak değiştirilmiştir. Görüldüğü üzere, Türkiye'de, Başbakanlık ile Bakanlar Kurulu kaldırılmış ve yürütme yetkisi tek başına Cumhurbaşkanına ait olmuştur.

⁹⁸ Bildirge'yle birlikte, temel, medeni ve siyasal haklar yanında, ekonomik, toplumsal, kültürel haklar da belirli hale gelmiştir. Bildirge'de, doğrudan çevrenin korunması ve çevre hakkı konusunda doğrudan bir hükme rastlamak mümkün değildir. Ancak Bildirge'nin 28. maddesinde, "*Herkesin, işbu Bildirge'de öngörülen hak ve özgürlüklerin tam olarak gerçekleşeceği bir sosyal ve milletlerarası düzene hakkı vardır*" denilmektedir. Bu maddedeki 'düzen' kelimesi, günümüzdeki çevre sorunlarını ve çözümlerini de içine alan bir kelime olarak değerlendirilebilir; Bildirge'nin 'Önsöz'ünün 5. paragrafında yer alan 'insanın değeri', 'sosyal ilerleme', 'daha iyi yaşam standardı', 22. maddede yer alan 'herkesin onur ve kişiliğinin serbestçe gelişimi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleştirilmesi hakkı', 24. maddede yer alan 'dinlenme ve boş zaman hakkı', 25. maddedeki 'yeterli yaşam standardı hakkı' gibi hükümlerin dolaylı olarak çevre hakkına işaret ettiği söylenebilir. Bkz. Fatma Zohra Ksentini, **İnsan Hakları ve Çevre**, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayınları, 1994, s. 15-16.

⁹⁹ Noyan Özkan, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Çevre Hukuku", **Çevre Hukuku Sempozyumu**, 10-11 Nisan 2006, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, (Editör: Emel Badur), Ankara, 2006, s. 57.

¹⁰⁰ İbrahim Özden Kaboğlu, "Dayanışma Hakları'nın Hukuksal Değeri (Soyut Talepler mi, İnsan Hakları mı?)", **İnsan Hakları Yılığ**, Cilt: 13, 1991, (Hukuksal Değer), s. 43; İbrahim Özden Kaboğlu, "Çevre Hakkı Üzerine (Bir Danıştay Kararının Düşündürdükleri)", **İnsan Hakları Yılığ**, Cilt: 10-11, 1988-1989, (Çevre Hakkı Üzerine), s. 115; Yasemin Özdek, **İnsan Hakkı**

Stockholm Bildirgesi, istekleri tam olarak karşılamayınca, çevresel Dünya şartı hazırlamak için ilk olarak bilim insanları ve çevreciler, sonrasında ise, Dünya Koruma Birliği girişimlerde bulundular. Bunun üzerine, 1982 yılında, Kenya'nın başkenti Nairobi'de, Stockholm Konferansı'nın 10. yıldönümünde gerçekleştirilen UNEP'nin özel statülü bir toplantısından birkaç ay sonra, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 'Birleşmiş Milletler Dünya Doğa Şartı' (The United Nations World Charter for Nature) kabul edilmiştir¹⁰¹.

Rio Konferansı'nda, belli başlı sözleşmelerin yanında, 'Rio Bildirgesi', 'Gündem 21 (G 21)', 'Ormancılık Prensipleri', isimli metinler kabul edilmiştir¹⁰². Rio Konferansı, ortaya koyduğu metinler nedeniyle başarılı bir konferans olarak değerlendirilse de, Rio Bildirgesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne eşdeğerde, siyasal ve moral üstünlüğe sahip bir belge olamamıştır. Öte yandan Rio Konferansı sonucunda ilan edilen sonuç deklarasyonunun 1. ilkesinde insanların doğayla uyumlu, sağlıklı ve verimli bir yaşam hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. İlke 10'da ise, çevresel usuli haklar olarak nitelendirilen 'bilgi edinme hakkı', 'katılım hakkı' ve 'başvuru hakkı'na yer verilmiştir.

C. Ulusal Hukuki Kaynaklar

Ulusal mevzuatımız açısından baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde, çevrenin korunmasında gözetilmesi gereken mevzuata uyulması bir gerekliliktir. Bu bakımdan ulusal hukuki kaynaklar bakımından hem çevrenin

---

Olarak Çevre Hakkı, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1993, s. 72'den aktaran Ögütçü, Dayanışma Hakkı, s. 38; Burhan Kuzu, **Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı (Çevreye Bir Kamu Hukuku Yaklaşımı)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1997, s. 3; Ömer Aykul, **Ekolojik Hukuk**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 19; Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 34-35; Yokuş Sevük, s. 29-30; Memiş, Çevre İdare Hukuku, s. 44; Alica, Kent ve Çevre, s. 24-25; Ertaş, s. 48; Yılmaz, Çevre Suçları, s. 33; Ögütçü, Dayanışma Hakkı, s. 38; Çamur ve Vaizoğlu, s. 298-299; Özkan, s. 57; Pallemarts, s. 614-615.

¹⁰¹ Dünya Doğa Şartı, devletlerin gelecek nesillere ve doğaya karşı yükümlülüklerinin hukuk kurallarına yansıtılması yolundaki beklentileri hayata geçirme girişimidir. Dünya Doğa Şartı, insanın doğanın bir parçası olduğunu, her türlü yaşam şekline sahip olduğunu ve insan için taşıdığı değerine bakılmaksızın saygıyı hak ettiğini felsefî edinmektedir. Bu ilkeler, Stockholm Bildirgesi'nden daha açık ve geniş şekilde ele alınmıştır. Bkz. Keleş, Hamamcı ve Çoban, s. 394; Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 36-37; Yokuş Sevük, s. 30-31; Pallemarts, s. 615.

¹⁰² Bu metinlerin yanında kabul edilen 'Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi', 'Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi' bağlayıcı olan uluslararası hukuki kaynaklardır.

korunmasına hem de baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesine ilişkin düzenlemeler dikkate alınmalıdır.

Ülkemiz mevzuatındaki hukuki düzenlemelere bakıldığında, çevrenin korunması ve baz istasyonlarıyla ilgili düzenlemelerin anayasa, kanun, yönetmelik, genelge, tebliğ, talimat gibi çeşitli düzeylerde yer aldığı görülmektedir.

1. Anayasa

Anayasa’da, çevreyle ilgili hükümler hem doğrudan hem de dolaylı olarak yer almıştır. Nitekim Anayasa’nın çevreyle ilgili doğrudan düzenlemesi, ‘Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması’ başlığını taşıyan 56. maddesinin 1. ve 2. fıkralarıdır. 56/1 ve 56/2’ye göre, “(1) Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. (2) Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların görevidir”. Anayasa’da yer alan ve çevre hakkını doğrudan ele alan tek düzenleme olan m. 56, Anayasa Mahkemesi¹⁰³ ile Danıştay’ın¹⁰⁴ birçok kararına dayanak olmuştur. Danıştay’ın ve Yargıtay’ın baz istasyonlarıyla ilgili verdiği kararlarda da, Anayasa m. 56 kapsamında hüküm kurulduğu görülmektedir¹⁰⁵.

¹⁰³ AnyM., 28.06.1989, E. 1988/61, K. 1989/28. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (18.06.2018); AnyM., 18.09.1991, E. 1990/23, K. 1991/29. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (18.06.2018); AnyM., 15.01.2009, E. 2006/99, K. 2009/9. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (18.06.2018); AnyM., 15.01.2009, E. 2004/70, K. 2009/7. Bkz. R.G., T. 11.06.2009, S. 27255; AnyM., 24.05.2012, E. 2011/110, K. 2012/79. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (18.06.2018); AnyM., 03.07.2014, E. 2013/89, K. 2014/116. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (18.06.2018); Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasa’nın 56. maddesine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle, İK’nın bazı maddelerinin iptal edilmesi yönünde, 1986’da verilen karar ise, çevre hakkıyla ilgili önemli olan ilk içtihat olarak görülebilir. Bkz. AnyM., 11.12.1986, E. 1985/11, K. 1986/29. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (18.06.2018).

¹⁰⁴ Dş. 6. D., 16.12.1986, E. 1986/1323, K. 1986/1135. Bkz. www.kazanci.com, (18.06.2018); Dş. 6. D., 09.05.1988, E. 1988/477, K. 1988/646. Bkz. www.kazanci.com, (18.06.2018); Dş. 10. D., 28.04.1992, E. 1990/2278, K. 1992/1672. Bkz. www.danistay.gov.tr, (18.06.2018); Dş. 14. D., 28.02.2013, E. 2011/14794, K. 2013/1444. Bkz. www.danistay.gov.tr, (18.06.2018); Dş. 6. D., 22.01.2015, E. 2014/9027, K. 2015/103. Bkz. www.corpus.com.tr, (18.06.2018); Dş. 15. D., 11.05.2016, E. 2014/10117, K. 2016/3364. Bkz. www.corpus.com.tr, (18.06.2018); Dş. 14. D., 27.04.2017, E. 2016/11391, K. 2017/2773. Bkz. www.corpus.com.tr, (18.06.2018).

¹⁰⁵ Dş. 13. D., 17.12.2015, E. 2010/12, K. 2015/4624. Bkz. www.corpus.com.tr, (19.06.2018); Yrg. HGK, 30.05.2012, E. 2012/4-147, K. 2012/327. Bkz. www.corpus.com.tr, (19.06.2018); Yrg. HGK., 20.02.2013, E. 2012/4-575, K. 2013/249. Bkz. www.corpus.com.tr, (19.06.2018); Söz konusu Yargıtay kararları, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2. Kanunlar

Türkiye’de, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde en temel ve üst düzey hukuki düzenlemeler 04.02.1924 tarihli ve 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu (TETEK)¹⁰⁶, 05.04.1983 tarihli ve 2813 sayılı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun (BTİKKİK)¹⁰⁷, 05.11.2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu (EHK)¹⁰⁸ ve 03.07.2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda (BEK)¹⁰⁹ yer almaktadır.

Ancak söz konusu kanunlarda yer alan düzenlemeler (EHK m. 26’da ‘Çevrenin korunması’ başlığını taşıyan hüküm¹¹⁰ ile dolaylı yoldan çevrenin korunmasını ele alan birkaç hüküm hariç olmak üzere), baz istasyonlarının faaliyetlerinden doğan ve insan - çevre sağlığına etki edebilecek olası zararların önlenmesine dair hükümler değildir. Zira bu düzenlemeler, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecine ilişkin teknik ve hukuki düzenlemelerdir.

Bu bağlamda, baz istasyonlarının kurulması ile işletilmesinin insan ve çevre sağlığına yönelik verebileceği olası zararlara karşı söz konusu kanunlarda esaslı bir hükmün olmaması, uygulamada, insan ve çevre sağlığının korunmasına hizmet eden belli başlı kanunlarla giderilmeye çalışılmaktadır. Yani baz istasyonlarından

¹⁰⁶ R.G., T. 21.02.1924, S. 59; Türkiye’de elektronik haberleşme alanındaki usul ve esasları düzenleyen ilk kanundur. EHK’nın 65/1 hükmüyle, TETEK’e yapılan atıfların, konuları itibarıyla EHK’ya yapılmış sayılacağı ve TETEK’in EHK’ya aykırı hükümlerinin uygulanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

¹⁰⁷ 05.04.1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz Kanunu’nun (R.G., T. 07.04.1983, S. 18011) ismi, EHK m. 67’de yapılan değişiklikle, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun olarak değiştirilmiştir; EHK’nın 65/1 hükmüyle, BTİKKİK’e yapılan atıfların, konuları itibarıyla EHK’ya yapılmış sayılacağı ve BTİKKİK’in EHK’ya aykırı hükümlerinin uygulanamayacağı hüküm altına alınmıştır; 27.01.2000 tarihli ve 4502 sayılı Kanun’la kurulan ‘Telekomünikasyon Kurumu’, EHK’nın 67. maddesinde yapılan düzenlemeyle, BTİKKİK’e işlenen yeni adıyla, ‘Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’ adını almıştır.

¹⁰⁸ R.G., T. 10.11.2008, S. 27050 (Mükerrer); Günümüzde baz istasyonlarının kurulum ve faaliyet sürecindeki usul ve esasları düzenleyen en önemli kanundur. Nitekim EHK, elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisini, tüketici haklarının gözetilmesini, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılmasını, kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını, haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmet alanında teknolojik gelişimin ve yeni yatırımların teşvik edilmesini ve bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesini amaçlamaktadır.

¹⁰⁹ R.G., T. 13.07.2005, S. 25874; 12.11.2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanun’la (R.G., T. 06.12.2012, S. 28489), belediye mücavir alan sınırları içerisinde baz istasyonu kurulabilmesi için yetkili belediyenin yer seçim belgesi verebilme yetkisi BEK m. 15/1-r ile m. 15/3’te düzenlenmiştir.

¹¹⁰ EHK’nın ‘Çevrenin korunması’ başlıklı 26. maddesinde ise, geçiş hakkı kapsamında tanınan hakların kullanımı esnasında, geçiş yollarında ve etrafında bulunan ağaçların ve çevresel değerlerin korunması gerektiği belirtilmektedir. EHK’daki böyle bir hüküm olumlu olmakla birlikte yetersizdir. Çünkü çevrenin korunması sadece ağaçların ve çevresel değerlerin korunması şeklinde soyut olarak geçirilmemelidir, daha somut düzenlemeler yapılmalıdır.

kaynaklanan çevresel zararlardan dolayı özel hukuk sorumluluğunun belirlenmesinde, çoğunlukla, 09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu¹¹¹, 23.06.1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu (KMK)¹¹², 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)¹¹³, 11.01.2011 tarihli ve 6098 sayılı

¹¹¹ R.G., T. 11.08.1983, S. 18132; ÇK, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaya yönelik en temel kanun olarak sayılabilir; ÇK'nın 'İlkeler' başlığını taşıyan 3/e hükmünde 'çevre hakkı' düzenlenmiştir. 3/a hükmünde ise, idare, meslek odaları (kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları), birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere, herkesin, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olduğu, bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlü oldukları belirtilmiştir; ÇK'nın 'Kirlitenin sorumluluğu' başlıklı 28. maddesi ise, çevreyi kirlitenler ve çevreye zarar verenlerin sebep oldukları kirlenmeler ve bozulmalardan sorumlu olduklarını, kirlitenin meydana gelen zarardan dolayı genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğunun olabileceğini ele almıştır; Yargıtay, meydana gelen çevre kirliliği nedeniyle ortaya çıkan zararın tazmin edilmesi talebiyle önüne gelen uyumsuzluklarda verdiği bazı kararlarında da ÇK m. 28'i uygulamış ve davacıların tazmin taleplerinin göz önünde bulundurulmasına karar vermiştir. Bkz. Yrg. 1. HD., 25.12.1981, E. 1981/14350, K. 1981/14955. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 4. HD., 09.02.1989, E. 1988/7660, K. 1989/1046. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. HGK., 19.06.1991, E. 1991/4-294, K. 1991/368. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 3. HD., 06.02.1997, E. 1997/458, K. 1997/1307. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018); Yrg. 1. HD., 04.10.2012, E. 2012/9944, K. 2012/10688. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 11. HD., 03.07.2017, E. 2015/12965, K. 2017/4048. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018). Yargıtay, bazı kararlarında ise, baz istasyonlarının yaydıkları elektromanyetik radyasyondan dolayı uzun vadede insan sağlığını etkileyebileceğini dile getirerek, ÇK m. 28'deki çevre kirliliğine neden olabileceklerini belirtmiştir. Bkz. Yrg. 4. HD., 28.04.2005, E. 2004/10411, K. 2005/4505. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 4. HD., 12.06.2008, E. 2008/6419, K. 2008/6094. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 4. HD., 22.09.2008, E. 2007/14629, K. 2008/10720. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 4. HD., 11.06.2009, E. 2009/5820, K. 2009/7837. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 4. HD., 22.06.2010, E. 2010/4719, K. 2010/7549. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Söz konusu Yargıtay kararlarından bazıları, çalışmamızın 'Baz İstasyonlarının Denetimi' başlıklı üçüncü bölümünde, 'Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi' başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır; ÇK ek madde 8'de, baz istasyonlarından kaynaklanan, iyonlaştırıcı olmayan radyasyon yayılımı sonucunda oluşan elektromanyetik alanların insan ve çevre sağlığına olumsuz etkilerinin önlenmesi için usul ve esasların, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu yönetmelik, 24.07.2010 tarihli ve 27651 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İyonlaştırıcı Olmayan Radyasyonun Olumsuz Etkilerinden Çevre ve Halkın Sağlığının Korunmasına Yönelik Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin Yönetmelik'tir.

¹¹² R.G., T. 02.07.1965, S. 12038; KMK, bir gayrimenkule ait ortak yerlerde ve tesislerde baz istasyonu kurulması gibi bir tasarrufta bulunulduğu ve baz istasyonunun kaldırılması talebi olduğu durumunda devreye girebilmektedir. Yargıtay da, apartman çatılarının ortak yerlerden sayıldığını belirtmiş ve çatılara kurulan baz istasyonlarında kat maliklerinin 4/5'inin yazılı rızasının alınması gerektiğine, aksi halde KMK m. 4 ile m. 19'a aykırı hareket edileceğine, böyle bir rıza olmaksızın kurulan baz istasyonunun ise, sökülerek eski hale getirilmesi gerektiğine karar vermiştir. Bkz. Yrg. 18. HD., 07.09.2015, E. 2015/1250, K. 2015/11978. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018); Söz konusu AİHM kararları, çalışmamızın 'Baz İstasyonlarının Denetimi' başlıklı üçüncü bölümünde, 'Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi' başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹¹³ R.G., T. 08.12.2001, S. 24607; TMK, baz istasyonlarıyla ilgili mülkiyet hakkı ve komşuluk hakkı söz konusu olduğu zamanlarda devreye girebilmektedir. TMK'da mülkiyet hakkı, 'Mülkiyet hakkının içeriği' başlıklı 683. maddede ve devamında düzenlenmiştir; komşuluk hakkı ise, 'Komşu hakkı' üst başlığını taşıyan 737. madde ve devamında düzenlenmiştir. Yargıtay da, baz istasyonunun kaldırılması talebiyle önüne gelen uyumsuzlukta verdiği bir kararda, herkesin taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkilerini kullanırken ve özellikle işletme faaliyetlerini sürdürürken

Türk Borçlar Kanunu (TBK)¹¹⁴; cezai sorumluluğun belirlenmesinde, 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)¹¹⁵; idari yatırımların uygulanmasında, 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu (İK)¹¹⁶ devreye girmektedir.

---

komşularını olumsuz şekilde etkileyebilecek taşkınlıktan kaçınmakla yükümlü olduğunu, malikin mülkiyet hakkını kullanırken komşuluk hak ve hukukunu düzenleyen kanun hükümlerine uyması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Yrg. 14. HD., 13.12.2012, E. 2012/13210, K. 2012/14410. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018); Söz konusu AİHM kararları, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹¹⁴ R.G., T. 04.02.2011, S. 27836; TBK, baz istasyonlarıyla ilgili tehlike sorumluluğu ve denkleştirme konusunda devreye girebilmektedir. TBK’da, kusursuz sorumluluk halleri arasında düzenlenen ‘Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme’, m. 71’de düzenlenmiştir. Yargıtay da, baktığı davalarda, baz istasyonlarından kaynaklanacak sorumluluğun kusursuz sorumluluk hallerinden tehlike sorumluluğunu belirtmiştir. Bkz. Yrg. 4. HD., 14.10.2008, E. 2007/12688, K. 2008/11813. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018); Yrg. 1. HD., 25.04.2012, E. 2012/2093, K. 2012/4699. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018); Yrg. 1. HD., 03.12.2012, E. 2012/9954, K. 2012/14334. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018); Söz konusu Yargıtay kararları, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹¹⁵ R.G., T. 12.10.2004, S. 25611; TCK’da, ‘Genel Hükümler’ başlıklı Birinci Kitap’ta, ‘Topluma Karşı Suçlar’ başlıklı Üçüncü Kısım’da, ‘Çevreye Karşı Suçlar’ başlıklı İkinci Bölüm’de düzenlenen çevreye karşı suçlar, ‘Çevrenin kasten kirletilmesi’ (TCK m. 181), ‘Çevrenin taksirle kirletilmesi’ (TCK m. 182), ‘Gürültüye neden olma’ (TCK m. 183), ‘İmar kirliliğine neden olma’ (TCK m. 184) suçları olmak üzere dört başlıkta toplanmıştır. Yargıtay da, çevreye karşı işlenen suçları büyük ölçüde bu suçlar kapsamında değerlendirmektedir. Bkz. Yrg. 18. CD., 05.02.2018, E. 2017/6108, K. 2018/947. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 18. CD., 19.02.2018, E. 2017/7622, K. 2018/1982. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 4. CD., 08.12.2014, E. 2012/12652, K. 2014/35429. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 4. CD., 08.12.2014, E. 2013/38883, K. 2014/35438. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 18. CD., 17.10.2016, E. 2016/13709, K. 2016/15979. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 18. CD., 05.12.2017, E. 2015/39835, K. 2017/14320. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 8. CD., 14.12.2017, E. 2017/21928, K. 2017/14309. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Baz istasyonları konusunda ise, Yargıtay, yapı ruhsatı alınıp alınmadığını denetleyerek, bu durumun TCK m. 184’te düzenlenen ‘İmar kirliliğine neden olma’ suçunu oluşturup oluşturmadığını gözetmektedir. Bkz. Yrg. 18. CD., 30.05.2016, E. 2015/15447, K. 2016/11621. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 18. CD., 04.10.2017, E. 2015/40962, K. 2017/10215. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Söz konusu iki Yargıtay kararı, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹¹⁶ R.G., T. 09.05.1985, S. 18749; İK, baz istasyonlarıyla ilgili, çoğunlukla ruhsat alınıp alınmadığı ve idari yatırımlar konusunda devreye girebilmektedir. Danıştay, baz istasyonlarıyla ilgili önüne gelen davalarda, İK açısından bir yargısal denetim yapacaksa, İK’nın ‘Tanımlar’ başlıklı 5. maddesine, ‘Ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak başlanan yapılar’ başlıklı 32. maddesine ve ‘İdari müeyyideler’ başlıklı 42. maddesine dayanarak kararlar vermektedir. Bkz. Dş. 6. D., 21.05.2003, E. 2002/2998, K. 2003/3204. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018); Dş. 14. D., 09.10.2012, E. 2011/12209, K. 2012/6816. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018); Dş. 14. D., 15.05.2013, E. 2012/7224, K. 2013/3711. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018); Dş. 14. D., 24.06.2014, E. 2014/809, K. 2014/7007. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018); Söz konusu Danıştay kararlarından bazıları, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

3. Kanun Hükmünde Kararnameler

Doğrudan çevrenin korunmasıyla ve dolaylı olarak ise, baz istasyonlarıyla ilgili olan kanun hükmünde kararnameler temel olarak, 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹¹⁷ ile 26.09.2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹¹⁸ şeklinde sayılabilir.

¹¹⁷ R.G., T. 04.07.2011, S. 27984 (Mükerrer); Çevrenin korunması ve çevrenin denetimi konusundaki en önemli girişim 09.08.1991 tarihli ve 443 sayılı Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'yle olmuştur (R.G., T. 21.08.1991, S. 20967). 443 sayılı KHK'yla birlikte, 'Çevre Bakanlığı' kurulmuştur. Sonrasında ise, 01.05.2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'la orman işleri de Bakanlık bünyesine alınmış ve 'Çevre ve Orman Bakanlığı' kurulmuştur (R.G., T. 08.05.2003, S. 25102). İlerleyen zamanlarda ise, 03.06.2011 tarihli ve 636 sayılı Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'yle Bakanlık ismi yine değişikliğe uğrayarak 'Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı' ismini almıştır (R.G., T. 08.06.2011, S. 27958 (Mükerrer)). Bir ay sonra da, çevre ve şehircilik işleri ile orman ve su işleri birbirinden ayrılarak 29.06.2011 tarihli ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'yle 'Çevre ve Şehircilik Bakanlığı' ile 29.06.2011 tarihli ve 645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'yle 'Orman ve Su İşleri Bakanlığı' kurulmuştur (R.G., T. 04.07.2011, S. 27984 (Mükerrer)); Çevrenin korunması açısından, 644 sayılı KHK'nın 'Görevler' başlıklı 2. maddesi önem taşımaktadır. 2/1-a hükmüne göre, yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlama, uygulamaları izleme ve denetleme görevi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir. 644 sayılı KHK'nın 2/1-b hükmüne göre ise, Bakanlık'ın, baz istasyonlarının sebep olduğu elektromanyetik kirliliğe karşı çevrenin korunmasını sağlama ve çevre kirliliğini önleme görevi vardır. 644 sayılı KHK'nın bir diğer önemli yanıysa, zaman zaman baz istasyonları hakkında çeşitli kararlar veren Mahalli Çevre Kurulları'nı düzenlemesidir. 644 sayılı KHK'nın 'Sürekli kurul, şura ve çalışma grupları' başlıklı 27/1-b hükmünde, Mahalli Çevre Kurulları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının sürekli kurullarından biri olarak sayılmıştır. Buna ek olarak, 08.08.2011 tarihli ve 648 sayılı KHK'yla 644 sayılı KHK'ya eklenen 8/1-n hükmüne göre, Mahalli Çevre Kurulları'nın çalışmalarını takip etme ve yönlendirme işi, Bakanlık bünyesinde faaliyet gösteren Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

¹¹⁸ R.G., T. 01.11.2011, S. 28102 (Mükerrer); Türkiye'de, ulaştırma ve haberleşme sistem ve hizmetlerinin ülkenin ihtiyaçlarına uygun olarak tesisi ve geliştirilmesi için 09.04.1987 tarihli ve 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'la 'Ulaştırma Bakanlığı' kurulmuştur (R.G., T. 17.04.1987, S. 19434). Bunun yanı sıra, denizcilik sistem ve hizmetlerinin ülkenin deniz ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak tahsisi ve geliştirilmesi için 10.08.1993 tarihli ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'yle Başbakanlık'a bağlı 'Denizcilik Müsteşarlığı' kurulmuştur (R.G., T. 19.08.1993, S. 21673). Sonrasında ise, 26.09.2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'yle birlikte, 'Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı' kurulmuş ve 3348 sayılı Kanun ile 491 sayılı KHK yürürlükten kaldırılmıştır (R.G., T. 01.11.2011, S. 28102 (Mükerrer)). Ancak 09.07.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nın 31. maddesiyle değiştirilen 655 sayılı KHK'da birçok değişiklik yapılmış ve 655 sayılı KHK'nın ismi 'Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname' olarak değiştirilmiş; 1 ila 14. maddeleri, 15/1 hükmü, 16 ila 27. maddeleri, 29 ila 38. maddeleri, 44. maddesi, geçici 1 ila 9. maddeleri ile eki (I) ve (2) sayılı cetveller yürürlükten kaldırılmıştır. Aynı zamanda 703 sayılı KHK'yla 'Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın ismi 'Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı' olarak değiştirilmiştir (R.G., T. 09.07.2018, S. 30473 (3. Mükerrer)).

4. Yönetmelikler

Ülkemizde elektronik haberleşmeyle ve dolayısıyla baz istasyonlarıyla ilgili doğrudan veya dolaylı olarak, 2000 yılından itibaren çeşitli düzenleyici işlemler / kural işlemler¹¹⁹ yapılmıştır. Baz istasyonlarıyla ilgili düzenleyici işlemlerden olan yönetmelikler önem arz etmektedir. Nitekim bu yönetmeliklerden bazıları, zaman içinde, içerik değişikliklerine, isim değişikliklerine uğramış; bazıları ise, iptal davalarına konu olmuştur.

Bu yönetmelikler temel olarak, Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanan 04.08.2000 tarihli ‘Mobil Telekomünikasyon Şebekelerine Ait Baz İstasyonlarının Kuruluş Yeri, Ölçümleri, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’¹²⁰;

¹¹⁹ İdarenin düzenleyici işlemleri hakkında bilgi için bkz. İl Han Özay, **Günışığında Yönetim**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, (Günışığında Yönetim), s. 347-349; Lütfi Duran, **İdare Hukuku Ders Notları**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982, s. 448 vd.; Turgut Tan, **İdare Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 220; İsmet Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner ve Kahraman Berk, **İdare Hukuku**, 6. Basımdan 7. Tıpkı Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2015, s. 217 vd.; Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, **Türk İdare Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 402-404; Turan Yıldırım, Melikşah Yasin, Nur Kaman, Halit Eyüp Özdemir, Gül Üstün ve Özge Okay Tekinsoy, **İdare Hukuku**, Güncellenmiş 6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 409-414; Oğuz Sancakdar, Eser Us, Mine Kasapoğlu Turhan ve Lale Burcu Önüt, **İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 361; Metin Günay, **İdare Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011, s. 110-123; Bahtiyar Akyılmaz, **İdare Hukuku**, Sayram Yayınları, Konya, 2004, s. 270-271; Yıldızhan Yayla, **İdare Hukuku**, Tıpkı 2. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 142-146; Ahmet Nohutçu, **Kanunname İdare Hukuku - İdari Yargılama Hukuku**, Cilt II, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017, (İdare Hukuku), s. 205-211; Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, **İdare Hukuku Dersleri**, Güncelleştirilmiş ve Düzeltilmiş 18. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016, s. 274-278; Halil Kalabalık, **Kısa İdare Hukuku**, 2. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2016, (İdare Hukuku), s. 187-195; Turan Yıldırım ve Hüseyin Melih Çakır, **İdare Hukuku - İdari Yargı Ders Notları**, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 101-102.

¹²⁰ R.G., T. 04.08.2000, S. 24130; Yönetmelik’in eleştirisi için bkz. Hayati Küçük, “Baz İstasyonlarını Koruma Yönetmeliği!”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 46-48; Bu Yönetmelik, baz istasyonlarının kuruluş yeri, işletilmesi ve denetlenmesi esaslarını belirlemek amacıyla çıkarılan ilk yönetmeliktir. Söz konusu Yönetmelik, insan - çevre sağlığını göstermelerine sebep olmuştur. Bu nedenle Yönetmelik hakkında, Tüketiciler Derneği tarafından iptal davası açılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda, Danıştay tarafından yürütmenin durdurulması kararı alınmıştır. Bkz. Dş. 10. D., 15.01.2001, E. 2000/5396. Bkz. www.kazanci.com, (26.06.2018); Söz konusu Yönetmelik hakkındaki dava, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır; Yönetmelik’in iptal edilmesinin gerekliliği hakkında görüş için bkz. Nükhet Turgut, “Baz Yönetmeliği Sakat”, **Radikal Gazetesi**, 3 Ekim 2000, (Baz Yönetmeliği); Yönetmelik’in yürütmesinin durdurulması süreci hakkında bilgi için bkz. Emin

BTK tarafından hazırlanan 28.05.2009 tarihli ‘Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği’¹²¹; Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan 24.07.2010 tarihli ‘İyonlaştırıcı Olmayan Radyasyonun Olumsuz Etkilerinden Çevre ve Halkın Sağlığının Korunmasına Yönelik Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin Yönetmelik’¹²²; 21.04.2011 tarihli ‘Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği’¹²³; BTK tarafından hazırlanan

---

Memiş, “Baz İstasyonları Yönetmeliğine Yürütmeyi Durdurma”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 28 Mayıs 2001, (Baz İstasyonları).

¹²¹ R.G., T. 28.05.2009, S. 27241; 28.03.2001 tarihinde, Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanan ‘Telekomünikasyon Hizmetleri Yönetmeliği’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 28.03.2001, S. 24356). 26.08.2004 tarihine gelindiğinde, 28.03.2001 tarihli Yönetmelik, Ulaştırma Bakanlığı tarafından yürürlükten kaldırılmış ve aynı tarihte, Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan ‘Telekomünikasyon Hizmet ve Altyapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği’ yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 26.08.2004, S. 25565). 28.05.2009 tarihine gelindiğinde ise, BTK tarafından hazırlanan ‘Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği’ Resmi Gazete’de yayımlanarak, 10.05.2009 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 28.05.2009, S. 27241). 28.05.2009 tarihli Yönetmelik, 26.08.2004 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır. Bu Yönetmelik, elektronik haberleşme hizmet, şebeke ve altyapılarına ilişkin yetkilendirmeye yönelik usul ve esasları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

¹²² R.G., T. 24.07.2010, S. 27651; Bu Yönetmelik, iyonlaştırıcı olmayan radyasyonun yayılımı sonucu oluşan elektromanyetik alanların, insan sağlığı ve çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin bilimsel olarak araştırılmasını sağlamayı ve bu olumsuz etkilerin azaltılmasına esas olacak kriterleri belirlemeyi, iyonlaştırıcı olmayan radyasyonun bu radyasyonu oluşturan cihazların insan ve çevre sağlığı üzerinde sebep olduğu olumsuz etkiler konusunda halkın bilgilendirilmesini sağlamayı, kurum ve kuruluşların alması gereken tedbirleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

¹²³ R.G., T. 21.04.2011, S. 27912; 04.08.2000 tarihli Yönetmelik hakkında açılan iptal davası devam ederken, dava sonucunu beklemeden, yine Ulaştırma Bakanlığı (Telekomünikasyon Kurumu) tarafından ‘10 KHz - 60 GHz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’ hazırlanmış ve bu Yönetmelik, 12.07.2001 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 12.07.2001, S. 24460). Bu Yönetmelik hakkında da iptal davası açılmış ve Danıştay kararıyla Yönetmelik’in yürütmesi durdurulmuştur. Bkz. Dş. 10. D., 08.10.2002, E. 2002/3517. Bkz. www.kazanci.com, (26.06.2018); Söz konusu Yönetmelik hakkındaki dava, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır; Süreç bu şekilde devam ederken, BTK’nın hazırladığı ‘Elektronik Haberleşme Cihazlarına Güvenlik Sertifikası Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik’ 16.05.2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 16.05.2009, S. 27230). 16.05.2009 tarihli Yönetmelik, 12.07.2001 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır. İlerleyen süreçte, Tüketici Hakları Derneği tarafından BTK’ya karşı, Danıştay’da 16.05.2009 tarihli Yönetmelik’in iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle iptal davası açılmıştır. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararıyla, 16.05.2009 tarihli Yönetmelik’in yürütmesi durdurulmuştur. Bkz. Dş. İDDK., 30.09.2010, E. 2010/639. Bkz. www.kazanci.com, (28.06.2018); Söz konusu Yönetmelik hakkındaki dava, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır; **“Baz İstasyonu Yönetmeliği’ne Yürütmeyi Durdurma”**, http://www.emo.org.tr/ekler/cbbf60739071619_ek.pdf?dergi=649, (19.04.2018). 2011 yılına gelindiğinde, BTK’nın hazırladığı ‘Elektronik Haberleşme Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetinin Uluslararası Standartlara Göre Maruziyet Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Kontrolü ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’ 21.04.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 21.04.2011, S. 27912). 21.04.2011 tarihli Yönetmelik,

08.06.2011 tarihli ‘Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Teşkilat Yönetmeliği’¹²⁴; BTK tarafından hazırlanan 14.12.2011 tarihli ‘Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Denetim Çalışmalarına İlişkin Yönetmelik’¹²⁵; BTK tarafından hazırlanan 15.02.2014 tarihli ‘Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Yaptırımlar Yönetmeliği’¹²⁶; BTK tarafından hazırlanan 06.12.2016 tarihli ‘Hücrel Sistem Anten Tesisleri ile Telsiz Erişim Şebekelerinin Paylaşımına İlişkin Usul ve

---

16.05.2009 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır; 21.04.2011 tarihli Yönetmelik, elektromanyetik alan oluşturan sabit elektronik haberleşme cihazlarının kuruluş yeri, montajı, denetlenmesi ve güvenlik sertifikası düzenlenmesine ilişkin hususları, uluslararası standartlar temelinde elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerini, ölçüm yöntemlerini ve ölçüm yapacak kuruluşları, ölçüm sonuçlarına göre elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerine uygun olmayan sabit elektronik haberleşme cihazlarının limit değerlere uygun hale getirilmesine ve bunlara uyulmaması halinde, işleticiler ve işletmecilere uygulanacak EHK’da belirtilen müeyyidelere ilişkin usul ve esasları belirlemeyi amaçlamaktadır; 17.04.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik’le, 21.04.2011 tarihli Yönetmelik’in ismi ‘Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği’ olarak değiştirilmiştir (R.G., T. 17.04.2018, S. 30394). Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

¹²⁴ R.G., T. 08.06.2011, S. 27958; 17.02.2001 tarihinde, Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan ‘Telekomünikasyon Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 17.02.2001, S. 24321). BTK tarafından hazırlanan ve 08.06.2011 tarihinde yayımlanan ‘Telekomünikasyon Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik’le, 17.02.2001 tarihli Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Yine 08.06.2011 tarihinde, Resmi Gazete’de, 04.04.2011 tarihli ve 2011/1688 karar sayılı Bakanlar Kurulu kararı yer almıştır. Bu karara göre, ‘Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Teşkilat Yönetmeliği’ yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 08.06.2011, S. 27958). 08.06.2011 tarihli Yönetmelik, BTK’nın teşkilât yapısını, çalışma usul ve esaslarını, hizmet birimlerinin görevlerini yetkilerini ve sorumluluklarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

¹²⁵ R.G., T. 14.12.2011, S. 28142; 30.03.2007 tarihinde, Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan ‘Telekomünikasyon Kurumunun Denetim Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 30.03.2007, S. 26478). 14.12.2011 tarihinde ise, BTK tarafından hazırlanan ‘Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Denetim Çalışmalarına İlişkin Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 14.12.2011, S. 28142). 14.12.2011 tarihli Yönetmelik, 30.03.2007 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır. 14.12.2011 tarihli Yönetmelik, BTK tarafından yapılacak denetim çalışmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemekte ve BTK tarafından yapılacak denetim çalışmaları ile denetçinin yetki ve yükümlülüklerini ve denetlenen tarafın hak ve yükümlülüklerini kapsamaktadır. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

¹²⁶ R.G., T. 15.02.2014, S. 28914; 01.08.2002 tarihinde, Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan ‘Telekomünikasyon Kurumu Tarafından İşletmecilere Uygulanacak İdari Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 01.08.2002, S. 24833). 05.09.2004 tarihinde ise, Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan ‘Telekomünikasyon Kurumu Tarafından İşletmecilere Uygulanacak İdari Para Cezaları ile Diğer Müeyyide ve Tedbirler Hakkında Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 05.09.2004, S. 25574). 05.09.2004 tarihli Yönetmelik, 01.08.2002 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır. 15.02.2014 tarihine gelindiğinde ise, BTK tarafından hazırlanan ‘Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Yaptırımlar Yönetmeliği’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 15.02.2014, S. 28914). 15.02.2014 tarihli Yönetmelik, 05.09.2004 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır. 15.02.2014 tarihli Yönetmelik, BTK tarafından uygulanacak idari para cezaları ile diğer yaptırım ve tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemeyi amaçlamaktadır. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

Esaslar Hakkında Yönetmelik¹²⁷; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan 03.07.2017 tarihli ‘Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği’¹²⁸; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından hazırlanan 27.01.2018 tarihli ‘Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik’¹²⁹ şeklinde sayılabilir.

5. Yönetmelik Dışındaki Diğer Düzenleyici İşlemler (Adsız Düzenleyici İşlemler)

Baz istasyonları hakkında yayımlanan yönetmeliklerin yanı sıra, günümüze kadar birçok genelge, tebliğ, talimat yayımlanarak bu konuda adsız düzenleyici

¹²⁷ R.G., T. 06.12.2016, S. 29910; 16.04.2008 tarihinde, Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan ‘Anten ve Ortak Anten Sistem ve Tesislerinin Kurulmasına ve Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 16.04.2008, S. 26849). 18.03.2011 tarihinde ise, BTK tarafından hazırlanan ‘Hücrel Sistem Anten Tesislerinin Tasarımı, Kurulumu ve Paylaşımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 18.03.2011, S. 27878). 18.03.2011 tarihli Yönetmelik, 16.04.2008 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır. 06.12.2016 tarihine gelindiğinde ise, BTK tarafından hazırlanan ‘Hücrel Sistem Anten Tesisleri ile Telsiz Erişim Şebekelerinin Paylaşımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 06.12.2016, S. 29910). 06.12.2016 tarihli Yönetmelik, 18.03.2011 tarihli Yönetmelik’i yürürlükten kaldırmıştır. 06.12.2016 tarihli Yönetmelik, elektronik haberleşme sektöründe kaynakların etkin kullanımının sağlanması, yatırım ve hizmet giderleri ile görüntü ve çevre kirliliğinin azaltılması, sürdürülebilir rekabet ortamının oluşturulmasına yönelik altyapı yatırımlarının desteklenmesi ve gelecek teknolojiler için kapasite oluşturulması amacıyla hücrel sistemlere ait anten tesisleri ile telsiz erişim şebekelerinin birden fazla işletmeci tarafından kullanımına imkân tanıyacak şekilde tasarımı, kurulumu ve paylaşımına ilişkin usul ve esasları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

¹²⁸ R.G., T. 03.07.2017, S. 30113; 02.11.1985 tarihinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan ‘Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 02.11.1985, S. 18916 (Mükerrer)). 03.07.2017 tarihinde ise, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan ‘Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği’ Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 03.07.2017, S. 30113). 03.07.2017 tarihli Yönetmelik, 02.11.1985 tarihli Yönetmelik’i, 01.10.2017 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırmıştır. 03.07.2017 tarihli Yönetmelik, plan, fen, sağlık ve sürdürülebilir çevre şartlarına uygun yapı ve yapılaşma ile projelendirmeye ve denetime ilişkin usul ve esasları belirlemeyi amaçlamaktadır. 03.07.2017 tarihli Yönetmelik’in 62. maddesine göre, kurulacak elektronik haberleşme istasyonları, özel olarak ise, baz istasyonları yapı ruhsatı alınmaksızın kurulabilmektedir. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

¹²⁹ R.G., T. 27.01.2018, S. 30314; Bu Yönetmelik, sabit ve mobil haberleşme altyapısı veya şebekelerinde kullanılan elektronik haberleşme istasyonlarına BEK’in 15. maddesinin 1. fıkrasının r bendine göre verilecek yer seçim belgesi karşılığında alınacak ücretin belirlenmesini ve yer seçim belgesine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesini amaçlamaktadır. Bu Yönetmelik, günümüzde yürürlüktedir.

işlemler¹³⁰ de yapılmıştır. Söz konusu adsız düzenleyici işlemler hakkında, Danıştay'da, kimi zaman iptal davaları açıldığı görülmektedir.

Bu düzenleyici işlemlerden genelgeler temel olarak, Çevre Bakanlığı Çevre Kirliliğini Önleme ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından, 11.05.2000 tarihinde yayımlanan 'Elektromanyetik Kirlilik' konulu Genelge¹³¹; Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, 29.05.2000 tarihinde yayımlanan 'İyonlaştırıcı Olmayan Radyasyon - Elektromanyetik Kirlilik' hakkındaki Genelge¹³²; Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından, 07.08.2000 tarihinde yayımlanan 'Cep Telefonları Baz İstasyonları' konulu Genelge¹³³; Ulaştırma Bakanlığı tarafından, 08.02.2001 tarihinde yayımlanan Genelge¹³⁴; Çevre Bakanlığı Çevre Kirliliğini Önleme ve Kontrol Genel Müdürlüğü

¹³⁰ Türk Hukuku'ndaki düzenleyici işlemler sadece Anayasa'da adı sayılanlar değildir. Zira yasal düzenlemeler, yürütmenin, 'genelge', 'tebliğ', 'sirküler', 'ilan', 'yönerge' gibi isimler taşıyan adsız düzenleyici işlemler yapmasına da olanak sağlamaktadır. Öte yandan görüldüğü gibi aslında bunların bir adı olmakla birlikte, bu türden düzenleyici işlemler Anayasa'da sayılmadığı için bunlara 'adsız düzenleyici işlemler' denilmektedir. Bkz. Özay, Günışığında Yönetim, s. 349.

¹³¹ T. 11.05.2000, S. 2000/11; Bu Genelge, baz istasyonları karşısında insan ve çevre sağlığını koruma bakımından önemli bir düzenleme olarak görülebilir. Bu Genelge'de, baz istasyonlarının kamu binaları, okul, hastahane, kreş, kışla ve park gibi yapı ve alanlarda kurulmaması gerektiği belirtilmiştir. Genelge yayımlandıktan sonra, bir GSM şirketi, Genelge'nin iptali ve yürütmesinin durdurulması talebiyle, Çevre Bakanlığı aleyhine, Danıştay'da iptal davası açmıştır. Önüne gelen uyuşmazlığı inceleyen Danıştay, Genelge'de hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna vararak davayı reddetmiştir. Bkz. Dş. 6. D., 27.09.2000, E. 2000/3862; Söz konusu Genelge hakkındaki dava, çalışmamızın 'Baz İstasyonlarının Denetimi' başlıklı üçüncü bölümünde, 'Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi' başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹³² T. 29.05.2000, S. 2000/56; Bu Genelge de, tıpkı 11.05.2000 tarihli Genelge gibi insan ve çevre sağlığı bakımından olumlu olarak görülebilir. Nitekim Genelge'de, baz istasyonları gibi iyonlaştırıcı olmayan radyasyon yayan kaynaklardan yayılan elektromanyetik dalgaların oluşturdukları elektromanyetik alanların maruziyet miktar ve sürelerine bağlı olarak insan ve çevre sağlığına önemli olumsuz etkilerinin olduğuna değinilmiş ve baz istasyonları gibi iyonlaştırıcı olmayan radyasyon yayan sistemlerin uygun yer seçimlerinin yapılması, kurulmaları, işletilmeleri ve kullanımlarında gerekli tedbirlerin alınması ve tedbirlerin kontrolünün önem arz ettiği belirtilmiştir.

¹³³ T. 07.08.2000, S. 2000/05; Bu Genelge de, tıpkı 11.05.2000 tarihli Genelge ve 29.05.2000 tarihli Genelge gibi insan ve çevre sağlığı bakımından olumlu olarak görülebilir. Nitekim Genelge'de, baz istasyonlarının sosyal hizmet kuruluşları (çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, huzurevleri, rehabilitasyon merkezleri, çocuk ve gençlik merkezleri, kreş ve gündüz bakımevleri, toplum merkezleri, kadın konukları ve diğer kuruluşlar) binalarının çatısına, bahçesine ve yakın çevresine kurulmasına izin verilmeyeceği; önceden bu yerlere kurulmuş olan baz istasyonlarının söktürüleceği belirtilmiştir. Buna ek olarak, elektromanyetik kirlilik konusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesindeki tüm idari ve mesleki personel ile koruma ve bakım altında bulunan çocuk, genç, yetişkin ve kadınların bilinçlendirilmesi ve çevrenin korunması yönünde her türlü önlemler alınacağı söylenmiştir.

¹³⁴ T. 08.02.2001, S. 2001/9; Bu Genelge, yeni bir düzenleme yapılmaya kadar, baz istasyonlarının montajına ve işletilmesine Ulaştırma Bakanlığı'nın sorumluluğunda devam edileceğini düzenlemiştir; 04.08.2000 tarihli Mobil Telekomünikasyon Şebekelerine Ait Baz İstasyonlarının Kuruluş Yeri, Ölçümleri, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik'e dayanılarak uygulanan 08.02.2001 tarihli Genelge'nin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle,

tarafından, 22.08.2001 tarihinde yayımlanan Genelge¹³⁵; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Haberleşme Genel Müdürlüğü tarafından, 16.02.2012 tarihinde yayımlanan ‘Elektronik Haberleşme Alt Yapısına Ait Sistemler (Baz İstasyonları)’ konulu Genelge¹³⁶; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Haberleşme Genel Müdürlüğü tarafından, 19.10.2016 tarihinde yayımlanan ‘Baz İstasyonları’ konulu Genelge¹³⁷ şeklinde sayılabilir.

Tebliğler temel olarak, Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan, 09.09.2001 tarihinde yayımlanan ‘10 KHz - 60 GHz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında

---

Danıştay’da iptal davası açılmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Danıştay, Mobil Telekomünikasyon Şebekelerine Ait Baz İstasyonlarının Kuruluş Yeri, Ölçümleri, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’in Danıştay tarafından, 15.01.2001 tarihinde yürütmesinin durdurulduğuna dikkat çekerek, Genelge’nin yürütmesini durdurmuştur. Bkz. Dş. 10. D., 20.06.2001, E. 2001/968; Söz konusu Genelge hakkındaki dava, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹³⁵ T. 22.08.2001, S. 2001/19; Bu Genelge’yle, Çevre Bakanlığı’nın daha evvel çıkarmış olduğu ve hakkında iptal davası açılan 11.05.2000 tarihli Genelge yürürlükten kaldırılmıştır. 2005 yılında ise, 12.07.2001 tarihli 10 KHz - 60 GHz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’e dayanılarak çıkarılan 22.08.2001 tarihli Genelge’nin iptali talebiyle, Danıştay’da dava açılmıştır. Bu davada Danıştay, Genelge’de hukuka aykırılık bulmamıştır. Bkz. Dş. 13. D., 18.03.2005, E. 2005/216, K. 2005/1578. Bkz. www.kazanci.com, (27.06.2018); Söz konusu Genelge hakkındaki dava, çalışmamızın ‘Baz İstasyonlarının Denetimi’ başlıklı üçüncü bölümünde, ‘Baz İstasyonlarının Yargısal Denetimi’ başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹³⁶ T. 16.02.2012, S. 2012/HGM-01; Bu Genelge’de, temel insan hakları arasında yer alan haberleşme hakkının Anayasa’nın 22. maddesinde teminat altına alındığı, mobil telefon hizmetlerinin EHK ve ilgili mevzuat kapsamında ‘kamu hizmeti’ niteliğinde olduğu, mobil telefon hizmetlerinin kesintisiz bir şekilde sağlanmasının zorunlu olduğu, elektronik haberleşmenin tüm Dünya’da ve ülkemizde toplumun tamamı tarafından yararlanılan ve vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğu, acil aramalar, deprem, sel, kaza vb. olaylarda elektronik haberleşme altyapısının insan yaşamını kurtaran hayati bir önem taşıdığı, iç güvenlik ve kamu güvenliği açısından da elektronik haberleşme hizmetlerinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Yeni kurulacak olan baz istasyonlarına da BTK’dan gerekli izin ve onayların alınmış olması kaydıyla her türlü kolaylığın sağlanmasının elektronik haberleşme sektörünün gelişimi ve yatırımların aralıksız devam etmesi açısından büyük önem taşıdığı ve yerel yönetimler nezdinde bahsedilen konular hakkında gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

¹³⁷ T. 19.10.2016, S. 77592; Bu Genelge’de, tıpkı 16.02.2012 tarihli Genelge’de olduğu gibi, elektronik haberleşmenin bir kamu hizmeti olduğu, bu hizmetin kesintisiz sunulması gerektiği, baz istasyonlarının kapsama ve kapasite açısından ihtiyaç duyulan yerlere kurulmasının teknik bir zorunluluk olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Genelge’de, Olağanüstü hal süresince, mobil haberleşme hizmetinin kesintisiz olarak verilebilmesi açısından gerekli hassasiyetin gösterilmesi ve GSM şirketlerine her türlü kolaylığın sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

Yönetmeliğin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'¹³⁸; Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan, 04.03.2004 tarihinde yayımlanan '10 KHz - 60 GHz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik'te Geçen Meskun Mahal ile İlgili Tebliğ'¹³⁹; BTK tarafından hazırlanan, 21.06.2018 tarihinde yayımlanan 'Elektromanyetik Alan Ölçüm Sertifikası Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'¹⁴⁰ şeklinde sayılabilir.

Talimat olarak ise, 10.06.2014 tarihinde, Başbakanlık Diyanet İşleri Diyanet Başkanlığı tarafından müftülüklere gönderilen Talimat¹⁴¹ sayılabilir.

---

¹³⁸ R.G., T. 09.09.2001, S. 24518; 26.06.2009 tarihinde, BTK'nın hazırladığı, Resmi Gazete'de yayımlanan Tebliğ'le, 09.09.2001 tarihli Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır (R.G., T. 26.06.2009, S. 27270).

¹³⁹ R.G., T. 04.03.2004, S. 25392; 24.06.2009 tarihinde, BTK'nın hazırladığı, Resmi Gazete'de yayımlanan Tebliğ'le, 04.03.2004 tarihli Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır (R.G., T. 24.06.2009, S. 27268).

¹⁴⁰ R.G., T. 21.06.2018, S. 30455; 30.12.2011 tarihinde, BTK tarafından hazırlanan 'Elektronik Haberleşme Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetinin Uluslararası Standartlara Göre Maruziyet Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Kontrolü ve Denetimi Hakkında Yönetmelikte Yer Alan Ölçüm Yapacak Personelin Nitelikleri ve Ölçüm Sertifikası Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ' Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 30.12.2011, S. 28158). 21.06.2018 tarihinde ise, BTK tarafından hazırlanan 'Elektromanyetik Alan Ölçüm Sertifikası Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ' Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (R.G., T. 21.06.2018, S. 30455). 21.06.2018 tarihli Tebliğ, 30.12.2011 tarihli Tebliğ'i yürürlükten kaldırmıştır. 21.06.2018 tarihli Tebliğ, 21.04.2011 tarihli Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nde yer alan elektromanyetik alan ölçümü yapacak personelin nitelikleri ile elektromanyetik alan ölçüm sertifikası alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemeyi amaçlamaktadır. Bu Tebliğ, günümüzde yürürlüktedir.

¹⁴¹ T. 10.06.2014, S. 5392; Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından müftülüklere gönderilen Talimat'la, camilere baz istasyonu kurdurulması çalışmalarına son verilmiş ve halihazırda faaliyet halinde olan baz istasyonlarının sözleşme süreleri bittiğinde kaldırılması gerektiği belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİNDE GEÇERLİ İLKELER, KURULUM VE İŞLETİM SÜRECİ

I. BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİNİ BELİRLEYEN ANAYASAL İLKELER, HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

A. Genel Olarak

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi konusunda, iç hukukumuzda belirli ilkeler çerçevesinde, anayasal düzeyde tanınan hak ve özgürlükler¹⁴² söz konusu olmaktadır. Çalışmamızın bu başlığı altında, söz konusu hak ve özgürlüklerden olan ‘haberleşme özgürlüğü’, ‘girişim özgürlüğü’, ‘sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı’ üzerinde durulacaktır.

B. Haberleşme Özgürlüğü

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde, bireylerin haberleşme özgürlüğü şüphesiz en önemli anayasal hak ve özgürlüklerden biridir. Nitekim bir baz istasyonunun kurulması ve işletilmesinin esas nedeni, haberleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde haberleşme özgürlüğünün sağlanmasıdır.

Bu bağlamda, Anayasa m. 22’de düzenlenen ‘Haberleşme hürriyeti’ başlıklı maddenin 1. fıkrası önem arz etmektedir¹⁴³. Ayrıca kanuni dayanak olarak, EHK m. 1’de, bireylerin haberleşme özgürlüğü çerçevesinde haklarının gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır. EHK’nın 12/1 hükmünde de, “*İşletmeci, Kurum düzenlemeleri ve yetkilendirmesinde öngörülen şartlara uygun olarak yetkilendirildiği kapsamdaki*

¹⁴² Öğütçü’ye göre, “*Anayasada tanınan temel haklar “anayasal haklar”dır. Anayasada tanınmayan temel haklar ise kanun koyucunun kanun ile veya anayasa yargıcının kendi hak anlayışı çerçevesinde içtihat ile tanıdığı, Anayasada yazılı olmayan temel haklardır*”. Bkz. Muhlis Öğütçü, “Doğal Hukuk ve Pozitif Hukuk Işığında İnsan Hakları Alanındaki Bazı Kavramlar”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına Armağan Özel Sayısı, 2005, (İnsan Hakları), s. 556.

¹⁴³ Anayasa’nın ‘Haberleşme hürriyeti’ başlıklı 22. maddesinin 1. fıkrası şöyledir: “*Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır*”.

elektronik haberleşme hizmetini sunma hakkına sahiptir” denilmek suretiyle GSM şirketlerinin, baz istasyonları aracılığıyla elektronik haberleşme hizmeti sunarak, bireylerin haberleşme özgürlüğünün kullandırılmasını sağlayabileceği düzenlenmiştir.

Öte yandan baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde geçerli olan haberleşme özgürlüğünün, özellikle yaşama hakkına aykırı düşmeyecek şekilde kullanılması gerekmektedir. Nitekim yaşama hakkının haberleşme özgürlüğünden üstün tutulması hususu Yargıtay’ın bazı kararlarında da vurgulanmıştır¹⁴⁴.

C. Girişim Özgürlüğü

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi konusunda, baz istasyonlarını kuran ve işleten GSM şirketlerinin yaptıkları bu faaliyetin anayasal dayanağı önem arz etmektedir.

GSM şirketleri birer anonim şirket olarak özel hukuk tüzel kişisi olduklarından, bu şirketler tarafından kar elde etmek amacıyla kurulan ve işletilen baz istasyonları özel girişim olarak nitelendirilebilir. Bu durum Anayasa m. 48’de *“özel teşebbüsler kurmak serbesttir”* denilmek suretiyle düzenlenmiş ve güvence altına alınmıştır¹⁴⁵. Kanun düzeyinde ise, EHK’nın 12/1 hükmünde düzenlenen, GSM şirketlerinin elektronik haberleşme hizmeti sunma hakları, girişim özgürlüğü çerçevesinde görülmelidir.

Girişim özgürlüğünün Anayasa m. 48’de yer alması, girişim özgürlüğünün sadece özel teşebbüsün kurulması özgürlüğünden ibaret olmadığı anlamına gelmektedir. Bu bakımdan girişim özgürlüğü aynı zamanda özel hukuk kişilerinin dilediği alanda mesleki faaliyet yapabilmesini ve mesleki faaliyetini serbestçe

---

¹⁴⁴ Yrg. HGK., 28.04.2010, E. 2010/4-206, K. 2010/230. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. HGK., 30.05.2012, E. 2012/4-147, K. 2012/327. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. HGK., 20.02.2013, E. 2012/4-575, K. 2013/249. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

¹⁴⁵ Anayasa’nın ‘Çalışma ve sözleşme hürriyeti’ başlıklı 48. maddesi şöyledir: *“(1) Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir. (2) Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır”*.

işletebilmesini de kapsamaktadır¹⁴⁶. Nitekim Anayasa m. 48'in başlığı olarak belirlenen 'Çalışma ve sözleşme hürriyeti' bu duruma işaret etmektedir.

Girişim özgürlüğü kanunla, çeşitli şekillerde sınırlanabilir¹⁴⁷. Örneğin, baz istasyonunu kurup işleten GSM şirketi, bu faaliyeti sırasında EHK'da yer alan düzenlemelere aykırı davranışlar sergileyemeyecektir.

GSM şirketleri, özel mülkiyete tabi alanlarda, mülk sahibiyle kira sözleşmesi yapmak suretiyle baz istasyonu kurup işletebilmektedir. GSM şirketlerinin bu tasarrufu, yine kaynağını Anayasa m. 48'de düzenlenen 'Çalışma ve sözleşme hürriyeti'nden almaktadır. Zira bir baz istasyonu kurulurken, istasyonunun kurulacağı yerin, istasyonu işletecek GSM şirketi tarafından kiralanması söz konusu olduğundan, bu durum sözleşme serbestisi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Nitekim GSM şirketi ile özel mülkiyetin malikinin aynı yöndeki iradeleri uyduğu takdirde, uluslararası metinlerde ve Anayasa'da güvence altına alınan yaşama hakkı ile mevzuatta belirlenen diğer koşullara aykırı olmamak kaydıyla, baz istasyonu kurulabilmektedir.

Kamu malları üzerinde baz istasyonu kurulması ve işletilmesinde ise, Anayasa m. 48'deki çalışma ve sözleşme özgürlüğünün geçerli olup olmayacağı noktasına ayrıca değinmek gerekir. Zira kamu malları, kamu yararına¹⁴⁸ tahsis edilen

¹⁴⁶ Tayfun Akgüner, **Özel Girişim Özgürlüğü ve Yatırımları Teşvik Tedbirleri**, Formül Matbaası, İstanbul, 1979, s. 5; Meltem Kutlu Gürsel, **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası - İdare Hukuku Açısından Bir İnceleme**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003, (Menkul Kıymetler), s. 34.

¹⁴⁷ Kutlu Gürsel, Menkul Kıymetler, s. 37; Girişim özgürlüğü, sadece kanunla sınırlanabildiğinden, idarenin düzenleyici işlemleriyle sınırlanabilmesi mümkün değildir. Bkz. Kutlu Gürsel, Menkul Kıymetler, s. 38.

¹⁴⁸ Kamu yararı kavramı, idarenin tüm faaliyetlerinin amacını oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında, kamu yararı kavramı hakkında şu açıklamalar yapılmıştır: "... kamu yararı kavramı genel bir ifadeyle, bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Bütün kamusal işlemler, nihai olarak kamu yararını gerçekleştirmek hedefine yönelmek durumundadır. ... Yasa koyucunun kamu yararı amacıyla hareket edip etmediği ise ancak ilgili yasama belgeleri incelenerek ve kuralın objektif anlamına bakılarak tespit edilebilir. ...". Bkz. AnyM., 30.03.2012, E. 2011/29, K. 2012/49. Bkz. R.G., T. 01.01.2013, S. 28515; Kamu yararı kavramı hakkında detaylı bilgi için bkz. Giritli, Bilgen, Akgüner ve Berk, s. 1196-1197; Kamu yararı kavramının sınırlarını belirlemek güçtür. Bu kavramın, her zaman ve her yerde geçerli olabilecek bir tanımı bulunmamaktadır. Zira kamu yararı, gelişen, değişen ve büyüyen bir toplumun gereksinimlerine göre değişmektedir. Kamu yararı açıklanırken, 'dar anlamda kamu yararı' ile 'geniş anlamda kamu yararı' şeklinde ikili ayırım yapmak mümkündür. Dar anlamda kamu yararı, idare hukukunun bir kavramı olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre, kamu hukuku alanındaki işlemlerde genel amaç kamu yararının gerçekleştirilmesidir. Dar anlamda kamu yararı, idare hukuku kavramı olarak görülen kamu hizmetinin kar amacı güdülmeksizin, sürekli olarak, toplumsal gereksinimleri karşılayacak doğrultuda ve eşitlik ilkesi gözetilerek, tarafsızlık kurallarına uygun olarak yerine getirilmesidir. Geniş anlamda kamu yararı ise, toplum yararı yerine kullanılmakta ve Anayasa'nın ideolojik ilkelerini yansıtmaktadır. Bkz. Meltem Kutlu

mallardır. Kamunun kullanmasına / yararlanmasına tahsis edilmiş ‘sahipsiz mallar’dan¹⁴⁹ olan deniz, göl, nehir, kıyılar ile ‘orta malları’ndan¹⁵⁰ olan yollar, meydanlar, pazar yerleri, parklar gibi kamu malları idare tarafından değil, kamu tarafından doğrudan doğruya kullanılır¹⁵¹. Bu bağlamda, kamu mallarından kolektif yararlanmada, bireylerin belli bir koşulu yerine getirmelerine, belli bir statü içine girmelerine, idareden izin almalarına, idareyle sözleşme yapmalarına gerek yoktur. Kamu mallarından özel yararlanmada ise, kamu malının tahsis cihetiyle uyduğu ölçüde idareden izin alınmalı ve belli koşullara uyulmalıdır. Nitekim kamu mallarından özel yararlanma, bir kamu malından, bireysel olarak, başkalarının o kamu malından yararlanmasını engelleyecek şekilde yararlanılmasıdır. Kamu mallarından özel yararlanma serbest değildir, mutlaka idareden izin alınmalıdır. Kamu mallarından özel yararlanma ücretsiz değil, ücretlidir ve bu yararlanma geçicidir¹⁵².

Kamu mallarının söz konusu özellikleri değerlendirildiğinde, bir baz istasyonunun kurulup işletilebilmesi için GSM operatörünün bir kamu malı üzerinde, o kamu malından başkalarının yararlanmasını engelleyecek şekilde, elektronik haberleşme hizmetini sağlayabilmek için kullanması, yani kamu malından özel yararlanma söz konusudur. GSM şirketi bunu yaparken de, mutlaka üzerinde baz istasyonu kurduğu ve işlettiği kamu malının ait olduğu idareden izin almalıdır. Ayrıca GSM operatörü, kamu malını işgal ettiği geçici süre için bunun karşılığında idareye belirli bir ücret de ödemelidir. Bu bakımdan Anayasa m. 48’de yer alan

---

Gürsel, **Kamulaştırma Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, (Kamulaştırma), s. 125-126.

¹⁴⁹ Sahipsiz malların ortak özelliği, özel mülkiyete geçirilmeye elverişli mallar olmayışlarıdır. Bkz. Aydın Gülan, **Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuksal Rejim**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999, s. 41; Sahipsiz mallar, ortak ve genel yararlanmaya müsaittirler. Bkz. Gülan, s. 33.

¹⁵⁰ Orta mallar da, ortak, genel ve doğrudan bir yararlanmaya tabi olan mallar olarak kabul edilmektedir. Bkz. Gülan, s. 33.

¹⁵¹ ‘Hizmet malları’ndan olan hastahane, üniversite, adliye, kütüphane gibi kamu malları ise, kamunun doğrudan doğruya değil, dolaylı şekilde kullanımına açıktır. Bkz. Gözler ve Kaplan, s. 685; Bir kamu hizmetinde, o hizmetin aracını veya konusunu oluşturacak şekilde kullanılan mallar, hizmet mallarıdır. Bkz. Gülan, s. 32.

¹⁵² Gözler ve Kaplan, s. 700-704; Kamu malları hakkında ayrıca bkz. Tan, s. 549-580; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 697-716; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 315-358; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 633-649; Ender Ethem Atay, **İdare Hukuku**, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 791-806; Kolluk işlemlerinden ücret alınması hakkında ise bkz. Sedat Çal, **Türk İdare Hukukunda Ruhsat**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 111-112.

çalışma ve sözleşme özgürlüğünün, kamu malları üzerinde kurulup işletilen bazı istasyonları açısından tam anlamıyla sağlanamadığı söylenebilir.

D. Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı

İnsan hakları¹⁵³ tarihsel süreç içerisinde, üç kuşak olarak nitelendirilmektedir. 1776 tarihli Amerikan Bildirileri ile 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nde birinci kuşakta kişi hakları (negatif statü hakları) ve siyasal haklar (aktif statü hakları) ile ikinci kuşakta ekonomik, sosyal ve kültürel haklar (pozitif statü hakları) yer almıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında ise, insan hakları alanı¹⁵⁴ devletlerin iç sorunları olmaktan çıkmış ve uluslararası boyut kazanmıştır. Bilim - teknoloji ile endüstrileşmedeki gelişmelerin yeni sorunları gündeme getirmesiyle, 'dayanışma hakları' olarak adlandırılan üçüncü kuşak haklar ortaya çıkmıştır¹⁵⁵.

¹⁵³ İnsan haklarının herkes tarafından kabul edilen ortak bir tanımı olmasa da, geniş anlamda insan hakları, insanın birey olmaktan kaynaklanan haklarının tamamıdır. Dar anlamda insan hakları ise, temel olan, olmazsa olmaz haklardır. Bu hakların birçoğu (yaşama hakkı gibi), insan doğasından kaynaklanan doğal haklarla örtüşmektedir. Mülkiyet hakkı gibi bazı hakların sahip olduğu önem ise, toplumdaki topluma değişmektedir. Bkz. Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar ve Rifat Murat Önok, **İnsan Hakları El Kitabı**, Genişletilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 27; Ayrıca bkz. Rona Aybay, **İnsan Hakları Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 4-11; Halil Kalabalık, **İnsan Hakları Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, (İnsan Hakları), s. 23-25; Zafer Gören, **Temel Haklar Genel Teorisi**, Geliştirilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2000, s. 51; Akyılmaz, s. 65; Vahap Coşkun, "İnsan Hakları: Kaynağı, Felsefi Temelleri ve Gelişimi", **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, (İnsan Hakları), s. 3; İnsan haklarının korunması rejimleri hakkında bilgi için bkz. Nezir Akyeşilmen, "İnsan Haklarının Korunması Rejimleri", **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, s. 96 vd.; İnsan haklarının korunması ile insan haklarını geliştirmekle görevli kurumlar hakkında bilgi için bkz. İbrahim Özden Kaboğlu, **Özgürlükler Hukuku 1: İnsan Hakları Genel Kuramına Giriş**, Yenilenmiş 7. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2013, (Özgürlükler Hukuku), s. 223-248; İnsan hakları ile küresel siyaset arasındaki ilişki hakkında bilgi için bkz. İhsan Dağı, "Küresel Siyaset ve İnsan Hakları", **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, s. 62 vd.; Ögütçü, İnsan Hakları, s. 561-562.

¹⁵⁴ İnsan hakları alanı, hakkın öznesi olan insanlara, yani gerçek kişi olan insanlar ile hakkın niteliğine ve kullanım şekline uygun düştüğü ölçüde olmak üzere, tüzel kişilere, ayrıca kolektif ve toplu hak ya da özgürlükler bakımından insan topluluklarına tanınması gereken, belli bir dönemde, farklı siyasi toplumlarda, değişik ölçülerde tanınan, korunan ve geliştirilen hak ve / veya özgürlüklerden oluşan alandır. Bkz. Ögütçü, İnsan Hakları, s. 556.

¹⁵⁵ Birinci, ikinci ve üçüncü kuşak hakların ayrımı hakkında ayrıca bkz. Tezcan, Erdem, Sancakdar ve Önok, s. 71-72; Aybay, s. 63-68; Gören, s. 27-29; Kaboğlu, Çevre Hakkı, s. 8-12; Kemal Gözler, **Hukuka Giriş**, Güncelleştirilmiş ve Düzeltilmiş 13. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016, (Hukuka Giriş), s. 403-405; Akyılmaz, s. 71-73; Vahap Coşkun, "İnsan Haklarının Kategorileri", **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan

Dayanışma hakları kuşağında yer alan bu hakların ve elbette ‘çevre hakkı’nın, bir insan hakkı niteliği taşıdığı söylenmelidir¹⁵⁶. Anayasa m. 56’da, ‘sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı’¹⁵⁷ nitelemesiyle, üçüncü kuşaktaki dayanışma haklarının ortak temelini oluşturan birinci kuşaktaki ‘yaşama hakkı’ ile ‘insan hakkı olarak çevre hakkı’ arasındaki bağ kurulmuş olmaktadır¹⁵⁸.

Uluslararası hukuk metinlerinde çevrenin korunmasını insan hakları boyutunda ele alan ilk önemli belge olan Stockholm Bildirgesi’nde¹⁵⁹, çevre hakkı, “*İnsan, kendisine onurlu ve iyi bir yaşam sürmeye olanak veren nitelikli bir çevrede, özgürlük, eşitlik ve tatmin edici yaşam koşulları temel hakkına sahiptir. ...*” denilmek suretiyle belirtilmiştir¹⁶⁰.

Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, (İnsan Haklarının Kategorileri), s. 33-35; Korkut Özkorkut, “Hukuki İlişkiler ve Haklar”, **Hukukun Temel Kavramları**, 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: Ufuk Aydın ve Elvan Sütken), Eskişehir, 2013, s. 110-111; Erdal Abdulhakimoğulları, Özcan Sezer ve Mahmut Akpınar, “Küresel Ulusal ve Yerel Düzeyde Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkının Gelişimi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 14, 2011, s. 65; Kemal Dadak, “Yeni Kuşak Hak Olarak Çevre Hakkı”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 5, 2015, s. 311-314; İbrahim Ceyhan, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Çevre Hakkının Korunması (Çevreye Karşı Suçlar)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 15-20.

¹⁵⁶ Kaboğlu, Çevre Hakkı Üzerine, s. 113; Orse Demirel, **İnsan Hakları Açısından Çevre Hakkı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, s. 7-10; Nükhet Yılmaz Turgut, “Çevre Hakkı - Kuramsal ve Ampirik Çerçeve, İlgili Temel Kavram ve İlkeler: Yargının Rolü”, **Danıştay ve İdari Yargı Günü 142. Yıl Sempozyumu**, 11 Mayıs 2010, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No: 81, Ankara, 2011, (Çevre Hakkı), s. 20-22.

¹⁵⁷ Burada sözü edilen ‘sağlık’, sadece bedensel sağlık olarak algılanmamalı, aynı zamanda kişinin ruhsal, kültürel gelişimi olarak da algılanmalıdır. Çevre, herkesin ortak malı olduğundan, çevre hakkı bir kamusal haktır. Bu hak, aynı zamanda çevreyle ilgili bilgi alma ve kararlara katılma haklarını da içerir. Bkz. Ertaş, s. 82; Sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkıyla ilgili açıklamalar için bkz. Mehpare Çaptuğ, **İdare Hukuku Açısından Kentsel Dönüşüm**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 22-25.

¹⁵⁸ Ögütçü, Dayanışma Hakkı, s. 38.

¹⁵⁹ Ögütçü, Dayanışma Hakkı, s. 38; Kaboğlu, Hukuksal Değer, s. 43; Kaboğlu, Çevre Hakkı Üzerine, s. 115; Özdek, s. 72’den aktaran Ögütçü, Dayanışma Hakkı, s. 38; Belirtilmelidir ki, çevre konusunda, ‘insan merkezli’ anlayıştan, onun ‘ayrılmaz parçası’ olma anlayışına geçiş, hak ve hürriyetlerin tarihi gelişimine bakıldığında da kendisini göstermektedir. Bkz. Kuzu, s. 3.

¹⁶⁰ Kaboğlu, Çevre Hakkı, s. 17; Çevre hakkı için ayrıca bkz. Rahşan Bengi Gezgin Kayan, **Çevre Hakkı ve Türk Ceza Kanununda Çevreye Karşı Suçlar**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007, s. 11; Yasemin Semiz, **Çevre Hakkı Kavramı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Çevre Hakkına Yaklaşımı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, (Çevre Hakkı Kavramı), s. 5-12; Buğrahan Eldelekli, **Çevre Hukuku Bakımından Çevre Hakkı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 7-9; Devran Demet Tursun, **Danıştay Kararlarında Çevre ve Çevre Hakkı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay, 2010, s. 6-7; Ahmet Yağlı, **Bergama Ovacık Altın Madeni Çevre Hakkı ve İdarenin Sorumluluğu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 45; Can Hamamcı, “Çevre Hakkı Üzerine Düşünceler”,

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde esas alınması gereken bir hak olan çevre hakkının kullanılmasını, ödevlerin yerine getirilmesini sağlayan ve üzerinde uzlaşının sağlandığı¹⁶¹ usuli haklar; ‘bilgi edinme hakkı’¹⁶², ‘katılım hakkı’¹⁶³ ve ‘başvuru hakkı’¹⁶⁴. Bu haklar, öğretide, ‘çevresel haklar demeti’¹⁶⁵ veya ‘çevresel usuli haklar’¹⁶⁶ olarak yer almaktadırlar¹⁶⁷.

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde çevre hakkının kullanılmasını ve ödevlerin yerine getirilmesini sağlayan çevresel usuli haklara ayrıca değinmek gerekir. Nitekim baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesiyle ilgili, GSM Birliği tarafından, 2013 yılında yayımlanan ve Eylül 2013 - Kasım 2013 dönemini kapsayan “Avrupa’da Baz İstasyonu Planlama İzni” isimli rapordan yararlanarak Almanya, Belçika, Fransa, İngiltere, İtalya, Türkiye örnekleri yedi kategori¹⁶⁸ kapsamında değerlendirildiğinde, ‘itiraz süreci’ ve ‘halkın katılımı’ kategorilerinde Türkiye’nin diğer ülkeler arasında geri kaldığı ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu iki kategori, çevre hakkının kullanılmasında çevresel usuli haklar kapsamına dahil edilebileceğinden, Türkiye’de, gerek itiraz süreci gerekse halkın katılımı noktasında, mevzuat anlamında adımlar atılmalı ve insanlar çeşitli eğitimlerle, duyurularla, yayımlarla bilgilendirilmelidir. Böylece halk, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecine dahil edilmiş, insan ve çevre sağlığı

İnsan Hakları Yıllığı, Cilt: 5-6, 1983-1984, s. 173-175; Selim Kılıç, “Çevre Hakkının Gelişim Sürecinde İnsan Haklarının Rolü”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 30, 2012, (Çevre Hakkı), s. 24-25; Mehmet Semih Gemalmaz, “Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 52, Sayı: 1-4, s. 233.

¹⁶¹ Çevre hakkı üzerindeki tartışmalar, uzlaşıyla sonuçlanmıştır. Uzlaşılan noktalar için bkz. Eva Hanks ve John Hanks, “The Right to a Habitable Environment”, **The Rights of Americans**, 1971, s. 147; Paul Gormley, “The Right of Individuals to be Guaranteed a Pure, Clean and Decent Environment: Future Programs of the Council of Europe”, **Legal Issues of European Integration**, 1975, s. 36.

¹⁶² Bilgi edinme hakkı, ülkemizde, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’yla normatif güvence altına alınmıştır.

¹⁶³ Aynı zamanda çevre hukuku ilkelerinden olan katılım hakkı (ilkesi), ilkesel düzeyde, 1992 tarihli Rio Bildirgesi’yle birlikte, yaygınlık kazanmaya başlamıştır.

¹⁶⁴ Kaboğlu, Çevre Hakkı, s. 18-19; Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 90.

¹⁶⁵ Yılmaz Turgut, Çevre Politikası ve Hukuku, s. 90.

¹⁶⁶ Kaboğlu, Çevre Hakkı, s. 18-19; Yokuş Sevük, s. 45-56; Öğütçü, Dayanışma Hakkı, s. 44-45.

¹⁶⁷ Çevre hakkının kullanılması konusunda bilgi için ayrıca bkz. Ksentini, s. 77.

¹⁶⁸ Report of the GSM Association, **Base Station Planning Permission in Europe 2013**, https://www.gsma.com/publicpolicy/wp-content/uploads/2013/05/GSMA_Base_Station_Planning_in_Europe-2013.pdf, (19.05.2018).

açısından bir nebze de olsa endişeler giderilmiş, idarenin şeffaflığı / açıklığı / aleniyeti¹⁶⁹ ve hatta iyi yönetim¹⁷⁰ sağlanmış olabilecektir.

II. BAZ İSTASYONLARINI KURAN VE İŞLETEN KİŞİLER

A. Baz İstasyonlarını Kuran ve İşleten GSM Şirketlerinin Hukuki Niteliği

Haberleşme sektöründe, işletmeci olarak faaliyette bulunabilmek için çeşitli şartlar bulunmaktadır. Haberleşme alanında, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde, rol almak isteyen kişilerin, yani GSM şirketlerinin, bu faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için mevzuatta sayılan hukuki niteliklere sahip olmaları gerekmektedir.

Öncelikle az istasyonu kurup işletecek kişilerin, mevzuatta belirlenen 'işletmeci' tanımına girmeleri ve bunun unsurlarını taşımaları gerektiği söylenmelidir. Bu bağlamda, TETEK m. 1'de "*Telekomünikasyon hizmetleri yetkilendirilen işletmeciler tarafından yürütülür*" denilmiştir. EHK m. 3/1-z'de, işletmeci, "*Yetkilendirme çerçevesinde elektronik haberleşme hizmeti sunan ve/veya*

¹⁶⁹ İdarenin şeffaflığı / açıklığı / aleniyeti, idarenin elindeki bilgi ve belgeleri bireylere açması, bireylere bilgi edinme hakkını tanıması, önceden belirlediği usul çerçevesinde bireylerin işlem yapma sürecine katılımının sağlanması, kurul toplantılarının herkese açık olması, idarenin aldığı kararları herkese duyurması, kısaca ilgililerin idarenin yaptığı işlemleri öğrenmesi, bilmesi ve görmesidir. Bkz. Bahtiyar Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 147; Yıldırım, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 605; Yayla, s. 122; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 140; Akyılmaz, s. 247; Güran'a göre, 'yönetimde açıklık / saydamlık' olarak nitelenen bu kavramlar, Çevre Kanunu'nun uygulaması sürecinde idarenin uyması gereken kavramlardır. İdareyi nesnel ve yönetimde demokrasiye uygun olarak davranmaya sevk eden yönetimde açıklık ilkesi çerçevesinde, ilgili kişiler ve kuruluşlar, idarenin çevreyle ilgili konularda elinde bulundurduğu bilgi ve belgelere ulaşabilme hakkına sahip olmalı. Yönetimde açıklık ilkesine göre, kişiler ve kuruluşlar, hem düzenleyici işlemlerin hem de bireysel işlemlerin yapılması sırasındaki karar alma sürecine de katılabilmelidirler. Bkz. Sait Güran, "Çevre Kanununun Otuzuncu Maddesi", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3 (Prof. Dr. Lütfi Duran'a Armağan), 1988, (Çevre Kanunu), s. 193-194. Buna ek olarak, idare üzerindeki etkilerin, olması gereken şekilde, eşitlik ilkesiyle bağdaşan kabul edilebilir sınırlar içinde belirlenmesini ve sağlıklı, isabetli karar alma sürecine katkıda bulunan, yarar sağlayan işlev görmesini gerçekleştirmenin yolu, yönetimde açıklık ilkesinden geçtiği söylenebilir. Bkz. Sait Güran, "Yönetimde Açıklık", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1-3, 1982, (Yönetimde Açıklık), s. 105.

¹⁷⁰ İyi yönetim, toplumun kritik ihtiyaçlarının giderilmesi açısından kamu kaynaklarının ve ortaya çıkan sorunların etkin ve etkili yönetimi anlamına gelir ve bu kavram devletler açısından daha fazla şeffaflığın sağlanması ile sorumluluk, etkinlik, tarafsızlık ve katılım gibi konulara vurgu yapar. Aynı zamanda iyi yönetim, toplumun güven ve desteğini sağlayan etkin ve sorumlu bir devletin oluşturulması anlamına gelir. Bkz. Namık Kemal Öztürk, "Bürokratik Devletten Etkin Yönetime Geçiş: İyi Yönetişim", **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 74, Sayı: 437, 2002, s. 27-28.

elektronik haberleşme şebekesi sağlayan ve alt yapısını işleten şirket” olarak tanımlanmıştır¹⁷¹. Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği’nin 4/1-o hükmünde de bu şekilde bir tanım mevcuttur.

Yönetmelik’in 7/1-a hükmünde ise, haberleşme hizmeti sunmak ve dolayısıyla baz istasyonu kurup işletecek işletmecinin (şirketin) hukuki niteliği, *“Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre, yalnızca yetkilendirmeye tabi faaliyetleri veya bununla birlikte yetkilendirme konusu hizmeti yerine getirirken gerekli ve/veya ilgili olan cihaz satış, kurulum, bakım-onarım ve danışmanlık gibi faaliyetleri yürütmek üzere anonim veya limited şirket statüsünde kurulmuş olması”* şeklinde sayılmıştır. Türkiye’de bu şartları yerine getiren halen üç özel hukuk tüzel kişisinin (GSM şirketinin) bulunduğu bilinmektedir¹⁷².

B. Baz İstasyonlarını Kuran ve İşleten GSM Şirketlerinin Baz İstasyonlarını İşletme Faaliyetinin Hukuki Niteliği

Baz istasyonlarını kuran ve işleten GSM şirketlerinin baz istasyonlarını işletme faaliyetinin hukuki niteliğini belirlemek için ‘kamu hizmeti’ kavramı üzerinde durmak gerekmektedir.

Kamu hizmeti kavramının tanımı ve içeriği üzerinde bugüne kadar bir anlaşmaya ve birliğe varılamadığından, bu kavram çok geniş bir alanı kapsayabileceği gibi belli ve sınırlı konulara ilişkin olabilir¹⁷³. Ancak öğretilerdeki görüşlerden yararlanarak, kamu hizmeti kavramını tanımlamak gerekirse, kamu hizmeti, bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilen ve doğrudan doğruya kendisi tarafından veya ondan alacağı yetkiye ve onun denetimi altında bir özel hukuk kişisi tarafından yürütülen kamu yararı amacına yönelik faaliyetlerdir. Bu tanımdan hareketle kamu hizmetinin şartları, maddi şart ve organik şart olarak ikiye ayrılabilir. Nitekim kamu hizmetinin maddi şartı, faaliyetin kamu yararına yönelik olması; organik şartı ise, faaliyetin bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilmesi ve doğrudan

¹⁷¹ EHK’nın 3/1-ccc hükmünde, yetkilendirme, *“Elektronik haberleşme hizmetlerinin sunulması ve/veya elektronik haberleşme şebekesi sağlanmasını teminen şirketlerin, Kurum nezdinde kayıtlanmasını veya kayıtlanmasıyla birlikte bu şirketlere elektronik haberleşme hizmetlerine özel, belirli hak ve yükümlülükler verilmesi”* olarak tanımlanmıştır.

¹⁷² Türkiye’de, Türk Telekom, Turkcell ve Vodafone olmak üzere üç adet mobil iletişim şirketi, elektronik haberleşme hizmeti sunmaktadır.

¹⁷³ Duran, s. 24.

doğruya kamu tüzel kişisi tarafından yürütülmesi veya onun görevlendirmesiyle ve denetimi altında bir özel hukuk kişisi tarafından yürütülmesidir¹⁷⁴.

Bir özel hukuk kişinin bir kamu tüzel kişisinden bir kamu hizmetini yürütme konusunda yetki alması, ruhsat veya sözleşme gibi usullerle olmaktadır. Bu usullerle, bir özel hukuku kişisi, bir kamu tüzel kişisinden kamu yararına yönelik ve aslen o kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilmiş olan bir faaliyeti yürütme yetkisini alır ve bu faaliyeti, o kamu tüzel kişisi adına ve yerine, o kamu tüzel tüzel kişinin belirlediği şartlar dahilinde ve onun denetimi altında yürütür. Örneğin, GSM şirketleri sözleşme usulüyle, ilgili kamu tüzel kişisinden aldığı yetkiyle ve onların denetimi altında kamu hizmeti yürütmektedirler¹⁷⁵.

Baz istasyonlarını kuran ve işleten GSM şirketlerinin baz istasyonlarını işletme faaliyeti bir kamu hizmeti olarak değerlendirilmelidir¹⁷⁶. Nitekim BTİKKİK m. 5'e göre bir kamu tüzel kişisi olan BTK ile GSM şirketleri arasında, elektronik haberleşme hizmetinin görülmesi konusunda imtiyaz sözleşmesi yapılmakta veya faaliyetin niteliğine göre GSM şirketine telekomünikasyon ruhsatı verilerek ilgili

¹⁷⁴ Gözler ve Kaplan, s. 533; Kamu hizmetleri, toplumun ortak gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik faaliyetlerdir. Kamu hizmeti, kamusal yönetim biçimine göre yürütülen faaliyet olarak kabul edilmektedir. Kamu hizmeti kavramının idare hukukunun uygulama alanının belirlenmesinde ölçüt olması, bu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Kamu hizmetine ilişkin temel ilkeler; 'eşitlik', 'tarafsızlık', 'süreklilik', 'uyarlanma' ve 'meccanilik' olarak sayılabilir. Bkz. Tan, s. 344-347; Giritli, Bilgen, Akgüner ve Berk, s. 1192-1202; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 597-600; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 483-489; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 511-516; Günday, s. 330; Akyılmaz, s. 328-333; Yayla, s. 71-82; Atay, s. 583-607; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 317-321; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 247; Yıldırım ve Çakır, s. 117; Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, Cilt I, 3. Bası, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1966, s. 13-27; Ramazan Yıldırım, **İdare Hukukuna Giriş**, 3. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editör: Mustafa Avcı), Eskişehir, 2014, s. 126-131; Onur Karahanoğulları, **Kamu Hizmeti (Kavramsal ve Hukuksal Rejim)**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2001, s. 11 vd.; Serkan Çınarlı, **Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Engelli Hakları**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2008, s. 62.

¹⁷⁵ Gözler ve Kaplan, s. 532.

¹⁷⁶ GSM şirketlerinin yürüttüğü kamu hizmeti sınai ve ticari bir kamu hizmeti olarak görülebilir. Nitekim baz istasyonlarını kurup işletecek GSM şirketi, bu faaliyeti için BTK'yla bir imtiyaz sözleşmesi imzalayabilmektedir ve GSM şirketi bu kamu hizmetini, kullanıcıların ödediği parayla finanse etmektedir; Sınai ve ticari kamu hizmetini yürüten kişiler ile bu hizmetin asıl sorumluluğunu üstlenen kamu tüzel kişileri arasındaki ilişki daima bir kamu hukuku ilişkisidir ve bu ilişkiden kaynaklanan uyuşmazlıklar (kanunla aksi öngörülmedikçe) daima idari yargının görev alanına girmektedir. Söz konusu hizmetleri yürüten kişilerin, kamu tüzel kişisi veya özel hukuk tüzel kişisi olması da sonucu değiştirmez. Bkz. Gözler ve Kaplan, s. 537; Bu sebeple imtiyaz sözleşmesi imzalamış GSM şirketi ile BTK arasındaki ilişki bir kamu hukuku ilişkisidir ve bu ilişkiden kaynaklanan uyuşmazlıklar idari yargının görev alanına girer.

GSM şirketi yetkilendirilmektedir¹⁷⁷. Aldığı bu yetkiyle, Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği'nin 7/1-a hükmüne göre, elektronik haberleşme hizmeti verecek bir özel hukuk tüzel kişisi olan GSM şirketi, EHK m. 6'ya göre, BTK'nın denetimi altında, kamu yararı amacına yönelik baz istasyonu kurma ve işletme hizmetini yerine getirebilecektir. Nitekim Yargıtay'ın içtihatlarında da, GSM şirketlerinin yürüttüğü faaliyetlerin kamu hizmeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir¹⁷⁸.

Ayrıca belirtilmelidir ki, GSM şirketlerinin, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi dahil olmak üzere, elektronik haberleşme hizmeti sunabilmeleri için BTK'yla imtiyaz / görev sözleşmesi imzalamaları¹⁷⁹ gerekmektedir. Buna ek olarak, GSM şirketlerinin duruma göre, belirli hizmetler kapsamında, BTK'dan telekomünikasyon ruhsatı / genel izin belgesi¹⁸⁰ almaları gerekmektedir. Ancak

¹⁷⁷ Günümüzde, 'telekomünikasyon ruhsatı / genel izin usulü' kalkmış olup, yerine 'bildirimle yetkilendirme usulü' gelmiştir. Bu bağlamda, EHK'nın 'Yetkilendirmede geçiş süreci' başlıklı geçici 2. maddesinin 1. fıkrasında, "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin ile yetkilendirilmiş olan işletmeciler, bu Kanun uyarınca Kuruma bildirimde bulunmuş veya gerekli olduğu durumlarda yetkilendirmelerindeki süre ile sınırlı olarak kullanım hakkı almış sayılırlar" şeklinde bir düzenleme yer almaktadır.

¹⁷⁸ Yrg. 4. HD., 12.06.2008, E. 2008/6419, K. 2008/6094. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. HGK., 30.05.2012, E. 2012/4-147, K. 2012/327. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

¹⁷⁹ Görev sözleşmesi, özü itibarıyla bir imtiyaz sözleşmesidir. Ancak imtiyaz sözleşmesi, BTK ile Türk Telekom arasında imzalandığında görev sözleşmesi olarak ifade edilmektedir. Nitekim Türk Telekom'un tekel hakkının sona ermesiyle birlikte, BTK ile Türk Telekom arasında imzalanmış bulunan görev sözleşmesi, imtiyaz sözleşmesi için belirlenen hükümlere tabi olmuştur. Ayrıca BTK'nın GSM şirketleriyle imzaladığı sözleşmeler ise, doğrudan doğruya imtiyaz sözleşmesi olarak isimlendirilmektedir. Bkz. Eser Us, **Hukuki Boyutuyla Evrensel Hizmet**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 142; İmtiyaz sözleşmesi, EHK m. 46/7 ile geçici madde 2'de ve Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği'nin 16/11 hükmünde yer almaktadır. Görev ve imtiyaz sözleşmesi sahibi işletmecilerin tabi olduğu ve uyması gereken hususlar ise, Yönetmelik'te geçici madde 4'te yer almaktadır; İmtiyaz sözleşmesiyle idare, kendi görev alanında bulunan bir kamu hizmetini, bir özel kişiye yarar ve zararı kendine ait olmak üzere, kendi adına işletmek ve ödemenin hizmetten yararlanacaklardan alınmak üzere görevlendirilmesidir. İmtiyaz sözleşmesinde, ilgili hizmet, bundan yararlananlardan alınan ücretle finanse edilmektedir. Ancak alınacak bu ücret, imtiyazcının serbestçe belirleyeceği bir ücret değildir. Kamu yararı gözetilerek idare tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde ücret tespit edilmektedir. Bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 520. Ayrıca bkz. Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 560; Günday, s. 344 vd.; Gözler ve Kaplan, s. 459-461.

¹⁸⁰ Telekomünikasyon ruhsatıyla / genel izin belgesiyle yürütülecek hizmet alanlarında, imtiyaz veya görev sözleşmesine konu olmayan faaliyetler yer almalıdır. Us, s. 144; Öğretide, telekomünikasyon ruhsatı ile genel izin belgesinin hukuken birbirinden farklı olmadığı, zira hem telekomünikasyon ruhsatının hem de genel izin belgesinin bir bireysel işlem niteliğinde olduğu dile getirilmektedir. Us, s. 146; Kamu hizmeti olarak kabul edilen bir faaliyet, eğer idare lehine tekel konusu yapılmamışsa, bu faaliyet idarenin vereceği bir izinle özel kişilere gördürülebilir. Ruhsat usulünde, imtiyaz sözleşmesinin aksine, idare ile belirli bir özel kişi arasında herhangi bir sözleşme yapılmaz. İdarenin tek yanlı olarak vereceği bir izinle belli bir kamu hizmeti özel bir kişiye gördürülür. Ruhsat usulüyle gördürülen kamu hizmetinin asli sahibi ve sorumlusu idare

EHK'nın 9. maddesiyle birlikte, telekomünikasyon ruhsatı / genel izin belgesi kaldırılmış, bunun yerine 'bildirim usulü' getirilmiştir. Nitekim EHK'nın 'Yetkilendirme usulü' başlıklı 9/1, 9/2, 9/3 hükümlerine göre, "Yetkilendirme, bildirim veya kullanım hakkının verilmesi yoluyla yapılır. Elektronik haberleşme hizmeti sunmak ve/veya şebekesi veya alt yapısı kurup işletmek isteyen şirketler faaliyete başlamadan önce Kurum düzenlemeleri çerçevesinde Kuruma bildirimde bulunurlar. Kuruma bildirimde bulunan şirketler, sunmak istedikleri elektronik haberleşme hizmeti ve/veya işletmek istedikleri elektronik haberleşme şebekesi veya altyapısı için numara, frekans, uydu pozisyonu gibi kaynak tahsisine ihtiyaç duymuyorlar ise Kurumun belirlediği usul ve esaslara uygun bildirimle birlikte; kaynak tahsisine ihtiyaç duymuyorlar ise Kurumdan kullanım hakkı alınması kaydıyla yetkilendirilirler".

Söz konusu düzenlemedeki 'bildirimle yetkilendirme usulü', ruhsat usulü niteliğinde bir usul olarak görülebilir. Zira bildirimle yetkilendirme usulünde, hükümden de anlaşılacağı üzere, bir 'yetkilendirme' yani 'görevlendirme' söz konusudur¹⁸¹.

III. BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI VE İŞLETİLMESİ SÜRECİNİ BELİRLEYEN BELGELER

A. Genel Olarak

Türkiye'de, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecini belirleyen çeşitli belgeler bulunmaktadır. Bu belgelerin, BTK ve / veya belediyeler tarafından düzenlenip ilgililere verilmesi gerekmektedir. Söz konusu belgelerden en önde geleni, şüphesiz, tüm baz istasyonları için alınması gereken 'Güvenlik Sertifikası'dır.

Baz istasyonları kurulduktan sonra, bunların elektromanyetik alan şiddetiyle ilgili belirlenen limitlere uygun olarak faaliyet gösterdiklerine dair ölçümler /

---

olduğundan, idarenin hizmeti gören özel kişi üzerinde geniş bir denetim ve gözetim yetkisi vardır. Bkz. Günday, s. 362; Telekomünikasyon ruhsatı ve genel izin belgesi, EHK geçici madde 2'de, TETEK ek madde 19'da ve Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliği geçici madde 1'de düzenlenmiştir.

¹⁸¹ Gözler ve Kaplan, s. 557.

kontroller yapılmaktadır. Bu ölçümleri yapmaya yetkili olan kurum ve kuruluşların, ‘Ölçüm Yetki Belgesi’ almış olmaları da bir gerekliliktir.

Bunlara ek olarak, belediyenin mücavir alan sınırları içinde baz istasyonu kurulması durumunda alınması gereken ‘Yer Seçim Belgesi’ de önemli belgelerden bir diğeridir.

Öte yandan ‘Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi’nin baz istasyonlarının kurulması sürecinde bir dönem alınması gereken belgeler olduğu; ancak günümüzde ise, yapı ruhsatı ile yapı kullanma izin belgesinin baz istasyonları için alınmasının gerekmediği belirtilmelidir.

Yukarıda belirtildiği üzere, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde, ‘Güvenlik Sertifikası’, ‘Ölçüm Yetki Belgesi’, ‘Yer Seçim Belgesi’, ‘Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi’ önemli belgelerdendir. Bu bakımdan çalışmamızın bu başlığı altında, söz konusu belgelerle ilgili açıklamalar yapılacaktır.

B. Güvenlik Sertifikası

Güvenlik sertifikasına, kanun düzeyinde, EHK’da değinilmiştir. EHK m. 37/4’e göre, ulusal ve uluslararası kuruluşların belirlediği standartlar dikkate alınarak elektromanyetik alan şiddeti limit değerleri belirlenir. Bunların kontrol ve denetimleri BTK tarafından yapılır veya yaptırılır. Elektromanyetik alan şiddetinin kontrol ve denetimleri ile güvenlik sertifikasıyla ilgili usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın görüşleri dikkate alınarak, BTK tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Yönetmelikle belirlenen limit değerlere ve güvenlik mesafesine uygun bulunan ilgili tesisler / baz istasyonları, başka bir işleme gerek kalmaksızın, BTK tarafından güvenlik sertifikası düzenlenmesinin ardından kurulurlar ve faaliyete geçerler.

Güvenlik sertifikasıyla ilgili yönetmelik düzeyindeki hükümler, Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği’nde yer almaktadır. Yönetmelik’in 4/1-g hükmüne göre, güvenlik sertifikası, elektronik haberleşme cihazlarının, özel olarak ise, baz istasyonlarının uluslararası kuruluşların belirlediği standart değerlere ve Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kurulduğunu göstermek üzere işleticilere ve işletmecilere (GSM şirketleri) verilen belgeyi ifade etmektedir.

Bu bağlamda, güvenlik sertifikası alınmaksızın, GSM şirketleri baz istasyonu kurup işletemezler.

1. Güvenlik Sertifikasının Hukuki Niteliği

Kamu hizmetinin bir özel hukuk kişisi tarafından işletilmesi usulleri arasında yer alan ‘ruhsat veya lisans usulü’ne göre, idare, bir özel hukuk tüzel kişisini, kendi üstlendiği bir kamu hizmetini yürütmekle görevlendirmektedir. Bir özel hukuk kişisinin bir kamu hizmetini yürütmekle görevlendirilebilmesi için bizzat bu kişinin bu görevi istemesi gerekir. Bu istekten sonra, bu özel hukuk kişisinin kamu hizmetini yürütmekle görevlendirilmesi, aslında bir ‘ruhsat (izin)’ veya ‘lisans’ işlemidir. Ruhsat veya lisansta, özel kişinin talebinden dolayı tek taraflı bir idari işlem olsa dahi, bu işlem idareden kaynaklı tek taraflı bir idari işlemdir; bir sözleşme değildir¹⁸². Bu bakımdan baz istasyonu kurup işletmek isteyen GSM şirketinin, BTK’dan aldığı güvenlik sertifikası, kamu hizmetinin bir özel hukuk kişisi tarafından işletilmesi usullerinden biri olan ruhsat olarak değerlendirilebilir¹⁸³.

Güvenlik sertifikasının düzenlenmesi ve verilmesi işleminin ne tür bir idari işlem olduğu belirlenmesi gereken bir başka husustur.

Öğretide, idari işlemler, kamu gücüne dayanarak tesis edilen, idare hukukuna ve uyuşmazlık halinde idari yargıya tabi olan, hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamalarıdır¹⁸⁴. Bu bakımdan BTK tarafından düzenlenip GSM şirketlerine verilen güvenlik sertifikası bir idari işlem olarak görülmelidir ve güvenlik sertifikasıyla ilgili bir uyuşmazlık halinde idari yargıya gidilecek ve idare hukuku kuralları uygulanacaktır.

Ayrıca bireysel idari işlemler, kişisel ve özel durumlara ilişkin idari işlemler; düzenleyici idari işlemler, genel ve kişilik dışı idari işlemler olduğundan¹⁸⁵, BTK

---

¹⁸² Gözler ve Kaplan, s. 556.

¹⁸³ Buradaki ruhsat kavramı, bir kolluk usulü olan ruhsatla karıştırılmamalıdır. Zira kolluk usulü olan ruhsat bir kamu hizmetinin yürütülmesi amacıyla verilmemektedir. Bkz. Gözler ve Kaplan, s. 557.

¹⁸⁴ Gözler ve Kaplan, s. 266.

¹⁸⁵ Bir idari işlemin bireysel idari işlem veya düzenleyici işlem ayrımına tabi olması bazı sonuçlar doğurmaktadır. Şöyle ki, bireysel idari işlemlerin yürürlüğe girebilmesi için ilgililerine ‘tebliğ’ edilmesi, düzenleyici idari işlemlerin yürürlüğe girebilmesi içinse ‘yayımlanmaları’ veya ‘ilan’ edilmeleri gerekir. Bireysel idari işlemler devamlı değildir, bir kez uygulanmakla kendiliğinden sona ererler. Oysa düzenleyici idari işlemler devamlıdır, bir kez uygulanmakla sona ermezler, ilga edilinceye kadar uygulanmaya devam ederler. Bireysel idari işlemler, kazanılmış hak yaratabilirler

tarafından, GSM şirketinin kurup ve işleteceği baz istasyonuna yönelik verilen ve ona dair özel bilgiler (adres bilgisi, teknik özellikler gibi) içeren güvenlik sertifikası bir bireysel idari işlem olarak görülebilir. Nitekim bu durum Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 9. maddesinde, “*Güvenlik Sertifikası her bir cihaz için ayrı ayrı düzenlenmek suretiyle verilir*” denilmek suretiyle belirtilmiştir.

Güvenlik sertifikasını idari işlemlerin özellikleri¹⁸⁶ bakımından değerlendirdiğimizde, icrailik, re'sen icra edilebilirlik ve hukuka uygunluk karinesinin sağlandığı görülmektedir. Nitekim baz istasyonunu kurup işletecek GSM şirketine güvenlik sertifikası verilmesi işlemi, her ne kadar GSM şirketinin talebiyle olsa da, BTK'nın tek taraflı iradesiyle yapıldığından ve hukuki sonuç doğurduğundan, icrailik unsurunun sağlandığı söylenebilir. Güvenlik sertifikası verilmesi işlemi, re'sen icra edilebilirlik özelliğini de taşımaktadır. Zira güvenlik sertifikası BTK tarafından, tek taraflı olarak düzenlendikten ve alındıktan sonra, buna dayanarak baz istasyonunun kurulması ve işletilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca güvenlik sertifikası verilmesi işlemi, idari işlemlerin hukuka uygunluk karinesi özelliğini de taşımaktadır. Zira bir idari merci olan BTK tarafından tek taraflı hazırlanıp GSM şirketine verilen güvenlik sertifikası, mahkeme veya BTK tarafından iptal edilinceye kadar hukuka uygun varsayılır ve uygulanmasına devam edilir.

2. Güvenlik Sertifikası Düzenlenmesi İşleminin Unsurları

Güvenlik sertifikası düzenlenmesi işlemi, yetki, şekil, sebep, konu, amaç unsurları açısından değerlendirmek mümkündür.

---

ve ilga edilmeleri bakımından bazı sınırlamalar vardır. Oysa düzenleyici idari işlemler, kazanılmış hak yaratmazlar, bu nedenle her zaman ilga edilebilirler. Hiyerarşik güç bakımından düzenleyici idari işlemler, bireysel idari işlemlerden üstündür. Bireysel idari işlemlere karşı sadece ilgilisi dava açabilirken, düzenleyici idari işlemlere karşı bunların kapsamında olan herkes dava açabilir. Bireysel idari işlemlere karşı ilgilisi kararın kendisine tebliğinden itibaren belli bir süre geçtikten sonra bir daha dava açamazken, düzenleyici idari işlemlere karşı bu işlemin yayımlanmasından itibaren belli bir süre geçse dahi, bu işlemin ilgili kişiye uygulanmasıyla ilgili kişi bu işleme karşı dava açma hakkını tekrar kazanır. Gözler ve Kaplan, s. 277-278.

¹⁸⁶ İdari işlemlerin özellikleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Gözler ve Kaplan, s. 279-284; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 386-392; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 394-395; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 335-338; Tan, s. 223-225; Günday, s. 123-126; Atay, s. 421-453.

İdari işlemin yetki unsuru, bir idari makamın belirli bir işlemi yapabilme ehliyeti olarak tanımlanabilir¹⁸⁷. Bu bakımdan güvenlik sertifikası düzenlenmesi işleminde yetkili makam BTK'dır. Bu husus EHK m. 37/4'te ve Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 9/1 hükmünde açıkça belirtilmiştir.

İdari işlemin şekil unsuru, hukuki işlemin içinde yer aldığı belgeye, kendisiyle ifade edildiği söze, harekete işaret etmektedir. İdare hukukunda şekil serbestisi yoktur, idari işlemler kural olarak yazılı şekilde yapılmaktadır¹⁸⁸. Bu bakımdan BTK tarafından düzenlenen güvenlik sertifikasının şeklen yazılı olarak yapıldığı ve bir belge halinde dış dünyaya yansıdığı söylenebilir. Nitekim Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 9/4 hükmünde, *"Güvenlik Sertifikası, işleticiler ve işletmeciler tarafından istasyon mahallinde rahatlıkla görülebilecek yerlere asılır ve deforme, silinme gibi çevre şartlarının etkilerine karşı gerekli tedbirler alınır"* denilmek suretiyle bu husus belirtilmiştir.

İdari işlemin sebep unsuru, idareyi bir işlem yapmaya sevk eden hukuki veya fiili etkenler olarak tanımlanabilir¹⁸⁹. Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 9/4 hükmüne göre, baz istasyonu kurup işletmek isteyen GSM şirketine ilgili baz istasyonu için güvenlik sertifikası düzenlenmesi işleminin sebep unsuru, GSM şirketinin, BTK'ya, Sabit Elektronik Haberleşme Cihazı Müracaat Değerlendirme Formu'yla, baz istasyonu kurmak ve işletmek amacıyla müracaat etmesidir.

İdari işlemin konu unsuru, bir hukuki işlemin, onun doğurduğu hukuki sonuç, yani hukuk alanında meydana getirmiş olduğu değişikliktir¹⁹⁰. Bu bağlamda, güvenlik sertifikasının düzenlenmesi ve verilmesi işleminin konu unsurunu, baz istasyonunun kurulması ve işletilmesi oluşturmaktadır.

---

¹⁸⁷ Gözler ve Kaplan, s. 305; İdari işlemin yetki unsuru hakkında ayrıca bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 419; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 435; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 339; Tan, s. 233; Günday, s. 134; Atay, s. 465.

¹⁸⁸ Gözler ve Kaplan, s. 327; İdari işlemin şekil unsuru hakkında ayrıca bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 429; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 343; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 446; Tan, s. 233; Günday, s. 143; Atay, s. 492.

¹⁸⁹ Gözler ve Kaplan, s. 344; İdari işlemin sebep unsuru hakkında ayrıca bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 443; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 454-455; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 349; Atay, s. 504.

¹⁹⁰ Gözler ve Kaplan, s. 348; İdari işlemin konu unsuru hakkında ayrıca bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 450; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 458-464; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 358; Atay, s. 507.

İdari işlemin amaç unsuru ise, idari işlemle ulaşılmak istenen nihai sonuçtur. Bu bakımdan bütün idari işlemlerin nihai sonucu kamu yararını gerçekleştirmektir¹⁹¹. Bu bakımdan BTK tarafından, baz istasyonunu kurup işletecek GSM şirketine güvenlik sertifikası düzenlenmesi işleminin amacı, özellikle haberleşme özgürlüğünün sağlanmasına yönelik kamu yararını sağlamaktır.

C. Ölçüm Yetki Belgesi

Ölçüm yetki belgesi, kanun düzeyinde, dolaylı olarak EHK m. 37 kapsamında düzenlenmiştir. Ayrıca baz istasyonlarının elektromanyetik alan şiddeti ölçümleri ve ölçüm yetki belgesiyle ilgili yönetmelik düzeyindeki hükümler, Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Yönetmelik'in 4. maddesine göre, ölçüm yetki belgesi, BTK'nın, Yönetmelik kapsamında elektromanyetik alan şiddeti ölçümlerini yapmaya yetkili kıldığı kuruluşlara verilen belgeyi ifade etmektedir.

Yönetmelik'in 'Ölçüm yapmaya yetkili kuruluşlar' başlıklı 10. maddesinin 1. fıkrasına göre, ölçümler BTK veya BTK tarafından yetki verilen kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili mevzuatına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişilikleri tarafından yapılmaktadır.

Yönetmelik'in 'Ölçüm yetki belgesi müracaatı' başlıklı 13. maddesinin 1. fıkrasına göre, ölçüm yetki belgesi almak isteyen kuruluşların, Yönetmelik'te belirtilen cihazlara sahip olduklarını ve ölçüm yapabilecek nitelikteki personeli istihdam ettiklerini belgelendirerek BTK'ya ibraz etmeleri gereklidir¹⁹². 13. maddenin 2. fıkrasına göre, ölçüm yetki belgesi iki yıl süreyle geçerli olmak üzere verilmektedir.

Yönetmelik'in 14/3 hükmünde, ölçüm yetki belgesinin süresi bitmeden en az 15 gün önce, ölçüm yetki belgesi alan kuruluşun BTK'ya yenileme müracaatı yapmak zorunda olduğu belirtilmiştir.

---

¹⁹¹ Gözler ve Kaplan, s. 364-366; İdari işlemin amaç unsuru hakkında ayrıca bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 456; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 464-465; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 359; Atay, s. 509.

¹⁹² Elektromanyetik Alan Ölçüm Sertifikası Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'de, ölçüm işlemlerinin, elektromanyetik alan ölçüm sertifikası almış olan gerçek kişiler tarafından yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bu kişilerin taşınması gereken nitelikler ile ölçüm sertifikası alınmasına ilişkin usul ve esaslar BTK tarafından yayımlanan bu Tebliğ'de düzenlenmiştir.

Ölçüm yetki belgesine sahip olan kuruluşların tam listesi BTK'nın internet sitesinde (www.btk.gov.tr) yer almaktadır. Buna göre, günümüzde, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü 12.12.2019 tarihine kadar, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu 19.04.2019 tarihine kadar, Bursa Büyükşehir Belediyesi 19.03.2020 tarihine kadar, Kadıköy Belediyesi 16.01.2019 tarihine kadar ölçüm yapabilecek, ölçüm yetki belgesine sahip olan kuruluşlardandır¹⁹³. Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 17/1 hükmüne göre, ölçüm yetki belgesi sahibi kuruluşlar, BTK tarafından denetlenmekte ya da denetletilmektedir.

1. Ölçüm Yetki Belgesinin Hukuki Niteliği

Baz istasyonlarıyla ilgili elektromanyetik alan şiddeti ölçümü yapmak üzere, şartları sağlayan kuruluşların bir özel hukuk kişisi olması durumunda, kamu hizmetini görmek üzere, BTK'dan aldıkları ölçüm yetki belgesi, bu özelliklerinden dolayı, kamu hizmetinin bir özel hukuk kişisi tarafından işletilmesi usullerinden biri olan ruhsat olarak değerlendirilebilir.

Ölçüm yetki belgesinin düzenlenmesi ve verilmesi işleminin ne tür bir idari işlem olduğu belirlenmesi gereken bir başka husustur.

Kamu gücünü kullanan bir kamu tüzel kişisi olan BTK tarafından düzenlenip ilgili kuruluşlara verilen ölçüm yetki belgesi bir idari işlem olarak görülebilir ve bu nedenle ölçüm yetki belgesiyle ilgili bir uyuşmazlık halinde idari yargıya gidilecek ve idare hukuku kuralları uygulanacaktır.

BTK tarafından, ilgili kuruluşla yönelik verilen, sadece o kuruluşla elektromanyetik alan şiddeti ölçüm yetkisi tanıyan ve ilgili kuruluşun özel bilgilerini içeren ölçüm yetki belgesi bir bireysel idari işlem olarak görülebilir. Nitekim bu durum Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 13/1 ve 13/2 hükmünde, *"Bu Yönetmelikte belirtilen ölçümleri yapmak üzere; ölçüm yetki belgesi almak isteyen kuruluşlar 11 inci maddede belirtilen cihazlara sahip olduğuna dair belge ve 12 nci maddede belirtilen nitelikleri haiz personel istihdam*

¹⁹³ Ölçüm yetki belgesine sahip kurum ve kuruluşlar tam listesi ile bunların ölçüm yetkilerinin ne zamana kadar, hangi frekans aralığında olduğuna dair detaylı bilgi için bkz. <https://www.btk.gov.tr/olcum-yetki-belgeli-kuruluslar>, (23.05.2018).

edildiğini gösterir belgeler ibraz edilmek ve ölçüm yetkisi talep edilen frekans aralığı belirtilmek suretiyle Kuruma müracaat eder. Kurum tarafından müracaatlar değerlendirilerek uygun bulunması halinde iki yıl süre ile geçerli olan ... Ölçüm Yetki Belgesi düzenlenir” denilmek suretiyle belirtilmiştir.

Ölçüm yetki belgesini idari işlemlerin özellikleri bakımından değerlendirdiğimizde, icrailik, re’sen icra edilebilirlik ve hukuka uygunluk karinesinin sağlandığı görülmektedir. Nitekim ilgili kuruluşlara ölçüm yetki belgesi verilmesi işlemi, her ne kadar ilgili kuruluşun talebiyle olsa da, BTK’nın tek taraflı iradesiyle yapıldığından ve hukuki sonuç doğurduğundan, icrailik unsurunun sağlandığı söylenebilir. Ölçüm yetki belgesi verilmesi işlemi, re’sen icra edilebilirlik özelliğini de taşımaktadır. Zira ölçüm yetki belgesi BTK tarafından, tek taraflı olarak düzenlendikten ve alındıktan sonra, buna dayanarak elektromanyetik alan şiddeti ölçümü yapılabilmektedir. Buna ek olarak, ölçüm yetki belgesi verilmesi işlemi, idari işlemlerin hukuka uygunluk karinesi özelliğini de taşımaktadır. Zira bir idari merci olan BTK tarafından tek taraflı hazırlanıp ilgili kuruluşa verilen ölçüm yetki belgesi, mahkeme veya BTK tarafından iptal edilinceye kadar hukuka uygun varsayılır ve uygulanmasına devam edilir.

2. Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenmesi İşleminin Unsurları

Ölçüm yetki belgesi düzenlenmesi işlemi, yetki, şekil, sebep, konu, amaç unsurları açısından değerlendirmek mümkündür.

Ölçüm yetki belgesi düzenlenmesi işleminde yetkili makam BTK’dır. Bu durum Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği’nin 10/1 ile 13/2 hükmünde açıkça belirtilmiştir.

BTK tarafından düzenlenen ölçüm yetki belgesinin şeklen yazılı olarak yapıldığı ve bir belge halinde dış dünyaya yansıdığı söylenebilir.

Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği’nin 13/1 hükmüne göre, ölçüm yetki belgesi düzenlenmesi işleminin sebep unsurunu, ölçüm yetki belgesi almak isteyen kuruluşun, BTK’ya, Yönetmelik’in 11. maddesinde belirtilen cihazlara sahip olduğuna dair belgeyi ve 12. maddesinde belirtilen

nitelikleri haiz personel istihdam ettiğini gösterir belgeleri ibraz ederek, ölçüm yetkisi talep edilen frekans aralığını belirterek, müracaat etmesidir.

Ölçüm yetki belgesi düzenlenmesi ve verilmesi işleminin konu unsurunu, baz istasyonlarının elektromanyetik alan şiddetini ölçme işlemi oluşturmaktadır.

Bütün idari işlemlerin nihai amacı kamu yararını gerçekleştirmek olduğundan, BTK tarafından, elektromanyetik alan şiddeti ölçümü yapacak kuruluşa ölçüm yetki belgesi verilmesi işleminin amaçlarından biri bireylerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını gerçekleştirmek iken, nihai amacı kamu yararını sağlamaktır.

D. Yer Seçim Belgesi

Yer seçim belgesi, kanun düzeyinde BEK’te yer almıştır. BEK’in 15/1-r hükmünde, belediyelerin mücavir alan¹⁹⁴ sınırları içinde kurulacak elektronik haberleşme istasyonlarına ücret karşılığında yer seçim belgesi verme yetkisinin belediyelere ait olduğu belirtilmiştir.

Yer seçim belgesi, kanun hükmünde kararname düzeyinde 655 sayılı Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de ele alınmıştır. 655 sayılı KHK’nın 13/1-ı hükmünde, yer seçim belgesinin ücret tarifesinin belirlenmesi ve denetlenmesi görevinin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Haberleşme Genel Müdürlüğü’ne ait olduğu; 28/1-d ile 33. ve 34. hükümlerinde, yer seçim belgesi ve mevzuatın belirlediği diğer konularda Bakanlık’ın yetkili, görevli, sorumlu olduğu ve gerekli idari düzenlemeleri yapabileceği; diğer bakanlıklarla koordinasyonu sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ancak 09.07.2018 tarihli ve 703 sayılı KHK’nın 31. maddesiyle değiştirilen 655 sayılı KHK’nın birçok hükmünün yanında, 13., 33., 34. maddeleri ile 28/1-d hükmü yürürlükten kaldırılmıştır¹⁹⁵.

¹⁹⁴ ‘Mücavir alan’ kavramı, İK’nın ‘Tanımlar’ başlığını taşıyan 5. maddesinde, “İmar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altına verilmiş olan alan” olarak tanımlanmıştır; Diğer bir deyişle, mücavir alanlar, belediye sınırı dışında yer alan, ancak belediye sınırına mücavir (komşu) bulunan ve beldenin gelecekteki gelişmesi ve büyümesi veya turizm ve doğal güzelliği bakımından korunması, planlı olarak gelişmesi için gerekli görülen alanlardır. Bkz. Halil Kalabalık, **İmar Hukuku Dersleri**, Güncellenmiş Genişletilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (İmar Hukuku), s. 142.

¹⁹⁵ R.G., T. 09.07.2018, S. 30473 (3. Mükerrer).

Yer seçim belgesi, yönetmelik düzeyinde Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nde ele alınmıştır. Söz konusu Yönetmelik'in 62/4 hükmünde, elektronik haberleşme istasyonları kurulabilmesi için yer seçim belgesinin düzenlenmesi zorunluluğuna değinilmiştir.

BEK'in 15/3 hükmü, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 62/5 hükmü ve Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik'in 5/6 hükmü, aynı yönde düzenlemelerdir. Yani her üç düzenleme de, yer seçim belgesinin düzenlenmesi için gerekli belgelerin belediyeye teslim edilmesinden ve ücretin ödenmesinden itibaren 20 gün içinde verilmeyen yer seçim belgesinin verilmiş sayılacağını içermektedir.

Bu bağlamda, idarenin yani belediyenin susması durumuna bir sonuç bağlanmıştır. Nitekim kendisine yönelik bir isteğe karşı idarenin susması durumunda, kendisine yönelik isteği kabul etmiş olduğu varsayılmaktadır. Buna öğretide 'zımni kabul kararı' denilmektedir¹⁹⁶. Burada, belediyeye yer seçim belgesinin düzenlenmesi için gerekli belgelerin teslim edilmesinden ve yer seçim belgesinin ücretinin ödenmesinden itibaren 20 gün içinde belediyenin yer seçim belgesini vermemesi, bu talep karşısında sessiz kalarak zımni kabul kararı vermesi ve sonuç olarak ilgili GSM şirketine yer seçim belgesinin verilmiş sayılması söz konusudur.

Yer seçim belgesiyle ilgili usul ve esaslar ile yer seçim belgesi karşılığında alınacak ücrete ilişkin ayrıntıların belirlendiği yönetmelik olan Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik'in 4/1-e hükmüne göre, yer seçim belgesi, elektronik haberleşme istasyonlarının, özel olarak ise, baz istasyonlarının belediye mücavir alan sınırları içerisinde kurulabilmesi için yetkili belediyeden alınacak olan belgeyi ifade etmektedir. Ancak Yönetmelik'in 'Yer seçim belgesi verilmesine ilişkin hususlar' başlıklı 5/13 hükmüne göre, baz istasyonunu işletecek olan GSM şirketince belediyelere yer seçim belgesi almak için başvuru yapılmadan evvel, BTK tarafından güvenlik sertifikasının düzenlenmiş olması gerekmektedir.

Yönetmelik'in 5/1 ve 5/2 hükmüne göre, belediye mücavir alan sınırları içerisinde baz istasyonu kurulabilmesi için yetkili belediyeden yer seçim belgesi

---

¹⁹⁶ Gözler ve Kaplan, s. 294; Zımni kabul kararı hakkında bilgi için bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 410-412; Günday, s. 131-132; Atay, s. 461-462.

alınması zorunluymken, belediye mücavir alan sınırları dışında kurulacak baz istasyonları için yer seçim belgesi alınması zorunluluğu yoktur.

Öte yandan Yönetmelik'in 'Yer seçim belgesi ücreti' başlıklı 6/7 hükmüne göre, yer seçim belgesi verilmesi kapsamında, belediyeler tarafından GSM şirketlerinden yer seçim belgesi dışında, başka herhangi bir ücret alınmaz.

1. Yer Seçim Belgesinin Hukuki Niteliği

Belediyenin mücavir alan sınırları içinde baz istasyonu kurup işletmek isteyen ve bir özel hukuk tüzel kişisi olan GSM şirketinin, bir kamu hizmeti olan baz istasyonu kurup işletme hizmetini gerçekleştirmek için ilgili belediyeden aldığı yer seçim belgesi, bu özelliklerinden dolayı, kamu hizmetinin bir özel hukuk kişisi tarafından işletilmesi usullerinden biri olan ruhsat olarak değerlendirilebilir.

Yer seçim belgesinin düzenlenmesi ve verilmesi işleminin ne tür bir idari işlem olduğu belirlenmesi gereken bir başka husustur.

Kamu tüzel kişisi olan belediye tarafından, kamu gücüne dayanarak düzenlenip GSM şirketlerine verilen yer seçim belgesi bir idari işlem olarak görülmelidir ve yer seçim belgesiyle ilgili bir uyuşmazlık halinde idari yargıya gidilecek ve idare hukuku kuralları uygulanacaktır.

Belediye tarafından, GSM şirketinin kurup işleteceği baz istasyonuna yönelik verilen ve ona dair özel bilgiler içeren yer seçim belgesi bir bireysel idari işlem olarak görülebilir.

Yer seçim belgesini idari işlemlerin özellikleri bakımından değerlendirdiğimizde, icrailik, re'sen icra edilebilirlik ve hukuka uygunluk karinesinin sağlandığı görülmektedir. Nitekim baz istasyonunu kurup işletecek GSM şirketine yer seçim belgesi verilmesi işlemi, her ne kadar GSM şirketinin talebiyle olsa da, ilgili belediyenin tek taraflı iradesiyle yapıldığından ve hukuki sonuç doğurduğundan, icrailik unsurunun sağlandığı söylenebilir. Yer seçim belgesi verilmesi işlemi, re'sen icra edilebilirlik özelliğini de taşımaktadır. Zira yer seçim belgesi ilgili belediye tarafından, tek taraflı olarak düzenlendikten ve alındıktan sonra, buna dayanarak, öncesinde güvenlik sertifikası alınması şartıyla, belediye mücavir alan sınırları içinde baz istasyonunun kurulması ve işletilmesi mümkün

olmaktadır. Ayrıca yer seçim belgesi verilmesi işlemi, idari işlemlerin hukuka uygunluk karinesi özelliğini de taşımaktadır. Zira bir idari merci olan belediye tarafından tek taraflı hazırlanıp GSM şirketine verilen yer seçim belgesi, mahkeme tarafından iptal edilinceye kadar hukuka uygun varsayılır ve uygulanmasına devam edilir.

2. Yer Seçim Belgesi Düzenlenmesi İşleminin Unsurları

Yer seçim belgesi düzenlenmesi işlemi, yetki, şekil, sebep, konu, amaç unsurları açısından değerlendirmek mümkündür.

Yer seçim belgesi düzenlenmesi işlemi yetkili makamın, ilgili belediye olduğu, BEK'in 15/1-r hükmü ile 15/3 hükmünde ve Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik'in 5. maddesinde açıkça belirtilmiştir.

İlgili belediye tarafından düzenlenen yer seçim belgesinin şeklen yazılı olarak yapıldığı ve bir belge halinde dış dünyaya yansıdığı söylenebilir. Nitekim bu husus Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik'in 7. maddesinde, "*Yer Seçim Belgesi, işletmeciler tarafından istasyon mahallinde rahatlıkla görülebilecek yere asılır ve deforme, silinme gibi çevre şartlarının etkilerine karşı gerekli tedbirler alınır*" denilmek suretiyle belirtilmiştir.

Yer seçim belgesi düzenlenmesi işleminin sebep unsurunu, Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik'in 5. maddesinde bulmak mümkündür. Buna göre, yer seçim belgesinin ilgili belediye tarafından düzenlenip GSM şirketine verilmesi için GSM şirketinin yer seçim belgesinin ücretini yatırması ve belgenin düzenlenmesini talep etmesi gerekmektedir. Yine aynı maddeye göre, belediyelere yer seçim belgesi almak için başvuru yapılmadan önce, BTK'dan güvenlik sertifikası alınmış olmalıdır. Bu düzenleme de, yer seçim belgesi düzenlenmesi işleminin sebep unsurunu oluşturmaktadır.

Yer seçim belgesi düzenlenmesi ve verilmesi işleminin konu unsurunu, baz istasyonunu kurup işletme faaliyeti oluşturmaktadır.

Bütün idari işlemlerin nihai amacı olan kamu yararını gerçekleştirme iradesi, yer seçim belgesi verilmesi işleminin de nihai amacını oluşturmaktadır.

E. Baz İstasyonları Açısından Yürürlükten Kaldırılan Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi

Her ne kadar günümüzde, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesinin alınması gerekmeseyse de, geçmişteki önemi sebebiyle ve hala uygulamada karışıklığa sebebiyet vermesi nedeniyle bu kavramlarla ilgili temel bilgiler verilmesi gerekmektedir.

Yapı ruhsatının ve yapı kullanma izin belgesinin yeterince anlaşılabilmesi için öncelikle ‘yapı’ kavramı üzerinde durulmalıdır.

Yapı kavramı her bilim açısından farklı tanımlanmaktadır¹⁹⁷. Nitekim Kentbilim Terimleri Sözlüğü’ne göre, yapı, “*Duvarlar ya da sütunlar üstüne oturtulmuş bir çatısı bulunan, insanların, hayvanların ve malların barınması ya da başka ihtiyaçları karşılamaları amacıyla yapılmış bir mimarlık ürünü*”dür¹⁹⁸. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’teki ‘yapı’ tanımlarından birine göre, yapı, “*Barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri, bina*”dır¹⁹⁹. İK m. 5’e göre ise, yapı, “*Karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir*”.

Yapı ruhsatı ise, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği’nin ‘Tanımlar’ başlığını taşıyan 4. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, yapı ruhsatı, “*... bu Yönetmelikle öngörülen belgeler ile projelerin onaylanması sonrasında ilgili idaresince tanzim edilen, onaylı resmi izin belgesi*”dir. Yapı ruhsatı, düzenli kentleşmenin sağlanabilmesi için yetkili makamlardan alınan izin belgesidir²⁰⁰.

¹⁹⁷ Kalabalık, İmar Hukuku, s. 501.

¹⁹⁸ Ruşen Keleş, **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 1992, (Kentbilim Terimleri), s. 131; Ruşen Keleş ve Ayşegül Mengi, **İmar Hukukuna Giriş**, Genişletilmiş 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2014, s. 89; Yapı kavramıyla ilgili açıklamalar için bkz. Mustafa Genç, **İmar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 151.

¹⁹⁹ www.tdk.gov.tr, (01.06.2018).

²⁰⁰ Yasin Sezer, Recep Emre Kalkan ve Mustafa Emre Şahin, **İmar Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 135; Yapı ruhsatıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Genç, s. 163-164.

Yapı kullanma izin belgesi de, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 4. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, yapı kullanma izin belgesi, “*Yapının ruhsat eki projelerine uygun olarak tamamlandığını gösteren, yapının kullanımına izin veren onaylı belge*”dir. Halk arasında, ‘iskan raporu / ruhsatı’ olarak da bilinen yapı kullanma izni, bir yapının tamamlanmış olduğunun hukuki kanıtıdır²⁰¹. Belediye sınırları ve belediye mücavir alanlarında yer alan yapılar için ilgili belediyeden, diğer yerlerdeki yapılar içinse valilikten yapı kullanma izin belgesinin alınması gerekmektedir²⁰².

Öte yandan yapı ruhsatı ile yapı kullanma izin belgesi arasındaki bağlantı üzerinde de durulmalıdır.

Yapı ruhsatı düzenlendikten sonra, yapının, ruhsat koşullarına ve ekinde yer alan belge ve projelere uygun bir şekilde tamamlanması, ortaya çıkacak olan yapının hukukten korunması açısından önemlidir. Ancak bu yapının kullanılabilmesi için tamamlanmış olması yeterli olmayıp, ilgili idareden izin alınması gerekmektedir. Bu izin başvurusu ilgili idareye yapıldıktan sonra, idare tarafından yapının yapı ruhsatı ve eklerine uygun şekilde tamamlanıp tamamlanmadığı kontrol edilerek, yapıda bir sorun bulunmadığı takdirde yapı kullanma izni (yapı kullanma izin belgesi) verilir²⁰³.

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi alınması gerekliliği yönetmelikler çerçevesinde değerlendirilecek olursa, yürürlükten kalkan 02.11.1985 tarihli Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nin 9. maddesinin 3. fıkrasına bakmak gerekecektir. Bu hükme göre, kamuya ait umumi hizmet alanlarında, kurulacak baz istasyonları için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınmasına gerek yoktu; ancak özel mülkiyete tabi arsa ve binalarda kurulacak baz istasyonları için yapı ruhsatı ve yapı kullanma iznine gerek vardı.

Söz konusu Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği, 03.07.2017 tarihinde Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'yle yürürlükten kaldırıldıktan sonra, baz istasyonlarının yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni almaları konusunda hukuki durum, özel mülkiyete tabi arsa ve binalarda kurulacak baz istasyonları açısından değişmiştir. Nitekim Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin ‘Elektronik haberleşme istasyonları’ başlıklı 62.

²⁰¹ Kalabalık, İmar Hukuku, s. 579.

²⁰² Sezer, Kalkan ve Şahin, s. 151-152.

²⁰³ Genç, s. 230.

maddesinin 2. fıkrasına göre, özel mülkiyete tabi arsa ve binalarda kurulacak baz istasyonları açısından yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınmasına gerek yoktur.

Ayrıca Yönetmelik'in 62. maddesinin 1. fıkrasına bakıldığında da, kamuya ait umumi hizmet alanlarında kurulacak baz istasyonları açısından yapı ruhsatı ve yapı kullanma izninin alınmasının gerekmediği hakkındaki düzenlemenin, yürürlükten kalkan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nde olduğu gibi korunduğu görülmektedir.

Görülmektedir ki, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 62/1 ve 62/2 hükmünde görüldüğü üzere, elektronik haberleşme istasyonlarının, özel olarak ise, baz istasyonlarının hem kamuya ait umumi hizmet alanlarda kurulması hem de özel mülkiyete tabi arsa ve alanlarda kurulması için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınmasına gerek bulunmamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAZ İSTASYONLARININ DENETİMİ

I. BAZ İSTASYONLARININ YARGI DIŞI DENETİMİ

A. Genel Olarak

Baz istasyonlarının yaygınlaşmaya başladığı ilk zamanlarda, bunlara ilişkin şikayetler ve idari başvurular²⁰⁴ genellikle baz istasyonlarının kurulmasına ve işletilmesine yönelik yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni vermeye yetkili belediyelere veya baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi için izin vermeye, denetim yapmaya yetkili olan valiliklere yahut Telekomünikasyon Kurumu'na yapılmaktaydı.

Ayrıca bu süreçte, çevre kirliliği ve çevrenin korunmasında faaliyet gösteren Yüksek Çevre Kurulu, Mahalli Çevre Kurulları ile İl İnsan Hakları Kurulları tarafından da elektromanyetik kirlilik ve baz istasyonları hakkında çeşitli başvurular sonucunda kararlar alınmıştır²⁰⁵.

Süreç böyle devam ederken, teknolojinin hızla gelişmesinin de etkisiyle, ülkemizdeki baz istasyonlarıyla ilgili mevzuat ve baz istasyonlarına olan bakış açısı değişmiştir. Mevzuat değişikliklerine bağlı olarak, Telekomünikasyon Kurumu, BTK'ya dönüştürülmüştür. Bundan bağımsız olarak ise, Anayasa m. 74'e göre Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) kurulmuştur.

Bu bağlamda, günümüzde elektromanyetik kirlilik ve dolayısıyla baz istasyonları konusunda yargı dışı denetim yapmaya yetkili olan en temel merciler;

²⁰⁴ İdari başvurular, davaların ve mahkemelerdeki yığılmaların önüne geçilmesi açısından yararlı görülmektedir. Bkz. Marie-Thérèse Viel, "İdari Başvuru ve İdari Yargı Birleşimi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, (Çeviren: Lale Burcu Önüt), Cilt: 14, Sayı: 1, 2012, s. 70; Türkiye'de 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 2575 sayılı Danıştay Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun, 31.07.2009 tarihli ve 27305 sayılı Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre, çeşitli idari başvurular yapılabilmektedir.

²⁰⁵ Zonguldak Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 05.07.2000, Karar No. 5; İstanbul Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 25.07.2000, Karar No. 7; İstanbul Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 23.08.2000, Karar No. 8; Gaziantep Valiliği Mahalli Çevre Kurulu Kararı, 16.05.2001, Karar No. 2001/03; Elazığ Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 28.02.2008, Karar No. 2008/36; Denizli Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 28.07.2008, Karar No. 23; Malatya Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 30.07.2008, Karar No. 2008/07; Gümüşhane Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 24.09.2008, Karar No. 2008/46; Eskişehir Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 20.02.2009, Karar No. 01; Isparta Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 31.03.2009, Karar No. 166; Elazığ Valiliği Mahalli Çevre Kurulu, 29.04.2009, Karar No. 2009/52; Konya Valiliği İl İnsan Hakları Kurulu, 12.09.2007, Karar No. 2007/09.

belediye mücavir alan sınırları içinde kurulup işletilecek baz istasyonları için yer seçim belgesi vermeye yetkili olan belediyeler, kendisine baz istasyonlarına ilişkin şikayetler yapıldığı takdirde bunları incelemeye yetkili olan KDK ile baz istasyonlarıyla ilgili idari denetim yapmaya yetkili ve görevli olan BTK'dır.

Çalışmanın bu bölümünde, yer seçim belgesi vermeye yetkili belediyelerin bu konuda yaptıkları idari denetimler üzerinde durulmayacaktır. Zira yer seçim belgesini düzenleyen Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik, 27.01.2018 tarihinde yürürlüğe girdiğinden ve Yönetmelik'te yer seçim belgesine ilişkin yargı dışı denetim yapılmasıyla ilgili idari yaptırımlar olmadığından, bu başlık altında KDK ile BTK'nın yaptığı yargı dışı denetim ele alınacaktır.

B. Kamu Denetçiliği Kurumu Tarafından Yapılan Denetim

1. Genel Olarak

KDK'nın amacı, 14.06.2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun²⁰⁶ (KDKK) 1. maddesi ile 28.03.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in²⁰⁷ 1. maddesinde düzenlenmiştir.

KDKK m. 1'e göre, KDK'nın amacı, *"kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak"*tır. 28.03.2013 tarihli Yönetmelik'in 1. maddesi de benzer niteliktedir. Ayrıca Yönetmelik'te, KDK'ya başvuru yapabilecek kişilerin hem gerçek hem de tüzel kişi olabileceği hüküm altına alınmıştır.

KDK'nın yapısı ise, Anayasa'nın 74/4 hükmü ile KDKK'nın 4/1 hükmünde sayılmıştır. Anayasa'nın 74/4 hükmüne göre, KDK, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan ve idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceleyen bir kurumdur. KDKK'nın 4/1 hükmüne göre ise, KDK, Türkiye Büyük Millet

²⁰⁶ R.G., T. 29.06.2012, S. 28338.

²⁰⁷ R.G., T. 28.03.2013, S. 28601 (Mükerrer).

Meclisi Başkanlığı'na bağlı, kamu tüzel kişiliğini²⁰⁸ haiz, özel bütçeli ve merkezi Ankara'da bulunan bir kurumdur²⁰⁹.

KDK'nın görev alanı ise, KDKK'nın 5/1 hükmüyle belirlenmiştir. Buna göre, *“Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir”*²¹⁰.

²⁰⁸ Kamu tüzel kişilerinin kuruluş amaçları kamu yararını sağlamaktır. Kamu tüzel kişilerinin faaliyet konuları ise, kamu hizmetidir. Bu sebeple kamu tüzel kişileri, kamu gücü olarak adlandırılan, üstün ve ayrıcalıklı yetkilere sahiptirler. Kamu tüzel kişileri, tek taraflı işlemlerle, karşıdakilerin hukuki durumlarını değiştirebilirler, yeni hukuki durumlar yaratabilirler. Kamu gücünü kullanabilme, kamu tüzel kişiliğinin önemli yönlerindedir. Özel hukuk tüzel kişileri ise, esas olarak özel amaçlarla kurulduklarından, kamu gücünü kullanamazlar. Bkz. Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 22; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 119-121; Günday, s. 77-80; Akyılmaz, s. 132; Yayla, s. 227-230; Özay, Günışığında Yönetim, s. 122-123; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 49-65; Ali Ulusoy, **Türk İdare Hukuku**, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (İdare Hukuku), s. 135-143; Gözler ve Kaplan, s. 87; Emin Memiş, **Genel İdare Hukuku**, Güncellenmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, (İdare Hukuku), s. 127-131; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 30; Yıldırım, s. 5.

²⁰⁹ KDK'nın yapısı ve hukuki niteliğiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Zehra Odyakmaz, Serkan Çınarlı ve Ezgi Avcioglu Aksoy, **İdare Hukukunda Yargı Öncesi Uyuşmazlık Çözüm Usulleri**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 48-51; Mehmet Çetiner, **Kamu Denetçiliği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2017, s. 54-56; Mehmet Akif Özer, “Avrupa Ombudsmanı ve Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu: Mukayeseli Bir İnceleme”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 31, 2017, s. 74-75; Mehmet Kahraman, “Hukuk Devletine Katkıları Bakımından Kamu Denetçiliği”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 16, 2011, s. 366-370; Haydar Efe ve Murat Demirci, “Ombudsmanlık Kavramı ve Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumundan Beklentiler”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 90, 2013, s. 59-63; KDK'nın bağımsızlığı ve tarafsızlığı hakkında çeşitli görüşler için bkz. Ezgi Avcioglu, **Kamu Denetçiliği Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2014, s. 105; KDK'nın ‘Bağımsızlık ve tarafsızlık’ başlıklı 12. maddesine göre, *“(1) Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Başdenetçiye ve denetçilere görevleriyle ilgili olarak emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. (2) Başdenetçi ve denetçiler, görevlerini yerine getirirken tarafsızlık ilkesine uygun davranmak zorundadır”*; KDK'nın bağımsızlığı ve tarafsızlığıyla ilgili açıklamalar için bkz. Erkan Kılıç, **Kamu Denetçiliği Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, (Kamu Denetçiliği Kurumu), s. 59; Tunay Acar, **Kamu Yönetiminde Yeni Bir Denetim Yolu: Kamu Denetçiliği Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2009, s. 94; Ufuk Ceren Mensiz, **Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004, s. 160-161.

²¹⁰ Aynı maddenin 2. fıkrasında ise, KDK'nın görev alanı dışında olan eylem ve işlemler sayılmıştır. Buna göre, *“Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar, Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri, Kurumun görev alanı dışındadır”*; KDK'nın görev alanı ve görevleriyle ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Hasan Tahsin Fendoğlu, **Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2010, s. 6-7; Şükrü Emrah Yılmaz, **1982 Anayasası'na 2010 Anayasa Değişiklikleri ile Getirilen Kamu Denetçiliği Kurumu ve İdari Yargı Denetimi ile İlişkisi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik, 2014, (Kamu Denetçiliği Kurumu), s. 142-146; Kürşat Demirci, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm**

Görüldüğü üzere, KDK'nın baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi de dahil olmak üzere, verdiği tüm kararlar öneri / tavsiye niteliğinde olduğundan, herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu bakımdan KDK'nın etkinliği, daha ziyade yasama organına sunduğu raporlar ve kamuoyunu harekete geçirme gücüyle olabilmektedir²¹¹.

Bağlayıcılığı olmayan KDK kararlarına karşı, KDKK m. 20/3'e göre, KDK'nın verdiği kararı uygulamayan ilgili idari merci, kararı uygulamama gerekçesini 30 gün içinde KDK'ya bildirmek zorundadır.

Öte yandan KDKK m. 17/2'ye göre, KDK'ya başvuru, *“başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, yerleşim yeri veya iş adresini ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vatandaşlık kimlik numarasını, yabancılar için pasaport numarasını, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve yerleşim yeri ile yetkili kişinin imzasını, varsa, merkezi tüzel kişilik numarasını ve yetki belgesini içeren Türkçe dilekçe ile yapılır”*.

KDKK m. 17/3' göre, KDK'ya yapılan başvurulardan *“a) Belli bir konuyu içermeyenler, b) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarında karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olanlar, c) İkinci fıkrada belirtilen şartları taşımayanlar, ç) Sebepleri, konusu ve tarafları aynı olanlar ile daha önce sonuçlandırılanlar, incelenmez”*. KDKK 17/1, 17/2, 17/5 ile 17/6 hükümlerine göre ise, KDK'ya, gerçek ve tüzel kişiler, elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla yahut illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla, ücretsiz olarak başvurabilirler. Başvuru sahibinin talebi üzerine başvuru gizli tutulur.

Yollarından Biri Olarak Kamu Denetçiliği Kurumu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, s. 49-51; Mahmut Çalışkan, **Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2013, s. 8-11; Caner Çakmak, **Kamu Denetiminde Kamu Denetçiliği (Ombudsman) Kurumunun Türkiye'deki Yeri ve Önemi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2008, s. 21-26; Yusuf Deniz, **Türk İdare Hukuku Açısından Kamu Denetçiliği Kurumunun (Ombudsmanlık) Görev Alanı**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2014, s. 131 vd.; Konur Alp Demir, **Türk Kamu Yönetimi Denetim Sisteminde Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2012, (Kamu Denetçiliği), s. 176-177; Kemaleddin Özdemir, **Türkiye'de İdari Yargı Düzeni ve Kamu Denetçiliği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2012, (İdari Yargı Düzeni), s. 120-121; Mustafa Altun, **Türkiye'de Kamu Denetçiliği/Ombudsman Kurumu ve Uygulanabilirliği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2015, s. 68-70; Özer, s. 81-83; Çetiner, s. 62-63; Kılıç, Kamu Denetçiliği Kurumu, s. 55; Mensiz, s. 144-158.

²¹¹ Avcioğlu, s. 177.

KDK'ya başvuru yapılmadan önce, KDKK m. 17/4'e göre, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda (İYUK) öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gereklidir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular ilgili kuruma gönderilir. Bu bakımdan baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesiyle ilgili KDK'ya başvuru yapılmadan evvel, bu konuda ilgili belediyeye veya BTK'ya başvuruda bulunulmalıdır. Bu mercilere başvuruda bulunulmadığı takdirde, KDK, kendiliğinden ilgili başvuruyu belediyeye veya BTK'ya göndermektedir.

Ancak KDK, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, idari başvuru yolları tüketilmese dahi başvuruları kabul edebilir. KDK'ya yapılacak başvuruların şekli, süresi ve diğer ayrıntılar, 28.03.2013 tarihli Yönetmelik'in 7-17 maddeleri arasında yer almaktadır²¹².

KDK'nın sayılan özellikleri değerlendirildiğinde, BTK veya belediyeler tarafından baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesiyle ilgili yapılan, güvenlik sertifikası verilmesi, ölçüm yetki belgesi verilmesi, yer seçim belgesi verilmesi gibi işlemler için ilk önce işlemi yapan kuruma idari başvuru yapılmalıdır. Sonrasında ise, buradan tatmin edici bir sonuç alınamadıysa, gerçek kişiler ve tüzel kişiler tarafından, işlemin insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönünden incelenmesi için işlemi yapan kurumun bu işlemi KDK'ya şikayet edilebilir. Bu şikayet üzerine KDK'nın verdiği kararlar tavsiye niteliğinde olacağından, bu kararları, baz istasyonları hakkında işlemi yapan ilgili idare (duruma göre belediye veya BTK) uygulamak zorunda olmayacaktır; ancak kararı uygulamama gerekçesini KDK'ya 30 gün içinde bildirecektir.

---

²¹² KDK'ya yapılacak başvurularla ilgili ayrıntılar için bkz. Birol Özdemir, **Kamu Denetçiliği Kurumunun İşlevi ve Yapısı**, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, (Kamu Denetçiliği Kurumu), s. 137-138; Mehmet Karakuş, "Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Usulü ve Başvurunun İdari Dava Açma Süresine Etkisi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 13, 2013, s. 165-172; Demirci, s. 57-60; Kılıç, Kamu Denetçiliği Kurumu, s. 59-63; Acar, s. 95-96; Mensiz, s. 175-192; Altun, s. 70-72.

2. Kamu Denetçiliği Kurumu'na Baz İstasyonlarıyla İlgili Yapılan Başvurular Sonucunda Verilen Kararların Değerlendirilmesi

Öncelikle belirtmelidir ki, KDKK'nın 20/1 ve 20/2 hükmüne göre, KDK, kendisine yapılan başvuruları başvuru tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde sonuçlandırmalıdır. Ayrıca KDK, kendisine yapılan başvuru hakkında inceleme ve araştırma sonucu ile varsa önerilerini ilgili idariye ve başvuru sahibine bildirir. Bu bildirimde, başvurana, işleme karşı başvuru yolları, başvuru süresi ve başvurulacak makam gösterilir.

KDK'ya yapılan başvurular sonucunda, KDK, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 31. maddesine göre, 'tavsiye kararı'²¹³, 'ret kararı'²¹⁴, 'dostane çözüm kararı'²¹⁵ veya 'karar verilmesine yer olmadığına dair karar'²¹⁶ olmak üzere dört çeşit karar verebilir.

KDK'nın verebileceği karar türleri incelendikten sonra, Kurum'un baz istasyonlarıyla ilgili verdiği kararlara değinmek yerinde olacaktır. Nitekim KDK'nın

²¹³ Yönetmelik'in 'Tavsiye kararı' başlıklı 32. maddesi şöyledir: "(1) İnceleme ve araştırma sonucunda şikâyetin yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde tavsiye kararı verilir. Kararda idare hakkında aşağıdaki tavsiyelerden bir veya birkaçına yer verilir:

- a) Hatalı davranıldığıının kabulü.
- b) Zararın tazmini.
- c) İşlem yapılması veya eylemde bulunulması.
- ç) Mevzuat değişikliğinin yapılması.
- d) İşlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya düzeltilmesi.
- e) Uygulamanın düzeltilmesi.
- f) Uzlaşmaya gidilmesi.
- g) Tedbir alınması.

(2) Kurum, birinci fıkrada yer alan tavsiyeler dışında başka bir tavsiye kararı da verebilir.

(3) İlgili merci, tavsiye doğrultusunda tesis ettiği işlemi, aldığı önlemi veya tavsiye edilen çözümü uygulanabilir nitelikte görmediği takdirde bunun gerekçesini otuz gün içinde Kuruma bildirir".

²¹⁴ Yönetmelik'in 'Ret kararı' başlıklı 33. maddesi şöyledir: "İnceleme ve araştırma sonucunda şikâyetin yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde ret kararı verilir".

²¹⁵ Yönetmelik'in 'Dostane çözüm kararı' başlıklı 33/A maddesi şöyledir: "Şikâyet konusu talebin ilgili idare tarafından yerine getirilmesi veya şikâyetin çözüme kavuşturulduğunun taraflarca Kuruma bildirilmesi hâlinde dostane çözüm kararı verilir".

²¹⁶ Yönetmelik'in 'Karar verilmesine yer olmadığına dair karar' başlıklı 34. maddesi şöyledir: "Şikâyetçinin 33/A maddesinde belirtilen haller dışında başvurusundan vazgeçmesi, şikâyetçi gerçek kişi ise ölümü veya tüzel kişi ise tüzel kişiliğinin sona ermesi, inceleme ve araştırma devam ederken şikâyet konusu hakkında dava açılması üzerine inceleme ve araştırmasını sonlandırması hâlinde karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir".

bu konuda sayıca fazla kararı olmamakla birlikte, yalnızca iki tanesine ulaşabilmek mümkün olmuştur.

Ulaşılan ilk KDK kararına göre, 24.06.2014 tarihinde, başvuran / şikayetçi, evinin karşısında bulunan Keçiören Müftülüğü'ne bağlı Şehit Mehmetçik Camii minaresinde bulunan baz istasyonunun kaldırılmasına ilişkin KDK'dan talepte bulunmuştur²¹⁷.

Söz konusu başvuruda, şikayet edilen idare, Diyanet İşleri Başkanlığı olmuştur; ancak KDK, Keçiören Kaymakamlığı İlçe Müftülüğü ile Vodafone Telekomünikasyon A.Ş.'yi de re'sen şikayet edilen idarelere dahil etmiştir.

Şikayetçi, başvurusunda, *“Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 14/06/2011 tarih ve 2011/.. sayılı kararı uyarınca, Maliye Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan ve 01/01/2007 tarihinde yürürlüğe giren, Hazineye ait taşınmazlar üzerinde bulunan ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yönetilen cami, mescit ve bunların müstemilatının baz istasyonu kurulması ve ticari faaliyetlerde kullandırılması amacıyla kiralanmasına ilişkin esasları belirleyen Protokolün bazı maddelerinin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmesi nedeniyle evinin karşısında bulunan Keçiören Müftülüğüne bağlı Şehit Mehmetçik Camii minaresinde bulunan baz istasyonunun kaldırılmasını talep ettiğini, bununla ilgili Diyanet İşleri Başkanlığına ve Keçiören Kaymakamlığı İlçe Müftülüğüne eposta ile yapmış olduğu başvurulara cevaben; Diyanet İşleri Başkanlığının 17/01/2013 tarihli yazısı ile baz istasyonunun kaldırılması ile ilgili çalışmaların devam ettiği, İlçe Müftülüğünün 03/12/2013 ve 04/02/2014 tarihli yazıları ile de baz istasyonunun sökülümünde yetkili olan Keçiören Kaymakamlığı tarafından sökülüm sürecine ilişkin çalışmaların devam ettiği bilgisinin verildiğini belirtmektedir”* şeklinde ifadelere yer vermiştir.

Şikayete konu olan olaylar ise, şöyledir: *“Maliye Bakanlığı, Milli Emlak Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı ve bağlı olduğu Devlet Bakanlığı arasında 01/10/2001 ve 21/12/2006 tarihlerinde yapılan protokoller uyarınca camilere cep telefonu baz istasyonu kurulması konusunda Diyanet İşleri Başkanlığına yetki verilmiş ve bu yetkiye istinaden Diyanet İşleri Başkanlığı ile Dini*

---

²¹⁷ KDK, 11.12.2014, Başvuru No. 2014/2905. Bkz. www.ombudsman.gov.tr, (28.06.2018).

ve Sosyal Hizmet Vakfı işbirliğinde ülke genelinde belirlenen camilere baz istasyonu kurulması çalışması yapılmıştır²¹⁸.

Protokol uyarınca Keçiören Müftülüğüne bağlı Ayvalı Mahallesi Şehit Mehmetçik Camii minaresine de baz istasyonu kurulmuştur.

Şikayetçi Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun ilgili kararına istinaden 13/12/2012 tarihli elektronik posta ile Diyanet İşleri Başkanlığına söz konusu baz istasyonunun kaldırılması talebiyle başvuruda bulunmuş ve söz konusu başvuruya Başkanlık tarafından verilen 17/01/2013 tarihli yazı ile baz istasyonunun sözleşme süresinin dolduğu ve kaldırılma sürecinin devam ettiği belirtilmiştir.

Şikayetçi bu sefer 04/11/2013 tarihli elektronik posta ile Keçiören Kaymakamlığı İlçe Müftülüğüne başvuruda bulunmuş, Müftülüğün cevabi yazısıyla baz istasyonunun söküm çalışmalarının devam ettiği bilgisi verilmiştir.

Şikayetçi, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 14/06/2011 tarih ve 2011/90 sayılı camilere baz istasyonu kurdurulmayacağı yönündeki kararının ilgili idare tarafından uygulanması ve evinin karşısındaki cami minaresinde bulunan baz istasyonunun kaldırılması için Kurumumuza başvuruda bulunmuştur”.

²¹⁸ 2005 yılında, cami ve mescitleriyle bunların müstemilatına baz istasyonu kurulabilmesi hakkında önüne gelen uyuşmazlıkta Danıştay, “Bir taşınmaz üzerinde GSM baz istasyonu kurulabilmesi, taşınmazın sahibi bulunanların muvafakatına bağlı bulunmaktadır. Mülkiyeti Hazine'ye ait ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na tahsisli cami ve mescitler ile bunların müstemilatına baz istasyonu kurulabilmesi amacıyla Maliye Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında protokol imzalanmıştır. Protokole göre cami ve mescitlere baz istasyonu kurulabilmesi için, bu taşınmazların mülkiyetinin Hazine'ye ait olması gereklidir. Davaya konu Camii'nin tapu kaydının incelenmesinden; taşınmazın vasfının Camii olarak gösterildiğinin, hibe suretiyle tapuya tescil edildiğinin, taşınmaz yeri sahibinin ise, Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneği olduğunun anlaşıldığı, baz istasyonunun kuruluşu aşamasında Dernek'ten alınan görüşte, caminin çatısına ve minaresine baz istasyonu kurulmasına karşı oldukları görülmektedir. Bu durumda, caminin yerinin Hazine'nin mülkiyetinde bir yer olmaması nedeniyle protokol hükümleri gereğince baz istasyonu kurulması mümkün bulunmamaktadır. ...” şeklinde bir hüküm tesis etmiştir. Bkz. Dş. 13. D., 08.11.2005, E. 2005/6238, K. 2005/5380. Bkz. www.kazanci.com, (28.06.2018); Camilere baz istasyonlarının kurulması yönündeki tasarruflar bu gibi yüksek mahkeme kararlarına rağmen devam etmektedir. Nitekim camilere baz istasyonu kurulması konusunda, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü ile Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı arasında 01.10.2001 ve 21.12.2006 tarihlerinde yapılan protokollere göre, camilere baz istasyonları kurulması yönünde Diyanet İşleri Başkanlığı'na yetki verilmiş ve bu yetkiye dayanılarak ülke genelindeki bazı camilere baz istasyonu kurulmuştur. 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe giren protokolün bazı maddelerinin Danıştay İDDK'nın 14.06.2011 tarihli ve 2011/90 YD. itiraz no.lu kararıyla, “İbadet yerleri olan camilerin ve mescitlerin doğrudan baz istasyonu kurulmak amacıyla kiraya verilmesine olanak sağlayan düzenlemelerde ibadet yerlerinin özelliği ve kullanımı dikkate alındığında kamu yararı ve hukuka uyarlık görülmemiştir” denilerek, yürütmesi durdurulmuştur. Bunun üzerine, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca mevzuat çalışması yapılmıştır. Ardından, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a, 02.08.2013 tarihli ve 28726 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 12.07.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'la 'Ek Madde 4' eklenmiştir. Böylece camilere baz istasyonlarının kurulmasının önü tekrardan açılmıştır.

Başvuruyu değerlendiren KDK, 11.12.2014 tarihli kararında,

“Yukarıda açıklanan gerekçe ve dosya kapsamına göre, şikayetin kabulüne;

1. Keçiören Müftülüğü denetiminde, Şehit Mehmetçik Camii Yaptırma Ve Yaşatma Derneğine Vodafone ile yaptığı baz istasyonu kira sözleşmesini karşılıklı anlaşarak olmadığına tek taraflı feshetmesi (sonlandırması),

2. Sözleşme sonlandırıldığında, şikayet konusu hakkında Diyanet İşleri Başkanlığı ile Keçiören Kaymakamlığı İlçe Müftülüğü arasında gerekli koordinasyonun sağlanarak Keçiören Müftülüğüne bağlı Şehit Mehmetçik Camii minaresinde bulunan baz istasyonunun makul sürede kaldırılması hususlarında Diyanet İşleri Başkanlığına, Keçiören Kaymakamlığı İlçe Müftülüğüne, Vodafone Telekomünikasyon A.Ş.'ne ve Şehit Mehmetçik Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneğine Tavsiyede Bulunulmasına,

3. Yukarıda anılan kanunun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Diyanet İşleri Başkanlığı, Keçiören Kaymakamlığı İlçe Müftülüğü, Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. ve Şehit Mehmetçik Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneği tarafından bu karar üzerine tesis edilecek işlem ya da tavsiye edilen çözümün uygulanabilir nitelikte görülmediği takdirde gerekçesinin otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna,

4. Bu kararın şikâyetçiye ve Diyanet İşleri Başkanlığına, Keçiören Kaymakamlığı İlçe Müftülüğüne, Vodafone Telekomünikasyon A.Ş.'ne ve Şehit Mehmetçik Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneğine tebliğine,

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi'nce karar verildi”

şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Söz konusu karardan anlaşılmaktadır ki, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun, 14.06.2011 tarihinde, baz istasyonlarıyla ilgili verdiği karar, idareler tarafından uygulanmamıştır ve bu yüzden ilgili başvuru, KDK'ya başvurmuştur. Bu bağlamda, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun bu hükmünü idarelerin uygulamaması ve bunun üzerine bireylerin KDK'ya gitmek zorunda kalmaları Anayasa'da teminat altına alınan 'hukuk devleti' kavramı bakımından endişe vericidir. Nitekim bu durum, Anayasa'nın 138. maddesinde yer alan *“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine*

getirilmesini geciktiremez” ifadesi ile İYUK m. 28’de yer alan “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez” şeklindeki düzenlemeye aykırılık teşkil etmektedir.

Baz istasyonlarıyla ilgili KDK’ya yapılan bir başka başvuru ise, 2017 yılına aittir. 17.02.2017 tarihinde, başvuran, kiracısı olduğu evin çatısında bulunan baz istasyonunun (elektronik haberleşme istasyonunun) kaldırılmasına ilişkin KDK’dan talepte bulunmuştur²¹⁹.

Söz konusu başvuruda, şikayet edilen merciler BTK, Havsa Belediye Başkanlığı ile Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. olmuştur; ancak KDK, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na da re’sen, şikayet edilen merciler arasına dahil etmiştir.

Başvuran, başvurusunda, *“kiracısı olduğu evin çatısında baz istasyonu bulunduğunu, bu istasyon kurulurken ev sahibinin yanlış bilgilendirildiğini, ilgili makamların söz konusu baz istasyonunun kurulmasına yönelik olarak yasal dayanak göstermediklerini, baz istasyonunun kızının bulunduğu odanın üstünde olduğunu, istasyonun geceleri ses yaptığını, kızının bu sestten rahatsız olduğunu, baz istasyonunun kamuya zararlı bir noktaya kurulduğunu ve insanlara zarar verdiğini”* iddia etmiştir.

Başvuruyu değerlendiren KDK, 18.01.2018 tarihli kararında,

“Şikayetçinin, bahsi geçen yerdeki baz istasyonunun kaldırılmasına ilişkin talebinin reddine,

İmar mevzuatı hükümlerinin baz istasyonlarına uygulamasında ortaya çıkan ve Kurumumuzca tespit edile ... sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin belirlenmesi için ilgili paydaşlarla toplantı yapılmasına ve bu toplantı sonucu tespit edilen hususların ve çözüm önerilerinin karara bağlanmasına yönelik gerekli koordinasyon iş ve işlemlerini yapması hususunda Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına Tavsiyede Bulunulmasına,

---

²¹⁹ KDK, 18.01.2018, Başvuru No. 2017/1036. Bkz. www.ombudsman.gov.tr, (28.06.2018).

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı koordinasyonluğunda yapılacak olan toplantı sonucu alınan kararlar ile Kurumumuzun tespit ve değerlendirmeleri de dikkate alınarak; konuya ilişkin gerekli düzenlemeleri (yönetmelik genelge vb.) yapması hususunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığına Tavsiyede Bulunulmasına,

Söz konusu yerdeki baz istasyonunun imar mevzuatı açısından hangi yönetmelik hükümlerine uygunluğunun sağlanması gerektiğine ilişkin olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılacak düzenleme sonrasında, baz istasyonunun ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda faaliyet göstermesi için gerekli iş ve işlemlerin yapılması hususunda Havsa Belediye Başkanlığına Tavsiyede Bulunulmasına,

Yer seçim belgesi ücretlerinin belirlenmesine ilişkin yönetmelik çalışmalarının hızlandırılması için kararımızın bir örneğinin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına (Haberleşme Genel Müdürlüğüne) gönderilmesine,

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, ilgili İdarelerce bu karar üzerine tesis edilecek işlemin otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna,

Kararın, Şikayetçiye, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna ve Havsa Belediye Başkanlığına tebliğ edilmesine,

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisince karar verildi”

ifadelerine yer vermiştir.

Görüldüğü üzere, KDK'nın 11.12.2014 tarihli kararında, olaya konu baz istasyonu ile ilgili şikayet kabul edilmiş ve ilgili mercilere tavsiyede bulunulmuştur. KDK, 18.01.2018 tarihli kararında ise, baz istasyonunun kaldırılması talebinin reddine karar vermiş ve ilgili kurumlara tavsiyede bulunulmuştur.

KDK'nın verdiği bu gibi kararlara karşı, bunların denetlenmesi amacıyla başka bir idari başvuru yoluna gidilemese de, KDK'ya yapılan başvurunun konusu olan idarenin eylem ve işlemi hakkında durmuş olan dava açma süresi yeniden işletilebilir. KDK'nın 'Dava açma süresinin yeniden işlemeye başlaması' başlıklı 21. maddesine göre, "(1) Başvurunun Kurum tarafından reddedilmesi hâlinde, durmuş olan dava açma süresi gerekçeli ret kararının ilgiliye tebliğinden itibaren

kaldığı yerden işlemeye başlar. (2) Başvurunun Kurum tarafından yerinde görülerek kabul edilmesi hâlinde; ilgili merci Kurumun önerisi üzerine otuz gün içinde herhangi bir işlem tesis etmez veya eylemde bulunmaz ise durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlar. (3) Kurumun, inceleme ve araştırmasını, başvuru tarihinden itibaren altı ay içinde sonuçlandıramaması hâlinde de durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlar”.

C. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Tarafından Yapılan Denetim

1. Genel Olarak

EHK'nın 1. maddesinde, BTK'nın kuruluş amacı, “*elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisi, tüketici haklarının gözetilmesi, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması, haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmet alanında teknolojik gelişimin ve yeni yatırımların teşvik edilmesi ve bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesi*” olarak belirtilmiştir.

Görevlerinden biri de, elektronik haberleşme sistemleri olan baz istasyonları üzerinde denetim yapmak olan BTK'nın, yapısı, BTİKKİK m. 5 ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Teşkilat Yönetmeliği m. 4'te düzenlenmiştir.

BTİKKİK 5/1 ile 5/2 hükümlerine göre, BTK, kamu tüzel kişiliği ile idari ve mali özerkliğe sahip bir kurumdur. BTK, görevlerini yerine getirirken bağımsızdır. Bu sebeple hiçbir organ, makam, merci veya kişi BTK'ya emir ve talimat veremez. Buna benzer bir hüküm Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Teşkilat Yönetmeliği'nde de mevcuttur. Bahsedilen bu özelliklerinden dolayı BTK, düzenleyici ve denetleyici kurum (bağımsız idari otorite)²²⁰ olarak görülebilir²²¹.

---

²²⁰ Bağımsız idari otoriteler, faaliyet alanlarına göre üç grup şeklinde toplanmaktadır: 1-) Piyasa ekonomisinin düzenlenmesine yönelik bağımsız idari otoriteler (Örneğin, sermaye piyasası ve bankacılık alanlarında faaliyet gösteren otoriteler), 2-) Telekomünikasyon ve enerji gibi alanlarda faaliyet gösteren bağımsız idari otoriteler (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu gibi), 3-) Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını amaçlayan bağımsız idari otoriteler (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu gibi). Türkiye'deki bağımsız idari otorite örnekleri şunlardır: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu, Rekabet Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu,

Ayrıca BTK, BTİKKİK m. 5/3'e göre, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'yla ilişkili kurumdur²²².

BTK'nın görev ve yetkileri, EHK'nın 6. maddesi ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Teşkilat Yönetmeliği 5. maddesinde sayılmıştır. EHK m. 6'ya göre, BTK'nın görev ve yetkilerinden bazıları şunlardır: “... *Elektronik haberleşme sektöründeki gelişmeleri takip etmek, sektörün gelişimini teşvik etmek amacıyla gerekli araştırmaları yapmak veya yaptırmak ve bu konularda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde çalışmak. ... Elektronik haberleşme ile ilgili olarak Bakanlığın strateji ve politikalarını dikkate alarak, yetkilendirme, tarifeler, erişim, geçiş hakkı, numaralandırma, spektrum yönetimi, telsiz cihaz ve sistemlerine kurma ve kullanma izni verilmesi, spektrumun izlenmesi ve denetimi, piyasa gözetimi ve denetimi de dahil gerekli düzenlemeler ile denetlemeleri yapmak. Telsiz sistemlerinin belirlenen tekniklere ve usullere uygun olarak kurulmasının ve çalıştırılmasının kontrolünü yapmak, elektromanyetik girişimleri tespit etmek ve giderilmesini*

Şeker Kurumu, Kamu İhale Kurumu. Bağımsız idari otoritelerin özellikleri olarak şunlar söylenebilir: Bağımsız idari otoritelerin kendilerine ait kamu tüzel kişilikleri vardır. Bağımsız idari otoriteler, faaliyetleriyle ilgili, yargısal denetim dışında, hiyerarşi veya vesayet denetimine tabi olmadıkları söylenebilir de, kuruluş kanunlarında ‘ilgili’ veya ‘ilişkili’ oldukları bakanlıklar gösterilmektedir. Örneğin, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2813 sayılı Kanun’un 5/3 hükmüne göre, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı’yla ilişkilidir. Kural olarak, bağımsız idari otoritelerin düzenleyici işlem yapma yetkilerinin olduğu kabul edilir. Bağımsız idari otoritelerin bütçeleri, özel bütçelerdir. Bağımsız idari otoritelerin kendine ait personel rejimi vardır. Bağımsız idari otoritelerin eylem ve işlemleri idari yargı denetimine tabidir. Bağımsız idari otoriteleri kurup görev ve yetkilerini belirleyen kanunların bu kuruluşlara, görev alanlarına ilişkin geniş düzenleme yetkisi tanıdıkları söylenebilir. Bağımsız idari otoriteler, kanunlar ve kendi düzenlemeleriyle getirilen kurallara uyulup uyulmadığını izlemek, gözetmek durumundadırlar. Bağımsız idari otoriteler, kendi görev alanlarıyla ilgili konularda ilgili bakanlıklara ve benzer statüdeki diğer kuruluşlara görüş bildirmek suretiyle bir tür danışma işlevi yerine getirirler. Bağımsız idari otoriteler, görevli oldukları alanlarda idari yaptırımlar uygulama konusunda geniş yetkilere sahiptirler. Bağımsız idari otoriteler, kendi alanlarında denetim yapmak, yaptırım uygulamak için yetkilendirilmişlerdir. Bkz. Tan, s. 191-203; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 369-371; Günday, s. 568-574; Akyılmaz, s. 235-238; Yayla, s. 267-269; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 179-181; Ulusoy, İdare Hukuku, s. 256-262; Gözler ve Kaplan, s. 243-250; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 122-124; Oğuz Sancakdar, “İdare Hukuku Yönüyle Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun Kısa Bir Değerlendirmesi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 34, Sayı: 4, 2001, s. 97-103.

²²¹ BTK'nın hukuki niteliğiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Arslanoğlu, **Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s. 11-13; Fatih Kürşad Bircan, **Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2014, s. 41-42; Mehmet Fatih Gürkan, “Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2013, s. 346-348.

²²² İlişkili kurum / kuruluş kavramı hakkında bilgi için bkz. Tan, s. 125; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 153-155; Günday, s. 400-401; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 104-105, Gözler ve Kaplan, s. 142.

sağlamak. ... Yürütülecek elektronik haberleşme hizmetleri, şebeke ve/veya alt yapısı ile ilgili olarak yapılacak yetkilendirmelere ilişkin hüküm ve şartları belirlemek, uygulanmasını ve yetkilendirmeye uygunluğu denetlemek, bu hususta gereken iş ve işlemleri yürütmek ve mevzuatın öngördüğü tedbirleri almak. ... Elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösterenlerin mevzuata uymasını denetlemek ve/veya denetlettirmek, konu ile ilgili usul ve esasları belirlemek, aykırılık halinde mevzuatın öngördüğü işlemleri yapmak ve yaptırımları uygulamak. Elektronik haberleşme sektörüne yönelik olarak, millî güvenlik, kamu düzeni veya kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesi amacıyla mevzuatın öngördüğü tedbirleri almak ...”.

Sayılan bu görevleri yerine getiren BTK'nın ülke genelinde, özel ve teknik bilgi gerektiren elektronik haberleşme alanındaki birçok işlemi yaptığı ve bu konuda tekel olduğu görülmektedir. Bu sebeple ve kendine has bütçesi, personeli olması gibi özelliklerinden dolayı BTK, aynı zamanda bir kamu kurumu²²³ olarak görülmelidir.

2. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na Baz İstasyonlarıyla İlgili Yapılan Başvurular Sonucunda Verilen Kararların Değerlendirilmesi

BTK'ya, zaman zaman baz istasyonlarının kaldırılmasına ilişkin yahut kapsama alanının zayıf olduğu yerlerde baz istasyonlarının kurulması için çeşitli kanallardan başvurular yapılmaktadır. BTK'ya iletilmek üzere bu başvurular, 09.10.2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu²²⁴ ile 01.11.1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun²²⁵ kapsamında, doğrudan BTK'nın Ankara'daki merkezine veya bölge müdürlüklerine yahut dolaylı olarak Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Cumhuriyet başsavcılıkları, valilikler, kaymakamlıklar, belediyeler, milli eğitim müdürlükleri, sağlık müdürlükleri aracılığıyla BTK'ya, fiziken yapılabilmektedir. Ayrıca CİMER (<https://basvuru.tccb.gov.tr>) veya BTK Online

²²³ Tan, s. 175-179; Giritli, Bilgen, Akgüner ve Berk, s. 455-457; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 363 vd.; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 175-180; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 266-267; Günay, s. 531-534; Akyılmaz, s. 111; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 173; Ulusoy, İdare Hukuku, s. 152-155; Gözler ve Kaplan, s. 221 vd., Memiş, İdare Hukuku, s. 73 vd.; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 112-114; Yıldırım ve Çakır, s. 37; Yıldırım, s. 22.

²²⁴ R.G., T. 24.10.2003, S. 25269.

²²⁵ R.G., T. 10.11.1984, S. 18571.

Şikayet Bildirim Sistemi (<https://sikayet.btk.gov.tr>) üzerinden elektronik ortamda başvuru yapılabilmektedir.

BTK Mersin Bölge Müdürlüğü'nde görevli İdari Uzman Güler Özel'den alınan bilgi ve belgeler aracılığıyla, BTK Mersin Bölge Müdürlüğü kayıtlarında yer alan baz istasyonlarıyla ilgili 2012 yılına ait başvurular / şikayetler incelendiğinde, *“... 177 adet başvuruda bulunulduğu, bunlardan 152 başvurunun baz istasyonlarının sağlık ve psikolojilerine zararlı olduğu gerekçesi ile kaldırılması, yerleşim yeri dışında bir yere kurulması, 9 başvuru ilgili Yönetmeliğe uygun kurulup kurulmadığı, güvenlik sertifikasının olup olmadığı, hangi firmaya ait olduğu ve arsa sahibinin kimliğine ilişkin, 7 başvuru baz istasyonlarının ölçümlerinin yapılıp yapılmadığı veya ölçüm yapılması istemine ilişkin olmuş, 2 başvuru sağlığa uygun faaliyet gösterip göstermediği, sağlığa zararlı olup olmadığı, 2 başvuru istasyonların gürültüsü nedeniyle kaldırılması ve mağduriyetlerinin giderilmesi yönünde olmuş, 2 başvuru ise etki değerlendirmesinin yapılıp yapılmadığı, 2 başvuru baz istasyonunun faaliyette olup olmadığı, sözleşmesinin olup olmadığı, sözleşmesinin hangi tarihten geçerli olduğu, 1 başvurunun gazetede çıkan haberlerin doğru olup olmadığı hususunda istasyonun incelenerek bilgi verilmesi istemiyle ilgili olduğu görülmüştür. Diğer taraftan az sayıda da olsa GSM haberleşmesinin sağlıklı olarak yapılamadığı ve şebeke sorununun olduğundan bahisle GSM işletmecileri tarafından belde ve köylerine baz istasyonu kurulması için müracaatta bulunan kişi ve muhtarlıkların olduğu da görülmüştür. ...”²²⁶.*

2012 yılında, BTK Mersin Bölge Müdürlüğü'ne yapılan şikayetler, en çok Adana (49 şikayet), Mersin (34 şikayet) ve Antalya (26 şikayet) illerinden; en az şikayet ise, Niğde (4 şikayet), Karaman (3 şikayet), Kilis (1 şikayet) illerinden olmuştur²²⁷.

---

²²⁶ Özel, Baz İstasyonları, s. 41.

²²⁷ Özel, Baz İstasyonları, s. 42; 2012 yılındaki söz konusu başvurulardan, *“77'si Valilikler ve Kaymakamlıklara, 57'si BTK Mersin Bölge Müdürlüğüne, 27'si BİMER kapsamında Valiliklere, 4'ü Belediye Başkanlıklarına, 4'ü okul civarından kaldırılması için Milli Eğitim Müdürlükleri kanalıyla okullardan, 2'si Sağlık Müdürlükleri kanalıyla, 2'si Cumhurbaşkanlığına mektup ve e-posta ile, 2'si Cumhuriyet Başsavcılıklarına, 1'i TBMM kanalıyla milletvekilinden, 1 başvuru ise Ulaştırma Bakanlığı'na yazılı olarak gerçekleşmiş olup, bu başvuruların birçoğunun listeler dolusu imzayı içerdiği, büyük bir çoğunluğunu mahalle, köy muhtarları, site ve apartman yöneticileri ile mahalle sakinlerinin oluşturduğu tespit edilmiştir”*. Bkz. Özel, Baz İstasyonları, s. 41-42.

Öte yandan 16.01.2013 tarihinde, 24. dönem Adana Milletvekili Turgay Develi tarafından, BTK Mersin Bölge Müdürlüğü'ne, baz istasyonlarının şehir dışına taşınması talebiyle bir başvuruda bulunulmuştur.

BTK Mersin Bölge Müdürlüğü, bu başvuruya verdiği 23.01.2013 tarihli cevap yazısında, haberleşme hizmetlerinin sağlanabilmesi için baz istasyonlarının kurulması gerektiği, haberleşme hizmetinin aynı zamanda bir kamu hizmeti olduğu, baz istasyonlarının ICNIRP'nin belirlediği değerler ışığında, mevzuatta belirlenen elektromanyetik alan limit değerlerine ve güvenlik mesafesine uygun kurulduğu, Anayasa m. 22'de haberleşme hürriyetinin teminat altına alındığı, baz istasyonlarından yayılan dalgaların elektromanyetik dalgalar olduğu, bu sebeple baz istasyonlarının radyasyon yaymadığı, baz istasyonlarının oluşturduğu elektromanyetik dalgaların nükleer radyasyonla karıştırılmaması gerektiği, hücreli sistem mantığına göre çalışan baz istasyonlarının şehir dışına taşınmalarının teknik olarak imkansız olduğu, cep telefonları hem alıcı hem verici sistem mantığına göre baz istasyonlarına yakın çalıştığından baz istasyonlarının şehir dışına taşınmasını istemenin haberleşmenin engellenmesi ya da gerçekleştirilememesi anlamına geleceği, bu sebeple baz istasyonlarının şehir dışına çıkarılması gibi bir düzenleme yapılamayacağı şeklinde ifadelerle yer vermiştir²²⁸.

BTK'ya yapılan bir başka başvuru ise, 26.04.2018 tarihinde olmuştur. Bu tarihte, Niğde Valiliği aracılığıyla, Muhtar Bilgi Sistemi üzerinden, Niğde İli Ulukışla İlçesi Kolsuz Köyü Muhtarı tarafından, BTK Mersin Bölge Müdürlüğü'ne, buldukları köye baz istasyonu kurulması yönünde başvuruda bulunulmuştur²²⁹.

BTK Mersin Bölge Müdürlüğü, bu başvuruya verdiği 09.05.2018 tarihli cevap yazısında, “... başvuruda bahsedilen yerler nüfusu 1-500 arasında kalan yerlerdir. Evrensel Hizmet Projesi Kapsamında nüfusu 1-500 arasında olan ve Mobil Altyapısı Olmayan Yerleşim Yerlerine Altyapı Kurulması ve İşletilmesi ile ilgili Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (Haberleşme Genel Müdürlüğü) ile Turkcell ve Avea+Vodafone Ortaklığı arasında sözleşmeler imzalanmıştır. Bu Sözleşmelerin Uygulanması ve Mobil Kapsama ile ilgili bu tür konuların çözümlenmesi Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (Haberleşme Genel Müdürlüğü) tarafından yürütülmektedir” demek suretiyle başvuruya konu baz

²²⁸ T. 23.01.2013, S. 91717061-303.02-6471-3209-419.

²²⁹ T. 26.04.2018, S. 96070696-250-E.3454.

istasyonunun kurulması yönünde gerekli işlemlerin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından yapıldığı belirtilmiştir²³⁰.

BTK'ya bir diğer başvuru 25.05.2018 tarihinde olmuştur. Bu tarihte, Kozan Kaymakamlığı aracılığıyla, Adana İli Kozan İlçesi Ağlıboğaz Mahalle Muhtarı ve mahalle sakinleri tarafından, BTK Mersin Bölge Müdürlüğü'ne, sağlığa zararlı olduğu düşünüldüğü için mahallelerinde kurulu olan baz istasyonunun kaldırılması yönünde başvuruda bulunulmuştur²³¹.

BTK Mersin Bölge Müdürlüğü, bu başvuruya verdiği 28.06.2018 tarihli cevap yazısında, 23.01.2013 tarihli yazısındaki açıklamalarına benzer açıklamalar yaparak, mahallede kurulu olan baz istasyonunun güvenlik sertifikasına sahip olduğu, güvenlik mesafesine uygun kurulduğu ve elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerine uygun faaliyet gösterdiği gerekçesiyle baz istasyonunun kaldırılması yönünde bir işlem gerçekleştirilemeyeceğini belirtmiştir²³².

BTK'nın söz konusu kararlarından yola çıkarak belirtmelidir ki, Anayasa m. 125'e göre, istisnalar saklı kalmak kaydıyla, idarenin her türlü eylem ve işlemi yargı denetimine tabidir. Bu bakımdan BTK'nın yukarıda incelenen baz istasyonları hakkındaki kararları da yargı denetimine tabidir.

Uygulamada ise, daha ziyade, BTK'nın yaptığı düzenleyici işlemler (yönetmelik, tebliğ vb.) yahut BTK'nın baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde verdiği güvenlik sertifikası hakkında yargı yoluna başvurulmaktadır. BTK'nın vermiş olduğu güvenlik sertifikasına karşı idari yargı yoluna gidilebilmekteyse de, baz istasyonlarının kaldırılmasına ilişkin davaların büyük çoğunluğu adli yargıda görülmektedir.

Bu bakımdan BTK'nın yaptığı düzenleyici işlemler ülke çapında uygulandığından, bunlar aleyhine yargı yoluna gidilmesi durumunda, 06.01.1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun²³³ 24/1-c hükmüne göre, davaya bakmakla görevli mahkeme Danıştay olacaktır. BTK'nın ülke çapında uygulanmayan eylem ve işlemlerine (bir baz istasyonuna güvenlik sertifikası verilmesi gibi) karşı ise, genel görevli mahkeme olan idare mahkemesine gidilmelidir.

²³⁰ T. 09.05.2018, S. 91717061-308.02.05-E.36147.

²³¹ T. 25.05.2018, S. 81114851-492-E.1722.

²³² T. 28.06.2018, S. 91717061-303.02-E.49043.

²³³ R.G., T. 20.01.1982, S. 17580.

3. Baz İstasyonlarının Kurulması ve İşletilmesi Sürecinde Uygulanan Başlıca İdari Yaptırımlar

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde BTK tarafından çeşitli idari yaptırımlar²³⁴ uygulanabilmektedir. Bu idari yaptırımların EHK, Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Yaptırımlar Yönetmeliği'nden kaynaklanan boyutunu önemli noktalarıyla ele almak mümkündür.

BTK tarafından uygulanan idari yaptırımların başlıcaları, idari para cezası²³⁵, baz istasyonunun faaliyetinin durdurulması, güvenlik sertifikasının iptali, ölçüm yetki belgesinin iptali, yetkilendirmenin iptali olarak sayılabilir.

İdari para cezasının kanuni dayanağı EHK m. 60/5'tir. EHK m. 60/5'e göre, BTK'nın belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde baz istasyonlarıyla ilgili bildirimlerin yapılmaması veya baz istasyonunun güvenlik sertifikası alınmadan kurulması yahut BTK veya BTK tarafından yetki verilen kuruluşlarca yapılacak ölçümler sonucunda baz istasyonunun BTK tarafından belirlenen elektromanyetik

---

²³⁴ İdari yaptırımlar (idari müeyyideler) hakkında detaylı bilgi için bkz. Taner Ayanoglu, **Yapı Hukukunun Genel Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 432-436; Yaşar Güçlü, **İdari Para Cezaları ve Diğer İdari Yaptırımlar**, Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 26-37.

²³⁵ İdari para cezasını adli para cezasıyla karşılaştırarak açıklamak mümkündür. Nitekim idari para cezaları ile adli para cezalarını bu açıdan birbirinden ayırmak gerekmektedir. İdari para cezaları, idari makamlar tarafından idari işlem tesis edilmek ve idari usuller izlenmek suretiyle verilirken, adli para cezaları bağımsız mahkemeler tarafından yargılama usulleri izlenmek suretiyle verilmektedirler. Öte yandan idari para cezaları tamamlandıktan sonra idari anlamda 'idari kesinlik' (icrailik) kazanmakta ve mahkemeler önünde yargısal uyumsuzluğa konu edilebilirlerken, adli para cezaları mahkemenin vereceği hüküm sonucunda 'yargısal kesinlik'ten (kesin hüküm) yararlanırlar. Bu anlamda, yargısal kesinliğin idari kesinliğe göre, hukuki açıdan çok daha kesin ve güçlü bağlayıcılık taşıdığına şüphe yoktur. Bkz. Ali Ulusoy, **İdari Yaptırımlar**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, (İdari Yaptırımlar), s. 46; İdari para cezaları hakkında detaylı bilgi için bkz. Nusret İlker Çolak, **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 1013-1021; BTK tarafından verilen idari para cezalarının, idari ceza türlerinden 'regülatif ceza' olarak değerlendirilmesi mümkündür. Nitekim spesifik bir alandaki kamu düzenini (örneğin, haberleşme düzeni) korumak veya belli bir sektörü regüle etmek amacıyla o konularda özel olarak yetkilendirilmiş idari makamlar tarafından verilen idari cezalar, regülatif cezalar olarak adlandırılabilirler. Özellikle bağımsız idari otoriteler (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Rekabet Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu gibi) tarafından belirli kolluk veya regülasyon yetkileri kapsamında verilen idari cezalar regülatif cezalar olarak nitelendirilebilirler. Bkz. Ulusoy, **İdari Yaptırımlar**, s. 140.

alan şiddeti limit değerlerine uygun bulunmaması hallerinde, baz istasyonunu işleten GSM şirketine EHK'ya ekli ücret tarifesinde belirlenen ruhsatname²³⁶ ücretinin elli katı idari para cezası, her bir cihaz için ayrı ayrı uygulanır²³⁷.

BTK'nın uyguladığı idari para cezaları, EHK 60/5 hükmüne göre, bazı durumlarda BTK'nın hem Kurul kararıyla hem de taşra teşkilatları olarak örgütlenen bölge müdürlükleri tarafından verilebilir²³⁸.

²³⁶ 'Ruhsatname'den kasıt 'telsiz ruhsatnamesi' olup, bu kavram EHK'nın 3. maddesinde, "Bu Kanun kapsamında kurulacak ve kullanılacak telsiz cihaz ve sistemleri için Kurum tarafından verilen ruhsatname" olarak tanımlanmıştır. 'Telsiz' ise, yine aynı maddede, "Aralarında herhangi bir fiziki bağlantı olmaksızın elektromanyetik dalgalar yoluyla açık, kodlu veya kriptolu ses ve veri vermeye, almaya veya yalnızca vermeye veya almaya yarayan sistemler" denilmek suretiyle tanımlanmış ve cep telefonları ile baz istasyonları kast edilmiştir.

²³⁷ EHK'da ekli bulunan ve 'TELSİZ ÜCRETLERİ' başlığını taşıyan bir tarife bulunmaktadır. EHK m. 46/1'e göre telsiz ücretleri tarifesi her yıl değişmektedir. 2018 Yılı Telsiz Ücretleri Tarifesi'ne göre, bir baz istasyonu için telsiz ruhsatname ücreti 210,42 TL olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan örneğin, yapılan ölçümler sonucunda, BTK tarafından belirlenmiş olan elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerine uygun olmadığı belirlenen bir baz istasyonu işleten GSM şirketine 210,42 TL'nin elli katı idari para cezası uygulandığı takdirde, 10.521 TL idari para cezası kesilecektir; Öte yandan EHK'nın 'Cezai hükümler' başlığını taşıyan 63. maddesinin 1. fıkrasında, EHK'ya aykırı olarak, BTK'ya bildirimde bulunmaksızın elektronik haberleşme hizmeti verenler ve / veya baz istasyonları kuranlar ve / veya işletenler hakkında bin günden on bin güne kadar adli para cezasına hükmolunacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasında, EHK'ya aykırı olarak, kullanım hakkı olmadan elektronik haberleşme hizmeti verenler, baz istasyonları kuranlar ve / veya işletenler hakkında altı aya kadar hapis ve beş bin günden on beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunacağı belirtilmiştir. 3. fıkrada ise, elektronik haberleşme hizmeti vermek üzere yetkilendirilmiş bulunan GSM şirketlerinin personelinin, TCK'nın İkinci Kitabı'nın İkinci Kısım'ının Dokuzuncu Bölümü'nde düzenlenen 'Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar'ı işlemesi halinde, bu kişiler hakkında, TCK'nın söz konusu bölümünde öngörülen cezalara hükmolunacağı belirtilmiştir.

²³⁸ BTK'nın merkezi Ankara'da bulunmaktadır. Kurum'un taşra teşkilatı ise, yedi ayrı bölge müdürlüğü şeklinde örgütlenmiştir. Bunlar; Ankara Bölge Müdürlüğü, Diyarbakır Bölge Müdürlüğü, Erzurum Bölge Müdürlüğü, İstanbul Bölge Müdürlüğü, İzmir Bölge Müdürlüğü, Mersin Bölge Müdürlüğü ve Samsun Bölge Müdürlüğü'dür. İdari para cezalarının BTK'nın merkez teşkilatı dışında, taşra teşkilatı tarafından da verilebileceği EHK'da hüküm altına alınmış olsa da, Danıştay, bu durumu yetki yönünden hukuka aykırı olarak değerlendirmekte ve ilgili idari para cezasını iptal edebilmektedir. Nitekim BTK İstanbul Bölge Müdürlüğü tarafından uygulanan, 'baz istasyonlarına ait ölçüm raporlarının süresi içinde verilmemesi'yle ilgili idari para cezaları, Danıştay tarafından yetki yönünden hukuka aykırı bulunmuş, iptal edilmiş ve ardından söz konusu idari para cezaları BTK Kurul kararlarıyla yenilenmiştir. Söz konusu kararlar şöyledir: BTK'nın 2012/DK-12/487 karar no.lu ve 03.10.2012 tarihli Kurul kararında, "İstanbul Bölge Müdürlüğü tarafından 2006 yılında Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri AŞ'ye 23 adet GSM baz istasyonuna ait ölçüm raporunun süresi içinde Bölge Müdürlüğüne gönderilmemesi nedeniyle ... uygulanan 97.750,00 TL (doksanyedibin yediyüz elli Türk Lirası) idari para cezasının Danıştay 13 üncü Dairesi tarafından, "5809 sayılı Kanundan önceki mevzuatta göre Kurul tarafından uygulanması gereken idari para cezasının, İstanbul Bölge Müdürlüğüne tesis edilmesinde yetki yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesi ile iptal edilmesi nedeniyle söz konusu idari işlemin Kurul tarafından yenilenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu kapsamda Telsim Telekomünikasyon Hizmetleri AŞ'nin söz konusu tarihteki mevzuat hükümleri gereğince 23 adet baz istasyonuna ait ölçüm raporunu süresi içinde İstanbul Bölge Müdürlüğüne göndermemesi nedeniyle Telsim İletişim Hizmetleri AŞ'ye, her bir baz istasyonunun ruhsat ücretinin (2006 yılı için her bir baz istasyonuna ait ruhsat bedeli 85 TL) 50 katı oranında (50x85x23= 97.750 TL [doksanyedibin yediyüz elli Türk Lirası]) tutarında idari para cezası uygulanması hususuna karar

Güvenlik sertifikası alınmaksızın baz istasyonunun kurulması durumunda, ilgili GSM şirketi aleyhine, idari para cezası verilmesi yanında, baz istasyonunun faaliyetinin durdurulmasına da karar verilebilmektedir. Bu hususta Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Yaptırımlar Yönetmeliği'nin 'Elektronik haberleşme tesislerine ilişkin yükümlülüklerin ihlali' başlığını taşıyan 36. maddesinin 2. fıkrasına bakmak gerekir. Buna göre, güvenlik sertifikası alınmaksızın baz istasyonu kurulması halinde, EHK m. 60 gereğince, baz istasyonunun faaliyetinin uygun şartlar sağlanana kadar BTK tarafından durdurulması ve / veya GSM şirketi aleyhine idari para cezası verilmesi söz konusu olabilmektedir.

Güvenlik sertifikasının iptal edilmesi konusunda, Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 'Güvenlik sertifikası müracaatı ve ölçüm bildirimi' başlıklı 9. maddesinin 2. fıkrasına bakılmalıdır. Buna göre, güvenlik

---

verilmiştir"; BTK'nın 2012/DK-12/488 karar no.lu ve 03.10.2012 tarihli Kurul kararında, "İstanbul Bölge Müdürlüğü tarafından 2006 yılında Turkcell İletişim Hizmetleri AŞ'ye 484 adet GSM baz istasyonuna ait ölçüm raporunun süresi içinde Bölge Müdürlüğüne gönderilmemesi nedeniyle ... uygulanan 2.057.000 TL (iki milyon elliyedibin Türk Lirası) idari para cezasının Danıştay 13 üncü Dairesi tarafından, "5809 sayılı Kanundan önceki mevzuatta göre Kurul tarafından uygulanması gereken idari para cezasının, İstanbul Bölge Müdürlüğüne tesis edilmesinde yetki yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesi ile iptal edilmesi nedeniyle söz konusu idari işlemin Kurul tarafından yenilenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu kapsamda Turkcell İletişim Hizmetleri AŞ'nin söz konusu tarihteki mevzuat hükümleri gereğince 484 adet baz istasyonuna ait ölçüm raporunu süresi içinde İstanbul Bölge Müdürlüğüne göndermemesi nedeniyle Turkcell İletişim Hizmetleri AŞ'ye, her bir baz istasyonunun ruhsat ücretinin (2006 yılı için her bir baz istasyonuna ait ruhsat bedeli 85 TL) 50 katı oranında (50x85x484= 2.057.000 TL [iki milyon elliyedi bin Türk Lirası]) tutarında idari para cezası uygulanması hususuna karar verilmiştir"; BTK'nın 2012/DK-12/554 karar no.lu ve 07.11.2012 tarihli Kurul kararında, "İstanbul Bölge Müdürlüğü tarafından 2006 yılında Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri AŞ'ye 60 adet GSM baz istasyonuna ait ölçüm raporunun süresi içinde Bölge Müdürlüğüne gönderilmemesi nedeniyle ... 255.000 (iki yüz ellibeş bin Türk Lirası) idari para cezası uygulanmıştır. İstanbul Bölge Müdürlüğü tarafından uygulanan idari para cezasının İstanbul 6 ncı İdare Mahkemesinin 21.06.2010 tarih ve E.2010/557, K2010/1163 sayılı kararında yer alan "5809 sayılı Kanundan önceki mevzuatta göre Kurul tarafından uygulanması gereken idari para cezasının, İstanbul Bölge Müdürlüğüne tesis edilmesinde yetki yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesi ile iptal edilmesi ve bu kararın Kurumumuzca temyiz edilmesi sonucu Danıştay 13 üncü Dairesi'nin 16.05.2012 tarihli ve E.2010/4987, K.2012/1116 sayılı kararı ile temyiz talebimizin reddedilerek anılan kararın onanması nedeniyle söz konusu idari işlemin Kurul tarafından yenilenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu kapsamda Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri AŞ'nin söz konusu tarihteki mevzuat hükümleri gereğince 60 adet baz istasyonuna ait ölçüm raporunu süresi içinde İstanbul Bölge Müdürlüğüne göndermemesi nedeniyle Telsim Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri AŞ'ye, her bir baz istasyonunun ruhsat ücretinin (2006 yılı için her bir baz istasyonuna ait ruhsat bedeli 85) 50 katı oranında (50x85x60= 255.000 [iki yüz ellibeş bin Türk Lirası]) tutarında idari para cezası uygulanması hususuna karar verilmiştir" denilmiştir. Bkz. <https://www.btk.gov.tr>, (22.05.2018); BTK'nın, 2012 yılında, Kurul olarak verdiği çeşitli kararlarında, baz istasyonlarıyla ilgili elektromanyetik alan şiddeti ölçüm raporlarını süresinde teslim etmeyen GSM şirketleri hakkında idari para cezaları verdiği görülmektedir. Kararlar için bkz. 2012/DK-12/487 karar no.lu ve 03.10.2012 tarihli karar, 2012/DK-12/488 karar no.lu ve 03.10.2012 tarihli karar, 2012/DK-12/554 karar no.lu ve 07.11.2012 tarihli karar. Bkz. <https://www.btk.gov.tr>, (24.05.2018).

sertifikasının düzenlendikten itibaren en geç 120 gün içinde elektronik haberleşme sistemi (baz istasyonu) işletmeye alınır ve sistemin faaliyete geçmesini müteakip 7 iş günü içerisinde gerekli ölçümler yapılarak Ölçüm Değerleri Formu'nun aslı BTK'ya teslim edilir. Elektronik haberleşme sisteminin faaliyete başlamaması nedeniyle Ölçüm Değerleri Formu'nun süresi içinde BTK'ya gönderilmemesi halinde, güvenlik sertifikası iptal edilir. Ancak, aynı yer (aynı baz istasyonu) için yeniden güvenlik sertifikası müracaatı yapılabilir.

Kurulacak ve işletilecek baz istasyonunun güvenlik mesafesi hesabıyla ilgili, Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin 'Güvenlik mesafesi hesabı' başlıklı 6. maddesine aykırı bir durum olması halinde ise, baz istasyonunu işleten GSM şirketi söz konusu baz istasyonunun faaliyetini durdurarak ivedi olarak gerekli tedbirleri alır. Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'ne uygunluğun sağlanması kaydıyla BTK'ya tekrar güvenlik sertifikası başvurusunda bulunulabilir.

Ölçüm yetki belgesine yönelik idari yaptırım açısından da, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Yaptırımlar Yönetmeliği'nin 'Elektronik haberleşme tesislerine ilişkin yükümlülüklerin ihlali' başlığını taşıyan 36. maddesinin 3. fıkrasına bakılmalıdır. Buna göre, BTK tarafından talep edilen bilgi ve belgelerin, ölçüm yapan kuruluş tarafından süresi içinde tam ve eksiksiz olarak verilmemesi veya yanlış ve yanıltıcı bilgi verilmesi halinde, ölçüm yetki belgesi sahibi olan kuruluşun bu belgesi iptal edilmektedir.

Ölçüm yetki belgesinin iptali konusunda, Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'ne de bakmak gerekmektedir. Nitekim Yönetmelik'in 'Ölçüm yetki belgesi iptali' başlıklı 14. maddesine bakmak gerekir. 14. maddenin 1. fıkrasına göre, BTK'nın yapmış olduğu ölçüm değerleri ile BTK'dan ölçüm yetki belgesi alan kuruluşların aynı mahalde yapmış oldukları ölçüm değerlerinin birbirlerine yakın olmaması durumunda BTK, yetkili kuruluş elemanlarıyla ortaklaşa aynı şartlarda ölçümü yeniler. Yetkili kuruluşun ölçümlerinde Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'ne aykırı bir durum tespit edilmesi veya ölçüm yetkisi verilen frekans aralığı dışında ölçüm yapılması durumunda kuruluş uyarılır, tekrarı halinde ise, ölçüm yetki belgesi bir daha verilmemek üzere iptal edilir ve bu husus BTK'nın internet sitesinde

yayımlanır. 14. maddenin 3. fıkrasına göre, ölçüm yetki belgesinin süresi bitmeden en az 15 gün önce, ölçüm yetki belgesi alan kuruluş BTK'ya yenileme müracaatı yapmak zorundadır. Bu sürede müracaat yapmayan kuruluşun ölçüm yetki belgesi iptal edilir ve bu durum BTK'nın internet sitesinde yayımlanır. 14. maddenin 4. fıkrasına göre, baz istasyonunun ölçümü yapılmadan rapor düzenlendiğinin tespit edilmesi durumunda, ölçüm raporu düzenleyen kuruluşun ölçüm yetki belgesi bir daha verilmemek üzere iptal edilir ve bu durum BTK'nın internet sitesinde yayımlanır. 14. maddenin 5. fıkrasına göre, ölçüm yetki belgesi iptal edilen kuruluşun başka isim altında veya başka şirketlerle ortaklaşa kuracağı şirket ve sahiplerine ölçüm yetki belgesi verilmez. Ölçüm yetki belgesi iptal edilen kuruluşun ortaklarının da başka isim altında veya başka şirketlerle kuracağı şirket ve sahiplerine ölçüm yetki belgesi verilmez. 14. maddenin 6. fıkrasına göre, Ölçüm yetki belgesinin verilmesi ve iptali BTK Kurul kararıyla yapılmaktadır.

Yetkilendirme çerçevesinde baz istasyonu kurup GSM şirketine, bu konuda, BTK tarafından verilen yetkinin iptal edilmesiyle ilgili hususlar da kanuni kaynağını EHK'dan almaktadır; ayrıntılar ise, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Yaptırımlar Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Yönetmelik'te çeşitli hükümler bulunmakla birlikte, 'Yetkilendirmeye ilişkin ihlaller' başlıklı 5. madde genel bir çerçeve çizmekte ve idari para cezasına işaret etmektedir. Yönetmelik'in 'Milli güvenlik, kamu düzeni ve gizliliğin ihlali' başlıklı 14. maddesi de idari para cezası öngörmektedir. Ayrıca baz istasyonunu kurup işletmek üzere yetkilendirilen GSM şirketi, söz konusu kamu hizmetini yürütürken, Yönetmelik'in 31., 32., 33., 34. maddelerine uygun hareket etmeli; buna göre, milli güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunmamalı, kamu düzenini ihlal etmemeli, kamu hizmetini gereği gibi yürütmeli, savaş, seferberlik ve olağanüstü hal yükümlülüklerine uygun hareket etmelidir. Aksi halde, GSM şirketinin elektronik haberleşme hizmeti sunma ve baz istasyonu kurup işletme yetkisi iptal edilir. Bu bağlamda, Yönetmelik'in 'Yeniden yetkilendirilmeme' başlıklı 35. maddesinin 1. fıkrasına göre, yetkisi iptal edilen GSM şirketi yeniden yetkilendirilmez.

II. BAZ İSTASYONLARININ YARGISAL DENETİMİ

A. Genel Olarak

Günümüzde baz istasyonlarının yargısal denetimi, adli ve idari yargı kollarında bulunan yerel mahkemeler dışında, Yargıtay ile Danıştay tarafından veya koşulları oluşmuşsa Anayasa Mahkemesi ile AİHM tarafından, çeşitli standartlara ve mevzuat hükümlerine göre yapılmaktadır. Çalışmanın bu başlığı altında söz konusu merciler tarafından yapılan denetimler incelenmeye çalışılacaktır.

B. Anayasa Mahkemesi'nin Baz İstasyonlarıyla İlgili Yaklaşımı

Anayasa Mahkemesi tarafından baz istasyonlarının denetiminin bireysel başvuru veya somut norm denetimi yoluyla yapıldığı görülmektedir.

1. Baz İstasyonlarıyla İlgili Bireysel Başvurulara İlişkin Kararların Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesi, baz istasyonlarıyla ilgili kendisine gelen bireysel başvuruları, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen 'maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı' ile 20. maddesinde düzenlenen 'özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı' kapsamında incelemektedir.

Anayasa Mahkemesi, konut yakınında bulunan baz istasyonunun sağlığı olumsuz etkilediği iddiasıyla açılan davanın reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile aile yaşamına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla önüne bireysel başvuru²³⁹ olarak gelen 'Hüseyin Tunç Karlık

²³⁹ Bireysel başvuru, Anayasa 148/3 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre, "Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır"; Bireysel başvuru usulü ise, 30.03.2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Ayrıca detaylı bilgi için bkz. Kemal Gözler, **Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, Güncelleştirilmiş 23. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, (Anayasa Hukuku), s. 365; İbrahim Özden Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri Genel Esaslar**, Yenilenmiş ve Sadeleştirilmiş 10. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, (Anayasa Hukuku), s. 343-346; Ahmet

ve Zahide Şadan Karluk Başvurusu'nda, Mart 2016 yılında, Anayasa'nın 17. ve 20. maddelerinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir²⁴⁰.

Benzer şekilde, Anayasa Mahkemesi, konut yakınında bulunan baz istasyonunun sağlığı olumsuz etkilediği iddiasıyla açılan davanın reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasıyla önüne bireysel başvuru olarak gelen 'Fevzi Kayacan Başvurusu (2)'de, Nisan 2016'da, yukarıdaki karara da dayanarak, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir²⁴¹.

Anayasa Mahkemesi, her iki kararında da, benzer gerekçelere dayanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, çevreyle ilgili konularda kamusal makamların geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu; bu bağlamda, bir baz istasyonunun kurulması ve faaliyet göstermesi konusunda kamusal makamlarca verilen kararın yerindeliliğinin denetlenmesinin Anayasa Mahkemesi'nin görevi olmadığını; özel hayata, aile hayatına ve konuta saygı hakkını etkileyen çevresel bir konuda söz konusu usul güvencelerinin en önemli bileşenlerinden birinin, başvuru konusunun, kamusal makamların eylem veya ihmallerini bağımsız yargısal bir makam önüne taşıma ve gerektiği gibi inceleyebilme imkanı olduğunu; çevresel konularda kamusal makamların sahip olduğu geniş takdir yetkisi dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesi'nin görevinin, çevresel rahatsızlığın nasıl sonlandırılacağına veya etkilerinin nasıl azaltılacağına belirlenmesi olmadığını belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi, kararların devamında, çevresel konularda Anayasa Mahkemesi'nin görevinin, yargısal makamlar başta olmak üzere, kamusal makamların konuya gerekli özeni gösterip göstermediklerinin değerlendirilmesi olduğunu; başvurucuların, başvuru konusu baz istasyonlarının zararlı etkilerine dair iddialarını yargısal makamlar önüne taşıma imkanı bulduğunu, çelişmeli bir

---

Nohutçu, **Kanunname Anayasa Hukuku**, Cilt I, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017, (Anayasa Hukuku), s. 320-322; Mustafa Erdoğan, **Türk Anayasa Hukuku**, Hukuk Yayınları, Ankara, 2018, s. 216-218.

²⁴⁰ AnyM., 24.03.2016, Başvuru No. 2013/6587. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (22.06.2018); R.G., T. 06.05.2016, S. 29704.

²⁴¹ AnyM., 21.04.2016, Başvuru No. 2013/2513. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (22.06.2018).

yargılama prosedüründe iddia ve delillerini sunma, inceletme ve ilgili kamusal makam ve özel hukuk kişinin iddia ve savunmalarına yanıt verme imkanını elde ettiklerini, iddiaların reddine dair maddi ve hukuki değerlendirmelerin karar düzeltme aşaması da dahil iki dereceli bir yargılama prosedürü neticesinde ortaya konduğunu; derece mahkemelerince başvuruçuların iddialarının yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporları kapsamında ayrıntılı olarak değerlendirildiğini ve başvuruçuların iddialarının yerinde görülmemeye nedenlerinin kapsamlı bir gerekçeyle karşılandığını; yapılan ölçümler neticesinde mevzuattaki limit değerlerin altında olduğu belirlenen elektromanyetik etkinin başvuruçuların sağlığı üzerinde doğrudan zararlı bir etkisinin olduğunu ortaya koyan kesin - bilimsel verilerin mevcut olmadığı dikkate alındığında, başvuruçuların ve kamunun somut başvurular özelinde karşı karşıya gelen menfaatleri arasında derece mahkemeleri tarafından adil bir denge kurulmadığı ve takdir hakkının sınırlarının aşıldığı sonucuna ulaşmanın mümkün olmadığını; Anayasa Mahkemesi'nin kendi takdirini, bilimsel veriler ile bu teknik ve karmaşık alana ilişkin olarak derece mahkemelerinin takdiri yerine ikame etmesinin düşünülmemeyeceğini; başvuruçuların çevresel rahatsızlığa ilişkin iddialarını, yargısal makamlara sunma ve inceletme imkanı bulduklarının anlaşıldığını; kamusal makamların olaya gereken özenle yaklaşmadıkları ve olayda söz konusu olan kamusal ve bireysel menfaatleri gerektiği şekilde değerlendirmedikleri, başvuruçuların maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının korunması bağlamında, kamusal makamların pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna varılmasının mümkün olmadığını dile getirmiştir.

2. Baz İstasyonlarıyla İlgili Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi Hakkındaki Somut Norm Denetiminde Verilen Kararın Değerlendirilmesi

02.07.2004 tarihine kadar, GSM şirketleri tarafından, baz istasyonlarının yapı sayılmaması gerektiği ve yapı ruhsatı ile yapı kullanma izin belgesine tabi olmaması gerektiği savunulmuşken; içtihatlar²⁴² ve belediyelerin uygulamasına²⁴³ göre, baz

²⁴² Danıştay, 2003 tarihli bir kararında, baz istasyonlarını İK m. 5 kapsamındaki 'yapı' niteliğinde kabul edip, yapı ruhsatına tabi olduklarına hükmetmiştir. Bkz. Dş. 6. D., 21.05.2003, E. 2002/2998, K. 2003/3204. Bkz. www.danistay.gov.tr, (01.06.2018); Danıştay İdari Dava Daireleri

istasyonları yapı olarak nitelendirilmiş, bu sebeple baz istasyonlarının kurulması sürecinde hem yapı ruhsatı hem de yapı kullanma izin belgesi almaları gerekmiştir.

İlerleyen zamanlarda, GSM şirketlerini sevindiren; ancak insan ve çevre sağlığı açısından toplumda endişe uyandıran bir durum ortaya çıkmıştır. Zira 16.06.2004 tarihli ve 5189 sayılı Kanun'la²⁴⁴, TETEK'e 'Ek Madde 35'²⁴⁵ eklenmiş ve 02.07.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece 02.07.2004 tarihinden itibaren kurulacak elektronik haberleşme sistemleri, özel olarak ise, baz istasyonları için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınmasının gerekmediği; bunlar için sadece BTK'dan gerekli izinlerin alınması gerektiği hükme bağlanmıştır. Nitekim Danıştay, 2006 yılında verdiği bir kararda, ek 35. maddeye vurgu yaparak, baz istasyonlarının kurulması aşamasında yapı ruhsatına ve yapı kullanma iznine tabi olmadıklarına hükmetmiştir²⁴⁶.

Süreç bu şekilde devam etmekteyken, İzmir 3. İdare Mahkemesi ile Danıştay 6. Dairesi tarafından, TETEK'in ek 35. maddesinin Anayasa'nın 2., 5., 10., 35., 36., 56., 57., 123. ve 127. hükümlerine aykırı olduğu iddiasıyla, somut norm denetimi²⁴⁷

Kurulu tarafından verilen 15.04.2010 tarihli bir kararda, 02.07.2004 tarihinden önce kurulmuş olan baz istasyonlarının İK'ya ve dolayısıyla yapı ruhsatı ile yapı kullanma iznine tabi oldukları hükme bağlanmıştır. Bkz. Dş. İDDK., 15.04.2010, E. 2006/1875, K. 2010/792. Bkz. Genç, s. 296.

²⁴³ Bu süreçte, yapı ruhsatı almaksızın kurulan baz istasyonları hakkında ilgili belediye İK m. 32'ye göre yıkım kararı verilmiştir; Ruhsatsız veya ruhsata aykırı yapıların yıkılmasına ilişkin kararlar, idari kararlardır. İdari kararlar, idarenin kamu gücü ayrıcalıklarına dayanarak re'sen aldığı ve uyguladığı kararlardır. İdari kararlardan olan yıkım kararlarının icrası için de idareler, başka bir makamdan ya da mahkemeden izin almazlar. Bkz. Sezer, Kalkan ve Şahin, s. 162; Yıkım kararlarının icrasında, idarenin herhangi bir makamdan veya mahkemeden izin almasına gerek olmadığı hususu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2009 tarihli bir kararında, "... kaçak yapılarda gerek yıkım ve gerekse yıkım öncesi yapılması gereken tahliye işlemleri ilgili belediye veya valilikçe yapılır. İnsan ve eşyanın tahliyesi için mahkeme kararına gerek yoktur" denilmek suretiyle belirtilmiştir. Bkz. Yrg. HGK., 23.12.2009, E. 2009/4-561, K. 2009/577. Bkz. www.kazanci.com, (05.06.2018).

²⁴⁴ R.G., T. 02.07.2004, S. 25510.

²⁴⁵ Ek 35. maddenin 2. fıkrasına göre, "Elektronik haberleşmeyle ilgili alt yapı oluşumunda kullanılan direk, kule, kulübe, konteynır, anten, dalga kılavuzu, enerji nakil hattı, alt yapı niteliğindeki tesisler gibi her türlü taşınır, taşınmaz mal ve teçhizat, kanun hükümlerine ve Kurum tarafından çıkarılan yönetmeliklere uygun olarak kurulmak ve Kurumdan gerekli izin, ruhsat veya sertifikaları almak şartıyla, 3194 sayılı İmar Kanunu ve İmar Kanununa dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerde belirtilen yapı ruhsatıyesine ve yapı kullanma iznine tâbi değildir".

²⁴⁶ Dş. 6. D., 15.09.2006, E. 2005/5281, K. 2006/4089. Bkz. www.danistay.gov.tr, (01.06.2018).

²⁴⁷ Somut norm (itiraz yolu) denetimi, Anayasa'nın 'Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi' başlığını taşıyan 152. maddesinde şöyle düzenlenmiştir: "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükmümlerle birlikte karara bağlanır. Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun

yoluyla denetlenmesi için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaları üzerine, Anayasa Mahkemesi, ek 35. maddeyi, Anayasa'nın 'Devletin temel amaç ve görevleri' başlığını taşıyan 5. maddesi ile 'Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması' başlığını taşıyan 56. maddesi yönünden Anayasa'ya aykırı bulmuş, kararda sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına değinmiş ve 01.10.2009 tarihli kararıyla düzenlemeyi iptal etmiştir²⁴⁸. Buna dair yürürlüğün durdurulması kararı 13.10.2009 tarihinde²⁴⁹; iptal kararı ise, 08.01.2010 tarihinde²⁵⁰ Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

TETEK ek 35. madde iptal edilince, insan ve çevre sağlığı açısından toplumu rahatlatan; GSM şirketleri açısından ise, baz istasyonlarının kurulması sürecinde yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni almaları gereken bir durum oluşmuş ve ilgili hükmün iptal edilmesiyle birlikte yasal boşluk ortaya çıkmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğün durdurulması kararının 13.10.2009 tarihinde, Resmi Gazete'de yayımlanmasından sonra durum bu tarihten sonra ileriye

---

*hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır. Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz"; Öğretide ise, somut norm denetimi, kanun hüküm veya hükümlerinin, mahkeme önüne getirilen bir uyumsuzluğa uygulanması sırasında Anayasa'ya uygunluk sorununun ortaya konması olarak tanımlanabilir. Bkz. Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 17. Basım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 404; Kaboğlu, Anayasa Hukuku, s. 340; Erdoğan, s. 213; Gözler, Anayasa Hukuku, s. 363; Nohutçu, Anayasa Hukuku, s. 335.*

²⁴⁸ Anayasa Mahkemesi, kararında, "... Sabit elektronik haberleşme cihazlarının kurulabilmesi için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından verilmesi gerekli olan izin, ruhsat ve sertifikaların, söz konusu cihazların kurulumunun yanı sıra elektromanyetik dalgaların insan sağlığı bakımından ortaya çıkaracağı zararların önlenmesine yönelik olduğu ve bu yönüyle Anayasa ile Devlete verilen ödevler kapsamında yer aldığı kuşkusuz olmakla birlikte, söz konusu izin, ruhsat ve sertifikaların, imar mevzuatı yönünden Devlete ait olan görevlerin yerine getirilebilmesinin araçları olan izin ve ruhsatların yerine geçebilmesine olanak bulunmamaktadır. Kurum tarafından verilen izin, ruhsat veya sertifikaya sahip olmaları da ilgililerin imar mevzuatına göre almaları zorunlu olan yapı ruhsatı ve yapı kullanma izninden muaf tutulmalarını haklı kılan bir neden olarak kabul edilemez. İtiraz konusu kural ile getirilen düzenleme, elektronik haberleşmeyle ilgili alt yapı oluşumunda kullanılan müstakil yapıların imar planına uygunluğunun denetlenmesini olanaksız kılmakta, elektronik haberleşme cihazlarının mevcut yapılar üzerinde kurulması halinde ise bu yapıların ruhsata uygunluk denetiminin yapılmasına engel oluşturmaktadır. Oysa yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni, imar hukuku yönünden planlamanın ve bu planlara uygunluk denetiminin yapılmasının ve bu suretle kamu yararının sağlanmasının başlıca araçlarından olup, elektronik haberleşmeyle ilgili alt yapı oluşumunda kullanılan yapılara ayrıcalık tanınarak bunların yapı ruhsatından ve yapı kullanma izninden istisna tutulması, bu yapıların imar mevzuatı kapsamı dışında tutulması anlamını taşımakta, elektronik haberleşmeyle ilgili alt yapı oluşumunda kullanılan taşınır, taşınmaz mal ve teçhizatlar yönünden imar hukukunda denetimsiz bir alan oluşturmakta ve Devletin bu konudaki gözetim ve denetim görevini yerine getirememesine sebep olmaktadır. ..." şeklinde ifadelerle yer vermiştir. Bkz. AnyM., 01.10.2009, E. 2006/129, K. 2009/121. Bkz. www.anayasa.gov.tr, (02.06.2018).

²⁴⁹ R.G., T. 13.10.2009, S. 27375.

²⁵⁰ R.G., T. 08.01.2010, S. 27456.

yönelik belirli bir süre netleşmiş olmakla birlikte, TETEK ek 35. Madde hakkında verilen yürürlüğün durdurulması kararının Resmi Gazete’de yayımlandığı 13.10.2009’a kadar kurulmuş olan baz istasyonlarının hukuki durumunu belirlemek gerekmektedir. Danıştay’ın 2013 tarihli bir kararına göre, TETEK ek 35. madde hakkındaki yürürlüğün durdurulması kararının 13.10.2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmasına kadar, BTK’dan alınmış olan güvenlik sertifikalarının, baz istasyonları açısından yapı ruhsatı ile yapı kullanma izni anlamına gelmediği ve bu hususta bir kazanılmış hakkın varlığından söz edilemeyeceği belirtilmiştir²⁵¹. Yani 13.10.2009 tarihine kadar kurulmuş baz istasyonlarının yapı ruhsatı ve yapı kullanma izninden muaf olmadıkları hükme bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi’nin yürürlüğün durdurulması kararının 13.10.2009 tarihinde ve iptal kararının 08.01.2010 tarihinde, Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni almaksızın kurulan baz istasyonları, idareler tarafından İK m. 32 kapsamında ‘ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak başlanan yapılar’ olarak değerlendirilmiş ve haklarında İK m. 42’deki ‘idari müeyyideler’ uygulanmıştır²⁵². Nitekim Danıştay da, 2012 yılında verdiği bir kararda, Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararını göz önünde bulundurarak, *“uyuşmazlık konusu baz istasyonunun öncelikle ruhsata tabi yapı olup olmadığı hususu değerlendirilerek dava konusu işlem hakkında 3194 sayılı İmar Kanunu hükümleri uyarınca yeniden karar verilmesi gerekmektedir”* diyerek, önüne gelen kararını bozmuş ve yeniden karar verilmek üzere dosyayı yerel mahkemeye göndermiştir²⁵³. Danıştay, 2013 yılında verdiği kimi kararlarda da, yerel mahkemelerin, baz istasyonlarının yapı ruhsatına tabi olup olmadıkları hususunu değerlendirdikten sonra işin esası hakkında karar vermeleri gerektiğini²⁵⁴, yapı

²⁵¹ Dş. 14. D., 14.02.2013, E. 2011/15099, K. 2013/986. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

²⁵² İK’nın ‘Yapı ruhsatı’ başlığını taşıyan 21/1 hükmüne göre, 3194 sayılı İmar Kanunu kapsamına giren bütün yapılar için (devletin güvenlik ve emniyeti ile Türk Silahlı Kuvvetleri’nin hareket ve savunması bakımından gizlilik arz eden yapılar hariç olmak üzere) belediye ve valiliklerden yapı ruhsatı alma zorunluluğu vardır. Ancak yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsat eklerine veya imar mevzuatına aykırı yapı yapıldığının saptanması durumunda, İK m. 32’de öngörülen ‘yıkım kararı’nın yanında m. 42’deki ‘idari müeyyideler’ (idari yaptırımlar) uygulanarak idari para cezası uygulanabilir.

²⁵³ Dş. 14. D., 08.02.2012, E. 2011/1027, K. 2012/640. Bkz. www.corpus.com.tr, (02.06.2018).

²⁵⁴ Dş. 14. D., 11.09.2013, E. 2012/8134, K. 2013/5826; Dş. 14. D., 11.09.2013, E. 2012/9328, K. 2013/5831; Dş. 14. D., 11.09.2013, E. 2012/8116, K. 2013/5839. Bkz. Hüseyin Bilgin ve Yasin Sezer, **Açıklamalı - İçtihatlı İmar Kanunu Uygulama Rehberi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 541.

ruhsatı olmaksızın kurulmuş olan baz istasyonlarının İK m. 32'ye göre mühürlenmesi²⁵⁵ ve haklarında İK m. 42'ye göre idari para cezası²⁵⁶ verilmesini hukuka uygun bulmuştur²⁵⁷.

2013 yılına gelindiğinde, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonucunda ortaya çıkan yasal boşluk, yönetmelik düzeyinde, Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nin 9. maddesine eklenen²⁵⁸ ve sonrasında değiştirilen²⁵⁹ 3. fıkrayla giderilmeye çalışılmıştır. Buna göre, kamuya ait umumi hizmet alanlarında, kamu hizmetinin yürütülebilmesi ve iletişimin sürdürülebilmesi için kurulacak baz istasyonları için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınmasına gerek yoktur, bunlar için BTK'dan gerekli izinlerin alınması yeterlidir; ancak özel mülkiyete tabi arsa ve binalarda kurulacak baz istasyonları için yapı ruhsatı ve yapı kullanma iznine gerek vardır ve özel mülkiyete tabi arsa ve alanlarda kurulacak baz istasyonları açısından 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'ndaki kat maliklerinin muvafakat şartına da uyulması öngörülmüştür.

2017 yılında ise, Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği, 03.07.2017 tarihinde Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'yle yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle baz

²⁵⁵ Yapılaşma faaliyetinin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle durdurulmasına karar verildiğinde, ilgililerin hukuka aykırı yapılaşmayı devam ettirmelerinin önüne geçilebilmesi için yapılaşma faaliyeti alanı mühürlenerek koruma altına alınmaktadır. Bkz. Çolak, s. 1002; Mühürlenerek kapatılan bir inşaatın yapımına devam edilmesi halinde, ilgililer hakkında TCK devreye girecektir. Kanun'un 'Mühür bozma' başlığını taşıyan 203. maddesine göre, "*Kanun veya yetkili makamların emri uyarınca bir şeyin saklanması veya varlığının aynen korunmasını sağlamak için konulan mühür kaldırılan veya konuluş amacına aykırı hareket eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*". Ancak inşaatın hukuka aykırılığının giderilmesi yolundaki fiiller idarenin yazılı izni kapsamında yapılıyorsa, mühür bozma suçu oluşmayacaktır. Bu durum, İK m. 42'de şöyle düzenlenmiştir: "*Yapının bu Kanuna, ilgili diğer mevzuata, plana, ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere uygun hale getirilmesi için idarenin yazılı izni dahilinde yapılan iş ve işlemler mühür bozma suçu teşkil etmez*".

²⁵⁶ Bu başlıkta ele alınan idari para cezaları, aynı zamanda birer imar para cezalarıdır. Nitekim imar para cezaları, imar mevzuatına aykırılık teşkil eden fiiller ve durumlar nedeniyle, idare tarafından, sorumlular hakkında verilen idari para cezalarıdır. Bu bağlamda, imar para cezaları diğer idari para cezaları gibi idari yaptırımlar olarak değerlendirilmelidir. İmar para cezaları, 'Kamu gücüne dayanma', 'tek taraflılık' ve 'icrailik' gibi idari işlemlerin genel özelliklerini taşımaktadırlar. Bkz. Sezer, Kalkan ve Şahin, s. 165; Belediyelerin kestiği idari para cezaları hakkında bilgi için bkz. Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, **Mahalli İdareler**, Güncellenmiş 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 122-123.

²⁵⁷ Dş. 14. D., 13.11.2013, E. 2012/6343, K. 2013/7878. Bkz. Bilgin ve Sezer, s. 541-544; Danıştay'ın bu kararında, GSM şirketlerinin baz istasyonu kurabilmeleri için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi alma zorunluluğunun bulunduğu ve bu nedenle Anayasa Mahkemesi'nin 01.10.2009 tarihli kararının yürürlüğe girdiği tarih olan 08.01.2010 tarihinden önce, BTK'dan alınmış olan güvenlik sertifikalarının 'yapı ruhsatı' hususunda kazanılmış hak oluşturmayacağı vurgulanmıştır. Bkz. Bilgin ve Sezer, s. 544.

²⁵⁸ R.G., T. 01.06.2013, S. 28664.

²⁵⁹ R.G., T. 08.09.2013, S. 28759.

istasyonlarının yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni almaları konusunda hukuki durum, özel mülkiyete arsa ve binalarda kurulacak baz istasyonları açısından değişmiştir. Nitekim Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 'Elektronik haberleşme istasyonları' başlıklı 62. maddesinin 2. fıkrasına göre, özel mülkiyete tabi arsa ve binalarda kurulacak baz istasyonları açısından yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınmasına gerek yoktur, BTK'dan gerekli izinlerin alınması ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nda yer alan kat maliklerinin muvafakatinin alınması yeterlidir.

Ayrıca Yönetmelik'in 62. maddesinin 1. fıkrasına bakıldığında, kamuya ait umumi hizmet alanlarında kurulacak baz istasyonları açısından yapı ruhsatı ve yapı kullanma izninin alınmasının gerekmediği hakkındaki düzenleme, yürürlükten kalkan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nde olduğu gibi korunmuştur.

Nihayetinde, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 62/1 ve 62/2 hükmünde görüldüğü üzere, elektronik haberleşme istasyonlarının, özel olarak ise, baz istasyonlarının hem kamuya ait umumi hizmet alanlarda kurulması hem de özel mülkiyete tabi arsa ve alanlarda kurulması için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınmasına gerek yoktur.

Yönetmelik'teki bu durum, haberleşme hizmetinin sağlanması açısından GSM şirketlerinin elini güçlendirmekte ve şüphesiz baz istasyonlarının kurulmalarını kolaylaştırmaktadır. Ancak halk nezdinde, baz istasyonlarının yaygınlaşmasıyla birlikte, haberleşmenin daha kaliteli boyuta ulaşmasının lüksü yaşanırken; diğer taraftan ise, yapı ruhsatına ve yapı kullanma iznine tabi olmaksızın kurulan ve yaygınlaşan baz istasyonlarından kaynaklanan elektromanyetik dalgaların, insan ve çevre sağlığına zarar vereceği endişesi de gün geçtikçe artmaktadır.

C. Adli Yargıda Yapılan Denetim

1. Çevre Kanunu Kapsamında Denetim

a. Genel Olarak

Yargıtay, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 'Kirletenin sorumluluğu' başlıklı 28. maddesini çevreyle ilgili diğer davalarda olduğu gibi, baz istasyonlarıyla ilgili baktığı davalarda da uygulamaktadır²⁶⁰.

Bu bağlamda, çevreyi kirletenin sorumluluğunun koşulları olarak; 'bir kişinin çevreyi kirletmesi', 'çevresel bir zararın ortaya çıkması', 'çevre kirliliği ile çevresel zarar arasında nedensellik bağının bulunması' sayılabilir.

ÇK m. 28'de açıkça düzenlendiği üzere, m. 28 anlamında bir sorumluluk doğabilmesi için mutlaka kirlenmeden ve bozulmadan kaynaklanan bir zarar meydana gelmelidir²⁶¹.

ÇK m. 28'e göre ortaya çıkan zarar, çevresel zarar (çevre zararı) olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan çevresel zarar, geleneksel olarak, bir kişinin, çevre müdahalelerinden dolayı hukuken korunan varlık ve değerlerine yönelik uğradığı kayıplardır²⁶².

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinden ortaya çıkan zararlar ise, öğretideki, 'tedrici çevre zararı' kategorisinde değerlendirilebilir. Zira tedrici çevre zararı, aniden değil, belirli bir zaman sürecinde ortaya çıkan zararlardır. Tedrici zararlar, baz istasyonları gibi tesislerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkabilmektedir. Bir tesisin işletilmesinin neden olduğu tedrici zararlarda çoğunlukla, baz istasyonları

---

²⁶⁰ ÇK'nın 'Kirletenin sorumluluğu' başlıklı 28. maddesi şöyledir: "(1) Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. (2) Kirletenin, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır. (3) Çevreye verilen zararların tazminine ilişkin talepler zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar". Kirletenin sorumluluğu hakkında detaylı bilgi için bkz. Nuri Erişgin, **Çevre Kirletenin Hukuksal Sorumluluğunda İliyet Bağı**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2005, s. 15-16.

²⁶¹ Çevre kirliliğinden doğan zarar, manevi zarar olabileceği gibi, maddi bir zarar da olabilir. Zarar gören kişi, bir gerçek kişi olabileceği gibi, bir özel hukuk tüzel kişisi veya bir kamu hukuku tüzel kişisi de olabilir. Bkz. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Cilt II, Gözden Geçirilip Güncellenmiş 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 230, Ertaş, s. 167-169.

²⁶² Erişgin, s. 47-48; Demir, Hukuki Sorumluluk, s. 18; Çevresel zarar hakkında detaylı bilgi için bkz. Saygılı, s. 166-171.

gibi, yetkili makamlar tarafından izin veya ruhsat verilmiş, belirli zararlı maddeleri düzenli ve sürekli olarak çevreye bırakan bir tesisin, alışılmış, rutin, belirli ve hukuka uygun işletilmesi söz konusu olmaktadır. Ayrıca belirtilmelidir ki, tedrici çevre zararlarının temel özelliği, kısa sürede görülemeyecek ve tespit edilemeyecek nitelikte olmalarıdır. Zararın geç tespit edilmesi, bu tür zararlarda nedensellik bağının ispatını güçleştirmekte veya olanaksız hale getirmektedir. Bu zararlar ilgili zorlukların aşılması, ancak bilimsel çalışmalarla olabilmektedir²⁶³.

ÇK m. 28'e göre, doğan sorumlulukta mağdur, tazminat davası açarak zararının giderilmesini isteyebilir. Ayrıca sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, kişiliğe bağlı bir hak olması nedeniyle, davacı, TMK m. 25'e göre, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir. Ancak çevre kirliliği, sadece malvarlığı itibarıyla bir hasara sebep olmuşsa, bu durumda, sadece ÇK m. 28'deki tazminat talebi gündeme gelir.

Söz konusu tazminat talepleri, ÇK'nın 28/2 hükmü gereğince, genel hükümlere göre ileri sürülebilir.

Öte yandan ÇK m. 28 anlamındaki sorumluluk, diğer kanun hükümlerindeki sorumluluğu (Örneğin, TMK m. 737 vd., TBK m. 71) ortadan kaldırmaz. Zarar gören kişi, ister ÇK'ya isterse diğer kanunlara dayanarak mahkemeden talepte bulunabilir.

ÇK m. 28'e dayanılarak açılan baz istasyonlarına ilişkin davalarda, davacı, çevre kirliliğinden zarar gören herkes olabilir. Nitekim Yargıtay, buna ilişkin verdiği bir kararda, aktif dava ehliyeti (taraf sıfatı)²⁶⁴ yönünden hiçbir sınırlama olmaksızın,

---

²⁶³ Aynur Yongalık, **Çevre Sorumluluk Sigortası**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, s. 53-54.

²⁶⁴ Davacı tarafta yer alan taraf için 'aktif taraf sıfatı', davalı taraf için 'pasif taraf sıfatı' terimleri kullanılmaktadır. Öğretide, 'aktif veya pasif dava ehliyeti' kavramlarının ise, yanlış olduğu dile getirilmektedir. Bunun yerine 'taraf sıfatı' kavramının kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Dava dilekçesinde davacı veya davalı olarak gösterilen kişiler, şekli taraf kavramına göre, o davanın tarafları olsalar da, her zaman o kişilerin taraf sıfatına sahip oldukları anlamına gelmez. Çünkü davacı olarak taraf sıfatına sahip olabilmek için dava konusu hakkın sahibi olmak gerekir. Örneğin, alacak davasında davacı tarafta olma sıfatı alacaklıya aittir. Yine bir istihkak davasında o malın maliki dava açabilir. Gerçekte malın maliki olmayan kişi, malik olduğu iddiasıyla dava açarsa, davada şekli taraf kavramının kabul edilmesi sebebiyle, davacı olarak yer alır. Ancak bu kişinin malik olmadığı anlaşıldığında, taraf olarak yer aldığı bu davada, taraf sıfatı olmayacaktır. Bkz. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, **Medeni Usul Hukuku**, 13. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 248-249.

çevrenin kirlenmesinden zarar gören herkesin dava açabilmeye yetkili olduğuna karar vermiştir²⁶⁵.

ÇK m. 28'e dayanılarak açılan davalarda, kirletenin sorumlu olabilmesi için baz istasyonunu işletmesi yeterlidir. Ortaya çıkan zarara birden fazla kişi sebebiyet vermişse, bu durumda, TBK m. 61'e göre, bu kişiler zarardan müteselsilen sorumlu olurlar²⁶⁶.

ÇK m. 28'den doğan sorumluluk haksız fiil sorumluluğu²⁶⁷ olduğundan, TBK m. 72'deki zamanaşımı sürelerine tabidir. Tazminat istemi, ÇK'nın 28/3 hükmüne göre, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl; TBK'nın 72/1 hükmüne göre ise, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yıl sonra zaman aşımına uğrar. Bu durumda, TBK'nın 72/1 hükmündeki 'öğrenmeden itibaren iki yıllık süre'nin, ÇK'nın 28/1 hükmüyle 'öğrenmeden itibaren beş yıl'a çıkarıldığı söylenmelidir. Ayrıca TBK'nın 72/1 hükmündeki on yıllık sürenin, çevre kirliliğinin mağduru lehine uzatıldığı söylenebilir²⁶⁸.

Baz istasyonlarının oluşturduğu çevre kirliliği fiili, bir haksız fiil olarak kabul edildiğinde, çevre kirliliğine ilişkin açılacak davalarda yetkili mahkeme, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 16'ya göre, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi olacaktır.

Baz istasyonu bir taşınmaz olarak kabul edildiğinde ise, taşınmazlardan kaynaklanan uyuşmazlık söz konusu olacak ve HMK m. 12 devreye girecektir. Buna göre, taşınmazın (baz istasyonunun) bulunduğu yer mahkemesi yetkili olacaktır.

Baz istasyonlarından kaynaklanan çevre kirliliği, bir kimsenin sağlığının bozulması suretiyle kişilik hakkına zarar vermişse, bu durumda, zarar gören kişi,

---

²⁶⁵ Yrg. 3. HD, 06.02.1997, E. 1997/458, K. 1997/1307. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

²⁶⁶ TBK'nın 61. maddesine göre, "*Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır*".

²⁶⁷ Haksız fiil sorumluluğu, mevcut bir hukuki ilişkiyle bağlantısı olmaksızın, hukukun cevaz vermediği bir eylem veya olay neticesinde bir kimsenin uğramış olduğu zararı, bir başkasının karşılamakla yükümlü olmasıdır. Hangi hallerin haksız fiil sorumluluğunu doğuracağını kanun belirlemektedir. Bkz. Haluk Nami Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş 10. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 97; Haksız fiiller hakkında bilgi için bkz. Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Özel Borç İlişkileri**, 24. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 13-14.

²⁶⁸ Ertaş, s. 172.

TMK'nın 25/5 hükmüne göre, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.

Baz istasyonlarının oluşturduğu çevre kirliliği konusunda açılacak davalarda, bu dava şahıs varlığına ilişkin bir dava olacağından, HMK m. 2'ye göre, görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir.

b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi

Yargıtay, 2005 tarihinde, henüz tamamlanmamış, inşa halinde bulunan bir baz istasyonunun yaratacağı olası çevre ve insan sağlığı zararlarına ilişkin faaliyetin durdurulması talebinin, baz istasyonunun çevreye zarar verip vermeyeceği, zarar verecekse hangi alana kadar ve ne ölçüde yayılarak zarar vereceğinin tespit edilmeden reddedilmesinin hukuka aykırı olacağına karar vermiştir²⁶⁹.

Yargıtay, 2008 tarihli bir kararında, “... Baz istasyonunun yaydığı radyasyonun referans değerlerin altında olsa bile meskun alanlarda yarattığı radyasyondan dolayı, bu alanlarda uzun süreli radyasyona maruz kalacak insanların sağlığı olumsuz yönde etkilenecektir. Dava konusu istasyonun konumu, yerleşim yerlerine ve davacılara yakınlığı gözetildiğinde, kısa zaman dilimi içinde olmasa dahi uzun zaman diliminde zarar doğurabilir. Çevredekiler için gelecek ve uzun zaman diliminde büyük endişe, psikolojik yapısında tedirginlik ve ümitsizlik yaratarak, kişilerin çalışmasını ve sağlık değerlerini olumsuz olarak etkileyecek ve zararlı sonuç doğuracaktır. Bir istasyon, yönetmeliğe uygun çalıştırılsa dahi zarar veriyorsa, yönetmeliğe uygun olduğundan söz edilerek zarar verenin sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. Yönetmelik ve bu yönetmeliğe göre verilen sertifika, soyut bir belirlemeyi içermektedir. Yargıç, yönetmeliğe değil, yasaya/ genel hukuk kurallarına ve bu bağlamda sorumluluk hukukunun ilkelerine göre karar vermek zorundadır. ...” demek suretiyle baz istasyonu mevzuata uygun kurulmuş olsa ve yönetmeliğe göre belirlenen elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerinin altında faaliyet gösteriyor olsa dahi, çevre kirliliğinde kusur şartı aranmayacağı için

²⁶⁹ Yrg. 4. HD., 28.04.2005, E. 2004/10411, K. 2005/4505. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

kusursuz sorumluluğun²⁷⁰ ortaya çıktığını belirtmiş ve insan - çevre sağlığını koruyucu bir tutum sergilemiştir.

Yargıtay, 2008 tarihli bir başka kararında, “... Diğer bir anlatımla, yararlı bir hizmetin karşılığı olarak insanın ölümü uygun bir sonuç olarak kabul edilemez, insan sağlığını tehlikeye atan bir hizmetin, kişi yaşamının önüne geçmesi ve ona üstünlük tanınması doğru bir yaklaşım olarak düşünülemez. Bu nedenle, dava konusu baz istasyonlarının işletilmesinden dolayı çevre sakinlerine, dolayısıyla davacıya/ davacılara zarar verip vermediğinin araştırılması gerekir. Dosya kapsamına göre, kullanılan istasyonun konumu itibariyle, uzun sürede kişi ve çevre sağlığına zarar vereceği, bu nitelikteki bir istasyonun halen bulunduğu yerde kullanılmasının sakıncalı bulunduğu, daha uygun ve yerleşim çevresinden daha uzakta kurulması gerektiği sonucuna varılmıştır. Somut olayda; yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda, çevre binalarda ve davacının meskeninde oturanların sağlık bakımından büyük endişeler taşıdığı, son zamanlarda ülke genelinde ortaya çıkan ve medyada zaman zaman yer alan olumsuz vakaların da bölgede yaşayan insanların yaşamını psikolojik olarak olumsuz biçimde etkilediği, tedirginlik ve ümitsizliğe sevk ettiği açık olup, davacının zarar gördüğünün kabulü gerekir. ...” diyerek, baz istasyonunun faaliyet göstermesiyle haberleşmenin sağlanmasında kamu yararının olması ve böylece bir kamu hizmetinin sunulmuş durumunda dahi insan yaşamının bundan daha önce gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir²⁷¹.

²⁷⁰ Kusur, bir kimsenin hukuk düzeni tarafından tasvip edilmeyen ve uygun bulunmayan davranış biçimidir. Kusursuz sorumluluk ise, kusuru bulunmadığı halde, doğan zararlardan sorumlu tutulmaya denir. Kusursuz sorumlulukta, kişi ya başka kişilerin eylemleri (istihdam ettiği ya da reisliği altındaki kişiler gibi) ya da sahip olduğu bazı varlıklar (baz istasyonu, hayvan, motorlu araç gibi) nedeniyle sorumlu tutulmaktadır. Bkz. Ahmet Mithat Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 21. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 412; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 513; Nomer, s. 110-113; Zeynep Güdük, “Türk Mevzuatında Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Yıl: 30, Sayı: 130, 2017, s. 190-191; Demir, Hukuki Sorumluluk, s. 64-70; ÇK m. 28’de, çevreyi kirletenin sorumluluğunun kusur aranmayan bir sorumluluk olduğu açıkça ifade edilmiştir. Ancak bu sorumluluğun, esaslarından herhangi birine dahil olduğu söylenemez. M. 28’e göre, sorumluluk, bazı hallerde işletme ve tesisler bakımından doğarken, bazı hallerde şahıslar bakımından doğmaktadır. Ayrıca ÇK’da, çevreyi kirletenin kusursuz sorumlu sayılması, çevrenin korunmasının taşıdığı büyük önemden kaynaklanmaktadır. Çevrenin korunmasının önemine dayanan ve kusur şartı aranmayan bu sorumlulukta, hukuka aykırılığı, ‘çevrenin kirletilmesine sebep olma fiili’ oluşturmaktadır. Bkz. Oğuzman ve Öz, s. 227-228; Mesut Serdar Çekin, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 140-142.

²⁷¹ Yrg. 4. HD., 12.06.2008, E. 2008/6419, K. 2008/6094. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Aynı yönde bir başka karar için bkz. Yrg. 4. HD., 11.06.2009, E. 2009/5820, K. 2009/7837. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

Yargıtay, 2010 tarihli bir kararında da, maddi anlamda çevresel bir zarar yoksa bile baz istasyonunun insanların kalabalık olarak yaşadığı yere yakınlığı, çevre binalarda ve davacı tarafın bulunduğu konutlarda yaşayanların sağlık yönünden büyük endişeler taşıdığı, aynı bölgede yaşayan insanların yaşamının psikolojik olarak olumsuz biçimde etkilendiği ve bunun da insanların psikolojik yapısında tedirginlik ve ümitsizlik yaratacağının açık olması nedeniyle davacıların zarar gördüğünün kabulünün gerektiğini dile getirmiştir²⁷².

Görüldüğü üzere, Yargıtay, baz istasyonlarına ilişkin, ÇK m. 28 kapsamında baktığı davalarda insan ve çevre lehine bir tutum sergilemekte ve davacıları haklı bulmaktadır.

2. Kat Mülkiyeti Kanunu Kapsamında Denetim

a. Genel Olarak

Baz istasyonlarının 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu kapsamında denetimi, büyük ölçüde, KMK'nın 'Ortak yerler' başlıklı 4. maddesine²⁷³, 'Anagayrimenkulün bakımı, korunması ve zarardan sorumluluk' başlıklı 19. maddesine²⁷⁴ ve 'Temlik tasarruflar ve önemli işler' başlıklı 45. maddesine²⁷⁵ göre yapılmaktadır.

²⁷² Yrg. 4. HD., 22.06.2010, E. 2010/4719, K. 2010/7549. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

²⁷³ KMK'nın 'Ortak yerler' başlıklı 4. maddesi şöyledir: "*Ortak yerlerin konusu sözleşme ile belirtilebilir. Aşağıda yazılı yerler ve şeyler bu Kanun gereğince her halde ortak yer sayılır. a) Temeller ve ana duvarlar, taşıyıcı sistemi oluşturan kiriş, kolon ve perde duvarlar ile taşıyıcı sistemin parçası diğer elemanlar, bağımsız bölümleri ayıran ortak duvarlar, tavan ve tabanlar, avlular, genel giriş kapıları, antreler, merdivenler, asansörler, sahanlıklar, koridorlar ve buralardaki genel tuvalet ve lavabolar, kapıcı daire veya odaları, genel çamaşırılık ve çamaşır kurutma yerleri, genel kömürlük ve ortak garajlar, elektrik, su ve havagazı saatlerinin korunmasına mahsus olup bağımsız bölüm dışında bulunan yuvalar ve kapalı kısımlar, kalorifer daireleri, kuyu ve sarnıçlar, yapının genel su depoları, sığınaklar, b) Her kat malikinin kendi bölümü dışındaki kanalizasyon tesisleri ve çöp kanalları ile kalorifer, su, havagazı ve elektrik tesisleri, telefon, radyo ve televizyon için ortak şebeke ve antenler sıcak ve soğuk hava tesisleri, c) Çatılar, bacalar, genel dam terasları, yağmur olukları, yangın emniyet merdivenleri. Yukarıda sayılanların dışında kalıp da, yine ortaklaşa kullanma, korunma veya faydalanma için zaruri olan diğer yerler ve şeyler de (Ortak yer) konusuna girer*".

²⁷⁴ KMK'nın 'Anagayrimenkulün bakımı, korunması ve zarardan sorumluluk' başlıklı 19. maddesi şöyledir: "*(1) Kat malikleri, anagayrimenkulün bakımına ve mimarı durumu ile güzelliğini ve sağlığını titizlikle korumaya mecburdurlar. (2) Kat maliklerinden biri, bütün kat maliklerinin beşte dördünün yazılı rızası olmadıkça anagayrimenkulün ortak yerlerinde inşaat, onarım ve tesisler, değişik renkte dış badana veya boya yaptıramaz. Ancak, ortak yer ve tesislerdeki bir bozukluğun anayapıya veya bağımsız bir bölüme veya bölümlere zarar verdiğinin ve acilen onarılması gerektiğinin veya anayapının güçlendirilmesinin zorunlu olduğunun mahkemece tespit*

Kat mülkiyetinden kaynaklanan davalarda, davacı, kat malikleri kurulu kararlarına karşı dava açmakta yararlı bulunan kat malikleri olmaktadır. Ayrıca Yargıtay, 2011 yılında verdiği bir kararda, tüzel kişiliği bulunmayan apartman yönetiminin bağımsız bölüm sahipleri adına dava açamayacağını belirterek, aktif husumet (taraf sıfatı) yokluğuna vurgu yapmıştır²⁷⁶.

KMK'ya göre, baz istasyonunun kaldırılması için açılan dava, kat malikleri kurulu toplantısına katılarak baz istasyonunun kurulması yönünde olumlu oy kullanan tüm kat maliklerine yöneltilmelidir. Aksi durum, Yargıtay'ın 2014 tarihli bir kararında bozmaya neden olmuştur²⁷⁷.

Baz istasyonlarıyla ilgili KMK kapsamında doğan uyuşmazlıklarda açılacak davada yetkili mahkeme, HMK m. 12'ye göre, taşınmazın (baz istasyonunun) bulunduğu yer mahkemesidir; görevli mahkeme ise, KMK'nın ek 1. maddesine göre, sulh hukuk mahkemesidir. Yargıtay da, 2016 yılında verdiği bir kararda, KMK'dan kaynaklanan davalarda sulh hukuk mahkemelerinin görevli olduğunu belirtmiştir²⁷⁸.

---

edilmiş olması halinde, bu onarım ve güçlendirmenin projesine ve tekniğine uygun biçimde yapılması konusunda kat maliklerinin rızası aranmaz. Kat maliki kendi bağımsız bölümünde anayapıya zarar verecek nitelikte onarım, tesis ve değişiklik yapamaz. Tavan, taban veya duvar ile birbirine bağlantılı bulunan bağımsız bölümlerin bağlantılı yerlerinde, bu bölüm maliklerinin ortak rızası ile anayapıya zarar vermeyecek onarım, tesis ve değişiklik yapılabilir. (3) Her kat maliki anagayrimenkule ve diğer bağımsız bölümlere, kusuru ile verdiği zarardan dolayı diğer kat maliklerine karşı sorumludur”.

²⁷⁵ KMK'nın 'Temliki tasarruflar ve önemli işler' başlıklı 45. maddesi şöyledir: "Anagayrimenkulün bir hakla kayıtlanması veya arsanın bölünmesi ve bölünen kısmın mülkiyetinin başkasına devrolunması gibi temliki tasarruflar veya anayapının dış duvarlarının, çatı veya damının reklam maksadıyla kiralanması gibi önemli yönetim işleri ancak bütün kat maliklerinin oybirliğiyle verecekleri karar üzerine yapılabilir”.

²⁷⁶ Yrg. 4. HD., 01.11.2011, E. 2011/12098, K. 2011/11460. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018); Aktif taraf sıfatı yokluğu nedeniyle aynı yönde bir başka karar için bkz. Yrg. 14. HD., 11.09.2012, E. 2012/5663, K. 2012/9945. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018).

²⁷⁷ Yrg. 18. HD., 03.04.2014, E. 2014/3421, K. 2014/6144. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018).

²⁷⁸ Yrg. 1. HD., 04.05.2016, E. 2016/6399, K. 2016/5511. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); HMK'nın 4. maddesinde, sulh hukuk mahkemelerinin görev alanı belirlenmiştir. Buna göre, "(1) Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın; a) Kiralanan taşınmazların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları, b) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları, c) Taşınır ve taşınmaz mallarda, sadece zilyetliğin korunmasına yönelik olan davaları, ç) Bu Kanun ile diğer kanunların, sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hâkimini görevlendirdiği davaları, görürler”.

b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi

Yargıtay, 2015 tarihli bir kararında, “... Yapılan yargılamaya, toplanan delillere, iddia, savunma, mahallinde yapılan keşfe ve denetime elverişli bilirkişi raporuna göre; dava konusu baz istasyonu her ne kadar davalı A. T.'a ait bağımsız bölüm çatısına tesis edilmiş ise de bu yerin site ortak kullanım alanında kaldığı, davalı A.T. kat maliklerinin 4/5 'nin rızasını almaksızın diğer davalı şirketle kira sözleşmesi yaparak site ortak alanına baz istasyonu kurulmuş ise de KMK 4 ve 19 maddeleri uyarınca söz konusu baz istasyonunun sökülerek eski hale getirilmesi gerektiği kanaatine varılarak ... baz istasyonunun sökülerek kaldırılmasına ...” şeklinde hüküm kurarak, baz istasyonu davalının kendine ait bağımsız bölümün çatısına kurulmuş olsa bile çatının ortak yerlerden sayıldığına, bu sebeple kat maliklerinin 4/5'inin rızası alınmaksızın kurulan baz istasyonunun KMK m. 4 ile m. 19'a göre sökülmesi gerektiğine hükmetmiştir²⁷⁹.

Yargıtay, 2015 tarihli bir başka kararında, “Davacı, ... bağımsız bölümün maliki olduğunu, davalı şirketin taşınmazın çatı katına, bilgisi ve rızası olmadan baz istasyonu kurduğunu, il dışında ikamet ettiğinden dairesini satışa çıkardığında alıcıların baz istasyonu nedeniyle dairesini satın almaktan vazgeçmeleri üzerine durumdan haberdar olduğunu, bu hususta kimseye yetki vermediğini ileri sürerek, elatmanın önlenmesi ile yapılan tesisin yıkımına karar verilmesini istemiştir. ... Mahkemece, iddianın sabit olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. ... Dosya içeriğine, toplanan delillere, hükmün dayandığı yasal ve hukuksal gerekçeye ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına ... hükmün onanmasına ...” ifadelerine yer vermiş ve dava konusu baz istasyonunun el atmanın önlenmesi (müdahalenin men'i) ile yıkımına karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir²⁸⁰.

Yargıtay, aynı yöndeki 2017 tarihli bir kararında, “... 634 Sayılı Kat Mülkiyeti Kanununun 4. maddesine göre, ana taşınmaza ait ana duvarlar, avlular, çatılar, bacalar, genel dam terasları, her halde ortak yerlerden olup, nitelikleri

²⁷⁹ Yrg. 18. HD., 07.09.2015, E. 2015/1250, K. 2015/11978. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018); Aynı yöndeki bir başka karar için bkz. Yrg. 1. HD., 13.02.2013, E. 2012/13275, K. 2013/1857. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

²⁸⁰ Yrg. 1. HD., 06.04.2015, E. 2014/5369, K. 2015/4814. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

itibariyle mimari projesinde yer almadığı sürece kat malikleri tarafından işgal edilip kendi ihtiyaçları için kullanılamayacağı, anılan Kanunun ... 19. maddesinin 2. fıkrasına göre de, kat maliklerinden birinin, bütün kat maliklerinin beşte dördünün yazılı rızası olmadıkça ana taşınmazın ortak yerlerinde onarım, tesis ve değişiklik yaptıramayacağı, yine aynı Kanunun 45. maddesinde ise ana yapının dış duvarlarının çatı veya damının kiralanması gibi önemli yönetim işlerinin ancak bütün kat maliklerinin oybirliğiyle verecekleri karar üzerine yapılabileceği, oybirliği şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın kabulüne; dava konusu ... ana taşınmazın çatısındaki davalı ... Telekomünikasyon A.Ş.'ye ait baz istasyonunun kaldırılmasına, KMK'nın 33. maddesi gereğince baz istasyonunun kaldırılması için davalılara kararın kesinleşmesinden itibaren 30 günlük süre verilmesine karar verilmiş, hüküm davalı .... ve dahili davalı ... tarafından temyiz edilmiştir. ... Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı kanıtlar ile yasal gerektirici nedenlere göre, yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile usûl ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına ... karar verildi” demek suretiyle KMK m. 4'teki ortak yerlerin keyfi olarak kullanılamayacağına, m. 19 ile m. 45'teki çoğunluğa uyularak kullanılabileceğine değinmiştir²⁸¹.

Ancak Yargıtay, 2017 tarihli bazı kararlarında ve 2018 yılında verdiği yeni tarihli kararlarında ise, baz istasyonlarının kaldırılmaması yönünde irade göstermiştir²⁸².

Öte yandan üzerinde durulması gereken bir husus da, KMK kapsamında görülen baz istasyonlarıyla ilgili uyuşmazlıklardaki taraf sıfatıdır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, bu konuya ilişkin 2010 yılında verdiği bir kararda, “Dava, davacı dernek tarafından yaptırılan cami üzerine davalılar arasındaki anlaşma uyarınca kurulmuş olan cep telefonu baz istasyonunun kaldırılması isteğine ilişkindir. Eldeki davada, davalıların kendi aralarındaki kira sözleşmesine dayanarak, davacının maliki olduğu taşınmazda bulunan caminin üzerine, onun bilgi ve onayı da olmadan cep telefonu baz istasyonu ve tesisi

²⁸¹ Yrg. 20. HD., 02.11.2017, E. 2017/4263, K. 2017/8833. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yrg. 18. HD., 12.06.2006, E. 2006/3843, K. 2006/5030. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018); Yrg. 18. HD., 27.09.2012, E. 2012/7854, K. 2012/10145. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018).

²⁸² Yrg. 14. HD., 11.09.2017, E. 2015/3961, K. 2017/5906. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 14. HD., 08.01.2018, E. 2015/6492 E., K. 2018/15. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Yrg. 14. HD., 15.01.2018, E. 2015/6499, K. 2018/261. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

kurdukları belirlenmiş olup; bunun mülkiyet hakkına haksız el atma niteliğinde olduğu açıktır. Davaluların kendi aralarında yaptıkları kira sözleşmesine dayanarak, bu sözleşmeye taraf olmayan ve rıza da göstermeyen tapu kayıt malikinin, üstün hakkını bertaraf edecek nitelikte bir haklarının varlığını ileri sürmeleri ve bunun hukuken kabul görmesi de olanaklı değildir. Bu açık durum karşısında, doğrudan mülkiyet hakkını ilgilendiren böyle bir el atmanın önlenmesine yönelik dava hakkının, mülkiyet hakkı sahibi davacıya ait olduğunun ve aktif dava ehliyetinin bulunduğu kabulü gerekir. ...” şeklinde hüküm kurarak, yerel mahkemenin direnme kararını onamıştır²⁸³.

Yargıtay, baz istasyonunun kaldırılması talebiyle, apartman yönetimi tarafından açılan davada, 2012 yılında verdiği bir kararda ise, “... *Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 35. maddesinde yöneticinin görevleri sayılmış olup aynı yasanın 19. maddesinde de maliklerin kararı ile dava açmak için yöneticiye yetki verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Eldeki Davada böyle bir yetkinin bulunmadığı, ayrıca davayı açan yöneticinin de apartmanın bulunduğu taşınmazda kayıt maliki olmadığı görünmüştür. O halde, Apartman Yönetimi tarafından açılan davanın aktif dava ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle husumet yönünden reddi gerekir. ... Bilindiği üzere, davalarda gerçek ve tüzel kişiler ya da bunların yasal temsilcileri taraf olma ehliyetine sahiptir. Apartman veya site kat malikleri kurulunun (Yönetimin) tüzel kişiliği ve bu nedenle taraf ehliyeti yoktur. ... O halde, Apartman Yönetimi tarafından açılan davanın aktif dava ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle husumet yönünden reddi gerekirken yazılı olduğu üzere hüküm kurulması doğru değildir. ...” şeklinde ifadelerle yer vermiştir²⁸⁴.*

Yargıtay, baz istasyonunun kaldırılması talebiyle, site yönetimi tarafından açılan davada, 2014 yılında verdiği bir kararda da, “... *site yönetiminin kat maliklerinin ve o çevrede oturanların sağlığının etkilendiğini ve bu suretle zarar gördüklerini ileri sürerek dava açma yetkisi ve görevi bulunmadığı gözetilerek davanın aktif dava ehliyeti yokluğu nedeniyle reddi gerekirken, çekişmenin esasının incelenerek yazılı olduğu şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir. ...” şeklinde hüküm tesis etmiştir²⁸⁵.*

²⁸³ Yrg. HGK., 03.02.2010, E. 2010/4-4, K. 2010/56. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

²⁸⁴ Yrg. 1. HD., 12.04.2012, E. 2012/2715, K. 2012/4268. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

²⁸⁵ Yrg. 14. HD., 09.07.2014, E. 2014/5151, K. 2014/9182. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

Yargıtay, önüne gelen bir uyuşmazlıkla ilgili 2016’da verdiği kararda da, anagayrimenkuldeki ortak alanın kat malikleri tarafından kiraya verilerek kira gelirinin alındığını, davalı Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.’nin kiracı durumda olduğunu ve sözleşmede belirlenen kira bedelini ödediğini, bu durumda, sözleşmedeki edimini kiraya verenlere karşı yerine getiren davalı şirkete kira bedelinin ödenmesi konusunda dava yöneltilemeyeceği dikkate alınmadan, sözleşmedeki kiracıya yönelik olarak açılan davanın pasif husumet (taraf sıfatı) yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır²⁸⁶.

Görüldüğü üzere, baz istasyonlarıyla ilgili davalardaki taraf sıfatı açısından, Yargıtay tarafından, KMK’ya göre yapılan yargılamalarda, eski tarihli kararlarda davacıların lehine kararlar verilmekteyken, günümüze doğru gelindikçe davacıların aleyhine kararlar verilmektedir.

3. Medeni Kanun Kapsamında Denetim

a. Genel Olarak

Baz istasyonlarının 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu açısından yargısal denetimi genellikle TMK’nın ‘Mülkiyet hakkının içeriği’ başlıklı 683. maddesi²⁸⁷ ve devamı hükümlerine göre yahut ‘Komşuluk hakkı’ üst başlıklı, ‘Kullanma biçimi’ başlıklı 737. maddesi²⁸⁸ ve devamı hükümlerine göre yapılmaktadır.

²⁸⁶ Yrg. 18. HD., 09.06.2016, E. 2016/589, K. 2016/9271. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018); Pasif taraf sıfatı yokluğu nedeniyle aynı yönde kararlar için bkz. Yrg. 18. HD., 13.02.2007, E. 2006/10511, K. 2007/1005. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018); Yrg. 09.07.2014, E. 2014/5151, K. 2014/9182. Bkz. www.kazanci.com, (21.06.2018).

²⁸⁷ TMK’nın ‘Mülkiyet hakkının içeriği’ başlıklı 683. maddesine göre, “(1) Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları içinde, o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir. (2) Malik, malını haksız olarak elinde bulunduran kimseye karşı istihkak davası açabileceği gibi, her türlü haksız elatmanın önlenmesini de dava edebilir”.

²⁸⁸ TMK’nın ‘Komşuluk hakkı’ üst başlıklı, ‘Kullanma biçimi’ alt başlıklı 737. maddesine göre, “(1) Herkes, taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkileri kullanırken ve özellikle işletme faaliyetini sürdürürken, komşularını olumsuz şekilde etkileyecek taşkınlıktan kaçınmakla yükümlüdür. (2) Özellikle, taşınmazın durumuna, niteliğine ve yerel âdete göre komşular arasında hoş görülebilecek dereceyi aşan duman, buğu, kurum, toz, koku çıkartarak, gürültü veya sarsıntı yaparak rahatsızlık vermek yasaktır. (3) Yerel âdete uygun ve kaçınılmaz taşkınlıklardan doğan denkleştirmeye ilişkin haklar saklıdır”.

Ayrıca TMK m. 730²⁸⁹ taşınmaz malikinin sorumluluğunu düzenlemektedir. Bu maddeye göre, taşınmaz malikinin sorumluluğu iki durumda gerçekleşir. Öncelikle, malikin, mülkiyet hakkının sınırlarını aşarak başkalarına zarar vermesi halinde sorumluluğu söz konusu olur. İkinci durum ise, malikin başkalarına zarar verme tehlikesi yaratması halidir. Bu durumda da, taşınmaz maliki sorumlu olur. Kanun koyucunun, TMK m. 730 hükmüyle gerçekleştirmek istediği amaç, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının taşkın kullanılmasından doğabilecek zarar veya zarar tehlikelerine karşı komşuları korumaktır.

Buna ek olarak, TMK m.730 incelenirken, taşkınlık kavramı ve komşu yararına ödevler de dikkate alınmalıdır. TMK m. 730, esasında, komşuluk hukukunu düzenleyen maddeler arasında yer almamaktadır; ancak bu madde, sistem ve nitelik bakımından komşuluk hukukuna dair bir hüküm olarak değerlendirilmelidir²⁹⁰. TMK m. 730'un getiriliş sebebi, TMK m. 737'nin düzenlediği komşuluk hukukuna ait hükümleri bir yaptırıma kavuşturmadır. Bu açıklamalar ışığında, taşınmaz malikinin (baz istasyonunu işleten GSM şirketinin) sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu, bu sebeple taşınmaz maliki, davranışlarında ister kusurlu olsun ister kusursuz olsun ortaya çıkan zarardan sorumlu olacağı söylenmelidir²⁹¹.

Öte yandan Anayasa m. 35'e göre, mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlanabildiğinden, TMK m. 737'deki taşkınlıktan kaçınma yükümlülüğü Anayasa'nın 35. maddesinin de bir gereğidir.

Çevre etkilerini kapsamına alan mülkiyete getirilen sınırlandırmalara uyulmadığı vakit, mülkiyetin aşkın kullanımı meydana gelmektedir. Mülkiyet hakkının aşkın kullanılmasının sonuçları ise, TMK'da, m. 737 ve devamında açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, taşınmaz malikinin (baz istasyonunu işleten GSM şirketinin) mülkiyet hakkını bu hakkın yasal kısıtlamalarına aykırı kullanması

---

²⁸⁹ TMK'nın 'Taşınmaz malikinin sorumluluğu' başlıklı 730. maddesine göre, "(1) Bir taşınmaz malikinin mülkiyet hakkını bu hakkın yasal kısıtlamalarına aykırı kullanması sonucunda zarar gören veya zarar tehlikesi ile karşılaşan kimse, durumun eski hâline getirilmesini, tehlikenin ve uğradığı zararın giderilmesini dava edebilir. (2) Hâkim, yerel âdete uygun ve kaçınılmaz taşkınlıklardan doğan zararların uygun bir bedelle denkleştirilmesine karar verebilir".

²⁹⁰ 17.02.1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi dönemindeki komşuluk hukuku kuralları hakkında bilgi için bkz. Çörtoğlu, s. 55 vd.; Uluşan, s. 153 vd.

²⁹¹ Yıldız Abik, "Taşınmaz Malikinin Olumlu Müdahaleler Nedeniyle Komşulara Karşı Sorumluluğu", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 3-4, 2010, s. 146-147.

sonucunda zarar gören veya zarar tehlikesiyle karşılaşan kimse, durumun eski hâline getirilmesini, tehlikenin ve uğradığı zararın giderilmesini dava edebilir²⁹².

Bu davalar açılırken, dava, baz istasyonunu kuran GSM şirketine ve şayet varsa, GSM şirketiyle, istasyonun çatısına, bahçesine vs. kurulması yönünde sözleşme imzalayan kişiye / kişilere yöneltilmektedir. Ayrıca baz istasyonunun kaldırılması hakkında, TMK kapsamında dava açacak kişi / kişilerin istasyonunun yakınında oturuyor olmaları, aktif husumet (taraf sıfatı) açısından önemlidir. Nitekim mahkemede dava görülürken, komşuluk hukuku hükümlerine göre uyuşmazlık çözülecektir.

Uygulamada, ‘el atmanın önlenmesi (müdahalenin men’i)’ davası olarak açılan bu davalarda, baz istasyonlarının o bölgede istenmediğine dair halktan toplanan imzalar, bu konudaki basın açıklamaları, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına zarar verdiğine dair bilimsel görüşler, baz istasyonlarının çekilen fotoğrafları gibi argümanlar dava dilekçesinin ekinde mahkemeye sunulmalıdır.

Baz istasyonlarıyla ilgili, TMK kapsamında açılacak davalarda yetkili mahkeme, HMK m. 12’ye göre, taşınmazın (baz istasyonunun) bulunduğu yer mahkemesidir. Görev yönünden ise, baz istasyonlarıyla ilgili davalar, sağlık gerekçesine dayanılarak açıldıkları için şahıs varlığına ilişkin davalar olarak kabul edilmelidir. Bu bakımdan böyle davalarda görevli mahkeme HMK m. 2’ye göre, asliye hukuk mahkemesidir²⁹³.

b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi

Baz istasyonlarıyla ilgili, Yargıtay’ın TMK’ya dayanarak yaptığı yargısal denetimlerde, Yargıtay Hukuk Daireleri ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarına ve hatta aynı dairelerin farklı tarihlerde verdiği kararlara bakıldığında bir uygulama birliği bulunmadığı söylenmelidir. Bu bakımdan her iki merciyi, tarihlere ayırarak, farklı başlıklar altında incelemenin yerinde olacağı düşünülmüştür.

²⁹² Seda İrem Çakırca, “Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 47, 2012, s. 66.

²⁹³ HMK’nın ‘Asliye hukuk mahkemelerinin görevi’ başlıklı 2. maddesi şöyledir: “(1) Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. (2) Bu Kanunda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça, asliye hukuk mahkemesi diğer dava ve işler bakımından da görevlidir”.

(1) Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararlarının Değerlendirilmesi

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2010 yılında verdiği bir kararda, “... *Hiçbir hizmet, insan yaşamı kadar öncelik ve önem taşımaz. Diğer bir anlatımla, yararlı bir hizmet karşılığı olarak insan ölümü uygun bir sonuç olarak kabul edilemez. İnsan yaşamında tehlike yaratan bir hizmetin, kişi yaşamının önüne geçmesi ve ona üstünlük tanınması doğru bir yaklaşım olarak düşünülemez. Kaldı ki somut olayda, bu hizmetin aynı yerde verilmesinde zorunluluk da bulunmamaktadır. Daha fazla bir giderle de olsa, başka bir yerde aynı sonuçları sağlayacak bir istasyonun kurulması ve hizmet vermesi olanaklıdır. ...*” diyerek, yaşama hakkını haberleşme hizmeti dahil, tüm kamu hizmetlerinden üstün tutmuş ve olaya konu baz istasyonunun başka bir yerde kurularak hizmet verebileceğini belirtmiştir²⁹⁴.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Mayıs 2012 tarihinde, baz istasyonunun sağlığa etkileri iddiasıyla kaldırılması talebine dayanan bir davada verdiği önemli bir kararda, davacının, kızının baz istasyonu kurulmadan önce kanser olduğundan, kızlarının kanser hastalığı nedeniyle endişeli olan ailenin yaşadıkları evin karşısında, boş arsada bulunan baz istasyonu nedeniyle sağlık açısından ek endişeler taşıdığını, baz istasyonunun psikolojik olarak yaşamlarını olumsuz biçimde etkilediğini, baz istasyonunun kendilerinde tedirginlik yarattığını ve baz istasyonunun yapılan ölçümler sonucunda limit değerleri aşmadığı tespit edilmiş olsa bile mevcut yerinden alınarak başka bir yere yerleştirilmesi gerektiğini iddia ettiğini; yönetmeliğe uygun bir işlem yapılsa bile buna karşın çevreye verilen zarardan eylemi gerçekleştirenin sorumlu olmayacağı sonucu doğmayacağını; yargıcın, uyuşmazlığın çözümünde yönetmeliğe değil, yasaya, genel hukuk kurallarına ve bu bağlamda sorumluluk ilkelerine göre karar vermek zorunda olduğunu, yönetmeliğe göre verilen güvenlik sertifikasını bağlayıcı olarak kabul etmenin mümkün olmadığını belirterek, davacının kanser hastası kızının bulunması ile baz istasyonunun psikolojik rahatsızlık, endişe, tedirginlik yarattığı nedeniyle, mevzuatta belirlenen elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerinin altında çalışıyor olsa dahi baz istasyonunun davacının evinin karşısından kaldırılıp başka bir yere yerleştirilmesi gerektiğini ve hakimlerin bu gibi

²⁹⁴ Yrg. HGK., 28.04.2010, E. 2010/4-206, K. 2010/230. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

uyuşmazlıklarda, yönetmeliklere (daha geniş olarak ise, mevzuata) değil, genel hukuk kurallarına bakarak karar vermeleri gerektiğini belirtmiştir²⁹⁵.

Söz konusu kararda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Anayasa m. 17’de yer alan ‘yaşama hakkı’na, m. 22’de yer alan ‘haberleşme hürriyeti’ne, m. 35’te yer alan ‘mülkiyet hakkı’na, m. 56’da yer alan ‘sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması’na, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m. 25’e değinmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Anayasa tarafından korunan ‘yaşama hakkı’, ‘haberleşme hürriyeti’ ve ‘mülkiyet hakkı’ gibi temel haklar arasında çatışma meydana gelmesi halinde, haklar arasında öncelik düşüncesine göre denge kurulması ve dava konusu olan baz istasyonunun cep telefonlarının kullanımı için zorunlu olduğunu, istasyonun haberleşme hürriyeti bağlamında kamu hizmeti vermeyi amaçladığı tartışmasız ise de, insan yaşamında tehlike yaratma ihtimalinin bulunması halinde, yaşama hakkına üstünlük tanınması gerektiğini belirtmiştir. Kararda, ‘Yaşama hakkı’nın en kutsal ve birincil hak olduğu, bu hakkın tehdit altında olma ihtimalinde, diğer anayasal haklardan önce gözetilmesi gerektiği, aksi halde yaşama hakkının tehlikede olduğu bir yerde diğer tüm temel hak ve hürriyetlerin herhangi bir değerinin olmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca kararda, TMK m. 737 vd. hükümlerinde komşuluk hukukunun düzenlenmiş olduğu, herkesin taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkilerini kullanırken komşularını olumsuz şekilde etkileyecek taşkınlıktan kaçınma yükümlülüğünün olduğu dile getirilmiştir.

Sonraki süreçte, Mayıs 2012 tarihli karara konu olan baz istasyonu, davalı GSM şirketince sökülerek kaldırılmış ve GSM şirketi bu durumu BTK’dan aldığı yazıyla belgelemiştir. Ardından, GSM şirketi, baz istasyonu kaldırıldığından, Mayıs 2012 tarihli söz konusu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının, karar düzeltme²⁹⁶

²⁹⁵ Yrg. HGK., 30.05.2012, E. 2012/4-147, K. 2012/327. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

²⁹⁶ Karar düzeltme yolu, Yargıtay hukuk dairesinin veya yerel mahkemenin verdiği direnme kararının temyizinden sonra inceleme yaparak karar veren Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun, verdiği karardan dönerek bu kararı düzeltmesine hizmet eden bir kanun yoludur. Ancak günümüzde, bölge adliye mahkemeleri göreve başladıkları için ‘karar düzeltme’ kanun yolu yürürlükten kalkmış, bunun yerine ‘istinaf’ kanun yolu gelmiştir; Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihi Resmi Gazete’yle ilan edilmiştir. Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlayacağı tarihin Resmi Gazete’yle ilan edileceği, bu ilan tarihine kadar 1086 sayılı Kanun’un temyize ilişkin hükümlerinin uygulanacağı ve dolayısıyla olağan kanun yollarından olan ‘karar düzeltme’nin uygulanmasına devam olunacağı hükmüne bağlanmıştır. Bkz. HMK geçici madde 3; Bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı tarih, 7 Kasım 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Adalet Bakanlığı kararına göre, 20 Temmuz 2016 olarak belirlenmiştir. Bu tarihten itibaren bölge adliye mahkemeleri göreve başlamış ve ‘karar düzeltme’ kanun yolu yürürlükten kalkmış, bunun yerine ‘istinaf’ kanun yolu yürürlüğe girmiştir. Bkz. R.G., T. 07.11.2015, S. 29525.

talebiyle, dava konusuz kaldığı için kaldırılmasını talep etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Ekim 2012 tarihli kararıyla, Mayıs 2012 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararını kaldırmıştır²⁹⁷.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Şubat 2013 tarihinde, baz istasyonunun kaldırılması ve el atmanın önlenmesi talebiyle önüne gelen davada verdiği bir kararda da Mayıs 2012'deki kararına benzer bir hüküm kurmuştur. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Şubat 2013 tarihli kararında, “... Davacıların dar anlamda kesin bir zararlandırıcı işlemle karşı karşıya kaldıkları ve baz istasyonunun somut zarar verdiği dosya kapsamında kanıtlanmamış ise de, bu yöndeki ihtimale yönelik kamuoyunda süregelen açıklamaların davaya dayanak yapılmasıyla davacılar tarafından bilindiği bir psikolojik ortamda evine sadece 6,50 m mesafede bir baz istasyonu bulunmasının kendilerinde derin bir kaygı ortamı, tedirginlik ve ümitsizlik yaratması tabii olup, Anayasaca teminat altına alınan yaşam hakkı ve üzerinde ikamet ettiği konutundaki mülkiyet hakkı birlikte değerlendirildiğinde davacıların davalarının kabulünün gerektiği Genel Kurul çoğunluğunca kabul edilmiştir. Ayrıca; bu hizmetin davacılara ait konutların bulunduğu yere bu kadar yakın bir mesafede verilmesinde zorunluluk bulunmadığı gibi, davacılara ve çevreye zarar verme ihtimali olmayan daha müsait bir alanda verilmesinin de olanak dâhilinde olduğu çoğunluk tarafından benimsenmiştir. ...” şeklinde ifadelerle yer vererek, baz istasyonunun insan sağlığına somut zarar verdiği kanıtlanamasa da, zarar verme ihtimalinin gözetilmesi gerektiğini ihtiyat ilkesini göz önünde bulundurarak belirtmiştir. Kararda, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Anayasa’da teminat altına alınan ‘yaşama hakkı’na (m.17), ‘haberleşme hürriyeti’ne (m. 22), ‘mülkiyet hakkına’ (m. 35), ‘sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması’na (m. 56), İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m. 25’e değinmiş ve bir kez daha ‘yaşama hakkı’nın diğer haklarla çatışması halinde, kendisine üstünlük sağlanması gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca kararda, TMK m. 737 vd. hükümlerine değinilmiş, komşuluk hukukuna göre, herkesin taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkilerini kullanırken komşularını olumsuz şekilde etkileyecek taşkınlıktan kaçınması gerektiği belirtilmiştir²⁹⁸.

²⁹⁷ Yrg. HGK., 17.10.2012, E. 2012/4-822, K. 2012/727. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

²⁹⁸ Yrg. HGK., 20.02.2013, E. 2012/4-575, K. 2013/249. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

2014 yılına gelindiğinde ise, Şubat 2013 tarihli karara konu olan baz istasyonu davalı GSM şirketince sökülerek kaldırılmış ve GSM şirketi bu durumu BTK'dan aldığı yazıyla belgelemiştir. Ardından, GSM şirketi, baz istasyonu kaldırıldığından, söz konusu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının karar düzeltme talebiyle, dava konusuz kaldığı için kaldırılmasını talep etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Şubat 2014 tarihli kararıyla, Şubat 2013 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararını kaldırmıştır²⁹⁹.

Görüldüğü üzere, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Mayıs 2012 ve Şubat 2013 tarihlerinde vermiş olduğu iki ayrı kararında, baz istasyonlarının insan sağlığına yönelik somut bir zarar verdiği ispatlanamamış olsa bile bu yöndeki ihtimale yönelik tedirginliklerin, şüphelerin, psikolojik rahatsızlıkların bile tek başına baz istasyonunun bulunduğu yerden kaldırılmasına yeterli olduğunu hükme bağlamıştır. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun her iki kararında da ihtiyat ilkesine göre karar verildiği görülmektedir. Ayrıca Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, her iki kararında da, diğer anayasal haklarla çatışması halinde, yaşama hakkına öncelik verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Durum böyleyken, her iki davadaki GSM şirketi, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Mayıs 2012 ve Şubat 2013 tarihli) kararları hakkında karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, yaşama hakkına öncelik verilen iki Hukuk Genel Kurulu kararını kaldırmıştır.

Bilindiği gibi, bir hukuk davasında davacının talebi, karar kesinleşmeden önce davalı tarafından yerine getirilirse, mahkeme, davayı, konusuz kaldığı için sonlandırır. Böylece dava, şekli olarak kabul edilmemiş sayılır. GSM şirketleri de, yukarıdaki kararlarda olduğu gibi, insanların yerleşim alanlarına yakın yerlerde konumlandıkları baz istasyonlarını, kesinleşmiş mahkeme kararıyla kaldırmak zorunda oldukları izlenimini topluma vermemek adına, karar kesinleşmeden (karar düzeltme aşamasında) söz konusu baz istasyonlarını kaldırmışlardır. Böylece GSM şirketleri, kendi aleyhlerine kesin hüküm oluşmasını önlemişlerdir.

Ancak GSM şirketlerinin karar düzeltme yoluyla kesin hüküm oluşmasını önleme çabalarına rağmen, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun baz istasyonları konusundaki tutumu açıktır. Buna göre, insanların buldukları alanlara yakın bir şekilde kurulan baz istasyonları, Anayasa'da güvence altına alınan yaşam hakkına

---

²⁹⁹ Yrg. HGK., 12.02.2014, E. 2013/4-1118, K. 2014/103. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

zarar verme ihtimalini barındırmaktadırlar ve bu konuda insanlarda endişe yaratmaktadırlar, bu sebeple kaldırılmaları gerekmektedir. Bu durum, aynı zamanda TMK m. 737 vd. düzenlenen komşuluk hukukunun da bir gereğidir.

Ayrıca belirtmelidir ki, bölge adliye mahkemeleri göreve başlayana kadar gidilebilecek bir kanun yolu olan ‘karar düzeltme’ kanun yolu, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasıyla birlikte yürürlükten kaldırıldığından, bunun yerine ‘istinaf’ kanun yolu uygulamamıza dahil olmuştur. Bu bakımdan baz istasyonlarına ilişkin verilen kararlarda, GSM şirketlerinin karar düzeltme kanun yoluna başvurabilme imkanları kalmamıştır.

(2) Yargıtay Hukuk Dairelerinin 2012 Yılına Kadar Verdiği Kararların Değerlendirilmesi

Yargıtay, 2004’te verdiği bir kararda, *“Bir baz istasyonu yönetmeliğe uygun olarak çalıştırılrsa dahi zarar verdiği takdirde yönetmeliğe uygun olduğundan söz edilerek zarar verenin sorumluluktan kurtulması ve kullanıma devam etmesi sonucunu doğurmaz. Mahkemece davacının iddiası, davalıların savunmaları ve davaya neden olan olayın da özelliği gözetilerek aralarında uzman olan bilirkişilerden birden fazla rapor alınmıştır. ... uzman bilirkişilerce hazırlanan raporlarda davacının iddiasını doğrular yönde görüş bildirildiğini belirterek istasyonların kaldırılmasına ve uyuşmazlığın bu şekilde giderilmesine karar verilmiştir. ... Kullanılan istasyonun konumu itibariyle uzun sürede kişi ve çevreye zarar verdiği, bu nitelikteki bir istasyonun halen bulunduğu yerde kullanılmasının sakıncaları bulunduğu ... ifade edilmiştir. Bu belirlemeler itibariyle şu anda ve kısa bir zaman dilimi içinde zarar doğmamış olsa dahi, çevre binalarda ve bu bağlamda davacının çalışmakta olduğu binada çalışanlar için kısa zamanda olmasa dahi, gelecek ve uzun zaman dilimi için büyük endişeler taşıdığı, hatta yakın yıllara kadar istasyondan yansıyan radyasyonlardan kaynaklanan hastalıkla ölen kişiler olmamasına karşın son 3-4 yıl içerisinde ve aynı binaya aynı tesise yakın binada çalışan beş kişinin ölmesi halen çalışmakta olan bazı kişilerin bu hastalığa tutulması bu yerde çalışanların psikolojik olarak yaşamını olumsuz biçimde etkileceği ve bunun da kişinin psikolojik yapısında tedirginlik, ümitsizlik yaratacağı, bu haliyle de*

yaşamdaki sağlık değerleri düşünüldüğünden çalışmasının olumsuz hale geleceği gözönünde tutulduğunda baz istasyonunun kaldırılmasını isteyen davacının zarar gördüğü kabul edilmelidir. ...” demek suretiyle yerel mahkemenin verdiği baz istasyonunun kaldırılması kararını onamıştır³⁰⁰.

Yargıtay, 2007 yılında verdiği bir kararda, baz istasyonlarının insan sağlığına zarar verip vermediği konusunda bilirkişilerden ayrıntılı ve gerekçeli rapor alınması sonucunda karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir³⁰¹.

Yargıtay, 2007 yılıdaki bir başka kararında, “*Dava, komşuluk hukukundan kaynaklanan çekişmenin giderilmesi isteğine ilişkindir. Hemen belirtilmelidir ki, baz istasyonu adı verilen tesislerin işletilmesi sonucu geniş halk kitlelerine yarar sağladığı ve hizmet verildiği kuşkusuzdur. Ancak, bu yararın sağlanması karşısında kişilerin zarar görmesi de kabul edilemez. Buna göre, hizmetten elde edilen yarar ile bunun karşısında verilen zararın değerlendirilmesinde zorunluluk vardır. ...”* diyerek, ‘yaşama hakkı’ ile ‘haberleşme hürriyeti’ arasında bir çatışma olduğu zaman yaşama hakkına üstünlük tanınması gerektiğini belirtmiştir³⁰².

Yargıtay, davacı dernek adına kayıtlı taşınmazdaki cami minaresine davalı tarafından baz istasyonu kurulmak suretiyle müdahale edildiğini ileri sürüp el atmanın önlenmesi ve baz istasyonunun kaldırılması talebinin bulunduğu bir davada, 2009 yılında verdiği kararda, “*... Dosya içeriğinden, toplanan delillerden; dava konusu 11663 parsel sayılı taşınmazın kayden davacıardan G. Kuran Kursu Camii Yaptırma ve Yaşatma derneğine ait olduğu, davacıardan Y.G.'in camii altında bulunan dükkanlardan birinde kiracı olduğu diğer davacılar Y.B. ve H.Ö.'in komşu parsel malikleri oldukları anlaşılmaktadır. Davacıardan adı geçen dernek, davalı şirket ile Dini ve Sosyal Hizmet Vakfı arasında yapılan ve maliki oldukları taşınmaza baz istasyonu kurulmasını içeren sözleşmenin kendilerini bağlamadığını öne sürerek, diğer davalılar ise baz istasyonunun çevreye ve sağlıklarına zarar verdiğini belirterek eldeki davayı açmışlardır. ...”* dedikten sonra, TMK m. 683’te düzenlenen mülkiyet hakkı ile m. 737 vd. hükümlerde düzenlenen komşuluk hukukuna

³⁰⁰ Yrg. 4. HD., 29.01.2004, E. 2003/16434, K. 2004/971. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³⁰¹ Yrg. 1. HD., 17.05.2007, E. 2007/3029, K. 2007/5651. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³⁰² Yrg. 1. HD., 25.10.2007, E. 2007/7201, K. 2007/10102. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

değinerak, taşınmazın kayıt maliki olan davacı derneğin, dava açma sıfatına sahip olduğunu belirtmiştir³⁰³.

Yargıtay, komşuluk hukukundan kaynaklanan çekişmenin giderilmesi ve baz istasyonunun kaldırılması talepli bir davada, 2010 yılında verdiği bir kararda, “... GSM baz istasyonunun yaydığı radyasyonun değerlerin altında kalması nedeniyle yönetmeliğe aykırı olmadığı sonucuna varılmış olsa da, çevre binalarda ve davacıların da meskenlerinde oturanların sağlık açısından uzun süreç içerisinde çok ciddi hastalıklara yakalanabilecekleri konusunda büyük endişeler taşıdıkları ve özellikle son zamanlarda ülke genelinde bu tür olumsuz örneklerin çoğaldığı gözetildiğinde davacıların yaşamının psikolojik olarak olumsuz etkilediği ve aşırı bir tedirginlik ve ümitsizliğe kapıldıkları, bu yönüyle davacıların psikolojik zarar gördükleri, diğer bir deyişle ruh hallerinin bozulmayacağı söylenemeyeceği açıktır. Davacıların zarar gördüğü kabul edilerek baz istasyonunun kaldırılmasına karar verilmesi gerekir” demiştir³⁰⁴.

Görüldüğü gibi, Yargıtay, 2011 yılına kadar, baz istasyonlarının insan sağlığına zarar verdiği kanıtlanamasa da faaliyet halinde olmalarının insanlarda tedirginlik, ümitsizlik, psikolojik rahatsızlıklar gibi belirtilere sebep olduğu ve insanların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına üstünlük tanınması gerektiğini belirtmiş, TMK m. 683 ile m. 737 vd. hükümlerine dayanarak davalara konu baz istasyonlarının kaldırılmaları yönünde tutum sergilemiştir. Ancak Yargıtay, 2011 yılında verdiği kararlarda ise, baz istasyonlarının insan sağlığına zarar vermesi ihtimalinin soyut kaldığını, bu konuda teknik, ilmi, inandırıcı delillerin olmadığını, bu sebeple dava konusu baz istasyonlarının kaldırılması taleplerinin yerinde olmadığını belirtmiştir³⁰⁵.

Bu durum, Yargıtay’ın farklı hukuk dairelerinin (1. Hukuk Dairesi ile 4. Hukuk Dairesi), hatta aynı dairenin (4. Hukuk Dairesi) farklı tarihlerde, baz istasyonları hakkında çelişkili kararlar verdiği görülmektedir. Buna ek olarak, Yargıtay Dairelerinin yeni tarihli kararlarında, baz istasyonlarının kaldırılması

³⁰³ Yrg. 1. HD., 08.10.2009, E. 2009/8069, K. 2009/9803. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³⁰⁴ Yrg. 1. HD., 09.06.2010, E. 2010/4109, K. 2010/5662. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³⁰⁵ Yrg. 4. HD., 05.05.2011, E. 2011/3701, K. 2011/5164. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. 4. HD., 20.06.2011, E. 2011/7024, K. 2011/7211. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. 4. HD., 12.07.2011, E. 2011/7078, K. 2011/8249. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. 4. HD., 20.10.2011, E. 2011/11469, K. 2011/10833. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

taleplerini reddederek, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını zedelediği söylenebilir.

(3) Yargıtay Hukuk Dairelerinin 2012 Yılından Sonra Verdiği Kararların Değerlendirilmesi

Yargıtay, baz istasyonunun kaldırılması talebiyle önüne gelen uyuşmazlıkta 2012 yılında verdiği bir kararda, herkesin taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkilerini kullanırken ve özellikle işletme faaliyetlerini sürdürürken komşularını olumsuz şekilde etkileyebilecek taşkınlıktan kaçınmakla yükümlü olduğunu, malikin mülkiyet hakkını kullanırken komşuluk hak ve hukukunu düzenleyen kanun hükümlerine uyması gerektiğini belirtmiştir³⁰⁶. Yargıtay, 2012 yılındaki bir başka davada da, komşuluk hukuku hükümlerine değinip, baz istasyonunun sağlığa olası etkileri nedeniyle kaldırılması gerektiğine hükmetmiştir³⁰⁷.

Yargıtay, 2013 yılında verdiği bir kararda ise, baz istasyonlarının uzun sürede insan sağlığına zarar verebileceği ihtimalinin soyut iddialar olduğunu ve bu sebeple baz istasyonunun kaldırılması için açılan davanın dinlenmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir³⁰⁸. Ancak Yargıtay, 2013 tarihli bir başka kararında, kendisiyle ters düşmüş ve baz istasyonlarının uzun sürede insan ve çevre sağlığına zarar verip vermeyecekleri gözetilmeden, bu konuda halk sağlığı uzmanından rapor alınmadan değerlendirme yapılmasını doğru bulmamıştır³⁰⁹.

Yargıtay, 2015 tarihli bir kararında ise, “... Mahkemece yapılan araştırmalar ve dosyaya ibraz edilen bilirkişi raporları ile tüm dosya kapsamına göre davaya konu istasyonunun limit değerlere ve güvenlik mesafelerine uygun olarak kurulduğu ve işletilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca baz istasyonunun ... soyut değerlendirmeler dışında davacının sağlığına zarar verdiği bilimsel delillerle de kanıtlanamadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde

³⁰⁶ Yrg. 14. HD., 13.12.2012, E. 2012/13210, K. 2012/14410. Bkz. www.corpus.com.tr, (21.06.2018). Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yrg. 1. HD., 15.02.2012, E. 2011/12378, K. 2012/1470. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³⁰⁷ Yrg. 1. HD., 08.03.2012, E. 2011/13424, K. 2012/2613. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³⁰⁸ Yrg. 14. HD., 12.03.2012, E. 2013/1882, K. 2013/3680. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³⁰⁹ Yrg. 1. HD., 19.03.2013, E. 2013/2371, K. 2013/3777. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

hüküm kurulması doğru görülmemiş, bu sebeple kararın bozulması gerekmiştir. ...” şeklinde bir hüküm tesis etmiştir³¹⁰.

Yargıtay’ın 2017 tarihli bir kararında da, baz istasyonlarının uzun vadede sağlığa zarar vereceği / verebileceği ve baz istasyonlarından psikolojik olarak etkilenildiği - etkilenileceği vs. şeklindeki kanıtlanması mümkün olmayan soyut iddialarla açılan davaların dinlenmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir³¹¹.

2018 tarihli kararlarında da Yargıtay, komşuluk hukukundan kaynaklanan baz istasyonlarının kaldırılması taleplerine ilişkin davalarda, davaların yerel mahkemelerce reddedilmesi kararlarını onamakta; yerel mahkemece davanın kabulü kararlarını ise, bozmakta ve böylece insan ve çevre sağlığını göz ardı etmektedir³¹².

Görülmektedir ki, baz istasyonları hakkında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun yukarıda incelenen, insan ve çevre sağlığı lehine olan Mayıs 2012 ve Şubat 2013 tarihli kararlarının, yine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun Ekim 2012 ve Şubat 2014 tarihli kararlarıyla kaldırılmasından sonra, Yargıtay’ın dairelerinden çıkan kararların büyük çoğunluğu, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun Ekim 2012 ve Şubat 2014 tarihli kararlarıyla aynı yönde olmuştur ve böylece Yargıtay’ın baz istasyonları hakkında verdiği kararlar genellikle insan ve çevre sağlığını ihmal edici nitelik taşımaktadır.

Buna ek olarak, Yargıtay’ın daireleri ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu arasında, baz istasyonlarının kaldırılıp kaldırılmaması konusunda birbirinden farklı kararlar verildiği görülmektedir. Buna ek olarak, Yargıtay Daireleri arasında ve hatta aynı dairenin farklı tarihlerde verdiği kararlar arasında bir uygulama birliğinden söz edilmesi mümkün değildir. Baz istasyonları hakkında insan ve çevre sağlığı lehine uygulama birliğinin sağlanabilmesi adına içtihadı birleştirme kararına ihtiyaç duyulduğu dile getirilmelidir. Bu noktada Yargıtay Büyük Genel Kurulu devreye girmeli ve Yargıtay Daireleri ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu arasındaki baz istasyonlarına ilişkin içtihat farklılıklarını / uyuşmazlıklarını gidermeli ve içtihatları

³¹⁰ Yrg. 14. HD., 19.02.2015, E. 2014/10477, K. 2015/1689. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Aynı yönde bir başka karar için bkz. Yrg. 14. HD., 19.11.2015, E. 2015/10238, K. 2015/10608. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³¹¹ Yrg. 14. HD., 11.12.2017, E. 2017/448, K. 2017/9231. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

³¹² Yrg. 14. HD., 08.01.2018, E. 2015/6492, K. 2018/15. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. 14. HD., 15.01.2018, E. 2015/6499, K. 2018/261. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. 14. HD., 08.02.2018, E. 2015/5750, K. 2018/894. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018); Yrg. 14. HD., 08.02.2018, E. 2015/6394, K. 2018/903. Bkz. www.kazanci.com, (22.06.2018).

birleştirmelidir. Böylece toplumun adalete olan güveni belli ölçüde sağlanmış ve hukuk sistemi daha sağlıklı işlemiş olacaktır.

4. Borçlar Kanunu Kapsamında Denetim

a. Genel Olarak

Baz istasyonlarıyla ilgili 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu kapsamında yargısal denetim, TBK’da kusursuz sorumluluk halleri³¹³ içinde yer alan ‘Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme’ başlıklı 71. madde kapsamında yapılmaktadır³¹⁴.

Sorumluluk türlerinin en ağırı olan tehlike sorumluluğu, baz istasyonları gibi teknik veya motorlu araçların, toplumun vazgeçilmez nesnelere olmaları yanında, toplum için tehlike arz etmeleri esasına dayanmaktadır³¹⁵. Bu sebeple bu sorumluluk türünde önemli olan bir işletmenin fiilen tehlike yaratmış olması değil, işletmenin niteliğinin ve faaliyetinin tehlike yaratmaya her zaman yatkın olmasıdır³¹⁶.

³¹³ TBK’da düzenlenen kusursuz sorumluluk halleri, 1-) Hakkaniyet Sorumluluğu, 2-) Özen Sorumluluğu (a- Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu, b- Hayvan Bulunduranın Sorumluluğu, c- Yapı Malikinin Sorumluluğu), 3-) Tehlike Sorumluluğu.

³¹⁴ TBK’nın ‘Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme’ başlıklı 71. maddesi şöyledir: “(1) Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur. (2) Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır. (3) Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır. (4) Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler”; TBK m. 71’de kullanılan önemli ölçüde tehlike kavramı, çevre hukuku anlamında risk kavramına denk sayılabilir. Nitekim bir faaliyetin önemli ölçüde tehlikeli faaliyet olarak nitelendirilebilmesi için söz konusu faaliyetin ya sıklıkla ya da nadiren büyük zararlara sebebiyet verecek nitelikte olması şartı aranmaktadır. Ayrıca tehlike sorumluluğu, somut tehlike meydana gelmeden, soyut bir tehlikenin meydana gelmesi olarak görülmelidir. Bkz. Çekin, s. 157.

³¹⁵ Eren, s. 519; Korkusuz ve Korkusuz, s. 111; Çelik Ahmet Çelik, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Yeni Bir Düzenleme İşletme Tehlikeleri ve Tehlike Sorumluluğu”, http://www.tazminathukuku.com/dosyalar/504_isletme-tehlikeleri-ve-tehlike-sorumlulugu.pdf, (20.04.2018), s. 1-2; Güdük, s. 192-198; Tehlike sorumluluğu, esas itibarıyla, günümüzün toplum hayatının zorunlu koşulları sonucu, kurulması, yapılması, çalıştırılması, kullanılması ve elde bulundurulması, ekonomik ve sosyal nedenlerle gerekli bulunan tehlikeli kuruluş, işletme, araç ve diğer nesnelere kullanılmaları ve işletilmeleri sonucu, mahiyetleri gereği yol açtıkları zararlardan, bunlardan yararlanan kimselerin kusurları bulunmasa ve tehlikelerin önlenmesi için her türlü özeni göstermiş olsalar dahi sorumlu tutulmaları olarak da tanımlanabilir. Bkz. Uluşan, s. 3; Demir, Hukuki Sorumluluk, s. 72-75.

³¹⁶ Oğuzman ve Öz, s. 195.

Niteliği gereği tehlike oluşturan bir girişimde bulunan / işletme işleten kimse, kusurlu olmasa dahi işletmenin sebep olduğu zararları tazmin etmekle sorumlu olur³¹⁷. Bu sorumluluk, tehlikeli işletmenin işletilmesi, faaliyetin yürütülmesiyle gerçekleşen zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunmasıyla meydana gelir³¹⁸. Bu bakımdan baz istasyonlarının faaliyet gösterdikleri süreçte, insan ve çevre sağlığına zarar verdikleri düşünülüyorsa, bu baz istasyonlarını işleten GSM şirketlerinin tehlike sorumluluğu kapsamında sorumlu tutulmaları gündeme gelebilecektir.

Tehlike sorumluluğu kapsamında açılacak dava tazminat davası olup, TBK'nın 71/1 hükmüne göre, dava, zarara sebebiyet veren işletme sahibi ve varsa işletene karşı yöneltilir ve bu kişiler müteselsilen sorumlu olurlar. Baz istasyonları konusunda ise, ilgili GSM şirketine karşı dava açılır. Dava, baz istasyonlarının faaliyetlerinden zarar gördüğünü iddia eden kişiler tarafından açılmaktadır.

Böyle davalar, sağlığa zararlı etkileri olduğu iddiasıyla, şahıs varlığına ilişkin açılan davalar olacağından, HMK m. 2'ye göre, asliye hukuk mahkemesi yetkili olur. Görevli mahkeme ise, HMK m. 12'ye göre, taşınmazın (baz istasyonunun) bulunduğu yer mahkemesidir.

Öte yandan üzerinde durulması gereken başka bir husus ise, sorumlulukların yarışması konusudur. Nitekim bir baz istasyonundan kaynaklanan sorumluluk sebepleri, hem ÇK m. 28'e hem TMK m. 737'ye hem de TBK m. 71'e dayanıyor olabilir. Böyle bir durumda, sorumluluk sebepleri yarışmış olmakta ve hangi kanununa göre uyuşmazlığın çözüleceği netleştirilmelidir. Buna ilişkin TBK'nın 'Sorumluluk sebeplerinin çokluğu' üst başlıklı, 'Sebeplerin yarışması' başlıklı 60. maddesinde bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre, *“Bir kişinin sorumluluğu, birden çok sebebe dayandırılabilir hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar verir”*.

Bu bağlamda, uyuşmazlığa bakan hakim, hangi kanun hükmünün zarar gören kişi (davacı) lehine olduğunu kendiliğinden araştırarak ve davada o hükmü uygulayacaktır. Örneğin, davacı, dava dilekçesinde TBK m. 71'e dayanarak tazminat talep etmiş; ancak TMK m. 737'ye göre, davacıya yerel adete uygun ve kaçınılmaz

³¹⁷ Korkusuz ve Korkusuz, s. 111.

³¹⁸ Eren, s. 519.

taşkınlıktan doğan bir denkleştirme verilmesi daha lehineyse, davacı aksini talep etmemişse, bu durumda, TMK m. 737'ye göre hüküm kurulmalıdır.

b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi

Yargıtay, 2008 yılında verdiği bir kararda, *“Davacı, komşu binaya yerleştirilen baz istasyonunun kaldırılması talebiyle istasyonu kuran şirket aleyhine dava açmıştır. Cep telefonu baz istasyonları uzun sürede kişi, çevre ve bitkilere zarar verdiğiinden yerleşim yerlerinden uzakta kurulmaları gerekmektedir. Bu belirlemeler itibarıyla dar anlamda para ile ölçülebilen bir zarar olmasa da çevre binalarda ve bu bağlamda davacının meskeninde bulunanların sağlık bakımından büyük endişeler taşıdığı, aynı bölgede yaşayan insanların psikolojik olarak yaşamını olumsuz şekilde etkilediği ve bunun da insanların psikolojik yapısında tedirginlik ve ümitsizlik yaratacağı aşikar olduğundan davacının zarar gördüğünün kabulü gerekir. ...”* diyerek, baz istasyonundan kaynaklanan zararlardan baz istasyonunu işleten tesis sahibini de sorumlu tutmuş ve bu sorumluluğun kusursuz sorumluluk hallerinden tehlike sorumluluğu olduğuna hükmetmiştir³¹⁹.

Yargıtay, 2012 yılında verdiği iki kararda, kurulu bulunan ve faaliyet gösteren baz istasyonunun konumu itibarıyla insanların yaşadıkları yerlerin içerisinde bulduklarını ve bu sebeple insan ve çevre sağlığına zarar verebileceklerini, kurulu bulunan baz istasyonu yönetmelikte belirlenen elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerinin altında bulunsa bile bu durumun kusursuz sorumluluk hallerinden tehlike sorumluluğunu oluşturduğunu belirtmiştir³²⁰.

Günümüze doğru geldikçe, Yargıtay'ın baz istasyonlarıyla ilgili tehlike sorumluluğu anlamındaki bakış açısı değişmiş ve Yargıtay, insan ve çevre sağlığı lehine değerlendirmeler yapmamıştır. Bu sebeple baz istasyonlarının tehlike sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşü, genellikle Yargıtay'ın verdiği kararlarda 'karşı oy' şeklinde tecelli etmiştir; kararları veren üyelerin çoğunluğu ise, tehlike sorumluluğunu kabul etmemişlerdir.

³¹⁹ Yrg. 4. HD., 14.10.2008, E. 2007/12688, K. 2008/11813. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018).

³²⁰ Yrg. 1. HD., 25.04.2012, E. 2012/2093, K. 2012/4699. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018); Yrg. 1. HD., 03.12.2012, E. 2012/9954, K. 2012/14334. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018).

Bu karşı oylardan bir tanesi, 2015 yılındaki bir Yargıtay kararına yansımıştır. Buna göre, “... Tehlike sorumluluğu en ağır kusursuz sorumluluk halidir. Öteki sorumluluk hallerinde olduğu gibi tehlike sorumluluğunda da üç halde illiyet bağı kesilebilir. Bunlar; mücbir sebep, zarar görenin kusuru ve 3. kişinin kusurudur. Tehlike sorumluluğunda işleten, kendisinden beklenen istisnasız tüm özeni ve önlemi yerine getirdiği halde yine de sonuç değişmemiş ve zarar oluşmuş ise bu zarardan sorumlu tutulması hak ve adalet duygularıyla bağdaşmaz. Baz istasyonlarının düşükte olsa ortama radyasyon yaydıkları ve radyasyonun insan sağlığına zararlı olduğu bilinen bilimsel bir gerçektir. Bu saptamalar ışığında somut olayda, davacıların meskun buldukları bina cephelerine yaklaşık 30-60 metre mesafede kurulan baz istasyonunun hele de uzun süre içerisinde insan sağlığını etkileyebileceği dosyaya sunulan uzman bilirkişiler raporu ile sabittir. Buna karşın baz istasyonu işleticisi davalı şirketin insan sağlığını korumak en azından tehlikeye maruz bırakmamak adına gerekli tüm önlemleri aldığından söz edilemez. Çünkü yine en son alınan bilirkişi raporunda dava konusu baz istasyonunun insan sağlığına etkisini en aza indirgeyecek bir mesafede kurulmasının ve hizmet vermesinin mümkün olduğu vurgulanmıştır. Diğer bir deyişle istasyonun şu anki konumda bulunduğu yerde kalmasının bilimsel ve teknolojik bir zorunluluk olmadığı da açıklanmıştır. Bu doğrultuda davalı tarafça hiçbir girişimde ve önlemlerde bulunulmamıştır. Davacıların en yakınları amansız hastalığa yakalanmış, bu nedenle tehlike içinde buldukları anlaşılmıştır. ...”³²¹.

Bir diğer karşı oy da, Yargıtay’ın 2016 yılındaki kararına aittir. Buna göre, “... hukuksal bağlamda tehlike sorumluluğunda işletenin, kusurlu olduğunun ispatı gerekmez. Aksine kusursuz sorumluluk söz konusu olup, tüm dikkat ve özen gösterildiği halde "kaçınılmaz" şekilde zararın doğduğunu ispat yükü işletene aittir. Tehlike sorumluluğu, en ağır kusursuz sorumluluk halidir. ... Tehlike sorumluluğunda işleten, kendisinden beklenen istisnasız tüm özeni ve önlemi yerine getirdiği halde yine de sonuç değişmemiş ve zarar oluşmuş ise bu zarardan sorumlu tutulması hak ve adalet duygularıyla bağdaşmaz. Somut uyuşmazlıkta çözümün, tehlike sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gerekir. ...”³²².

³²¹ Yrg. 14. HD., 10.09.2015, E. 2015/8092, K. 2015/8114. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018).

³²² Yrg. 14. HD., 21.03.2016, E. 2014/16484, K. 2016/3420. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018).

2017 yılındaki bir Yargıtay kararında yer alan karşı oya göre de, “... bu tesisden üçüncü kişilerle birlikte davacı da yararlanmış olsa, sağlanan yararlar verilen zararın dengelenmesi genel bir hukuk kuralıdır. Yarar, haberleşmeyi amaçlamaktadır. Zararın ise, insan sağlığı ve yaşamı ile ilgili olduğu gözetildiğinde, ikinci değere önem verilmesi gerekmektedir. Bu tesislerin vermiş olduğu zararlardan tesisleri kuran ve işletenler sorumludur. Bu sorumluluk ise, kusura dayanmayan bir tehlike sorumluluğudur. Baz istasyonlarının ilgili yönetmelik hükümlerine uygun olarak kurulması, sertifika verilerek faaliyete geçirilmesi hallerinde dahi, zarar verdikleri takdirde zarara neden olanlar sorumluluktan kurtulamaz. Bu özelliği itibariyle tesisi kuranların ve işletenlerin yüksek özen yükümlülüğü bulunmaktadır. Aksi halde, en küçük bir özensizliğin maddi değerlerle ölçülemeyecek kadar ağır sonuçlar doğurması kaçınılmazdır. Bunun için zarar görenin zararını değil, tesis ve işletme sahibinin, tesisin işletilmesinden dolayı kişilere, bu bağlamda çevreye bir zarar vermediği ve herhangi bir olumsuz sonuç yaratmadığının kanıtlanması gerekir. Bu sonuç, genel sorumluluk kurallarının aksine olarak, işletmenin ağır tehlike doğuracak özelliğinden kaynaklanmaktadır. ... Öte yandan; hiçbir hizmet, insan yaşamı kadar öncelik ve hayati önem taşımaz. Diğer bir anlatımla, yararlı bir hizmetin karşılığı olarak insanın ölümü uygun bir sonuç olarak kabul edilemez. İnsan sağlığını tehlikeye atan bir hizmetin, kişi yaşamının önüne geçmesi ve ona üstünlük tanınması doğru bir yaklaşım olarak düşünülemez. Bu nedenle; tek başına ölçüm sonuçlarının düşük olması, baz istasyonunun zarar doğurmayacağı anlamına gelmeyeceğinden, ölçüm değerlerinin yanı sıra diğer koşulların bu bağlamda, tesisin kurulduğu yerin yerleşim yerlerine, okula, çocuk parkına ve davacıların evine olan yakınlığı ile davacıların ailesi ile birlikte evlerinde uzun süreli oturduklarının da göz önünde tutulması gerektiği de gözetilerek, davaya konu baz istasyonunun işletilmesinin çevre sakinlerine, dolayısıyla davacılara zarar verip vermediğinin araştırılması gerekir. ...”³²³.

Görülmektedir ki, Yargıtay’ın baz istasyonlarının kaldırılması talepli açılan ve önüne gelen davalarda verdiği yeni tarihli kararlarda, baz istasyonlarını işletenler hakkında TBK m. 71’de düzenlenen tehlike sorumluluğu kabul edilmemiş, bu yönde kabul, sadece karşı oylarla sınırlı kalmıştır.

³²³ Yrg., 14. HD., 11.09.2017, E. 2015/3961, K. 2017/5906. Bkz. www.kazanci.com, (23.06.2018).

Yargıtay'ın baz istasyonlarının kaldırılması talepli açılan davaları, TMK m. 683 ve m. 737 vd. hükümleri açısından reddetmesi söz konusu olmaktadır; ancak bu davalarda, TBK m. 71'e dayanarak baz istasyonlarını işleten GSM şirketleri hakkında tehlike sorumluluğunu kabul etmemesi anlaşılabilir bir durum değildir. Zira baz istasyonları yönetmeliklere (daha geniş anlamda ise, hukuka) uygun olarak faaliyet gösteriyor olsalar bile insan ve çevre sağlığına zarar verme olasılıkları ihtiyat ilkesi gereği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, baz istasyonlarıyla ilgili önüne gelen davalarda Yargıtay, baz istasyonlarını TMK m. 737 vd. hükümlerine aykırı bulmayarak bunların buldukları yerlerden kaldırılmalarına karar vermese bile TBK m. 71 gereğince dava konusu baz istasyonlarını önemli ölçüde tehlike arz eden işletmeler olarak kabul etmeli ve yönetmeliklere uygun kurulmuş olsalar bile bunlardan zarar görenlere (şayet talep etmişlerse) uygun bir bedelle tazminata hükmetmelidir.

5. Ceza Kanunu Kapsamında Denetim

a. Genel Olarak

Baz istasyonlarının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında yargısal denetimi, genellikle TCK m. 184'te düzenlenen 'İmar kirliliğine neden olma' suçu bağlamında yapılmakta³²⁴ ve baz istasyonlarının İK'nın 5. maddesindeki 'yapı' tanımına dahil olup olmadığı belirlenmektedir. Ayrıca Yargıtay tarafından baz istasyonlarının TCK kapsamında yargısal denetimi yapılırken, çalışmamızın yukarısında, 'Anayasa Mahkemesi Tarafından Denetim' başlığı altında detaylıca incelenen 01.10.2009 tarihli Anayasa Mahkemesi büyük ölçüde dikkate alınmaktadır.

İK'nın 184/1 hükmüne göre, imar kirliliğine neden olma suçunun faili yapı ruhsatı almadan veya yapı ruhsatına aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişidir.

Uygulamada, söz konusu suçun oluştuğunu düşünen kişi veya kişiler bu durumu, karakollara veya savcılıklara bildirip, bu konuda soruşturmanın açılmasına vesile olabilmektedirler. Öte yandan suç, öğrenildiği takdirde, kolluk ve savcılık birimlerince re'sen soruşturulur.

---

³²⁴ İmar kirliliğine neden olma suçuyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ceyhan, s. 101-121.

İmar kirliliğine neden olma suçunun mağduru ise, suç, TCK'nın 'Topluma Karşı Suçlar' başlığı altında düzenlendiği için sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olan toplumun tüm bireyleridir.

26.09.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un³²⁵ 11. maddesine göre, sulh ceza hâkimlikleri ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemeleri baktığından, imar kirliliğine neden olma suçu da sulh ceza hakimliği veya ağır ceza mahkemesinin görev alanında sayılmadığı için bu suç hakkında görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir.

b. Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi

Yargıtay, 2014 tarihinde verdiği bir kararda, "... bilirkişi raporunda bulunan fotoğrafta da açıkça belli olacak şekilde baz istasyonu güç ünitesinin içine konduğu etrafi duvarlarla, üstü tuğla ile örülü demir kapılı yapının İmar Kanununun 5. maddesinde tanımlanan "eşyaların korunmasına yarayan yapı" olduğu anlaşıldığından, bu yapının ruhsatının bulunup bulunmadığı tespit edilmeden eksik gerekçeyle beraat kararı verilmesi kanuna aykırı ..." diyerek, baz istasyonunun İK m. 5 kapsamındaki 'yapı' tanımına uyup uymadığının ve baz istasyonunun yapı ruhsatının bulunup bulunmadığının yerel mahkemece değerlendirilmesi gerektiğini belirterek, bozma kararı vermiştir³²⁶.

Yargıtay'ın 2015 tarihli bir kararında, "İmar Kanununun 5. maddesinde de bina kavramı "kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme ve dinlemelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır." şeklinde açıklanmıştır. Somut olayda, bilirkişi raporuna ekli fotoğraftan; "eşyaların korunmasına yarayan yapı" olduğu anlaşılan, baz istasyonu güç ünitesinin içine konduğu etrafi çevrili, üstü örtülü yapıların, inşa tarihi araştırılarak ve bina

³²⁵ R.G., T. 07.10.2004, S. 25606.

³²⁶ Yrg. 4. CD., 11.09.2014, E. 2013/20279, K. 2014/25406. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Aynı tarihli ve aynı yönde başka kararlar için bkz. Yrg. 4. CD., 20.10.2014, E. 2013/23842, K. 2014/29545. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 4. CD., 21.10.2014, E. 2013/24014, K. 2014/29841. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Yrg. 4. CD., 20.11.2014, E. 2013/24733, K. 2014/33657. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018).

niteliğinde olup olmadığı konusunda ek rapor alınarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekir. ...” denilmiştir. Kararda, elektronik haberleşmeyle ilgili altyapı oluşumunda kullanılan baz istasyonu, kulübe, konteynır ve altyapı niteliğindeki tesislerin yapı ruhsatına tabi olmadığına ilişkin TETEK’in ek 35. maddesinin Anayasa Mahkemesi'nin 01.10.2009 tarih ve 2006/129 Esas, 2009/121 Karar sayılı ilamıyla iptal edilmiş olduğuna ve iptal kararının 08.01.2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandığına da değinilmiştir³²⁷.

Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu iptal kararına dayanılan, 2016 tarihli bir Yargıtay kararında da, “... *Sanıkların cezai sorumluluklarının kabul edildiği somut olayda, suça konu imalatların niteliğine yönelik rapor alınmadığı gibi ayrıntılı ve değişik açılardan çekilmiş fotoğraflarının da bulunmadığı, dosyadaki fotoğrafların ise, baz istasyonunun İmar Kanununun 5. maddesinde tanımlanan "eşyaların korunmasına yarayan yapı" niteliğinde olup olmadığının tespiti açısından yetersiz kaldığının anlaşılması karşısında, baz istasyonunun bina niteliğinde olup olmadığı konusunda uzman bilirkişiden ayrıntılı rapor alınarak sonucuna göre sanıkların hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik kovuşturma ve yetersiz gerekçeyle beraat kararı verilmesi kanuna aykırı ...” denilerek, yerel mahkemenin kararı bozulmuştur³²⁸.*

Ancak 2017 tarihli bir Yargıtay kararında ise, davaya konu baz istasyonu için yapı ruhsatı alınıp alınmadığı göz önünde bulundurulmamıştır. Yargıtay'ın bu kararına karşı oy kullanan Yargıtay üyelerine göre, “... *Çevre hakkı üçüncü kuşak haklar yani dayanışma hakları içerisinde kabul edilmektedir bu hakların temel özelliği bireyin yanında devleti de sorumluluk altına sokan, hem yaşayan hem de gelecekteki nesilleri ilgilendiren haklardır. Hatta çevre hakkının yaşam hakkının uzantısı olacak kadar temel haklardan olduğu dahi savunulmaktadır. ... Somut olayda; fotoğraf ve yapı tatil tutanağına göre 1x1 metre ebadında, betonarme, üstü kapalı, kapısı olan baca görünümlü içine baz istasyonu güç ünitesi konulan bir imalat yapılmıştır. Suçun oluşup oluşmadığının tespiti için öncelikle imalatın bina niteliğinde olup olmadığının belirlenmesi gerekir. ... Bu tespitten sonra bunun ruhsat*

³²⁷ Yrg. 18. CD., 03.11.2015, E. 2015/14176, K. 2015/9910. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018).

³²⁸ Yrg. 18. CD., 20.01.2016, E. 2015/14554, K. 2016/1080. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018); Aynı yönde bir başka karar için bkz. Yrg. 18. CD., 30.05.2016, E. 2015/15447, K. 2016/11621. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018).

gerektirip gerektirmediğinin belirlenmesi gerekir. ... belediyeden ruhsat alınması gerekirdi. Ruhsat alınmadan yapılan tadilat eylemi TCK 184/1. madde de düzenlenen suçu oluşturmaktadır. ... ”³²⁹.

Görüldüğü üzere, 2017 tarihli karar hariç olmak üzere, Yargıtay kararlarının çoğunluğunda, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararı göz önünde bulundurulmuş ve baz istasyonlarının İK m. 5’e göre, yapı niteliğinde kabul edilmeleri gerektiği, yapı ruhsatı almaları gerektiği, bunu almadan faaliyet gösteren baz istasyonlarının ise, TCK m. 184’te düzenlenen ‘İmar kirliliğine neden olma’ suçuna sebebiyet verdikleri belirtilmiştir.

Öte yandan baz istasyonlarıyla ilgili, m. 184’te düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçu dışında, TCK kapsamında bir öneri getirmek mümkündür. TCK m. 172’de yer alan ‘Radyasyon yayma’ suçu, baz istasyonlarının yaydığı iyonlaştırıcı olmayan radyasyonu kapsayacak şekilde, kanun koyucu tarafından yeniden düzenlenmelidir. Bu bağlamda, yapılan ölçümler sonucunda, ICNIRP’nin belirlediği standartlar esas alınarak mevzuatta yer alan elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerini aşarak faaliyet gösteren baz istasyonlarını işletenler tespit edildiği takdirde, bu kişilerle ilgili TCK m. 172’de yer alan ‘Radyasyon yayma’ suçunun oluşup oluşmadığı yetkili makamlarca gözetilmelidir.

D. İdari Yargıda Yapılan Denetim

1. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile İlgili İdari Merciler Tarafından Yapılan İdari İşlemlerin Denetimi

a. Genel Olarak

Danıştay tarafından, BTK ve ilgili idari mercilerin, baz istasyonları hakkında gerçekleştirdikleri çeşitli bireysel (birel) ve düzenleyici idari işlemlerin yargısal denetimi idari yargıda yapılabilmektedir.

İlk olarak, bireysel işlemler üzerinde durulacak olursa, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde, İmar Kanunu dışındaki mevzuat çerçevesinde

---

³²⁹ Yrg. 18. CD., 04.10.2017, E. 2015/40962, K. 2017/10215. Bkz. www.kazanci.com, (24.06.2018).

alınan en önemli ve gerekli belgelerin güvenlik sertifikası, ölçüm yetki belgesi ve yer seçim belgesi olduğu tekrarlanmalıdır. Bu belgelerin, birer bireysel idari işlem oldukları çalışmamızın yukarı kısımlarında incelenmişti.

Bu bakımdan İYUK m. 10'a göre, güvenlik sertifikası ve ölçüm yetki belgesi düzenlemeye ve vermeye yetkili olan BTK ile yer seçim belgesi düzenlemeye ve vermeye yetkili olan belediyelerin bu bireysel işlemleri gerçekleştirdikten sonra, bu işlemlere karşı, İYUK'un 'Dava açma süresi' başlıklı 7. maddesine göre, bu bireysel işlemlerin bildirildiği tarihi izleyen günden itibaren 60 gün içinde, idare mahkemesinde, idari işlemin unsurları olan yetki, şekil, sebep, konu, amaç açısından hukuka aykırı olduğu iddiasıyla, menfaati ihlal edilenler³³⁰ (güvenlik sertifikası ve / veya yer seçim belgesi sahibi olan GSM şirketleri yahut ölçüm yetki belgesi sahibi olan kuruluşlar) tarafından iptal davası açılabilir³³¹.

İYUK m. 11 göre ise, idarelerin tesis ettiği güvenlik sertifikası, ölçüm yetki belgesi, yer seçim belgesi işlemleri hakkında idari yargıda denetim yoluna gitmeden evvel, işlemi yapan idareye (BTK'ya veya belediyeye) bir idari başvuru yapılması, buna binaen BTK veya belediye tarafından bir bireysel idari işlemin³³² tesis edilmesinin sağlanması ve idare tarafından tesis edilecek bu işleme karşı hala hukuka

³³⁰ İptal davası açabilmek için davacı ile dava konusu işlem arasında yakın ve doğrudan bir menfaat ilişkisi şartı aranmaktadır. İhlal edilen menfaatin parayla ölçülebilir nitelikte olması şart değildir. Dolayısıyla iptal davası açabilmek için 'menfaat ihlali şartı' yeterlidir, tam yargı davasında olduğu gibi 'hak ihlali şartı' aranmaz. Menfaat ihlalindeki 'menfaatin', meşru, kişisel ve güncel bir menfaat olması gerekmektedir. Bkz. Gözler ve Kaplan, s. 832; Danıştay'a göre de, ihlal edilen menfaatin maddi ve ekonomik nitelikte olmasına gerek yoktur. Nitekim menfaat ihlalinin, mahkemelerce, parayla ölçülebilir nitelikteki hak ihlali gibi değerlendirilmesi, iptal davalarının objektifliği ile bağdaşmaz. Bkz. Tan, s. 798. Ayrıca bkz. Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, 772-780; İptal davasındaki menfaat ihlali kavramının bu özellikleri değerlendirildiğinde, baz istasyonlarıyla ilgili bireysel ve düzenleyici işlemlere karşı, yaşama hakkı gibi manevi değerleri ihlal edilenler de, dava açmakta meşru, kişisel ve güncel bir menfaatleri varsa dava açabilirler. Nitekim uygulamada, menfaati ihlal edilen gerçek kişiler dışında, çevre örgütleri, meslek kuruluşları, dernekler gibi tüzel kişiler de, idarenin bireysel ve düzenleyici idari işlemlerine karşı iptal davası açabilmektedirler.

³³¹ Öte yandan İYUK m. 12'ye göre, iptal davasıyla birlikte veya ondan ayrı olarak, idari işlemler neticesinde, idareler ayrıca idari eylemde bulunurlarsa ve bunun sonucunda bireylerin kişisel hakları ihlal edilirse, bu durumda, İYUK m. 13/1'e göre, "İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka sûretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir".

³³² İdarenin bireysel işlemleri hakkında bilgi için bkz. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 404; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 363; Günay, s. 123-126; Akyılmaz, s. 271-273; Yayla, s. 114-115; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 211-215; Gözler ve Kaplan, s. 262 vd.; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 147; Yıldırım ve Çakır, s. 100; Yıldırım, s. 83.

aykırılık iddia ediliyorsa, idare mahkemesinde, menfaati ihlal edilenler tarafından, idari başvurunun sonucunun kendilerine yazılı olarak bildirildiği tarihi izleyen günden itibaren 60 gün içinde veya idari başvurudan itibaren 60 gün içinde herhangi bir cevap verilmezse, idari başvuru reddedilmiş sayılacağından bu tarihi izleyen günden itibaren 60 günlük süre içinde iptal davası³³³ açılacaktır.

İkinci olarak ise, baz istasyonlarıyla ilgili ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemler mahiyetinde olan yönetmelik, genelge, tebliğ gibi düzenleyici idari işlemlere³³⁴ karşı hukuka aykırılıkları iddiasıyla, ilan tarihlerini izleyen (yayımlandıkları) günden itibaren 60 gün içinde, Danıştay Kanunu'nun 24/1-c hükmüne dayanarak³³⁵ Danıştay'da iptal davası açılabilir.

Uygulamada, baz istasyonları hakkındaki bireysel işlemlere karşı ya doğrudan iptal davası açılmakta ya da düzenleyici işlemlerin iptaline yönelik dava açılmaktadır. İlgililerin, İYUK'un 7/4 hükmüne dayanarak, baz istasyonlarıyla ilgili

³³³ İYUK 2/1-a hükmüne göre, iptal davaları, “İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından” açılırlar. İptal davası hakkında açıklamalar için bkz. Tan, s. 760 vd.; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 763 vd.; Ahmet Şeref Gözübüyük, **Yönetmelik Kararlarının Uygulanması**, Ankara, 1992, s. 41-42; İl Han Özay, **Günışığında Yönetim II - Yargısal Korunma**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, (Yargısal Korunma), s. 156; Gözler ve Kaplan, s. 827-836; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 353; Yıldırım ve Çakır, s. 211 vd.

³³⁴ Anayasa Mahkemesi'ne göre, idari işlem, “*kamu kurumu ya da idare örgütü içinde yer alan bir idari makamca verilmiş ve idarenin idare hukuku alanında gördüğü idari faaliyetlerle ilgili olması*” gereken işlemlerdir. Bkz. AnyM., 25.05.1976, E. 976/1, K. 976/38. Bkz. Anayasa Kararlar Dergisi, S. 14, s. 170. Ayrıca bkz. AnyM., 04.06.2003, E. 2003/46, K. 2003/46. Bkz. R.G., T. 16.07.2003, S. 25170; Anayasa Mahkemesi'nin bir başka kararına göre, idari işlem, “*idarece kullanılan yetki ile serdedilen kamusal irade, etki ve sonuçlarını idare hukuku alanında göstermelidir*”. Bkz. AnyM., 15.04.2004, E. 2004/26, K. 2004/51. Bkz. R.G., T. 11.08.2001, S. 25550; Uyuşmazlık Mahkemesi ve Danıştay'a göre ise, idari işlem, “*kamu kurum ve kuruluşları tarafından kamu hukuku kuralları uyarınca tek taraflı olarak tesis edilen ve re'sen uygulanabilir nitelikte olan hukuki tasarruflar*”dır. Bkz. UyM., 20.02.1989, E. 988/2, K. 989/1. Bkz. R.G., T. 15.04.1989, S. 20140. Dş. 10. D., 01.07.1987, E. 987/1159, K. 987/1458. Bkz. R.G., T. 24.07.1987, S. 19427. Dş. 10. D., 11.04.1996, E. 1996/855, K. 1996/1945. Bkz. Danıştay Dergisi, S. 92, s. 772 vd.; Yüksek mahkemelerin yaptığı bu tanımlarda, idari işlemin belirlenmesinde iki ögenin esas alındığı görülmektedir: 1-) Organik öge: İşlemin idare bütününe dahil bir kuruluş, organ veya makam tarafından yapılması, 2-) Maddi öge: İşlemin idare hukuku alanında yürütülen bir faaliyete ilişkin olması. Bkz. Tan, s. 215; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 402 vd.; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 363-396; Sancakdar, Us, Kasapoğlu Turhan ve Önüt, s. 335-339; Akyılmaz, s. 259-269; Yayla, s. 108-114; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 205-206; Özay, Yargısal Korunma, s. 156-206; Gözler ve Kaplan, s. 266-274; Memiş, İdare Hukuku, s. 250-290; Kalabalık, İdare Hukuku, s. 144-146; Yıldırım ve Çakır, s. 97-99; Yıldırım, s. 81.

³³⁵ Danıştay Kanunu'nun ‘İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar’ başlıklı 24. maddesinin 1-c hükmüne göre, bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere karşı açılacak davalara Danıştay, ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakar.

bireysel işlemin ve düzenleyici işlemin her ikisine karşı dava açıldığı da görülmektedir. Böyle bir durumda düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması, bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz. Bu bakımdan örneğin, bir baz istasyonu ile ilgili verilmiş olan güvenlik sertifikasının yanında, güvenlik sertifikasının dayanağı olan Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği'nin (ilgili hükümlerinin) de iptal edilmesi talep edilebilir.

Genel olarak iptal davalarında ve doğal olarak baz istasyonlarıyla ilgili bireysel ve / veya düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davalarında, davaya mündemiç olan 'yürütmenin durdurulması'³³⁶ müessesesi İYUK m. 27'ye göre,

³³⁶ İYUK'un 'Yürütmenin durdurulması' başlıklı 27. maddesi şöyledir: "1. Danıştayda veya idari mahkemelerde dava açılması dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir. Ancak, kamu görevlileri hakkında tesis edilen atama, naklen atama, görev ve unvan değişikliği, geçici veya sürekli görevlendirmelere ilişkin idari işlemler, uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerden sayılmaz. Yürütmenin durdurulması kararlarında idari işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telafisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun belirtilmesi zorunludur. Sadece ilgili kanun hükmünün iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulduğu gerekçesiyle yürütmenin durdurulması kararı verilemez.

3. Dava dilekçesi ve eklerinden yürütmenin durdurulması isteminin yerinde olmadığı anlaşılırsa, davalı idarenin savunması alınmaksızın istem reddedilebilir.

4. Vergi mahkemelerinde, vergi uyumsuzluklarından doğan davaların açılması, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durdurur. Ancak, 26 ncı maddenin 3 üncü fıkrasına göre işlemden kaldırılan vergi davası dosyalarında tahsil işlemi devam eder. Bu şekilde işlemden kaldırılan dosyanın yeniden işleme konulması ile ihtirazi kayıtlı verilen beyannameler üzerine yapılan işlemlerle tahsilat işlemlerinden dolayı açılan davalar, tahsil işlemini durdurmaz. Bunlar hakkında yürütmenin durdurulması istenebilir.

5. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

6. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire, mahkeme veya hakim tarafından çözümlenir. İdareden ve adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

7. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

8. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.

9. Yürütmenin durdurulmasına dair verilen kararlar onbeş gün içinde yazılır ve imzalanır.

10. Aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamaz"; Yürütmenin durdurulması, idari işlemlerin icrailiğine son verdiği için ve idari davanın açılmış olmasının, idari işlemin uygulanmasını durdurmayaacağı ilkesini bertaraf ettiği için önemli bir

işletilebilir ve iptal davasının görüldüğü mahkemeden, ilgili idari işlemin yürütmesinin durdurulması da talep edilebilir.

İYUK m. 15/1-c hükmüne göre, iptal davasının, davalı (hasım) gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması durumunda, mahkemece re'sen davanın gerçek hasmı tespit edilir ve dava dilekçesi ona tebliğ edilir. Örneğin, baz istasyonlarıyla ilgili BTK tarafından bir yönetmelik yayımlandığında, bunun hukuka aykırı olduğu iddia edilerek, menfaati ihlal edilenler tarafından, iptal davası, Karayolları Genel Müdürlüğü'ne karşı açılırsa, bu durumda, dava dilekçesini inceleyen Danıştay, dilekçede hasmın yanlış gösterildiğini tespit edecek ve davayı BTK'ya, yani gerçek hasmına tebliğ edecektir.

b. Düzenleyici İdari İşlemlerle İlgili Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi

BTK ve ilgili idari merciler tarafından, günümüze kadar birçok düzenleyici idari işlem yapılmış ve yapılmaktadır. Bu bakımdan ülkemizde, baz istasyonları hakkındaki ilk yönetmelik olan, Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 04.08.2000 tarihinde, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Mobil Telekomünikasyon Şebekelerine Ait Baz İstasyonlarının Kuruluş Yeri, Ölçümleri, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik, insan ve çevre sağlığını gözetmekten ziyade, GSM şirketlerinin baz istasyonlarıyla ilgili daha serbest faaliyet göstermelerine sebep olmuştur. Bu nedenle Yönetmelik hakkında, Tüketiciler Derneği tarafından iptal davası açılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda, Danıştay tarafından Yönetmelik'in yürütmesinin durdurulması kararı alınmıştır. Danıştay, kararında, *“Mobil telekomünikasyon şebekelerine ait baz istasyonlarının teknik*

---

tedbirdir. Bkz. Zehreddin Aslan, **İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993, s. 30; İdarenin hukuka uygun davranmasını sağlayan ve hukuk devleti ilkesinin en etkin araçlarından biri olan iptal davası, yürütmenin durdurulması müessesesiyle daha etkin bir hale gelmektedir. Yürütmenin durdurulması, iptal davası sonuçlanana kadar, davacının temel hak ve özgürlüklerini, dava konusu idari işleme karşı koruyan hukuki bir güvence olarak görülebilir. Bkz. Mine Kasapoğlu Turhan, “İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulmasının Kanunla Sınırlandırılması ve Sınırlandırmanın Sınırları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 2, 2012, s. 2; Yürütmenin durdurulması hakkında detaylı bilgi için bkz. Tan, s. 1079 vd.; Turan, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Okay Tekinsoy, s. 816 vd.; Gözübüyük, s. 454 vd.; Nohutçu, İdare Hukuku, s. 800-808; Çağlayan, s. 443 vd.; Özay, Yargısal Korunma, s. 245-289; Gözler ve Kaplan, s. 843-845; Yıldırım ve Çakır, s. 226-233.

yönünün yanı sıra, çevre ve sağlık yönlerinin bulunduğu açık olması karşısında; bu konuda yapılacak düzenlemede; gerekli standartların belirlenmesinde, baz istasyonlarının nasıl ve nerelerde kurulacağına ilişkin esaslarda, yapılacak denetimlerde ve alınacak önlemlerde Ulaştırma Bakanlığı tek yetkili bakanlık olmayıp; Çevre Bakanlığının ve Sağlık Bakanlığının doğrudan görev ve yetki alanında bulunan çevre ve sağlık yönleri dolayısıyla bu konudaki gerekli düzenlemenin ortaklaşa yapılması bu bakanlıklarca yürütülen hizmetin bir gereği olmaktadır. Esasen 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkındaki Kanununun 35. maddesi, bakanlıkların; diğer bakanlıkların hizmet alanına giren konulara ilişkin faaliyetlerde bakanlıklar arasında işbirliği ve koordinasyonunun sağlanmasını öngörmektedir. ...” şeklinde ifadeler kullanarak, Yönetmelik’in tek başına Ulaştırma Bakanlığı tarafından çıkarılmasını hukuka aykırı bulmuş ve Yönetmelik’in yürütmesini durdurmuştur³³⁷.

Türkiye’de, baz istasyonları hakkındaki ilk genelge olan ve 11.05.2000 tarihinde, Çevre Bakanlığı Çevre Kirliliğini Önleme ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan ‘Elektromanyetik Kirlilik’ konulu, insan ve çevre sağlığını koruyucu düzenlemeler içeren Genelge yayımlandıktan sonra, bir GSM şirketi, Genelge’nin iptali ve yürütmesinin durdurulması talebiyle, Çevre Bakanlığı aleyhine, Danıştay’da iptal davası açmıştır. Önüne gelen uyuşmazlığı inceleyen Danıştay, verdiği kararda, elektromanyetik kirliliğe yol açma potansiyeli olan baz istasyonlarının yer seçimine ilişkin olarak düzenleme yapmanın Çevre Bakanlığı’nın yetki ve görevinde bulunduğunu, bu bakımdan çevre sağlığını korumak amacıyla yasal yetkisi çerçevesinde Çevre Bakanlığı tarafından tesis edilen Genelge’de hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna vararak talebi reddetmiştir³³⁸.

08.02.2001 tarihinde, Ulaştırma Bakanlığı tarafından da bir Genelge çıkarılmıştır. 04.08.2000 tarihli Mobil Telekomünikasyon Şebekelerine Ait Baz İstasyonlarının Kuruluş Yeri, Ölçümleri, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’e dayanılarak uygulanan 08.02.2001 tarihli Genelge’nin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle, Danıştay’da iptal davası açılmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Danıştay, Mobil Telekomünikasyon Şebekelerine Ait Baz İstasyonlarının Kuruluş Yeri, Ölçümleri, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında

³³⁷ Dş. 10. D., 15.01.2001, E. 2000/5396. Bkz. www.kazanci.com, (26.06.2018).

³³⁸ Dş. 6. D., 27.09.2000, E. 2000/3862.

Yönetmelik'in Danıştay tarafından, 15.01.2001 tarihinde yürütmesinin durdurulduğuna dikkat çekmiştir. Kararın devamında, Genelge'nin, Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına devam edilmesini öngören, dolayısıyla yargı mercilerinin kararlarının yerine getirilmesini engelleyici ve geciktirici nitelik taşıyan bir düzenleme olduğundan, hukuka aykırı bulunduğu ve bu sebeple yürütmesinin durdurulduğu belirtilmiştir³³⁹.

Ulaştırma Bakanlığı (Telekomünikasyon Kurumu) tarafından hazırlanan ve 12.07.2001 tarihinde yürürlüğe giren 10 KHz - 60 GHz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik'e karşı iptal davası açılmış ve Danıştay kararıyla Yönetmelik'in yürütmesi durdurulmuştur. Danıştay, kararında, *"... çevre ve sağlık yönlerinin bulunduğu açık olması karşısında; bu konuda yapılacak düzenlemede; gerekli standartların belirlenmesinde, sabit telekomünikasyon cihazlarının nasıl ve nerelerde kurulacağına ilişkin esaslarda, yapılacak denetimlerde ve alınacak önlemlerde Telekomünikasyon Kurumu tek yetkili olmayıp, Ulaştırma Bakanlığının, Çevre Bakanlığının ve Sağlık Bakanlığının doğrudan görev ve yetki alanında bulunan çevre ve sağlık yönleri dolayısıyla bu konudaki gerekli düzenlemenin ortaklaşa yapılması bu bakanlıklarca yürütülen hizmetin bir gereği olmaktadır. 3046 sayılı bakanlıkların Kuruluş Ve Görev Esasları Hakkındaki Kanununun 35. maddesi, bakanlıkların; diğer bakanlıkların hizmet alanına giren konulara ilişkin faaliyetlerde bakanlıklar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasını öngörmektedir. Her ne kadar Ulaştırma Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Telekomünikasyon Kurumu, Radyo Ve Televizyon Üst Kurulu temsilcileri Başbakanlık Müsteşar yardımcısının başkanlığında toplanarak yönetmeliğin hazırlanmasına yönelik olarak çalışma yapmışlar ise de, sonuçta müştereken yayımlanmadığı gibi, her bakanlığın kendi görev alanını ilgilendiren yönleriyle konuyu inceleyip yönetmeliğin uygulanması ile ilgili işlemlerin tesisine katılmasını sağlayıcı hükümler de yönetmelikte yer almamaktadır. ..."* şeklinde ifadelerle yer vermiştir³⁴⁰.

2005 yılında, 12.07.2001 tarihli 10 KHz - 60 GHz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti

³³⁹ Dş. 10. D., 20.06.2001, E. 2001/968.

³⁴⁰ Dş. 10. D., 08.10.2002, E. 2002/3517. Bkz. www.kazanci.com, (26.06.2018).

Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik'e dayanılarak çıkarılan 22.08.2001 tarihli Genelge'nin iptali talebiyle, Danıştay'da dava açılmıştır. Danıştay kararında, elektromanyetik kirliliği en aza indirmek amacıyla Telekomünikasyon Kurumu tarafından düzenlenen Yönetmelik'te ve bu Yönetmelik'in 5. maddesinin son fıkrasına dayanılarak Çevre Bakanlığı tarafından çıkarılan Genelge'de hizmet gereklerine ve hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir³⁴¹.

2009 yılında, BTK'nın hazırladığı Elektronik Haberleşme Cihazlarına Güvenlik Sertifikası Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik, 16.05.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandıktan sonra, Tüketici Hakları Derneği tarafından BTK'ya karşı, Danıştay'da 16.05.2009 tarihli Yönetmelik'in iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle iptal davası açılmıştır. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 2010 yılında verdiği kararla, 16.05.2009 tarihli Yönetmelik'in yürütmesini durdurmuştur. Karara göre, insanın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıyla doğrudan ilgisi bulunan dava konusu Yönetmelik'in hazırlanması sırasında, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınmasının yanı sıra üniversite, sivil toplum kuruluşları ve gerekirse uluslararası kuruluşlarla birlikte yapılacak bilimsel bir çalışma sonucuna göre düzenleme yapılması gerekirken, sadece sınırlı sayıda kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınmasıyla yetinilerek çıkarılan Yönetmelik'te hukuka uygunluk görülmemiştir³⁴².

2011 yılında, Danıştay verdiği bir kararda, *“Sağlıklı bir çevrede yaşam hakkı çerçevesinde, kurulacak baz istasyonunun çevresindeki bina ve diğer yaşam alanlarıyla birlikte değerlendirilmesi ve baz istasyonlarının bulunduğu bölgede kurulmasının gerekli olup olmadığının yapılacak teknik ölçümlerle ortaya konulması gerekir. Yaptırılacak bilirkişi incelemesi ile baz istasyonunun meskun mahalde kurulmasının zorunlu olup olmadığının, mahal dışında kurulması halinde aynı çalışma veriminin alınıp alınamayacağı, insan sağlığına zarar verip vermeyeceğinin tespit edilmesi gerekir. Meskun mahalde kurulması halinde insan sağlığına zarar vermeyeceğinin saptanması halinde de mevzuatta belirtilen diğer koşulları taşıyıp taşımadığının belirlenmesi zorunludur. Bilirkişi incelemesi*

³⁴¹ Dş. 13. D., 18.03.2005, E. 2005/216, K. 2005/1578. Bkz. www.kazanci.com, (27.06.2018).

³⁴² Dş. İDDK., 30.09.2010, E. 2010/639. Bkz. www.kazanci.com, (28.06.2018).

yaptırılmadan verilen mahkeme kararının bozulması gerekir. ...” ifadelerine yer vererek hüküm kurmuştur.

2015 yılında ise, baz istasyonlarıyla ilgili dava konusu yönetmeliğin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle bazı hükümlerinin iptali istemiyle açılan davada Danıştay, “... sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının bir gereği olarak, çevre ve insan sağlığına dair ciddi ve geri dönüşürülemez tehlikelerin bulunduğu durumlarda, tam bilimsel kesinlik bulunmamasına rağmen gerekli tedbirlerin alınması zorunluluğunu ifade eden ihtiyat ilkesine ve uluslararası standartlara temkinli yaklaşılması suretiyle bu kapsamda diğer ülke uygulamaları da dikkate alınarak belirlenmeyen sınır değerlere dair davaya konu Yönetmelik maddesinde hukuka uygunluk bulunmamaktadır. ... 21.4.2011 tarih ve 27912 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Elektronik Haberleşme Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetinin Uluslararası Standartlara Göre Maruziyet Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Kontrolü ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in 4. maddesinin 1. fıkrasının (n) bendinin, 6. maddesinin 2. fıkrasının, 8. maddesinin 6. fıkrasının, 9. maddesinin 2. fıkrasının, 16. maddesinin ve Geçici 1. Maddesinin iptaline ...” şeklinde bir hüküm tesis etmiştir³⁴³.

Diğer yandan Danıştay, 2015’te, baz istasyonlarına güvenlik sertifikası verilmesine ilişkin 16.05.2009 tarihli ve 27230 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Elektronik Haberleşme Cihazlarına Güvenlik Sertifikası Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik’in belli maddelerinin Anayasa’nın 56. maddesine aykırı oldukları ve iptal edilmeleri talebiyle önüne gelen bir davada, “... Dava konusu Yönetmelikle yapılması öngörülen düzenlemeler, Anayasayla Devlete verilen görevlerin yaşama geçirilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Anayasayla Devlete verilen görevlerin yerine getirilmesi, belli bir plan ve program çerçevesinde gözetim ve denetimle gerçekleştirilebilir. Anayasa’da yer alan “sağlıklı ve dengeli çevre” kavramına, doğal güzelliklerin korunduğu, kentleşme, sanayileşme ve teknolojik gelişmenin getirdiği hava ve su kirlenmesinin önlendiği bir çevre kadar, belli bir plan, program ve bilimsel çalışmaya göre düzenlenmiş çevrenin de gireceği kuşkusuzdur. Dolayısıyla, cep telefonları için kurulan baz istasyonları hakkında mevzuatın son derece kısıtlı olması nedeniyle uygulamada karşılaşılan sorunlar

³⁴³ Dş. 13. D., 22.05.2015, E. 2011/2352, K. 2015/1943. Bkz. www.kazanci.com, (28.06.2018).

büyük ölçüde yargı içtihatlarıyla çözülmeye çalışılmıştır. Oysaki, sağlıklı bir çevrede yaşam hakkı dikkate alınarak öncelikle baz istasyonlarının meskun mahalde kurulmalarının gerekli olup olmadığı, kurulmaları halinde haiz olmaları gereken koşulların neler olduğu gibi hususlarda üniversite, sivil toplum kuruluşları ve gerekirse uluslararası kuruluşlarla birlikte yapılacak bilimsel çalışmalarla desteklenen bir düzenlemeye gereksinim bulunmaktadır. Dosyanın incelenmesinden, dava konusu Yönetmeliğin hazırlanması aşamasında yeterli bilimsel bir çalışmanın yapılmadığı ve Yönetmeliğin dava konusu edilen hükümlerinin düzenleme amacının da yeterli bilimsel verilerle açıklanamadığı anlaşıldığından salt ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınmasıyla yetinilerek yapılan düzenlemede hukuka uyarlık görülmemiştir. ...” demek suretiyle Yönetmelik’in ilgili maddelerinin iptaline karar vermiştir³⁴⁴.

Görüldüğü üzere, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde alınması gereken güvenlik sertifikalarının hukuka aykırı bir şekilde alındığı iddia edilerek, bunlar hakkında iptal davaları açılmıştır; ancak bu davalar oldukça sınırlı sayıdadır.

Buna ek olarak, 2000’li yıllardan itibaren, baz istasyonlarıyla ilgili düzenleyici işlemlerin yayımlanmasıyla birlikte, bunlar (özellikle yönetmelikler ve genelgeler) iptal davalarına konu olmuşlardır. Danıştay, genellikle iptal edilen düzenleyici işlemleri, iki temel gerekçeyle hukuka aykırı bulmuştur. Bunlardan ilki, davalara konu düzenleyici işlemlerin sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkına aykırı olması; ikincisi ise, davalara konu düzenleyici işlemlerin hazırlanması sırasında, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınması gerekirken yahut kurumlar arası koordinasyonla ortaklaşa düzenlemeler yapılması gerekirken, sınırlı sayıda kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınmasıyla yetinilerek düzenleyici işlemler yapılması.

---

³⁴⁴ Dş. 13. D., 17.12.2015, E. 2010/12, K. 2015/4624. Bkz. www.corpus.com.tr, (19.06.2018).

c. Bireysel İdari İşlemlerle İlgili Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi

Danıştay, BTK ve ilgili idari merciler tarafından yapılan bireysel işlemlerin yargısal denetiminde, bu bireysel işlemlerin, dayandığı düzenleyici işlemlere uygun yapıp yapılmadığını gözetmektedir.

Nitekim bir bireysel idari işlem olan güvenlik sertifikası verilmesi konusunda 2005 yılında verdiği bir kararda, bakmakta olduğu davadaki baz istasyonunun mevzuata uygun olarak kurulmadığını tespit etmiş ve baz istasyonuna güvenlik sertifikası verilmesinde hukuka uyarlık görmemiştir. Bu sebeple yerel mahkemenin kararını bozmuştur³⁴⁵.

2008 yılında, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, bina üzerine kurulu olan baz istasyonunun kaldırılması yolunda idareye yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemle davalı idarece baz istasyonu için verilen güvenlik sertifikasının iptali talebiyle önüne gelen davada, “... Baz istasyonlarının meskun mahalde kurulmasının gerekli olup olmadığının, meskun mahal dışında kurulması halinde aynı çalışma veriminin alınıp alınamayacağına, meskun mahalde kurulması halinde insan sağlığına zararlı olup olmayacağına öncelikle bilirkişi incelemesi ile tespiti gerekeceği, eğer söz konusu baz istasyonunun meskun mahalde kurulması halinde insan sağlığına zarar vermeyeceği tespit edilirse bu defa istasyonun Yönetmelikte belirtilen şartları taşıyıp taşımadığının uzman bilirkişiler marifetiyle belirlenmesi gerekmektedir. ...” şeklinde bir hüküm kurarak, bina üzerinde kurulu bulunan baz istasyonunun insan ve çevre sağlığına zararlı olup olmadığının bilirkişilerce tespit edilmesi gerektiğini vurgulamıştır³⁴⁶.

2. Belediyelerin Yaptığı İdari İşlemlerin Denetimi

a. Genel Olarak

Yakın bir zamana kadar baz istasyonlarının 3194 sayılı İmar Kanunu açısından yargısal denetimi genellikle İK'nın ‘Ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine

³⁴⁵ DŞ. 13. D., 23.12.2005, E. 2005/9451, K. 2005/6137. Bkz. www.kazanci.com, (28.06.2018).

³⁴⁶ DŞ. İDDK., 03.04.2008, E. 2005/3419, K. 2008/966. Bkz. www.kazanci.com, (28.06.2018).

aykırı olarak başlanan yapılar' başlıklı 32. maddesine ve 'İdari müeyyideler' başlıklı 42. maddesine göre yapılmaktaydı. Yürürlükte olan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'ne göre ise, kurulacak ve işletilecek baz istasyonları hakkında yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi alınması gerekmediğinden, günümüzde, İK açısından baz istasyonlarının denetimi yapılmamaktadır. Ancak önemi sebebiyle, İK kapsamında baz istasyonlarının denetimi konusu üzerinde durulacaktır.

Baz istasyonlarının, ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak başlanan yapılar olarak görülmesi durumunda belediyeler veya nadiren valilikler tarafından ilgili baz istasyonu hakkında yıkım veya inşaatın durdurulması kararı verilebilmekteydi. Yıkım veya inşaat ruhsatının durdurulması işlemi, belediye veya valilik tarafından, kamu gücü kullanılarak, kamu yararı amacıyla, tek taraflı olarak, ilgili baz istasyonuna özel bir işlem şeklinde yapıldığı için bir bireysel idari işlem olarak görülebilir.

Bu açıdan İYUK m. 10'a göre, yıkım veya inşaatın durdurulması kararı veren belediyenin / valiliğin bu bireysel işlemi gerçekleştirdikten sonra, bu işleme karşı, İYUK m. 7'ye göre, bu bireysel işlemin bildirildiği tarihi izleyen günden itibaren 60 gün içinde, idare mahkemesinde, idari işlemin unsurları olan yetki, şekil, sebep, konu, amaç açısından hukuka aykırı olduğu iddiasıyla, menfaati ihlal edilenler (baz istasyonunu kurup işleten GSM şirketi) tarafından iptal davası açılabilirdi.

İYUK m. 11 göre ise, idarelerin tesis ettiği yıkım veya inşaatın durdurulması işlemi hakkında idari yargıda denetim yoluna gitmeden evvel, işlemi yapan idareye, yani belediyeye veya valiliğe bir idari başvuru yapılması, buna binaen belediye veya valilik tarafından bir bireysel idari işlemin tesis edilmesinin sağlanması ve idare tarafından tesis edilecek bu işleme karşı hala hukuka aykırılık iddia ediliyorsa, idare mahkemesinde, menfaati ihlal edilenler tarafından, idari başvurunun sonucunun kendilerine yazılı olarak bildirildiği tarihi izleyen günden itibaren 60 gün içinde veya idari başvurudan itibaren 60 gün içinde herhangi bir cevap verilmezse, idari başvuru reddedilmiş sayılacağından bu tarihi izleyen günden itibaren 60 günlük süre içinde iptal dava açılabilirdi.

Genel olarak iptal davalarında ve doğal olarak baz istasyonlarıyla ilgili bireysel işlemlere karşı açılan iptal davalarında, davaya mündemiç olan 'yürütmenin durdurulması' müessesesi İYUK m. 27'ye göre, işletilebilir ve iptal davasının

görüldüğü mahkemeden, ilgili idari işlemin yürütmesinin durdurulması da talep edilebilmekteydi.

Öte yandan İYUK m. 12'ye göre, iptal davasıyla birlikte veya ondan ayrı olarak, idari işlemler neticesinde, idareler ayrıca idari eylemde bulunurlarsa ve bunun sonucunda bireylerin kişisel hakları ihlal edilirse, bu durumda, İYUK m. 13/1'e göre, *“İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir”*.

Bu bakımdan, örneğin, bir baz istasyonu hakkında yıkım kararı verilmiş ve bunun sonucunda ilgili baz istasyonu belediye / valilik tarafından yıkılmışsa, bu durumda kişisel hakkının ihlal edildiğini düşünen GSM şirketi, ortaya çıkan zararını tam yargı davası aracılığıyla talep edebilmekteydi.

Açılacak dava genellikle idari eylemi veya işlemi yapan (kararı veren) belediyeye veya valiliğe karşı olurken, İYUK m. 15/1-c hükmüne göre, davalının hiç gösterilmemesi veya yanlış gösterilmesi durumunda, ilgili idare mahkemesince tespit edilecek gerçek davalıya, dava dilekçesi tebliğ edilirdi. Örneğin, bir baz istasyonu ile ilgili Karşıyaka Belediyesi tarafından yıkım kararı verilmiş olsun. Bu kararın iptaline karşı davanın Buca Belediyesi'ne karşı açıldığı varsayılırsa, bu durumda dava dilekçesini inceleyen idare mahkemesi, dilekçede hasmın yanlış gösterildiğini tespit etmekte ve davayı Karşıyaka Belediyesi'ne, yani gerçek hasmına tebliğ etmekteydi.

Ayrıca imarla ilgili mevzuatın uygulanmasında yetkili mahkeme, İYUK m. 34/1'e göre, taşınmazın (baz istasyonunun) bulunduğu yer idare mahkemesidir.

b. Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi

Danıştay tarafından baz istasyonlarının İK açısından yargısal denetimi yapılırken, çoğunlukla baz istasyonlarının İK m. 5'te düzenlenen 'Tanımlar' başlığı altında yer alan 'yapı' niteliğine sahip olup olmadığına bakılmaktadır³⁴⁷.

Danıştay, bazı kararlarında ise, TETEK'in ek 35. maddesine değinmiş ve ek 35. maddenin Anayasa Mahkemesi'nin 01.10.2009 tarihli kararıyla iptal edildiği, bu kararın 08.01.2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandığı hususu üzerinde durarak, baz istasyonlarının yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni almalarının gerekir gerekmediğini irdeleyerek hüküm kurmuştur.

Bu bakımdan baz istasyonlarının kurulmaya başlandığı ilk yıllarda, (TETEK'e ek 35. madde eklenmeden önce) belediyeler ve valilikler tarafından, bu istasyonların yapı niteliğinde oldukları ve yapı ruhsatına tabi oldukları kabul edilmiştir. Bu sebeple yapı ruhsatı almaksızın kurulan ve faaliyet gösteren baz istasyonları hakkında, belediyeler veya valiliklerce, İK m. 32'ye dayanarak yıkım kararı verilmiştir. Birer bireysel idari işlem olan yıkım kararlarının iptal edilmesine yönelik idare mahkemelerinde açılan davalar sonucunda, GSM şirketleri lehine yıkım kararlarının iptali yönünde kararlar verilmişse de, Danıştay, önüne gelen böyle davalarda, baz istasyonlarının yapı niteliğinde olduğunu, bunların yapı ruhsatı almaları gerektiğini, yapı ruhsatı almaksızın kurulan ve faaliyet gösteren baz istasyonlarının İK m. 32 kapsamında yıkımının gerektiğini belirtmiş ve idare mahkemelerince verilen yıkım kararlarının iptaline ilişkin kararları yerinde bulmamıştır.

Nitekim Danıştay, 2003 tarihli bir kararında, "*... dava konusu işleme yıkımına karar verilen baz istasyonunun, 3194 sayılı Kanunun 5. maddesinde tanımlanan yapı niteliğinde olması nedeniyle anılan yasa gereği ruhsata tabi olduğu*

³⁴⁷ Danıştay, baz istasyonlarının İK m. 5 kapsamında 'yapı' olup olmadığını ele aldığı için 2003 tarihli bir kararında, dava konusu baz istasyonunun İK m. 40 kapsamında sayılmasını yerinde bulmamıştır. Danıştay, söz konusu kararında, "*... 3194 sayılı Yasanın 40. maddesi ile getirilen düzenleme; enkaz veya birikintilerin, gürültü ve dumana neden olan tesislerin, hususi mecrâ, lağım, çukur, kuyu, mağara ve bunların benzerlerinin umumun sağlık ve selametini ihlal edenleri veya şehircilik, estetik veya trafik bakımından sakıncalı olanları, kapsamakta olup, uyumsuzluğa konu olaydaki çatıya kurulan baz istasyonunun Yasada yapılan bu tanımlama ve mahzur tevlit eden unsurlar içerisinde yer almadığından anılan maddeye dayanılarak baz istasyonunun kaldırılması yönünde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır. ...*" şeklinde ifadelerle yer vermiştir. Bkz. Dş. 6. D., 22.09.2003, E. 2002/1357, K. 2003/4407. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

gibi yukarıda anılan yönetmelik hükmüne göre çatı arasına yapılması da mümkün olmaması nedeniyle dava konusu işlemden mevzuata aykırılık bulunmadığından işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında yasal isabet görülmemiştir. ...” diyerek, yıkımına karar verilen dava konusu baz istasyonunun yapı niteliğinde olduğuna ve yapı ruhsatına tabi olduğuna, bu sebeple yıkım kararının yerinde olduğuna hükmetmiştir³⁴⁸.

Sonraki zamanlarda, TETEK’e ek 35. maddenin eklenmesiyle birlikte, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi aşamasında, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni almalarının gerekmediği hükme bağlanmış, bu durum Danıştay uygulamasını da etkilemiştir.

Nitekim buna ilişkin 2005 yılında verdiği bir kararda Danıştay, “... *davacı baz istasyonlarının konteynurlarının yapı niteliğinin bulunması nedeniyle ruhsata tabi olduğundan bahisle Yönetmeliğin 5. maddesinin 3194 sayılı Kanuna aykırı olduğunu ileri sürmekte ise de 02.07.2004 tarih ve 25510 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5189 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 5. maddesiyle 406 sayılı Kanun’a eklenen ek 35. hükmü karşısında davacı iddiası yerinde bulunmamaktadır. ...”* demek suretiyle baz istasyonlarının yapı ruhsatına tabi olmadıklarına hükmetmiştir³⁴⁹.

2006 ve 2007 tarihli aynı yöndeki iki kararında da Danıştay, elindeki derdest dava devam ederken TETEK’e ek 35. maddenin eklenmesini göz önünde bulundurarak, “... *Dava devam ederken idari yaptırımlar yönünden lehe olarak yapılan yasal değişikliklerin uyumsuzlukların çözümünde uygulanması hukukun genel ilkesi gereği olduğundan, davalı idarece, mevcut baz istasyonunun yeniden değerlendirilmesi, dava konusu baz istasyonu için, 5189 sayılı Kanunun Ek 35 inci maddesi uyarınca, ... yapı ruhsatı ve yapı kullanma iznine tabi olup olmadığı konusunda değerlendirme yapılacağı ve işlem tesis edileceği tabiidir. ...”* şeklinde bir hüküm kurmuş ve baz istasyonlarının yapı ruhsatı ve yapı kullanma iznine tabi olmadıklarına karar vermiştir.³⁵⁰

³⁴⁸ Dş. 6. D., 21.05.2003, E. 2002/2998, K. 2003/3204. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

³⁴⁹ Dş. 13. D., 18.03.2005, E. 2005/216, K. 2005/1578. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

³⁵⁰ Dş. 6. D., 15.09.2006, E. 2005/5281, K. 2006/4089. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018); Dş. 6. D., 16.01.2007, E. 2006/5644, K. 2007/69. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

Süreç bu şekilde devam ederken, TETEK'in ek 35. maddesi, Anayasa Mahkemesi'nin 01.10.2009 tarihli kararıyla iptal edildikten ve bu iptal kararı 08.01.2010 tarihinde, Resmi Gazete'de yayımlandıktan sonra, Danıştay tarafından baz istasyonlarının yapı niteliğinde olup olmadıkları ve yapı ruhsatı almalarının gerekip gerekmediği konusu değerlendirilmiş ve baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde yapı ruhsatı almaları gerektiği belirtilmiştir.

Nitekim Danıştay, 2009 yılında verdiği bir kararda, *“Uyuşmazlıkta uygulanacak yasal kural niteliği taşıyan 5189 sayılı Yasa'nın 5. maddesiyle 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'na eklenen ek madde 35'in Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilip yürürlüğünün durdurulması nedeniyle bu niteliğini kaybetmesi karşısında; uyuşmazlığın 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili mevzuata göre incelenerek çözümlenmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. ...”* demiştir. Kararda, Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu kararına göre, dava konusu baz istasyonunun yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alıp almadığı belirlenerek, idare mahkemesince yeniden bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir³⁵¹.

2011 tarihli bir kararında da Danıştay, *“Dava, binanın çatı kısmına davacı şirket tarafından kurulan baz istasyonunun mühürlenmesine ilişkin olarak davalı idare görevlilerince tutulan tutanağın iptali istemiyle açılmıştır. İdare Mahkemesince dosyanın incelenmesinden; 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'nun 5189 sayılı Kanun ile eklenen ek 35. maddesinin Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildiği dikkate alındığında, davacı şirket tarafından kurulan baz istasyonu için davalı idareden ruhsat alınması gerektiğinden, ruhsatsız olarak yapılan baz istasyonunun mühürlenmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Konut ve ticaret alanında kalan taşınmaz üzerinde yapılan GSM baz istasyonu inşaatının mühürlenerek durdurulmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. ...”* şeklinde bir hüküm tesis ederek, dava konusu baz istasyonunun yapı ruhsatı almaksızın kurulmasının hukuka aykırı olduğunu, bu yüzden, inşaatın mühürlenerek durdurulması yönündeki idare mahkemesi kararının hukuka uygun olduğunu belirtmiştir³⁵².

³⁵¹ Dş. 6. D., 16.11.2009, E. 2008/2223, K. 2009/11137. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

³⁵² Dş. 6. D., 10.03.2011, E. 2010/9688, K. 2011/526. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

Danıştay, 2012 yılında aynı yönde verdiği bir kararda da, “İletişim hizmeti veren GSM şirketlerinin 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu uyarınca, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'ndan aldığı izin, ruhsat veya sertifikaların, sabit telekomünikasyon cihazlarının kurulması ve işletilmesi esnasında, ortamda oluşan elektromanyetik alan şiddetinin limit değerlere uygunluğunun belirlenmesi, ölçüm yöntemleri ve denetlenmesine yönelik olduğu sonucuna varılmaktadır. Buna göre, söz konusu izin, ruhsat veya sertifikaların İmar Kanunu uyarınca alınması zorunlu olan yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesinden muafiyet sağlamadığı, dolayısıyla GSM şirketlerinin de yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi alma zorunluluğunun bulunduğu açıktır. ...” şeklinde bir hüküm kurmuştur. Danıştay bu kararıyla, dava konusu baz istasyonunun kurulması sürecinde BTK'dan alınan izinlerin ve güvenlik sertifikasının, İK uyarınca alınması gereken yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi yerine geçmeyeceğini ve bunlardan muafiyet sağlamayacağını belirtmiş ve GSM şirketinin, baz istasyonu için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi alma zorunluluğunun bulunduğunu belirtmiştir³⁵³.

Danıştay, 2014 tarihli bir kararında, “... ruhsatsız baz istasyonu yıkımının kesinleştiğinden bahisle söz konusu imalatın derhal kaldırılması gerektiğinin, aksi takdirde 3194 Sayılı İmar Kanunu'nun 32. maddesinin uygulanacağını belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda; davaya konu işlemin, ilgisine belirli bir edim yüklediği ve bu edimin yerine getirilmemesi durumunda yaptırım uygulanacağını öngördüğü hususu dikkate alındığında, ilgilinin hukukunda etki ve sonuç doğuran, idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gerekli bir işlem olduğu sonucuna varıldığından, İdare Mahkemesince uyuşmazlığın esasının incelenmesi suretiyle bir karar verilmesi gerekirken, incelenmeksizin reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir. ...” diyerek, idare mahkemesinin kararını bozmuştur. Söz konusu kararda görülmektedir ki, baz istasyonunun yapı ruhsatı almaksızın kurulmuş olması durumunda kaldırılması gerektiği, aksi takdirde, İK m. 32'nin uygulanacağı belirtilmiştir³⁵⁴.

Öte yandan 03.07.2017 tarihinde, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği yürürlüğe girdiğinden, bu durumun, Danıştay'ın baz istasyonlarının İK kapsamında denetlenmesi konusundaki tutumunu da etkileyeceği söylenebilir.

³⁵³ Dş. 14. D., 09.10.2012, E. 2011/12209, K. 2012/6816. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

³⁵⁴ Dş. 14. D., 24.06.2014, E. 2014/809, K. 2014/7007. Bkz. www.kazanci.com, (25.06.2018).

Zira Yönetmelik'in 62/1 ve 62/2 hükmüne göre, elektronik haberleşme istasyonlarının, özel olarak ise, baz istasyonlarının hem kamuya ait umumi hizmet alanlarında hem de özel mülkiyete tabi arsa ve binalarda kurulması ve işletilmesinde yapı ruhsatı alınmasına gerek yoktur.

Danıştay'ın bundan sonra önüne gelecek davalarda, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 03.07.2017 tarihinde yürürlüğe giren 62/1'e göre ve 01.10.2017 tarihinde yürürlüğe giren 62/2'ye göre, kurulacak ve işletilecek olan baz istasyonlarıyla ilgili yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınması şartını aramayacağı öngörülebilir.

Danıştay tarafından, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni şartının aranmayacak olmasının insan ve çevre sağlığı açısından isabetli olmadığı söylenebilir. Zira GSM şirketleri, belediyelerin yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi vermesi sürecine dahil olmaksızın, sadece BTK'dan gerekli izin ve belgelerin alınmasıyla birlikte baz istasyonları kurup işletebileceklerdir. Bu bakımdan belediyelerin mücavir alan sınırları içinde faaliyet gösterecek baz istasyonları tarafından alınması gereken yer seçim belgesinin, ne denli yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi gibi bir denetim sağlayacağı belirsizdir.

Öte yandan Danıştay'da, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nde yer alan ve baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde yapı ruhsatı alınmasının gerekmediğini düzenleyen 62/1 ile 62/2 hükümlerinin, Anayasa'nın 56. maddesinde yer alan 'sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı' olmak üzere, ÇK ve İK gibi çeşitli kanunlara aykırı olduğu iddiasında bulunduğu takdirde, Danıştay'ın Yönetmelik'in bu hükümleriyle ilgili bir denetim yapıp, bunları hukuka aykırı bularak iptal edebileceği de bir ihtimal olarak görülmelidir.

E. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Baz İstasyonlarıyla İlgili Yaklaşımı

AİHM'in çevreyle ilgili kararları çok sayıda olmakla birlikte, baz istasyonları hakkında verdiği kararlar oldukça sınırlıdır. AİHM, çevre konusunda verdiği

kararlarda, genellikle AİHS m. 8’de yer alan ‘Özel ve aile hayatına saygı hakkı’na yönelik ihlal tespit etmektedir. Ayrıca AİHM’in biri baz istasyonu hakkında olmak üzere, elektromanyetik kirlilik konusunda, AİHS m. 6 ile m. 8 kapsamında verdiği iki karara değinmek isabetli olacaktır.

AİHM, Luginbühl / İsviçre davası kapsamında, sağlığına zarar vereceği iddiasıyla evinin yakınına baz istasyonu kurulması projesine karşı çıkan başvuruçunun yaptığı başvuruda, 2006 yılında verdiği kararda, baz istasyonlarının çevre ve sağlık üzerinde olumsuz etkilerinin kanıtlanmadığına ilişkin bir rapora atıf yapmış ve bu konuda yeni bir araştırma yapılacağına değinerek, taraf devletin (İsviçre’nin) bu konuda duyarlı davrandığını belirtmiştir. Kararda AİHM, devletin elektromanyetik kirlilik alanında geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu hatırlatmış, devletin ilgili kurumlarının üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirdiğini belirtmiştir³⁵⁵.

AİHM’in önüne gelen diğer bir davada ise, Yunanistan’daki bir manastırın çalışanları, manastırın yanına yerleştirilen antenlere ve radara karşı çıkan bir başvuruda bulunmuşlardır. Başvuruda başvuruçular, iç hukuktaki mücadeleleri sonucunda Danıştay’ın bu yapılardan kaynaklı elektromanyetik dalgaların seviyesinin yüksek olduğunu, elektromanyetik dalgaların rahiplerin sağlığı ve tarihsel önemi olan manastırın korunması bakımından tehlike oluşturabileceğini göz önünde bulundurarak, antenlerin ve radarın kaldırılmasına karar verdiğini; ancak bu kararın uygulanmadığını, bu sebeple AİHS m. 6’da düzenlenen ‘adil yargılanma hakkı’nın ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Iera Moni Profitou Iliou Thiras / Yunanistan davası olarak adlandırılan dava kapsamında AİHM, 2005 yılında verdiği kararda, Danıştay’ın vermiş olduğu kesinleşmiş yargı kararının doğal ve kültürel çevrenin korunması açısından önemli olduğunu, elektromanyetik dalgaların zararlı olabileceğini belirterek, AİHS m. 6’nın ihlal edildiğine karar vermiştir³⁵⁶.

---

³⁵⁵ Luginbühl / İsviçre (Başvuru No. 42756/02, 17.01.2006).

³⁵⁶ Iera Moni Profitou Iliou Thiras / Yunanistan (Başvuru No. 32259/02, 22.12.2005).

SONUÇ

Baz istasyonlarının oluşturduğu elektromanyetik alanın çevre kirliliğine sebebiyet verdiği ve elektromanyetik kirlilik oluşturduğu sonucuna varıldığında ve baz istasyonlarının oluşturduğu elektromanyetik alanın ve baz istasyonlarından yayılan elektromanyetik radyasyonun, iyonlaştırmayan radyasyon kabul edildiğinde, baz istasyonlarının yaydığı radyasyonun insan ve çevre sağlığına zarar verip vermediği dikkate alınmalıdır. Nitekim tıp biliminin öğretilerine göre, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına olası etkileri nedeniyle iki farklı görüş bulunduğundan, bir an için bu iki görüşten, baz istasyonlarının sağlığa olumsuz etkilerinin olmadığı görüşü kabul edilse dahi burada alınması gereken tutum Anayasa'nın 56. maddesindeki 'sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı'ndan yana olmalıdır. Ayrıca bu hakkın çevre hukukunun en yeni ilkesi olan ihtiyat ilkesine de hizmet ettiği unutulmamalıdır. Zira ihtiyat ilkesi, bir maddenin veya faaliyetin çevre açısından olumsuz neticeler doğuracağı konusunda ciddi bir şüphenin varlığı durumunda, bilimsel bir kanıtın ortaya çıkması beklenmeksizin önleyici tedbirlerin alınmasını öngörmektedir.

Bu bağlamda, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına zarar verdikleri yönünde bilimsel belirsizliğin olduğu kabul edilse bile insana ve çevreye yönelik çevresel tehlikenin varlığının devam ettiği düşünülmeli, bu konuda bireyler ile kurum ve kuruluşlar tarafından önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerden en barizi olarak, baz istasyonları nedeniyle insanların ve çevrenin maruz kaldığı radyasyon miktarının sınırlandırılmasına yönelik standartları uygulamaktır. Bu anlamda, ICNIRP'nin belirlediği uluslararası elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerine her zaman uyulması isabetli olacaktır. Türkiye'de, bu limit değerlere uyulup uyulmadığı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından, sadece kurulum aşamasında denetlenmekle kalmamalı, rutin olarak da yapılmalıdır.

İhtiyat ilkesinin uygulanması yönünde atılması gereken bir diğer önemli adım da, baz istasyonları kurulurken dikkate alınması gereken güvenlik mesafesi hesabına uyulup uyulmadığının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından, bir defaya mahsus olarak değil, sürekli olarak kontrol edilmesi, denetlenmesidir. Özellikle çocuklar, hamileler, yaşlılar elektromanyetik radyasyona karşı daha hassas

olduklarından, okul öncesi eğitim kuruluşlarının, temel eğitim kuruluşlarının, çocuk parklarının huzurevlerinin içine baz istasyonu kurulmasına müsaade edilmemelidir.

Baz istasyonlarının denetlenmesi konusunda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bölge müdürlükleri sayısının az olması ve dolayısıyla Kurum'un yeterince personele sahip olmaması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bölge müdürlüklerinin sayısının artırılması ve buna bağlı olarak personel sayısının artması bir gereklilik olarak görülebilir. Nitekim baz istasyonlarının elektromanyetik alan şiddetinin sürekli olarak denetim altında tutulması, sadece bu konuda ölçüm yetki belgesi sahibi olan kurum ve kuruluşlarca değil, yeterli Bölge Müdürlüğüne, personele, teçhizata sahip Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından da olmalıdır.

Öte yandan baz istasyonlarının oluşturduğu elektromanyetik alanlara karşı insan ve çevre sağlığının korunması hususunda çeşitli yetkilere ve görevlere sahip olan Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Kanser Dairesi Başkanlığı bünyesinde, 30.06.2010 tarihinde kurulan Elektromanyetik Alanlar Sağlık Etkileri Değerlendirme Alt Kurulu ile 22.07.2005 tarihinde kurulan Gazi Üniversitesi Non-İyonizan Radyasyondan Korunma Merkezi faal hale getirilmeli ve bu birimlerle benzer faaliyetler gösterebilecek çeşitli birimler, üniversiteler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının bünyesinde kurulmalı, böylece elektromanyetik alanlarla ilgili insan ve çevre sağlığını korumaya yönelik birçok araştırmanın, konferansın, çalışmanın önü açılmalıdır. Buna ek olarak, ülkemizde, elektromanyetik kirlilik haritalarının oluşturulması bakımından, Elektromanyetik Kirlilik İzleme ve Araştırma Kurulu ve Türkiye'nin noniyonizan (iyonlaştırmayan) radyasyondan korunma politikalarının oluşturulmasında devlete önerilerde bulunmak üzere Ulusal Noniyonizan Radyasyon Kurumu kurulmalıdır.

İnsan ve çevre sağlığına yönelik baz istasyonlarının daha sıkı denetim altında tutulması adına, çevresel etki değerlendirmesi hususunda bir mevzuat düzenlemesi yapılmalı ve çevresel etki değerlendirmesi sürecine baz istasyonları da dahil edilmelidir. Zira çevre kirliliğinin önlenmesinde bir araç olarak görülen çevresel etki değerlendirmesi, elektromanyetik kirliliği de kontrol altına alabilecektir.

İnsan ve çevre sağlığının korunması hususunda, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile belediyeler tarafından, baz istasyonlarının kurulması ve

işletilmesine yönelik verilen güvenlik sertifikaları ve yer seçim belgeleri GSM şirketleri tarafından baz istasyonunun çevresinde herkesçe rahatlıkla görülebilecek yerlere asılmalıdır.

İnsan ve çevre sağlığı konusunda belirtilmesi gereken bir başka husus ise, belediyelerce, belediyelerin mücavir alan sınırları içinde baz istasyonları kurulması durumunda verilen yer seçim belgesiyle ilgilidir. Yer seçim belgesi verilmeden önce, yer seçimi konusunda halkın karar sürecine katılımı sağlanmalıdır; yer seçiminin uygun olup olmadığı konusunda ise, yeterli derecede teknik elemana sahip olmayan belediyeler, üniversiteler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından görüş alınmalıdır.

Diğer yandan baz istasyonlarının hukuki boyutu konusunda Anayasa Mahkemesi'nin tutumu ele alınırsa, Anayasa Mahkemesi'nin önüne gelen bireysel başvurularda, başvurucuların, Anayasa'da güvence altına alınan yaşama hakkını göz ardı ettiği görülmektedir. Oysa Anayasa Mahkemesi'nin insan ve çevre sağlığından yana tutum sergilemesi beklenmektedir.

Ayrıca baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinin adli yargıda denetlenmesi hususunda Yargıtay'ın genel tutumu üzerinde durulması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay, büyük ölçüde baz istasyonlarının yargısal denetimini 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 683. maddesi ile 737. maddesi ve devamı maddelerinde düzenlenen komşuluk hukuku kurallarına göre yapmaktadır. Bu bağlamda, Yargıtay'ın çeşitli daireleri, 2012 yılına kadar, genellikle, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına zarar verdiği kanıtlanamasa da, faaliyet halinde olmalarının insanlarda tedirginlik, ümitsizlik, psikolojik rahatsızlıklar gibi belirtilere sebep olduğu gerekçesiyle baz istasyonlarının kaldırılması yönünde kararlar verdiği görülmektedir. Yargıtay Daireleri, 2012 yılında ve sonrasında verdiği kararların büyük kısmında ise, baz istasyonlarının insan ve çevre sağlığına zarar verdiği iddiasının soyut kaldığını, bu konuda teknik, ilmi, inandırıcı delillerin olmadığını, bu sebeple dava konusu baz istasyonlarının kaldırılması taleplerinin yerinde olmadığını belirtmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2010 tarihli kararlarına bakıldığında ise, yaşama hakkının haberleşme hizmeti dahil, tüm kamu hizmetlerinden üstün

tutulduğu ve bu nedenle davalara konu baz istasyonlarının kaldırılması yönünde hükme varıldığı görülmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2012 ve 2013 yılında verdiği kararlarda da, insan ve çevre sağlığından yana tutum sergileyerek, Anayasa m. 17’de yer alan ‘yaşama hakkı’na, m. 22’de yer alan ‘haberleşme hürriyeti’ne, m. 35’te yer alan ‘mülkiyet hakkı’na, m. 56’da yer alan ‘sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması’na, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m. 25’e değinmiş ve Anayasa tarafından korunan ‘yaşama hakkı’, ‘haberleşme hürriyeti’ ve ‘mülkiyet hakkı’ gibi temel haklar arasında çatışma meydana gelmesi halinde, haklar arasında öncelik düşüncesine göre denge kurulması ve yaşama hakkına üstünlük tanınması gerektiğini belirtmiştir. Her iki kararda da, baz istasyonlarının insan sağlığına yönelik somut bir zarar verdiği ispatlanamamış olsa bile bu yöndeki ihtimale yönelik tedirginliklerin, şüphelerin, psikolojik rahatsızlıkların bile tek başına baz istasyonunun bulunduğu yerden kaldırılması için yeterli görülerek ihtiyat ilkesine göz önünde bulundurulmuştur.

Ancak ilerleyen zamanlarda, GSM şirketlerinin talebiyle, söz konusu kararlar, yine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından karar düzeltme yoluyla kaldırılmış olmasına rağmen, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun baz istasyonları konusunda, insan ve çevre sağlığı açısından sergilediği ilk tutumu esas alınmalıdır.

Bu bağlamda, baz istasyonları konusunda Yargıtay Daireleri ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu arasında bir içtihat birliği olmadığından, bu konuda Yargıtay Büyük Genel Kurulu’nun bir içtihadı birleştirme kararı alarak, baz istasyonlarına ilişkin içtihat farklılıklarını insan ve çevre sağlığı yönünde gidermesi gerekmektedir.

Günümüzde Yargıtay’ın haberleşme hürriyeti kapsamında baz istasyonlarını gerekli görüp, baz istasyonlarının kaldırılması talepli açılan davaları, Türk Medeni Kanunu’ndaki komşuluk hukuku kuralları açısından reddetmesi söz konusu olsa da, bu davalarda, Türk Borçlar Kanunu m. 71’e dayanarak baz istasyonlarını işleten GSM şirketleri hakkında tehlike sorumluluğunu kabul etmemesi anlaşılabilir bir durum değildir. Çünkü baz istasyonları yönetmeliklere uygun olarak faaliyet gösteriyor olsalar, komşuluk hukukunu ihlal etmiyor olsalar bile insan ve çevre sağlığına zarar verme tehlikeleri ihtiyat ilkesinin bir gereği olarak dikkate alınmalıdır. Bu bakımdan Yargıtay, baz istasyonlarının kaldırılması talebiyle önüne gelen davalarda, Türk Borçlar Kanunu m. 71’e dayanarak, baz istasyonlarını önemli

ölçüde tehlike arz eden işletmeler olarak kabul etmeli ve yönetmeliklere uygun kurulmuş olsalar bile talep edilmesi halinde, bunlardan zarar görenlere uygun bir bedelle tazminata hükmetmelidir.

Ayrıca belirtmelidir ki, Yargıtay'ın baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecindeki cezai sorumluluk açısından yaptığı incelemelerde, TCK m. 172 dikkate alınmalıdır. Bunun için de kanun koyucunun düzenleme yapması gerekmektedir. Bu bağlamda, TCK m. 172'de yer alan 'Radyasyon yayma' suçu, baz istasyonlarının yaydığı iyonlaştırıcı olmayan radyasyonu kapsayacak şekilde, kanun koyucu tarafından yeniden düzenlenmelidir ve buna göre yapılacak yargılamalarda, yapılan ölçümler sonucunda, ICNIRP'nin belirlediği standartlar esas alınarak mevzuatta yer alan elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerini aşarak faaliyet gösteren baz istasyonlarını işletenlerle ilgili TCK m. 172'deki 'Radyasyon yayma' suçunun oluşup oluşmadığı değerlendirilmelidir.

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde idari yargının görev alanına giren en temel uyuşmazlıklar ise, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde alınan güvenlik sertifikasından ve baz istasyonları hakkında yayımlanan yönetmeliklere, genelgelere karşı açılan iptal davalarından kaynaklanmaktadır.

Söz konusu davalar incelendiğinde görülmektedir ki, Danıştay, baz istasyonlarıyla ilgili konularda düzenleyici işlemler hazırlanırken, özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olmak üzere, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınmasına, bunun yanı sıra üniversite, sivil toplum kuruluşları ve hatta uluslararası kuruluşlarla birlikte yapılacak bilimsel çalışmaların sonuçlarına göre düzenlemeler yapılmasına, sadece sınırlı sayıda kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerinin alınmasıyla yetinilerek düzenleyici işlemler yapılmamasına dikkat çekmektedir. Danıştay'ın baz istasyonlarıyla ilgili düzenleyici işlemler yapılırken, kurumlar arası koordinasyona ve işbirliğine önem verdiği görülmekte ve bunun devam etmesi gerektiği belirtilmelidir.

Dikkat çekilmesi gereken bir başka husus ise, 03.07.2017 tarihinde yürürlüğe giren Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'dir. Yönetmelik'in 62/1 ve 62/2 hükümlerine göre, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınması şartı kaldırıldığından, Danıştay'ın baz istasyonlarıyla ilgili

önüne gelecek davalarda, kurulmuş baz istasyonları hakkında, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınması şartını aramayacağı öngörülebilir.

Ancak Danıştay, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinde, yapı ruhsatı alınmasını öngören 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'nun ek 35. maddesinin 01.10.2009 tarihli Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilmesi ve bu iptal kararının 08.01.2010 tarihinde, Resmi Gazete'de yayımlanmasını gerekçe göstererek, baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sürecinde, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 62/1 ve 62/2 hükümlerine göre yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni alınması gerekmediğinin belirtilmesini, idarenin kanuniliğine aykırı görebilir ve Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerinin yasal dayanağı kalmadığını düşünüp, bunların hukuka aykırı olduğu yorumunda bulunabilir.

Sonuç olarak; baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesiyle ilgili uyuşmazlıklar, hangi yargı kolunda görülecek ve hangi hukuk dalına özgü kurum ve kurallara göre çözülecek olursa olsun, her halde, ihtiyat ilkesinden yana tutum sergilenmeli, 'şüpheden çevre yararlanmalı' ve insan - çevre sağlığını 'baz' alan içtihatlar ortaya çıkarılmalıdır. Nitekim uluslararası hukuki düzenlemeler başta olmak üzere, Anayasa'da da teminat altına alınan 'yaşama hakkı', haklar arasında bir çatışma olması durumunda, 'haberleşme hürriyeti' ve 'girişim özgürlüğü' dahil olmak üzere, diğer tüm haklardan üstün tutulmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Akgündüz, Ahmed. **İslam ve Osmanlı Çevre Hukuku**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009.

Akgüner, Tayfun. **Özel Girişim Özgürlüğü ve Yatırımları Teşvik Tedbirleri**, Formül Matbaası, İstanbul, 1979.

Akıntürk, Turgut ve Derya Ateş Karaman. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler - Özel Borç İlişkileri**, 24. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Akyeşilmen, Nezir. “İnsan Haklarının Korunması Rejimleri”, **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, ss. 96-122.

Akyılmaz, Bahtiyar. **İdare Hukuku**, Sayram Yayınları, Konya, 2004.

Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. **Türk İdare Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Alica, Süheyla Suzan. **Kent - Çevre - Hukuk**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, (Kent ve Çevre).

Atay, Ender Ethem. **İdare Hukuku**, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.

Ayanoğlu, Taner. **Yapı Hukukunun Genel Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.

Aybay, Rona. **İnsan Hakları Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

Aykul, Ömer. **Ekolojik Hukuk**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Başoğlu, Başak. **Çevre Zararlarından Doğan Hukuki Sorumluluk**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

Bilgin, Hüseyin ve Yasin Sezer. **Açıklamalı - İçtihatlı İmar Kanunu Uygulama Rehberi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Bozkurt, Yavuz. **Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Çevre Politikalarının Dönüşümü Çevre Sorunları ve Politikaları**, Güncellenmiş 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016.

Coşkun, Vahap. "İnsan Haklarının Kategorileri", **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, ss. 32-61, (İnsan Haklarının Kategorileri).

Coşkun, Vahap. "İnsan Hakları: Kaynağı, Felsefi Temelleri ve Gelişimi", **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, ss. 2-30, (İnsan Hakları).

Çağlayan, Ramazan. **İdari Yargılama Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

Çal, Sedat. **Türk İdare Hukukunda Ruhsat**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Çaptuğ, Mehpere. **İdare Hukuku Açısından Kentsel Dönüşüm**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Çekin, Mesut Serdar. **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Çepel, Necmettin. **Çevre Koruma ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü**, 2. Basım, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.

Çerezci, Osman. “Elektromanyetik Kirlilik”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkkan), Bursa, 2012, ss. 11-26, (Elektromanyetik Kirlilik).

Çerezci, Osman. “Elektromanyetik Kirlilik Ölçüm Çalışmaları”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkkan), Bursa, 2012, ss. 27-43, (Ölçüm Çalışmaları).

Çerezci, Osman, Alpaslan Türkkkan ve Kayıhan Pala. “Ne yapmalı?”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkkan), Bursa, 2012, ss. 129-132.

Çolak, Nusret İlker. **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Çörtoğlu, Sahir. **Komşuluk Hukukunda Taşınmaz Mülkiyetinin Kullanılmasının Çevreye Etki ve Sonuçları (MK 661)**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Ankara, 1982.

Dağı, İhsan. “Küresel Siyaset ve İnsan Hakları”, **İnsan Hakları ve Demokratikleşme Süreci**, 4. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: İhsan Dağı ve Emre Gökalp), Eskişehir, 2014, ss. 62-94.

Daşdağ, Süleyman. **Dalga Dalga Geliyorlar! Ve Siz Farkında Değilsiniz**, Hayykitap Yayınevi, İstanbul, 2011.

Duran, Lütfi. **İdare Hukuku Ders Notları**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982.

Erdoğan, Mustafa. **Türk Anayasa Hukuku**, Hukuk Yayınları, Ankara, 2018.

Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Erişgin, Nuri. **Çevre Kirletenin Hukuksal Sorumluluğunda İlliyet Bağı**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2005.

Ertaş, Şeref. **Çevre Hukuku ve Hayvan Hakları Hukuku**, 2. Baskı, İleri Yayınları, İzmir, 2012.

Frankena, William Klaas. **Ethics**, Prentice Hall, New Jersey Englewood Cliffs, 1970.

Genç, Mustafa. **İmar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Giritli, İsmet, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner ve Kahraman Berk. **İdare Hukuku**, 6. Basımdan 7. Tıpkı Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2015.

Gören, Zafer. **Temel Haklar Genel Teorisi**, Geliştirilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2000.

Gözler, Kemal. **Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, Güncelleştirilmiş 23. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, (Anayasa Hukuku).

Gözler, Kemal. **Hukuka Giriş**, Güncelleştirilmiş ve Düzeltilmiş 13. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016, (Hukuka Giriş).

Gözler, Kemal ve Gürsel Kaplan. **İdare Hukuku Dersleri**, Güncelleştirilmiş ve Düzeltilmiş 18. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016.

Gözübüyük, Ahmet Şeref. **Yönetmelik Yargı**, 36. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

Güçlü, Yaşar. **İdari Para Cezaları ve Diğer İdari Yaptırımlar**, Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Gülan, Aydın. **Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuksal Rejim**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999.

Güler, Çağatay ve Zakir Çobanoğlu. **Elektromanyetik Radyasyon**, Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994.

Günday, Metin. **İdare Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011.

Güneş, Ahmet Mithat. **Çevre Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, (Çevre Hukuku).

Güneş, Ahmet Mithat. **Çevre Hukukunda İhtiyat İlkesi**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, (İhtiyat İlkesi).

Jeffries, Michael ve Derek Mills. **Freshwater Ecology (Principles and Applications)**, Belhaven Press, 1990.

Kaboğlu, İbrahim Özden. **Anayasa Hukuku Dersleri Genel Esaslar**, Yenilenmiş ve Sadeleştirilmiş 10. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, (Anayasa Hukuku).

Kaboğlu, İbrahim Özden. **Çevre Hakkı**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, (Çevre Hakkı).

Kaboğlu, İbrahim Özden. **Özgürlükler Hukuku 1: İnsan Hakları Genel Kuramına Giriş**, Yenilenmiş 7. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2013, (Özgürlükler Hukuku).

Kalabalık, Halil. **İmar Hukuku Dersleri**, Güncellenmiş Genişletilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (İmar Hukuku).

Kalabalık, Halil. **İnsan Hakları Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, (İnsan Hakları).

Kalabalık, Halil. **Kısa İdare Hukuku**, 2. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2016, (İdare Hukuku).

Kartal, Zerrin. “Nilüfer’de Elektromanyetik Alan Kirliliği Önleme Çalışmaları”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkan), Bursa, 2012, ss. 44-62.

Keleş, Ruşen. “İnsan, Çevre, Toplum”, **İnsan Çevre Toplum**, 2. Baskı, İmge Kitabevi, (Editör: Ruşen Keleş), Ankara, 1997, (İnsan ve Çevre).

Keleş, Ruşen. **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 1992, (Kentbilim Terimleri).

Keleş, Ruşen ve Birol Ertan. **Çevre Hukukuna Giriş**, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.

Keleş, Ruşen, Can Hamamcı ve Aykut Çoban. **Çevre Politikası**, Güncellenmiş 8. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2015.

Keleş, Ruşen ve Ayşegül Mengi. **İmar Hukukuna Giriş**, Genişletilmiş 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2014.

Kılıç, Selim. **Çevre Etiği**, Orion Kitabevi, Ankara, 2008, (Çevre Etiği).

Kılıçoğlu, Ahmet Mithat. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 21. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

Kızılsümer Özer, Deniz. **Çok Taraflı Çevre Sözleşmeleri**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.

Kloepfer, Michael. **Umweltrecht**, 3. Auflage, C.H. BECK, Berlin, 2004.

Kutlu Gürsel, Meltem. **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası - İdare Hukuku Açısından Bir İnceleme**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003, (Menkul Kıymetler).

Kutlu Gürsel, Meltem. **Kamulaştırma Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, (Kamulaştırma).

Kuzu, Burhan. **Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı (Çevreye Bir Kamu Hukuku Yaklaşımı)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1997.

Memiş, Emin. **Çevre ve Çevre İdare Hukuku Teori ve Pratik**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, (Çevre İdare Hukuku).

Memiş, Emin. **Genel İdare Hukuku**, Güncellenmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, (İdare Hukuku).

Nanda, Ved. **International Environmental Law and Policy**, Transnational Publishers, 1995.

Nohutçu, Ahmet. **Kanunname Anayasa Hukuku**, Cilt I, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017, (Anayasa Hukuku).

Nohutçu, Ahmet. **Kanunname İdare Hukuku - İdari Yargılama Hukuku**, Cilt II, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017, (İdare Hukuku).

Nomer, Haluk Nami. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş 10. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Odyakmaz, Zehra, Serkan Çınarlı ve Ezgi Avcıoğlu Aksoy. **İdare Hukukunda Yargı Öncesi Uyuşmazlık Çözüm Usulleri**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Oğuzman, Kemal ve Turgut Öz. **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Cilt II, Gözden Geçirilip Güncellenmiş 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

Onar, Sıddık Sami. **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, Cilt I, 3. Bası, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1966.

Önkal, Güncel. “Çevre Etiği mi, Çevreci Etik mi? Kuçuradi’de Negatif Çevre Etiği”, **İoanna Kuçuradi Çağın Olayları Arasında**, Tarihçi Kitabevi Yayınları, (Editörler: Betül Çotuksöken, Gülriz Uygur, Hülya Şimğa), İstanbul, 2014, ss. 150-160.

Özay, İl Han. **Günişığında Yönetim**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, (Günişığında Yönetim).

Özay, İl Han. **Günişığında Yönetim II - Yargısal Korunma**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, (Yargısal Korunma).

Özbudun, Ergun. **Türk Anayasa Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 17. Basım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Özdek, Yasemin. **İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1993.

Özeren, Ahmet Şükrü ve Taci Bayhan. **İdari Yargı Kararlarının Uygulanması**, Ankara, 1992.

Özkorkut, Korkut. “Hukuki İlişkiler ve Haklar”, **Hukukun Temel Kavramları**, 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editörler: Ufuk Aydın ve Elvan Sütken), Eskişehir, 2013, ss. 106-133.

Pala, Kayıhan. “Baz İstasyonlarının Halk Sağlığına Etkileri”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkan), Bursa, 2012, ss. 121-128.

Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu. **Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. **Medeni Usul Hukuku**, 13. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Sancakdar, Oğuz, Eser Us, Mine Kasapoğlu Turhan ve Lale Burcu Önüt. **İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Şeker, Selim. **Cep Tehlikesi**, Hayykitap Yayınevi, İstanbul, 2009, (Cep Tehlikesi).

Şen, Ersan. **Çevre Ceza Hukuku (Ceza Hukuku Açısından Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı)**, Kazancı Yayınevi, İstanbul, 1994.

Sezer, Yasin, Recep Emre Kalkan ve Mustafa Emre Şahin. **İmar Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Tan, Turgut. **İdare Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.

Tepe, Harun. **Etik ve Metaetik**, 2. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar ve Rifat Murat Önok. **İnsan Hakları El Kitabı**, Genişletilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Tuncay, Aziz Can. **Hukuksal Etik (Legal Ethics) Ders Notları**, Genişletilmiş 2. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2015.

Türkkan, Alpaslan ve Kayıhan Pala. “Elektromanyetik Kirlilik ve Sağlık Etkileri”, **Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri**, Nilüfer Belediyesi Yayınları, (Editör: Alpaslan Türkkan), Bursa, 2012, ss. 106-120, (Elektromanyetik Kirlilik).

Ulusan, İlhan. **Medeni Hukukta Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi ve Uygulama Alanı**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977.

Ulusoy, Ahmet ve Tekin Akdemir. **Mahalli İdareler**, Güncellenmiş 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Ulusoy, Ali. **İdari Yaptırımlar**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, (İdari Yaptırımlar).

Ulusoy, Ali. **Türk İdare Hukuku**, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (İdare Hukuku).

Ulutaş, Ahmet ve Ömer Serdar Atabey. **Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Yargı Etiği**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Umar, Bilge. **Hukuk Başlangıcı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1997.

Us, Eser. **Hukuki Boyutuyla Evrensel Hizmet**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

Uzun, Ertuğrul. **Adalet Meslek Etiği**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editör: Elif Uzun), Eskişehir, 2015.

Ünver, Yener ve Ayşe Nuhoglu. **Federal Almanya Çevre Ceza Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.

Yavuz, Hakan. **Çevre Sorunları ve Maliye Politikası**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017.

Yayla, Yıldızhan. **İdare Hukuku**, Tıpkı 2. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Yıldırım, Ramazan. **İdare Hukukuna Giriş**, 3. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Editör: Mustafa Avcı), Eskişehir, 2014.

Yıldırım, Turan, Hüseyin Melih Çakır. **İdare Hukuku - İdari Yargı Ders Notları**, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Yıldırım, Turan, Melikşah Yasin, Nur Kaman, Halit Eyüp Özdemir, Gül Üstün ve Özge Okay Tekinsoy. **İdare Hukuku**, Güncellenmiş 6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Yılmaz, Sacit. **Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, (Çevre Suçları).

Yılmaz Turgut, Nükhet. **Çevre Politikası ve Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2012, (Çevre Politikası ve Hukuku).

Yılmaztürk, Mithat. **Anti - Aging**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

Yokuş Sevük, Handan. **Çevre Hukuku Doğal Çevrenin Korunması**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Yongalık, Aynur. **Çevre Sorumluluk Sigortası**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998.

Yüksel, Mehmet. **Hukuk Sosyolojisi Yazıları**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2011.

Tezler:

Acar, Tünay. **Kamu Yönetiminde Yeni Bir Denetim Yolu: Kamu Denetçiliği Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2009.

Ağbuğa, Fatma. **Çevre Sorunlarına Etik Bir Yaklaşım: “Felsefi Bir Sorgulama”**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2016.

Aksu, Ökmen. **GSM Baz İstasyonlarının ve GSM Telefonların İnsan Sağlığı Üzerine Etkisi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2014.

Altun, Mustafa. **Türkiye’de Kamu Denetçiliği/Ombudsman Kurumu ve Uygulanabilirliği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2015.

Arapkırlioğlu, Kumru. **Sınırtaşın Suların Kullanımında Ulusal Çıkarlar ve Çevre Etiği**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.

Arslanoğlu, Mehmet. **Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.

Aslan, Zehreddin. **İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993.

Avcıoğlu, Ezgi. **Kamu Denetçiliği Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2014.

Aydın, Emin Sadık. **Üçüncü Nesil Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Politika Önerisi**, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 2007.

Balcı, Koray. **Edirne Merkez İlçede Bulunan İlkokullarda Elektromanyetik Kirlilik**, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne, 2017.

Bircan, Fatih Kürşad. **Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2014.

Büyüksulu, Halim. **Isparta'nın Yalvaç İlçesi ve Çevresinin Doğal Fon (Background) Radyasyon Düzeylerinin Araştırılması**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2007.

Ceyhan, İbrahim. **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çevre Hakkının Korunması (Çevreye Karşı Suçlar)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

Civanoğlu, Ahmet. **Çevre Hukuku'nda İhtiyat İlkesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sakarya, 2006.

Çakmak, Caner. **Kamu Denetiminde Kamu Denetçiliği (Ombudsman) Kurumunun Türkiye'deki Yeri ve Önemi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2008.

Çalışkan, Mahmut. **Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2013.

Çetiner, Mehmet. **Kamu Denetçiliği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2017.

Çınarlı, Serkan. **Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Engelli Hakları**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2008.

Demir, Hasan. **Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, (Hukuki Sorumluluk).

Demir, Konur Alp. **Türk Kamu Yönetimi Denetim Sisteminde Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2012, (Kamu Denetçiliği).

Demirci, Kürşat. **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Biri Olarak Kamu Denetçiliği Kurumu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

Demirel, Orse. **İnsan Hakları Açısından Çevre Hakkı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.

Deniz, Yusuf. **Türk İdare Hukuku Açısından Kamu Denetçiliği Kurumunun (Ombudsmanlık) Görev Alanı**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2014.

Dikici, Ümit Dinçer. **Mobil Telekomünikasyon Sektöründe Bayilere Uygulanan Satış Geliştirme Çabalarının Değerlendirilmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2009.

Düzgün, Sevinç. **Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığı Üzerindeki Zararlı Etkileri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, 2009.

Eldelekli, Buğrahan. **Çevre Hukuku Bakımından Çevre Hakkı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

Elhasoğlu, Demet. **Elektromanyetik Kirliliğin Zararlı Etkileri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, 2006.

Ergün, Turan. **Türkiye'de Çevre Denetimi ve Çevre Etiği Bağlamında Yeniden Yapılandırılması**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

Gezgin Kayan, Raşan Bengi. **Çevre Hakkı ve Türk Ceza Kanununda Çevreye Karşı Suçlar**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007.

Gürgül, Serkan. **Manyetik Alanın Kemik Formasyonu Üzerindeki Etkilerinin Biyomekanik Özellikler Yönünden İncelenmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin, 2005.

İlhan, Duygu. **Türkiye'de Benimsenen Çevre Etiği Yaklaşımları: Gönüllü Çevre Kuruluşları Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.

İnce, Tolga. **Elektromanyetik Kirlilik**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.

Karahanogullari, Onur. **Kamu Hizmeti (Kavramsal ve Hukusal Rejim)**, (Yayimlanmis Doktora Tezi), Ankara Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, Ankara, 2001.

Kilic, Erkan. **Kamu Denetçiliği Kurumu**, (Yayimlanmamis Yuksek Lisans Tezi), Atilim Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, Ankara, 2012, (Kamu Denetçiliği Kurumu).

Mavi, Betul. **Isparta'daki Baz İstasyonlarının Çevresindeki Radyasyonun Ölçülmesi**, (Yayimlanmamis Yuksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Universitesi Fen Bilimleri Enstitusu, Isparta, 2004.

Mensiz, Ufuk Ceren. **Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği)**, (Yayimlanmamis Yuksek Lisans Tezi), Galatasaray Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, Istanbul, 2004.

Mutlu, Levent. **Anayasal Bir Hak Olarak Çevre Hakkı ve Çevresel Etki Değerlendirmesi**, (Yayimlanmamis Yuksek Lisans Tezi), Kafkas Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, Kars, 2011.

Ogütçü, Muhlis. **Çevre Kolluk İşlemleri**, (Yayimlanmamis Doktora Tezi), Dokuz Eylul Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, Izmir, 2000, (Çevre Kolluk İşlemleri).

Özdemir, Birol. **Kamu Denetçiliği Kurumunun İşlevi ve Yapısı**, (Yayimlanmamis Yuksek Lisans Tezi), Ankara Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, Ankara, 2014, (Kamu Denetçiliği Kurumu).

Özdemir, Kemaleddin. **Türkiye'de İdari Yargı Düzeni ve Kamu Denetçiliği**, (Yayimlanmamis Yuksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu, Çanakkale, 2012, (İdari Yargı Düzeni).

Özel, Güler. **Baz İstasyonlarının İnsanlar Üzerindeki Sağlık, Sosyal ve Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma**, (Yayımlanmamış İdari Uzmanlık Tezi), Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Mersin, 2013, (Baz İstasyonları).

Sarıkahya, Nihan Merve. **Bir İşyerinde Elektromanyetik Alan Ölçümü Yapılması ve Sonuçlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Değerlendirilmesi**, (Yayımlanmamış İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Ankara, 2014.

Saygılı, Abdurrahman. **Çevre Hukuku Açısından Çevresel Etki Değerlendirmesi**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Semiz, Yasemin. **Çevre Hakkı Kavramı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Çevre Hakkına Yaklaşımı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.

Tursun, Devran Demet. **Danıştay Kararlarında Çevre ve Çevre Hakkı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Hatay, 2010.

Uygunol, Osman. **Coğrafi Bilgi Sistemi Yardımıyla GSM Baz İstasyonlarında Elektromanyetik Alan Kirliliğinin Tesbiti ve Konya Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2009.

Ürker, Okan. **Çevre Etiği Bağlamında Anadolu Sığılma Ormanları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014.

Yağlı, Ahmet. **Bergama Ovacık Altın Madeni Çevre Hakkı ve İdarenin Sorumluluğu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Yılmaz, Şükrü Emrah. **1982 Anayasası'na 2010 Anayasa Değişiklikleri ile Getirilen Kamu Denetçiliği Kurumu ve İdari Yargı Denetimi ile İlişkisi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik, 2014, (Kamu Denetçiliği Kurumu).

Makaleler:

Abdulahkimoğulları, Erdal, Özcan Sezer ve Mahmut Akpınar, “Küresel Ulusal ve Yerel Düzeyde Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkının Gelişimi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 14, 2011, ss. 61-88.

Abik, Yıldız. “Taşınmaz Malikinın Olumlu Müdahaleler Nedeniyle Komşulara Karşı Sorumluluğu”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 3-4, 2010, ss. 145-186.

Akçam, Nursel ve Gül Seyhan Şen. “Hava Araçlarında Elektromanyetik Işımanın Personele Zararları (HERP)”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, ss. 304-309.

Akkoyunlu Ertan, Kıvılcım. “Çevre Etiği”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 31, Sayı: 1, 1998, ss. 125-139.

Aksoy, Melih, Selin Donma, Esra Karataş, Elif Sungur ve Zeki Sönmez. “**Cep Telefonu ve Baz İstasyonlarının İnsan Sağlığı, Özellikle de Üreme Sağlığı Üzerine Etkileri**”, <http://tip.baskent.edu.tr/kw/upload/600/dosyalar/cg/sempozyum-ogrsmpzsnm13/13.P12.pdf>, (21.04.2018).

Atakan, Yüksel. “Cep Telefonlarının Sağlığa Etkileri”, **Cumhuriyet Gazetesi Bilim ve Teknik Eki**, 24 Mayıs 2003.

Berkan, İsmet. “Baz İstasyonu mu, ‘Yer’ İstasyonu mu?”, **Radikal Gazetesi**, 16 Temmuz 2000.

Bodansky, Daniel. “Scientific Uncertainty and the Precautionary Principle”, **Environment**, Cilt: 33, Sayı: 7, 1991, ss. 4-44.

Canseven, Ayşe Gülnihal. “Elektromanyetik Kirlilik’ Olgusu ve Yapılması Gerekenler”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 38-39.

Cansız, Mustafa, Ali Recai Çelik ve Muhammed Bahattin Kurt. “50 Hz Şebeke Frekansında Elektrik ve Manyetik Alan Şiddetlerinin Ölçülmesi ve Ölçüm Sonuçlarının ICNIRP’nin Halk Maruziyeti Limitlerine Göre Karşılaştırılması”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, ss. 294-299.

Çakar, Turhan. “**Baz İstasyonları Yerleşim Yeri Dışına**”, <http://www.tuketicihaklari.org.tr/yazilarimiz/makaleler.2012.07.20.html>, (22.04.2018).

Çakırca, Seda İrem. “Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 47, 2012, ss. 59-94.

Çamur, Derya ve Songül Vaizoglu. “Çevreye İlişkin Önemli Toplantı ve Belgeler”, **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**, Cilt: 6, Sayı: 4, 2007, ss. 297-306.

Çelik, Ahmet Çelik. “**6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Yeni Bir Düzenleme İşletme Tehlikeleri ve Tehlike Sorumluluğu**”, http://www.tazminathukuku.com/dosyalar/504_isletme-tehlikeleri-ve-tehlike-sorumlulugu.pdf, (20.04.2018), ss. 1-7.

Çerezci, Osman, Aytekin İşman, Ergun Öztürk ve Mübin Kıyıcı. “Cep Telefonlarının Çocuklar Üzerinde Sağlık Etkisi”, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, 2001, ss. 77-87.

Dadak, Kemal. “Yeni Kuşak Hak Olarak Çevre Hakkı”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 5, 2015, ss. 309-326.

Dinçer, Hasan. “Elektromanyetik Işınımların İnsan Sağlığına Etkisi”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 22-30.

Efe, Haydar ve Murat Demirci. “Ombudsmanlık Kavramı ve Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumundan Beklentiler”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 90, 2013, ss. 49-72.

Erol Sarıyev, Ayşe. “Baz İstasyonunun Faaliyetinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk Hakkında Bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Karar İncelemesi”, **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 80, Sayı: 2, 2015, ss. 175-229.

Ertan, Birol. “2000’li Yıllarda Çevre Etiği Yaklaşımları ve Türkiye”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2004, ss. 93-105.

Freestone, David ve Ellen Hey. “Origins and Development of the Precautionary Principle”, **The Precautionary Principle and International Law**, 1996, ss. 3-15.

Gemalmaz, Mehmet Semih. “Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 52, Sayı: 1-4, ss. 233-278.

Gormley, Paul. “The Right of Individuals to be Guaranteed a Pure, Clean and Decent Environment: Future Programs of the Council of Europe”, **Legal Issues of European Integration**, 1975, ss. 23-65.

Güdük, Zeynep. “Türk Mevzuatında Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Yıl: 30, Sayı: 130, 2017, ss. 187-224.

Güler, Göknur ve Nesrin Seyhan Atalay. “Elektrik Alanın Biyolojik Etkileri”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 31-37.

Güneş, Ahmet Mithat. “Aarhus Sözleşmesi Üzerine Bir İnceleme”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, 2010, ss. 299-333, (Aarhus Sözleşmesi Üzerine).

Güneş, Ahmet Mithat. “Aarhus Sözleşmesi ve Çevresel Bilgiye Erişim Hakkı”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17-18, Sayı: 26-27-28-29, 2012-2013, ss. 25-40, (Aarhus Sözleşmesi ve Çevresel Bilgi).

Güran, Sait. “Çevre Kanununun Otuzuncu Maddesi”, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3 (Prof. Dr. Lütfi Duran’a Armağan), 1988, ss. 185-198, (Çevre Kanunu).

Güran, Sait. “Yönetimde Açıklık”, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1-3, 1982, ss. 101-112, (Yönetimde Açıklık).

Gürkan, Mehmet Fatih. “Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2013, ss. 333-356.

Gürseler, İzzet Güneş. “İnsan Hakları, Çevre, Anayasa”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 75, 2008, ss. 199-208.

Hamamcı, Can. “Çevre Hakkı Üzerine Düşünceler”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 5-6, 1983-1984, ss. 171-180.

Hanks, Eva ve John Hanks. “The Right to a Habitable Environment”, **The Rights of Americans**, 1971, ss. 146-171.

Hassoy, Hür, Raika Durusoy ve Ali Osman Karababa. “Baz İstasyonlarının Olası Sağlık Etkilerine İlişkin Bir Güncelleme”, **Türkiye Halk Sağlığı Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3, 2012, ss. 174-188.

Kaboğlu, İbrahim Özden. “Çevre Hakkı Üzerine (Bir Danıştay Kararının Düşündürdükleri)”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 10-11, 1988-1989, ss. 107-137, (Çevre Hakkı Üzerine).

Kaboğlu, İbrahim Özden. “Dayanışma Hakları’nın Hukuksal Değeri (Soyut Talepler mi, İnsan Hakları mı?)”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 13, 1991, ss. 37-48, (Hukuksal Değer).

Kahraman, Mehmet. “Hukuk Devletine Katkıları Bakımından Kamu Denetçiliği”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 16, 2011, ss. 355-373.

Karadağ, Teoman, Ali Rıza Özdemir ve Teymuraz Abbasov. “Bir Üniversite Yerleşkesinde Uzun Süreli Elektromanyetik Alan Ölçümleri ve Kirlilik Haritaları”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, ss. 314-318.

Karakaya, Etem. “Paris İklim Anlaşması: İçeriği ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, **Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 1-12.

Karakuş, Mehmet. “Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru Usulü ve Başvurunun İdari Dava Açma Süresine Etkisi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 13, 2013, ss. 161-194.

Kasapoğlu Turhan, Mine. “İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulmasının Kanunla Sınırlandırılması ve Sınırlandırmanın Sınırları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 2, 2012, ss. 1-37.

Kayakuzgun, Özge. “Baz İstasyonları ve İnsan Hakları”, **Hukuk Gündemi Dergisi**, Sayı: 1, 2009, ss. 37-53.

Kılıç, Selim. “Çevre Hakkının Gelişim Sürecinde İnsan Haklarının Rolü”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 30, 2012, ss. 21-39, (Çevre Hakkı).

Korkusuz, Refik ve Halit Korkusuz. “Baz İstasyonlarının Yaydığı Elektromanyetik Zararlardan Doğan Hukuksal Sorumluluk”, **Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, 2013, ss. 105-126.

Koşalay, İlhan. “Elektromanyetik Alanlar ve Bioenerji Olgusu”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, ss. 287-293.

Kuçuradi, İoanna. “Etik ve ‘Etikler’”, **Türkiye Mühendislik Haberleri**, Sayı: 423, 2003, ss. 7-9.

Küçük, Hayati. “Baz İstasyonlarını Koruma Yönetmeliği!”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 46-48.

Lowe, M.S. ve R.D. Thompson. “Pollution and Development”, **Environmental Issues in the 1990s**, 1992, ss. 197-211.

Mağden, Perihan. “Bu Bakan Öpülmez mi?”, **Radikal Gazetesi**, 29 Temmuz 2000, (Bakan).

Mağden, Perihan. “Genelge Var Ama”, **Radikal Gazetesi**, 28 Haziran 2000, (Genelge).

Mağden, Perihan. “Hep Aynı Şarkı”, **Radikal Gazetesi**, 1 Temmuz 2000, (Şarkı).

McDonough, Carol. "The Impact of Wireless Towers on Residential Property Values", **Assessment Journal**, 2003, ss. 25-32.

Memiş, Emin. "Baz İstasyonları Yönetmeliğine Yürütmeyi Durdurma", **Cumhuriyet Gazetesi**, 28 Mayıs 2001, (Baz İstasyonları).

Ocaktan, Esin ve Recep Akdur. "Cep Telefonu Teknolojisi ve Sağlık", **Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 1, 2008, ss. 58-65.

Öğütçü, Muhlis. "Dayanışma Hakkı Olarak Yurttaşların Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı", **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 27, 2009, ss. 35-48, (Dayanışma Hakkı).

Öğütçü, Muhlis. "Doğal Hukuk ve Pozitif Hukuk Işığında İnsan Hakları Alanındaki Bazı Kavramlar", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına Armağan Özel Sayısı, 2005, ss. 555-615, (İnsan Hakları).

Özel, Kadir Can. "Etik ve Etik - Hukuk Arasındaki İlişki", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 33, 2018, ss. 685-708, (Etik ve Hukuk).

Özen, Şükrü, Selçuk Helhel, Gizem Kahya, Mehmet Çakır ve Samet Yalçın. "Hastane Ortamlarında Manyetik Alan Seviyeleri ve Mesleki Maruz Kalmanın Değerlendirilmesi", **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt: 20, Emanet 2013 Özel Sayısı, 2014, ss. 300-303.

Özer, Mehmet Akif. "Avrupa Ombudsmanı ve Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu: Mukayeseli Bir İnceleme", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 31, 2017, ss. 65-96.

Özgüner, Fehmi ve Hakan Mollaoğlu. "Manyetik Alanın Organizma Üzerindeki Biyolojik Etkileri", **Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 1, 2006, ss. 38-41.

Öztürk, Namık Kemal. “Bürokratik Devletten Etkin Yönetime Geçiş: İyi Yönetişim”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 74, Sayı: 437, 2002, ss. 27-38.

Pallemaerts, Marc. “Stockholm’dan Rio’ya Uluslararası Çevre Hukuku: Geleceğe Doğru Geri Adım mı?”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, (Çeviren: Bülent Duru), Cilt: 52, Sayı: 1, 1997, ss. 613-632.

Sabuncu, Hilmi. “Elektromanyetik Radyasyonlarla veya Elektromanyetik Alanlarda Çalışanların Sağlık Riskleri”, **Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 3, 2000, ss. 15-18.

Sancakdar, Oğuz. “İdare Hukuku Yönüyle Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun Kısa Bir Değerlendirmesi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 34, Sayı: 4, 2001, ss. 97-136.

Sarıgöz, Okan, Ali Karakuş ve Kıvan İrak. “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Elektromanyetik Kirlilik ile İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, **Electronic Journal of Vocation Colleges**, Cilt: 2, Sayı: 2, 2012, ss. 1-8.

Sevgi, Levent. “25 Soruda Cep Telefonları ve Baz İstasyonları”, **Cumhuriyet Gazetesi Bilim ve Teknik Eki**, 13 Ocak 2001, (25 Soru).

Sevgi, Levent. “Elektromanyetik Kirlilik, Cep Telefonları ve Baz İstasyonları”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 6-12, (Elektromanyetik Kirlilik).

Seyhan, Nesrin. “Elektromanyetik Kirlilik ve Etkileri, Korunma Yöntemleri, WHO Uluslararası Elektromanyetik Alan Projesi, Ulusal ve Uluslararası Politikalar”, **Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 4, 2000, ss. 9-16.

Seyhan, Nesrin, Tunaya Kalkan, Hilmi Sabuncu, Günay Can, Ümit Şahin ve Rıfat Yücel. “Elektromanyetik Alanlar; Cep Telefonları; Baz İstasyonlarının İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri ve Alınması Gerekli Önlemler”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 28-30.

Şeker, Selim. “Elektromanyetik Kirlenme, Etkileri ve Güvenlik Önlemleri”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 14-21, (Elektromanyetik Kirlenme).

Tamam, Cüneyt, Mustafa Evrensel ve Yusuf Tamam. “Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri”, **Bilimsel Tamamlayıcı Tıp, Regülasyon ve Nöralterapi Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3, 2016, ss. 19-25.

Taşkın, Cankat. “Baz İstasyonlarında Hukuki Süreç”, **Bursa Barosu Dergisi**, Sayı: 87, 2009, ss. 9-20.

Turgut, Nükhet. “Baz Yönetmeliği Sakat”, **Radikal Gazetesi**, 3 Ekim 2000, (Baz Yönetmeliği).

Turgut, Nükhet. “Dert Yalnız ‘Cep’te Değil”, **Radikal Gazetesi**, 4 Şubat 2001, (Dert).

Turgut, Nükhet. “Hukuki Açıdan Cep Telefonu Yer İstasyonu Sorunu”, **Bilim ve Ütopya**, Sayı: 83, 2001, ss. 22-24, (Hukuki Açı).

Turgut, Nükhet. “İhtiyat İlkesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 45, Sayı: 1, 1996, ss. 67-102, (İhtiyat İlkesi).

Turgut, Nükhet. “Kirlenen Öder İlkesi ve Çevre Hukuku”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 44, Sayı: 1, 1995, ss. 607-654, (Kirlenen Öder İlkesi).

Turgut, Nükhet. “Ulaştırma Bakanlığı Hukuken Birinci Derecede Sorumludur”, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, Cilt: 40, Sayı: 406, 2000, ss. 40-44, (Ulaştırma Bakanlığı).

Türkkan, Alpaslan ve Kayıhan Pala. “Çok Düşük Frekanslı Elektromanyetik Radyasyon ve Sağlık Etkileri”, **Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 2, 2009, ss. 11-22, (Elektromanyetik Radyasyon).

Viel, Marie-Thérèse. “İdari Başvuru ve İdari Yargı Birleşimi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, (Çeviren: Lale Burcu Önüt), Cilt: 14, Sayı: 1, 2012, ss. 67-78.

Yağmur, Fatih, Arif Bozbiyık ve İsmail Hamit Hancı. “Elektromanyetik Dalgaların İnsan Biyokimyası Üzerine Etkileri”, **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 8, 2003, ss. 296-297.

Yakıncı, Zehra Deniz. “Elektromanyetik Alanın İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri”, **İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 8, 2016, ss. 47-57.

Yalçın, Arzu ve Mustafa Saygın. “Elektromanyetik Alanların Üreme Sistemi Üzerine Etkileri”, **Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2016, ss. 105-124.

Yaren, Hakan ve Turan Karayılıanoğlu. “Radyasyon ve İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri”, **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**, Cilt: 4, Sayı: 4, 2005, ss. 199-208.

Yarman, Tolga. “Baz’lar Sınır Değerleri Aşıyor”, **Radikal Gazetesi**, 1 Ekim 2000.

Yılmaz Turgut, Nükhet. “Mobile Phone Base Stations and the Precautionary Principle in the Light of a Civil Court’s Judgement”, **The Journal of Business Law**, 2008, ss. 269-289, (Base Stations).

Zeyrek, Hande. “Baz İstasyonlarına İSPARK Kamouflajı”, <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/baz-istasyonlarına-ispark-kamouflajı-981011/>, (19.04.2018).

Bildiriler:

Alıca, Süheyla Suzan. “Çevrenin Planlama Yoluyla Korunmasında İdari Yargının İşlevi”, **Çevre ve Hukuk (Atatürk Orman Çiftliğinden Gezi Parkı’na Çevre ve Planlama) Sempozyumu**, 2014, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, (Editörler: Süheyla Suzan Alıca ve Necdet Basa), Ankara, 2014, ss. 108-133, (Çevre Planlaması).

Balıkçı, Kemal, Dilek Turgut Balık, Cem Özcan ve Hasan Balık. “Günlük Cep Telefonu Kullanımının İnsan Sağlığına Olan Etkilerinin İstatistiksel Olarak Araştırılması”, **II. International Union of Radio Science - Türkiye Bilimsel Kongresi**, 8-10 Eylül 2004, http://www.ursi.org.tr/2004_kongre/BU65.PDF, (08.06.2018).

Baysal, Uğur. “Elektromanyetik Alanların Sağlık Etkilerinin Değerlendirilmesi”, **Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 7-8 Ekim 2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 258-261.

Bold, Altansuud, Hüseyin Toros ve Orhan Şen. “Manyetik Alanın İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkisi”, **III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu**, 19-21 Mart 2003, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, (Editörler: Orhan Şen ve Levent Şaylan), İstanbul, 2013, ss. 62-68.

Bozbey, Mustafa. “Bursa - Nilüfer Belediyesi’nde Elektromanyetik Kirliliğe Yönetimsel Bakış”, **Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 7-8 Ekim

2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 210-212, (Yönetimsel Bakış).

Bozbey, Mustafa. “Bursa - Nilüfer Belediyesi’nde Elektromanyetik Kirliliği Önleyici Bakış”, **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 320-323, (Önleyici Bakış).

Bursa, Murat Sungur. “ÇED Süreci ve Planlama”, **Çevre ve Hukuk (Atatürk Orman Çiftliğinden Gezi Parkı’na Çevre ve Planlama) Sempozyumu**, 2014, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, (Editörler: Süheyla Suzan Alıca ve Necdet Basa), Ankara, 2014, ss. 91-104.

Cansız, Mustafa, Muhammed Bahattin Kurt ve Ali Recai Çelik. “Diyarbakır İl Merkezinde Düşük Frekanslı Elektrik ve Manyetik Alan Ölçümleri ve Ölçüm Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 419-421.

Çerezci, Osman, Şuayb Yener, Baha Kanberoğlu ve Yasin Çitkaya. “Kentsel Dönüşüm ve Elektromanyetik Kirliliğin Azaltılması”, **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 331-335.

Dilek, Burak, Nilüfer As ve Mustafa Ergin Şahin. “Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Merkez Kampüs Güney Hattı Boyunca Elektromanyetik Kirlilik Ölçümü”, **II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 8-9 Kasım 2013, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 426-431.

Durusoy, Raika, Hür Hassoy, Ali Osman Karababa ve Ahmet Özkurt. “Bornova’da 2150 Lise Öğrencisinin Cep Telefonu Kullanımı ve İlişkili Semptomlar”, **Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu**, 7-8 Ekim 2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 203-207.

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Çevre Sağlığı Çalışma Grubu Basın Bildirisi, “Baz İstasyonları Hakkında Kanıtlar Artıyor”, <http://webmail.hasuder.org/anasayfa/index.php/cevre-sagl-g/69-baz-istasyonlar-hakk-nda-kan-tlar-art-yor>, (19.04.2018).

İstanbul Tabip Odası, Elektrik Mühendisleri Odası ve İstanbul Barosu Sonuç Bildirgesi, “Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu”, 7-8 Ekim 2011, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 275-277.

İstanbul Tabip Odası ve Çevre İçin Hekimler Derneği Basın Açıklaması (Ortak Bildirge), “Elektromanyetik Alanlar ve Sağlık Üzerine Etkileri”, 20 Temmuz 2000.

Karakoç, Yusuf. “Hukuk - Etik İlişkisi”, **Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V Sempozyumu**, 13-17 Eylül 2010, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2012, ss. 91-95.

Keskinok, Çağatay. “Plan Değişiklikleri, Çevre ve Etik”, **Çevre ve Hukuk (Atatürk Orman Çiftliğinden Gezi Parkı’na Çevre ve Planlama) Sempozyumu**, 2014, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, (Editörler: Süheyla Suzan Alıca ve Necdet Basa), Ankara, 2014, ss. 24-29.

Özekes, Muhammet. “Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış”, **Yasama ve Yargı Etiği Alanındaki Gelişmeler Uluslararası Konferansı**, 18 Şubat 2009, Ankara.

Özkan, Noyan. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Çevre Hukuku”, **Çevre Hukuku Sempozyumu**, 10-11 Nisan 2006, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, (Editör: Emel Badur), Ankara, 2006, ss. 57-67.

Sarmaşık, Gamze, Raika Durusoy ve Ahmet Özkurt. “Bilgisayar Laboratuvarlarında Maruz Kaldığımız Elektromanyetik Alanların Zararları ve Çözüm Önerileri”, **Akademik Bilişim '12 - XIV. Akademik Bilişim Konferansı**, 1-3 Şubat 2012, Uşak Üniversitesi Yayınları, (Editörler: Mustafa Akgül, Ufuk Çağlayan, Ethem Derman, Atilla Özgüt, Şahser Güven ve Kemal Kahraman), Uşak, 2012, ss. 475-481.

Sorgucu, Uğur, Yasin Kabalcı ve İbrahim Develi. “GSM Sistemlerinin Türkiye’deki Gelişimi ve Baz İstasyonlarının Elektromanyetik Kirlilikteki Rolü”, **6th International Advanced Technologies Symposium**, 16-18 May 2011, <http://web.firat.edu.tr/iats/cd/subjects/Electrical&Electronics/EAE-6.pdf>, (19.04.2018), ss. 29-32.

Turgut, Nükhet. “Çevre Hukukunun Temel Kavram ve İlkeleri”, **Çevre Hukuku Sempozyumu**, 10-11 Nisan 2006, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, (Editör: Emel Badur), Ankara, 2006, ss. 15-35 ve s. 69 (Kavram ve İlkeler).

Turgut, Nükhet. “Hukuki Boyutuyla Elektromanyetik Kirlilik”, **Teknik Hukuk ve Sağlık Boyutlarıyla Elektromanyetik Kirlilik Paneli**, 29 Temmuz 2000, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, Ankara, 2001, ss. 9-18 ve 43-64, (Hukuki Boyut).

Volkrodt, Wolfgang. “Electromagnetic Pollution of the Environment”, **Proceedings of the International Symposium**, March 1988, Avebury Press, England, 1989.

Wallis, Dudley. “Gürültü Kirliliği”, **Kent ve Gürültü Sempozyumu**, 30 Mayıs 1994, Ankara, ss. 1-7.

Yılmaz Turgut, Nükhet. “Çevre Hakkı - Kuramsal ve Ampirik Çerçeve, İlgili Temel Kavram ve İlkeler: Yargının Rolü”, **Danıştay ve İdari Yargı Günü 142. Yıl Sempozyumu**, 11 Mayıs 2010, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No: 81, Ankara, 2011, ss. 13-62, (Çevre Hakkı).

Raporlar & Çeşitli Belgeler:

Amca, Hasan ve Mustafa İlkan. **Mobil Telefonlar ve Baz İstasyonları Tarafından Yayılan Mikrodalga Sinyallerin İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri**, http://www.ktemo.org/uploads/documents/16-04_mobil_telefonlar_ve_baz_istasyonlari_tarafindan_yayilan_mikrodalga_sinyalleri_n_insan_sagligi_uzerindeki_etkileri.pdf, (19.04.2018).

Balmori Martinez, Alfonso. **The Effects of Microwave Radiation on the Wildlife (Preliminary Results)**, Spain, 2003.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, **Baz İstasyonları ile İlgili Sıkça Sorulan Sorular**, <https://tuketici.btk.gov.tr/File/?path=ROOT/2/baz%20istasyonu%20brosur.pdf&version=1>, (19.05.2018).

Bodur, Said. “Elektromanyetik Kirlilik Epidemiyolojisi”, **Elektromanyetik Kirliliği Önleme, Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu** (Hazırlayan: Ersin Fadılhoğlu), Ankara, 2014, ss. 10-27.

Cengiz, Serkan. “Birleşmiş Milletler Aarhus Sözleşmesi Raporu”, **İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonu Çalışma Raporu** (Hazırlayanlar: Süleyman Aktaş ve Şenol Karaaslan), İzmir, 2012, ss. 66-67.

Darıcı, Ahmet. “3. Nesil Haberleşme Sistemleri”, **Telekomünikasyon Kurumu Raporu**, Ankara, 2002.

Elektromanyetik Alanlar Sağlık Etkileri Değerlendirme Alt Kurulu, **Cep Telefonu Kullanımı Konusunda Halka Yönelik Öneriler (Cep Telefonu Kullanımında Dikkat Edilmesi Gerekenler)**, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cevresagligi-birimler/%C3%A7ed-birimi.html>, (10.06.2018).

Fadıllıoğlu, Ersin. “Elektromanyetik Alanların (EMF) Hücre Düzeyinde Etkileri”, **Elektromanyetik Kirliliği Önleme, Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu** (Hazırlayan: Ersin Fadıllıoğlu), Ankara, 2014, ss. 28-39.

Fendoğlu, Hasan Tahsin. **Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)**, Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2010.

Hamzaçebi, Hasan ve Yasemin Aktürk. **Üniversite Mahallesi Spor Temalı Park SED Raporu**, Trabzon Belediyesi Yayınları, Trabzon, 2012.

İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonu, **Cep Telefonu Baz İstasyonları Raporu** (Hazırlayanlar: Yelda Kullap ve Muhlis Öğütçü), İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2001.

Kalkan, Hüseyin ve Ali Aslantürk. **Elektromanyetik Spektrum**, http://gozlemevi.omu.edu.tr/depo/elektromanyetik_spektrum.pdf, (03.06.2018).

Ksentini, Fatma Zohra. **İnsan Hakları ve Çevre**, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayınları, 1994.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Çevre Sağlığı - Elektromanyetik Kirlilik**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2011.

Moulder, John. **Cellular Phone Antennas (Mobile Phone Base Stations) and Human Health**, <https://stgvisie.home.xs4all.nl/VISIE/toc.html>, (08.06.2018).

Pınar, Tevfik. “Halk Sağlığı Açısından Elektromanyetik Alanlar ve Cep Telefonları”, **Elektromanyetik Kirliliği Önleme, Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu** (Hazırlayan: Ersin Fadıllıoğlu), Ankara, 2014, ss. 50-67.

Report of the British Medical Association, **Mobile Phones and Health**, http://bmaopac.hosted.exlibrisgroup.com/exlibris/aleph/a23_1/apache_media/4V4J4L83DQ282X99YAANQD6E3KIBRN.pdf, (07.06.2018).

Report of the French Health General Directorate, **Zmirou Report**, http://www.elettra2000.it/phocadownload/archivi/docymenti/report_zmirou.pdf, (07.06.2018).

Report of the GSM Association, **Base Station Planning Permission in Europe 2013**, https://www.gsma.com/publicpolicy/wp-content/uploads/2013/05/GSMA_Base_Station_Planning_in_Europe-2013.pdf, (19.05.2018).

Report of the Independent Expert Group on Mobile Phones, **Mobile Phones and Health (The Stewart Report)**, <http://disi.unal.edu.co/~gjhernandezp/STEMETICS/ReportOfTheIndependentExpertGroupOnMobilePhones.pdf>, (03.06.2018).

Report of the Mobile Telecommunications and Health Research Programme Management Committee, **Report 2012**, <https://www.slideshare.net/luisarbide/mth-report-2012>, (09.06.2018).

Report of the World Commission on Environment and Development, **Our Common Future**, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, (14.05.2018).

Teknoloji Bilgilendirme Platformu, **Baz İstasyonu Hakkında Bilinmesi Gerekenler, Yanlış Bilinenler**, <https://slidex.tips/download/baz-stasyonu-hakkinda-blnmes-gerekenler-yanli-blnenler>, (08.06.2018).

Teşneli, Ahmet Yahya. “Elektromanyetik Alanların Ölçümleri ve Değerlendirilmesi”, **Elektromanyetik Kirliliği Önleme, Ölçme, Araştırma ve Eğitim Derneği Elektromanyetik Alanların İnsan Sağlığına Etkileri Çalıştay Sonuç Raporu** (Hazırlayan: Ersin Fadıllıoğlu), Ankara, 2014, ss. 90-113.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, **Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'na Baz İstasyonu Yazısı**, http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=71525&tipi=15&sube=14, (14.05.2018).

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, **Elektromanyetik Alanların Etkileri**, http://www.emo.org.tr/ekler/99bb-08f940d7461_ek.pdf, (22.04.2018).

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, **Elektromanyetik Dalgalar ve İnsan Sağlığı (Sıkça Sorulan Sorular ve Yanıtları)**, http://www.fmo.org.tr/wp-content/uploads/2010/03/baz_istasyonlari.pdf, (22.04.2018).

World Health Organization, **Electromagnetic Fields and Public Health**, <http://www.who.int/peh-emf/publications/facts/fs304/en/>, (08.06.2018).

World Health Organization, **Framework for Developing Health - Based EMF Standards**, [http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_standards_framework\[1\].pdf?ua=1](http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_standards_framework[1].pdf?ua=1), (08.06.2018).

World Health Organization, **Model Legislation for Electromagnetic Fields Protection**, [http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_model_legislation\[1\].pdf](http://www.who.int/peh-emf/standards/EMF_model_legislation[1].pdf), (08.06.2018).

Diğer İnternet Kaynakları:

“4.5G Nedir, Nasıl Geçilir, Neler Değişecek”, https://www.chip.com.tr/haber/4-5g-nedir-nasil-gecilir-neler-degisecek_62030.html, (19.05.2018).

“6G Sonrasında 7G ve 8G Mobil Ağ Teknolojileri Yol Haritası”, <http://teknosektor.com/2015/04/30/6g-sonrasinda-7g-ve-8g-mobil-ag-teknolojileri-yol-haritasi/>, (18.05.2018).

“Aydınspor Baz İstasyonu Kurbanı mı?”, <https://www.yeniasir.com.tr/izmir/2015/06/26/aydinspor-baz-istasyonu-kurbani-mi>, (05.06.2018).

“Baca Görünümlü Baza Karşı Anayasal Savaş”, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/baca-gorunumlu-baza-karsi-anayasal-savas-26360900>, (26.06.2018).

“Baz İstasyonları Sağlığa Zararlı mı?”, http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=93451&tipi=5&sube=0, (22.04.2018).

“Baz İstasyonlarına Kamuflej!”, https://www.ntv.com.tr/turkiye/baz-istasyonlarına-kamuflej,APhEzinR8EKUWuI_hZpTOA, (19.04.2018).

“Baz İstasyonu Yönetmeliği’ne Yürütmeyi Durdurma”, http://www.emo.org.tr/ekler/cbbf60739071619_ek.pdf?dergi=649, (19.04.2018).

“Baz İstasyonuna 10 Metreden Fazla Yaklaşmak Zararlı”, <https://www.haberler.com/baz-istasyonuna-10-metreden-fazla-yaklasmak-haberi/>, (22.04.2018).

“Cep Telefonu Zararlı mı, Değil mi?”, <http://www.haberturk.com/saglik/haber/597428-cep-telefonu-zararli-mi-degil-mi#>, (22.04.2018).

“Cep Uyarısı”, <http://www.hurriyet.com.tr/ege/cep-uyarisi-39205994>, (19.04.2018).

“Dışı Baca İçi Baz İstasyonu”, <http://www.tgrthaber.com.tr/gundem/disi-baca-ici-baz-istasyonu-192131>, (19.04.2018).

“En Hızlı 4G İnternet Hangi Ülkede?”, <https://shiftdelete.net/en-hizli-4g-internet-hangi-ulkede-68396>, (19.05.2018).

“Mahalle Sakinlerinden Baz İstasyonu Tepkisi”, <http://www.karar.com/siirt/mahalle-sakinlerinden-baz-istasyonu-tepkisi-303752#>, (28.06.2018).

“Paris Anlaşması İmzalandı”, <https://m.bianet.org/bianet/toplum/174150-paris-anlasmasi-imzalandi>, (16.06.2018).

Prof. Dr. Selim Şeker ile Röportaj, **“Elektromanyetik Kirliliğin İnsan Sağlığına Etkileri”**, <https://indigodergisi.com/2015/12/elektromanyetik-kirliligin-insan-sagligina-etkileri/>, (22.04.2018).

Sarp Nebil, Füsün. **“4G’li Günlere Doğru (Yoksa 4.5G mi?)”**, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Haber Bülteni, Sayı: 1, 2016, ss. 9-10.

“Su Deposu veya Palmiye Ağacı Baz İstasyonu Olabilir”, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/su-deposu-veya-palmiye-agaci-baz-istasyonu-olabilir-25108317>, (06.06.2018).

“Trump, ABD’nin Paris İklim Anlaşması’ndan Çekileceğini Açıkladı”,
<https://www.ntv.com.tr/dunya/trump-abdnin-paris-iklim-anlasmasindan-cekilecegini-acikladi,zO2XzIDaP0KUGawf2pBbLA>, (16.06.2018).

“Türkiye 5G Çalışmalarında Atağa Geçiyor”,
<https://www.btk.gov.tr/haberler/turkiye-5g-calismalarinda-ataga-geciyor>,
(15.06.2018).

“Türkiye, Paris Anlaşması Onay Sürecini Askıya Aldı”,
<https://www.haberturk.com/gundem/haber/1519548-turkiye-paris-anlasmasi-onay-surecini-askiya-aldi>, (05.08.201).

“Uzmanlardan Korkutan Baz İstasyonu ve Cep Telefonu Uyarısı”,
https://www.sozcu.com.tr/2017/saglik/uzmanlardan-korkutan-baz-istasyonu-ve-cep-telefonu-uyarisi-2052480/?utm_source=szc&utm_medium=free&utm_campaign=ilgilihaber,
(19.04.2018).

“Yaygınlaşan Moda: Baz İstasyonlarını Kamufle Etmek”,
<http://www.radikal.com.tr/ekonomi/yayginlasan-moda-baz-istasyonlarini-kamufle-etmek-1036982/>, (19.04.2018).